Dogfen ir Cyhoedd

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL

Dr Gwynne Jones
Prif Weithredwr – Chief Executive

CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGEFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD		NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU		AUDIT AND GOVERNANCE COMMITTEE
DYDD LLUN, 27 MEHEFIN 2016 am 2 y.p.		MONDAY, 27 JUNE, 2016 at 2:00 p.m.
YSTAFELL BWYLLGOR 1, SWYDDFEYDD Y CYNGOR, LLANGEFNI		COMMITTEE ROOM 1, COUNCIL OFFICES, LLANGEFNI
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518	Committee Officer

AELODAU / MEMBERS
Cynghorwyr / Councillors:-

Annibynnol / Independent

Jim Evans, Dafydd Rhys Thomas a Richard Owain Jones

Plaid Cymru / The Party of Wales

John Griffith (Is-Gadeirydd/Vice-Chair), Alun W Mummery a Nicola Roberts

Grwp Chwyldroad/Revolutionist Group

Peter Rogers

Heb Ymaelodi/Unaffiliated

R Ll Jones (Cadeirydd/Chair)

ALEODAU LLEYG / LAY MEMBERS

Mrs Sharon Warnes a Mr Richard Barker

R H A G L E N

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes.

2 **COFNODION CYFARFOD 26 MAI, 2016** (Tudalennau 1 - 6)

Cyflwyno cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu a gynhaliwyd ar 26 Mai, 2016.

3 **DATGANIAD CYFRIFON 2015/16 A DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL 2015/16** (Tudalennau 7 - 148)

Cyflwyno'r Datganiad Cyfrifon drafft am 2015/16 ynghyd â'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2015/16.

PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHIANT

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 26 Mai, 2016

YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones (Cadeirydd) Y Cynghorydd John Griffith (Is-gadeirydd) Y Cynghorwyr Jim Evans, Alun Mummery Aelodau Lleyg: Mr Richard Barker a Mrs Sharon Warnes
WRTH LAW:	Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 Pennaeth Archwilio Mewnol (MH) Rheolwr Archwilio Mewnol (SP) Rheolwr Grantiau (JW) (ar gyfer eitem 7) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorwyr Richard Owain Jones, Peter Rogers, Dafydd Thomas H. Eifion Jones (Deilydd Portffolio Cyllid)
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Llinos Medi Huws, Y Mri Andy Bruce, Gwilym Bury (SAC), Mr Ian Howse (Deloitte)

DRAFT

1. DATGANIAD O DDIDDORDEB

Gwnaeth Mr Richard Barker a Mrs Sharon Warnes, yr Aelodau Lleyg ddatganiad o ddiddordeb sy'n rhagfarnu mewn perthynas ag eitem 8 ar y rhaglen ac aethant allan o'r cyfarfod yn ystod y drafodaeth arni.

2. COFNODION Y CYFARFODYDD A GYNHALIWYD AR 15 MAWRTH A 12 MAI, 2016

Cyflwynwyd a chadarnhawyd fel rhai cywir, gofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant a gynhaliwyd ar 15 Mawrth 2016 a 12 Mai, 2016 (ethol Cadeirydd / Is-Gadeirydd).

Yn codi o gofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 12 Mai, 2016 -

Cadarnhaodd Mr Richard Barker a Mrs Sharon Warnes nad oeddynt fel Aelodau Lleyg wedi cymryd rhan eleni eto yn y cyfarfod i ethol Cadeirydd ac Is-Gadeirydd ar gyfer y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant oherwydd mater sy’n parhau i fod heb ei ddatrys mewn perthynas â'r broses ethol a'u statws fel Aelodau Lleyg yn y broses honno. Cyfeiriodd Mr Barker a Mrs Warnes at ohebiaeth ddyddiedig 30 Gorffennaf, 2015 a gawsant gan Swyddog Monitro'r Cyngor yn dilyn y pryderon a fynegwyd ganddynt y llynedd ynglŷn â’u rôl yn y broses o benodi Cadeirydd ac Is-Gadeirydd ar gyfer y Pwyllgor hwn. Mae'r ohebiaeth yn cyfeirio at y Protocol fel yr ymddengys ym mharagraff 5.8.2 y Cyfansoddiad mewn perthynas â phenodi cynghorwyr i wasanaethu ar Bwyllgorau a phenodi Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion. Mae'r ohebiaeth hefyd yn cynnig proses lle gall yr Aelodau Lleyg ar y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant gael mewnbwn i’r broses o benodi Cadeirydd ac Is-Gadeirydd ac enwebu ymgeisydd ar gyfer y naill swydd neu’r llall neu’r ddwy fel y dymunant.

Dywedodd Mr Barker a Mrs Warnes eu bod yn siomedig nad oedd y broses a amlinellwyd iddynt ac a fyddai’n caniatáu iddynt gyflwyno eu barn ynghylch penodi Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Pwyllgor wedi

cael ei dilyn. Nid yw’r Protocol ychwaith yn adlewyrchiad cywir o aelodaeth y Pwyllgor oherwydd nid oes unrhyw gyfeiriad ynddo at yr Aelodau Lleyg fel aelodau o’r Pwyllgor sydd â phleidlais. Erys problem o ran sut y gall yr Aelodau Lleyg ar y Pwyllgor hwn gael mwy o ymwneud â’r broses o benodi’r Cadeirydd a'r Is-Gadeirydd yn enwedig mewn perthynas â pharatoi ar gyfer y cyfarfod pryd y cânt eu hethol. Byddent yn dymuno gweld y mater yn cael ei ddatrys er mwyn sicrhau y bydd unrhyw Aelodau Lleyg newydd a llai profiadol a benodir wedyn i'r Pwyllgor yn derbyn cefnogaeth briodol yn y mater hwn yn y dyfodol.

Nododd y Pwyllgor y pryderon parhaus a fynegwyd gan Mr Richard Barker a Mrs Sharon Warnes ynghylch cynnwys Aelodau Lleyg yn y broses o benodi Cadeirydd ac Is-Gadeirydd ar gyfer y Pwyllgor a chytunwyd y byddai'n ddefnyddiol iddo weld yr ohebiaeth a anfonwyd at Mr Barker a Mrs Warnes i gael eglurhad o'r hyn a gynigiwyd er mwyn hwyluso eu cyfranogiad yn y broses o benodi Cadeirydd ac Is-Gadeirydd.

3. COFNODI ARGYMHELLION

Cyflwynwyd i’r Pwyllgor ei ystyried a’i benderfynu - adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 mewn perthynas â chofnodi argymhellion. Yn yr adroddiad, cafwyd amlinelliad o’r broses bresennol lle mae argymhellion a wneir gan Archwilio Mewnol yn cael eu cofnodi a’u monitro hyd at eu gweithrediad drwy'r system tracio argymhellion 4Action a'r argymhellion a wneir gan archwilwyr allanol eraill yn cael eu cofnodi a'u hadrodd i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ar ffurf taenlen.

Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a’r Swyddog Adran 151 nad oedd y system 4Action, er yn ddefnyddiol, yn hawdd i’w defnyddio ac nid yw’n procio cof neu’n atgoffa swyddogion yn awtomatig fod angen diweddaru'r system er mwyn cadarnhau argymhellion sydd wedi cael eu gweithredu. At hynny, nid yw defnyddio taenlenni i fonitro gweithrediad argymhellion a wneir archwilwyr allanol yn ddelfrydol, oherwydd nid yw taenlenni wedi cael eu dylunio ar gyfer cadw data ar raddfa mor fawr. Dywedodd y Swyddog mai’r ateb delfrydol fel y’i cynigiwyd fyddai caffael a gweithredu system rheoli busnes integredig a fyddai'n caniatáu i'r Cyngor fonitro ac adrodd ar gynllunio busnes, perfformiad, rheoli prosiectau a risg a gweithredu argymhellion gan ddarparu darlun cyflawn ar draws y meysydd gwasanaeth. Mae angen gwneud gwaith pellach i benderfynu ar gost o system o'r fath, yn ogystal â’r modd y byddai’r Cyngor yn ariannu’r gost.

Rhoes y Pwyllgor sylw i’r mater ac roedd yn cefnogi’r bwriad i brynu system a oedd yn fwy datblygedig ac addas i’r pwrpas, gyda’r amodau canlynol -

- Bod swyddogion yn ymdrechu i sicrhau y gwneir y defnydd gorau o adnoddau wrth gaffael system newydd
- Bod swyddogion yn ymchwilio i'r systemau a ddefnyddir gan gynghorau eraill er mwyn sefydlu a ydynt yn effeithiol ac yn bodloni’r gofynion
- Bod swyddogion yn ymdrechu i sicrhau bod unrhyw system newydd a gaffaelir yn hyblyg ac yn ymateb i anghenion penodol Ynys Môn.

Cadarnhaodd y Swyddog y byddai’r gwaith pellach y cyfeirir ato yn cynnwys ymchwilio i'r systemau a ddefnyddir gan awdurdodau eraill a natur ymarferol y systemau hynny ac yna greu achos busnes ar gyfer system a ffefrir ar sail y dystiolaeth a gasglwyd.

Penderfynwyd cefnogi bod y swyddogion yn ymchwilio i system rheoli busnes corfforaethol gyda golwg ar ei chaffael a’i gweithredu yn ystod 2016/17 ar yr amod y bydd yr UDA’n cytuno ar achos busnes hyfyw a gofyn am adroddiad interim ar gynnydd i'r Pwyllgor hwn gan gynnwys goblygiadau o ran cost.

CAMAU GWEITHREDU: y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 i adrodd yn ôl i'r Pwyllgor ym mis Gorffennaf / Medi ynghylch y cynnydd o ran y gwaith ymchwilio i systemau posibl ac unrhyw faterion sy'n codi.

DRAFT

4. ADRODDIAD BLYNYDDOL ARCHWILIO MEWNOL 2015/16

Cafodd Adroddiad Blynyddol y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2015/16 ei gyflwyno i'w hystyried a'i gymeradwyo gan y Pwyllgor yn unol â gofynion y Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus y DU a Safonau DU CIPFA a ddaeth i rym ar 1 Ebrill, 2014 sy'n golygu bod rheidrwydd ar Bennaeth y Gwasanaeth Archwilio mewnol i roi i'r Pwyllgor hwn sicrwydd ynghylch y system gyfan o reolaeth fewnol. Roedd yr adroddiad yn rhoi dadansoddiad o berfformiad y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ar gyfer 2015/16 ac fe'i cefnogwyd gan Atodiadau A i H a oedd yn manylu ar y cynnydd yn erbyn targedau perfformiad ar gyfer y flwyddyn, ynghyd â llithriad yn ystod y flwyddyn.

Cafwyd adroddiad gan y Rheolwr Archwilio Mewnol ar berfformiad y Gwasanaeth yn ystod y cyfnod o 1 Ebrill 2015 hyd at 31 Mawrth 2016 a'r ffactorau a oedd wedi effeithio arno. Cadarnhaodd y Swyddog bod y Gwasanaeth wedi cyflawni 60.32% o'r Cynllun Blynyddol yn erbyn targed o 80% a dangosydd perfformiad cyfartaleddog ar lefel Cymru gyfan o 83%. Fodd bynnag, mae gwaith yn parhau i fynd rhagddo ar bedwar archwiliad a oedd ar y gweill ar ddiwedd y flwyddyn ac wedi cwblhau'r rheiny, bydd 67% o'r Cynllun Blynyddol wedi cael ei gyflawni.

Mae pob un o'r archwiliadau a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn (Atodiad C) wedi arwain at lefelau cadarnhaol o sicrwydd ac eithrio Adfer TGCh ar ôl Trychineb a aseswyd fel un a oedd yn darparu ond y mymryn lleiaf o sicrwydd a phum maes arall a nodir ym mharagraff 4.2.2. a gafodd eu hasesu fel rhai a oedd yn darparu Sicrwydd Cyfyngedig. Yn ôl canlyniad cyffredinol y gwaith Archwilio Mewnol, nodwyd bod 73% o adolygiadau wedi arwain at farn gadarnhaol (Sylweddol neu Resymol) a bod 27% wedi arwain at farn sicrwydd negyddol. Roedd y 27% o adroddiadau a dderbyniodd farn sicrwydd negyddol yn cynnwys o 6 adroddiadau - yr un uchod y soniwyd amdano a oedd ond yn darparu'r mymryn lleiaf o sicrwydd a 5 archwiliad a oedd yn rhoi sicrwydd cyfyngedig.

Caiff argymhellion eu graddio ar hyn o bryd fel rhai uchel, canolig neu isel yn ôl y risg ganfyddedig fel yr amlinellir yn Atodiad F. Nid yw'r rhai a ystyrir fel rhai gradd isel yn cael eu dilyn i fyny'n ffurfiol gan yr archwilwyr mewnol ac nid ydynt ychwaith yn cael eu cynnwys yn y dadansoddiad. Y gyfradd weithredu ganrannol ar 31 Mawrth 2016 oedd 74% o argymhellion uchel a chanolig a gofnodwyd fel rhai a oedd wedi eu gweithredu.

Tynnodd y Swyddog sylw at feysydd lle nodwyd gwendidau arwyddocaol mewn rheolaeth ac a fydd yn parhau i beri pryder i'r Archwilwyr Mewnol hyd nes y bydd holl argymhellion pwysig wedi cael eu gweithredu ac y gellir rhoi sicrwydd bod yr holl fframweithiau a systemau priodol yn eu lle. Ceir diweddariad ar y sefyllfa o ran y meysydd penodol hyn ym mharagraff 6.5 yr adroddiad.

Er gwaethaf y ffaith nad oedd y Cynllun Archwilio wedi'i gwblhau'n llawn, cadarnhaodd y swydd ei bod yn fodlon bod y gwaith a wnaed yn ystod y flwyddyn yn caniatáu iddi ddod i gasgliad rhesymol ynglŷn â digonolrwydd ac effeithiolrwydd prosesau rheoli'r Cyngor ar gyfer y meysydd hynny a adolygwyd. Roedd hi hefyd yn gallu dweud ei bod yn fodlon bod gwaith y rheoleiddwyr allanol ynghyd ag adolygiadau perfformiad gwasanaeth yr Awdurdod yn caniatáu iddi ddod i gasgliad rhesymol bod gan Gyngor Sir Ynys Môn, ar gyfer y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth, 2016, brosesau boddhaol o ran rheolaeth fewnol, rheoli risg a llywodraethiant corfforaethol i reoli'r gwaith o gyflawni amcanion y sefydliad.

Bu'r Pwyllgor yn ystyried yr Adroddiad Blynyddol a'r wybodaeth a ddarparwyd ac, o ystyried y pryder a fynegwyd yn y cyfarfod blaenorol ynghylch gallu'r gwasanaeth Archwilio Mewnol i gyflawni'r cynllun oherwydd materion yn ymwneud ag adnoddau, roedd yn croesawu'r canlyniad a geir yn y pen draw pan fydd y pedwar archwiliad sydd ar y gweill wedi cael eu cwblhau, sef cyflawni 67% o'r Cynllun a bod hynny'n tystio i berfformiad ac ymdrech glodwiw'r gwasanaeth. Nododd y Pwyllgor hefyd y materion canlynol:

- Bod y darlun eang yn un cadarnhaol, a bod y Gwasanaeth Archwilio Mewnol, o'r meysydd y bu'n edrych arnynt yn ystod y flwyddyn, yn gallu dod i gasgliad rhesymol ynghylch effeithiolrwydd cyffredinol system y Cyngor o reolaethau mewnol a threfniadau llywodraethu a rheoli risg.

DRAFT

- Nododd y Pwyllgor y meysydd hynny a gafodd eu hasesu fel rhai sydd ond yn rhoi'r sicrwydd lleiaf neu sicrwydd cyfyngedig oherwydd y daethpwyd o hyd i ragor o fethiannau sylweddol o safbwynt rheoli a gofynnodd am ddiweddariad yn ei gyfarfod nesaf ar gynnydd o ran y camau gweithredu sy'n cael eu cymryd i fynd i'r afael â'r gwendidau mewn perthynas ag Adfer TGCh ar ôl Trychineb – archwiliad a oedd wedi arwain at farn sicrwydd isel iawn. Cadarnhaodd y Rheolwr Archwilio Mewnol fod archwiliad dilynol o'r maes hwn ers hynny wedi arwain at ailasesiad o'r lefel sicrwydd fel un resymol.
- Nododd y Pwyllgor, er bod archwiliad o reolaethau allweddol y Gyflogres wedi arwain at farn archwilio resymol, roedd yn ymwybodol o fater a gododd mewn perthynas â'r Gyflogres yn ddiweddar a gofynnodd am eglurhad. Soniodd y Pennaeth Adnoddau a'r Swyddog Adran 151 am nam a oedd wedi effeithio'r system Gyflogres am gyfnod byr yn ddiweddar, y camau wrth gefn a gymerwyd i ddiwallu anghenion a oedd angen sylw ar unwaith, y camau a gymerwyd i ddatrys y mater a hefyd i sicrhau, wedi diweddaru'r system yn llwyddiannus, y byddai mesurau diogelwch yn cael eu cymryd i leihau'r risg y byddai'r broblem yn digwydd eto.
- Nododd y Pwyllgor fod adnoddau ar gyfer y Gwasanaeth Archwilio Mewnol yn ei dyb ef, yn fater y mae angen parhau i'w adolygu a gofynnodd am sicrwydd y byddai unrhyw ddiffyg sy'n effeithio ar allu'r gwasanaeth i gyflawni ei gyfrifoldebau yn cael eu dwyn i'w sylw. Nododd y Pwyllgor fod y mater i fod i gael ei ddwyn at sylw'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth Strategol a gofynnodd i hyn gael ei ddilyn i fyny. Dywedodd y Pennaeth Archwilio Mewnol mai'r mater allweddol yw a all lefel y gweithgarwch archwilio mewnol ddarparu lefel ddigonol o sicrwydd ar ddiwedd y flwyddyn ac roedd yr adroddiad blynyddol yn brawf bod hynny wedi digwydd. Cadarnhaodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod y sefyllfa'n cael ei monitro a'i fod yn fodlon bod y sylw a ddarperir yn ddigonol ar hyn o bryd a bod blaenoriaethu'n cael ei gyflawni drwy'r broses gynllunio fel bod y Cynllun Archwilio yn cwmpasu'r meysydd cywir o ran risg.
- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad o rôl y Swyddog Twyll Corfforaethol a'r potensial ar gyfer gwella swyddogaeth y swydd i sicrhau manteision ehangach na'r rheiny y cyfeirir atynt dan baragraff 4.5.2 yr adroddiad. Dywedodd y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 bod sgôp i adolygu'r rôl o ran cyflawni yn ogystal â'r ymagwedd a gymerir tuag at waith atal twyll a'r modd y mae hynny'n cael ei wneud. Dywedodd y Rheolwr Archwilio Mewnol fod y Swyddog hefyd cyfrannu at y gwaith ymchwilio arbennig a nodir yn Atodiad H i'r adroddiad.
- Nododd y Pwyllgor y byddai'n cael diweddariadau cryno rheolaidd ar statws a chynnydd y camau gweithredu mewn perthynas â meysydd penodol sy'n peri pryder lle mae lefel sicrwydd wedi bod yn gyfyngedig neu'n isel iawn ar sail gan bwy ac erbyn pryd sail hyd nes cyrraedd pwynt lle gall fod yn fodlon bod y risgiau cysylltiedig wedi cael eu lleihau neu eu dileu a bod y prosesau parhaus ar gyfer eu rheoli yn briodol.

Penderfynwyd bod y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu yn fodlon bod gan Gyngor Sir Ynys Môn, ar gyfer y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth, 2016, brosesau rheolaeth fewnol, rheoli risg a llywodraethu corfforaethol ar waith i reoli a helpu i gyflawni amcanion yr Awdurdod.

CAMAU GWEITHREDU:

- **Rheolwr Parhad a Chefnogi Busnes TGCh i roi i'r Pwyllgor y wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd o ran mynd i'r afael â materion mewn perthynas ag Adfer TGCh yn dilyn Trychineb.**
- **Y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 i ddilyn i fyny gyda'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth bryderon y Pwyllgor ynghylch darparu adnoddau digonol i'r Gwasanaeth Archwilio Mewnol.**
- **Y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 / Rheolwr Archwilio Mewnol i gynnwys yn y broses adrodd chwarterol i'r Pwyllgor, ddiweddariad cryno ar feysydd penodol sy'n peri pryder gan gynnwys statws camau gweithredu, y swyddogion sy'n gyfrifol a'r amserlen ar gyfer eu cwblhau.**

DRAFT

5. DIWEDDARIAD RHAGLEN WAITH PERFFORMIAD - ARCHWILIO ALLANOL

Cyflwynwyd adroddiad ar Raglen Waith Perfformiad yr Archwilwyr Allanol er gwybodaeth i'r Pwyllgor.

Rhoes Mr Andy Bruce, Rheolwr Archwilio Perfformiad SAC y wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor ar statws yr astudiaethau llywodraeth leol a gychwynnwyd yn 2015/16 a'r dyddiadau y rhagwelir y byddant yn cael ynghyd â'r rhai y cytunwyd arnynt ar gyfer 2016/17 yn ogystal â 3 o arolygon a gynlluniwyd fel rhan o astudiaethau 2018/19. Cyfeiriodd y Swyddog at newid yn y ffordd y mae gwaith perfformiad lleol yn cael ei gyflwyno i gynghorau yn dilyn y rhaglen ddiwygio a nodir yn y Mesur drafft Llywodraeth Leol (Cymru) sy'n gosod dyletswydd newydd ar gynghorau i fabwysiadu'r egwyddor datblygu cynaliadwy o Ebrill 2016. Bydd symudiad i ffwrdd o'r gwaith sy'n canolbwyntio ar gynllunio gwelliant i waith sy'n canolbwyntio ar adnoddau a chapasiti a gallu cynghorau i sicrhau newid tra'n cynnal arferion llywodraethu da ac i'r perwyl hwn, mae tri adolygiad thematig wedi eu cytuno yn ymwneud â gwytnwch ariannol, trefniadau llywodraethu a'r ymagwedd tuag at newid trawsnewidiol. Cadarnhaodd y Swyddog nad oedd unrhyw newidiadau i adrodd arnynt ar hyn o bryd o ran yr astudiaethau Gwerth am Arian.

Cafodd y Pwyllgor gyfle i holi ac i geisio eglurhad y Swyddog mewn perthynas ag agweddau ar y Rhaglen Waith Perfformiad, yr hyn y maent yn ei olygu a sut y gallent fod yn berthnasol neu o werth i Ynys Môn.

Penderfynwyd nodi'r wybodaeth.

DIM CAMAU PELLACH YN CODI

6. ARCHWILWYR ALLANOL - CYNLLUN ARCHWILIO

Cyflwynwyd Cynllun Archwilio Ariannol 2016 ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn er sylw'r Pwyllgor.

Cafwyd adroddiad penodol gan Mr Ian Howse, y swyddog sy'n arwain ar ymgysylltiad ar gyfer yr Archwiliad Ariannol ar yr ymagwedd at yr archwiliad ariannol a'i sgôp, y risgiau archwilio ariannol a nodwyd a'r ymateb arfaethedig yn ogystal â'r lefel gynlluniedig o berthnasedd a'r amserlen adrodd. Mewn ymateb i ymholiad gan y Pwyllgor mewn perthynas â lefel y ffioedd archwilio, cadarnhaodd y Swyddog bod yr Archwilydd Cyffredinol yn edrych ar ffyrdd y gall Swyddfa Archwilio Cymru fod yn fwy effeithlon. Eglurodd y Swyddog hefyd, yng nghyd-destun archwilio perfformiad, beth fydd mabwysiadu'r egwyddor datblygu cynaliadwy yn ei olygu i gynghorau yn ymarferol wrth orfod ystyried yr effaith debygol a gaiff eu penderfyniadau ar draws yr holl feysydd hynny y mae ganddynt gyfrifoldeb yn eu cylch ar genedlaethau'r dyfodol, ac i gynllunio ar y sail honno.

Penderfynwyd derbyn a nodi'r adroddiad.

DIM CAMAU PELLACH YN CODI

7. ARCHWILIAD ALLANOL - ARDYSTIO GRANTIAU A FFURFLENNI 2013/14 A 2014/15

- Cafodd adroddiad Archwilio Allanol gan PwC yn crynhoi canlyniadau gwaith ar ardystio hawliadau a ffurflenni grant yr Awdurdod am 2013/14 a 2014/15 ei gyflwyno er ystyriaeth y Pwyllgor. Roedd yr adroddiad yn amlinellu'r canlyniadau allweddol o'r gwaith ardystio gan gynnwys ble y gwnaed newidiadau archwilio yn sgil y gwaith y gwaith hwnnw neu mewn achosion lle nad oedd y dystysgrif archwilio yn gymwys.

  Yn 2013/14, canfu'r adroddiad bod cyfanswm o 22 o grantiau a ffurflenni wedi cael eu hardystio ac o'r rhain roedd 7 yn ddiamod heb unrhyw ddiwygio; 7 yn ddiamod ond angen peth gwelliant i'r ffigurau terfynol; 4 angen eu diwygio ar gyfer y dystysgrif archwilio a 4 yn ddiamod cc angen rhywfaint o newid i'r ffigurau terfynol.

Ar gyfer 2014/15, roedd cyfanswm o 15 o grantiau a ffurflenni wedi cael eu hardystio ac o'r rhain, roedd 11 yn gymwys heb unrhyw ddiwygio; roedd 3 yn gymwys ac angen rhywfaint o newid i'r

DRAFFT

ffigurau terfynol ac mae ardystiad archwilio yn parhau i fynd rhagddo ar gyfer 1 grant a dderbyniwyd ar gyfer yr archwiliad.

Daeth yr adroddiad i'r casgliad, er bod gan yr Awdurdod drefniadau digonol yn eu lle ar y cyfan ar gyfer cynhyrchu a chyflwyno o ran ei hawliadau am grantiau 2013/14 a 2014/15, mae lle i wella ac i'r perwyl hwnnw, mae'r adroddiad yn gwneud pedwar argymhelliad ar gyfer gwella'r prosesau y mae’r Awdurdod yn eu dilyn i gynhyrchu a chyflwyno ei hawliadau grant.

Nododd y Pwyllgor fod y nifer o grantiau a oedd angen eu diwygio wedi gostwng o gymharu â’r blynyddoedd blaenorol ac roedd yn croesawu’r gwelliant mewn perfformiad yr oedd y tueddiad hwnnw’n ei adlewyrchu.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi ei gynnwys.

- Cyflwynwyd er gwybodaeth i’r Pwyllgor - adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 yn amlinellu’r modd y bydd yr argymhellion a wnaed gan PwC yn ei adroddiad ardystio grantiau uchod yn cael eu cyflawni.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi ei gynnwys.

DIM CAMAU PELLACH YN CODI

8. ADOLYGU PENODI AELODAU LLEYG

Cyflwynwyd er sylw’r Pwyllgor - adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 mewn perthynas â phenodi Aelod Lleyg i wasanaethu ar y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant. Roedd yr adroddiad yn crynhoi’r cefndir i benodi Aelodau Lleyg cyfredol y Pwyllgor y daw eu cyfnod yn y swydd i ben ym mis Gorffennaf 2016 ac, yn ogystal, yn amlinellu'r opsiynau ar gyfer symud ymlaen ac ystyriaethau sy'n ymwneud â hynny.

Wedi datgan diddordeb a oedd yn rhagfarnu yn y mater hwn, aeth Mr Richard Barker a Mrs Sharon allan o'r cyfarfod ar gyfer y drafodaeth a'r penderfyniad ar y mater hwn.

Rhoes y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 i'r Pwyllgor ei farn broffesiynol ef o ran y trywydd y byddai’n ffafrio ei ddilyn.

Penderfynwyd -

- **Ymestyn penodiad y ddau Aelod Lleyg presennol o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethiant i fis Mai 2017.**
- **O fis Mai, 2017, bydd cyfnod penodiad Aelodau Lleyg a benodwyd i'r Pwyllgor yn gyfnod sefydlog o 5 mlynedd i gyd-fynd â’r cyfnod amser rhwng etholiadau’r Cyngor a bod aelodau a benodir felly yn gallu gwasanaethu am fwy nag un tymor naill ai'n olynol neu ar unrhyw adeg.**

DIM CAMAU PELLACH YN CODI

9. CAU ALLAN Y WASG A'R CYHOEDD

Ystyriwyd a phenderfynwyd, yn unol ag Adran 100 (A) (4) Deddf Llywodraeth Leol 1972 i gau allan y Wasg a'r Cyhoedd o'r cyfarfod ar gyfer y drafodaeth ar yr eitem a ganlyn ar y sail y byddai gwybodaeth yn cael ei datgelu a honno’n wybodaeth y gwneir eithriad ohoni yn Atodlen 12 y Ddeddf honno ac yn y Prawf Budd y Cyhoedd a gyflwynwyd.

DRAFT

10. COFRESTR RISG GORFFORAETHOL

Cyflwynwyd er ystyriaeth y Pwyllgor - adroddiad y Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 yn ymgorffori'r Gofrestr Risg Corfforaethol fel y cafodd ei diweddaru 17 [eg] Mai 2016 gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth.

Rhoes y Rheolwr Risg ac Yswiriant adroddiad ar y risgiau hynny a nodwyd ar hyn o bryd fel y prif risgiau i'r Cyngor a soniodd am y risgiau a symudodd i mewn ac allan o'r Gofrestr gan gynnwys y rhesymau dros uwch-gyfeirio rhai risgiau penodol a gostwng lefel risg rhai eraill. Eglurodd y Swyddog y broses o reoli'r Gofrestr Risg Gorfforaethol a chadarnhaodd bod y cynnydd sy'n cael ei wneud yn mynd i'r cyfeiriad iawn, er bod angen gwneud mwy o waith mewn perthynas â rheoli risgiau gwasanaeth ac o ran ymgorffori'r risgiau a nodwyd yn awr o ran gweithio mewn partneriaeth.

Penderfynwyd derbyn yr adroddiad a nodi ei gynnwys a bod y Pwyllgor yn cymryd sicrwydd bod y risgiau i nodau ac amcanion y Cyngor yn cael eu cydnabod a'u rheoli gan yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth.

DIM CAMAU PELLACH YN CODI

11. CYFARFOD NESAF

Nodwyd bod y cyfarfod nesaf am 2 y prynhawn, ddydd Llun, 27 Mehefin, 2016.

Y Cynghorydd R. Llewelyn Jones
Cadeirydd

DRAFT

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	**PWYLLGOR ARCHWILIO**
DYDDIAD:	**27 MEHEFIN 2016**
PWNC:	**DATGANIAD Y CYFRIFON 2015/16**
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	**CYNGHORYDD H E JONES**
PENNAETH GWASANAETH:	**MARC JONES**
AWDUR YR ADRODDIAD: RHIF FFÔN: E-BOST:	**BETHAN HUGHES OWEN/ CLAIRE KLIMAZEWSKI** **01248 752663 / 01248 751865** **Bethanowen2@ynysmon.gov.uk claireKlimazewski@ynysmon.gov.uk**
AELODAU LLEOL:	**d/b**

A - Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau

1. Argymhellir i nodi'r Datganiad Cyfrifon Drafft 2015/16 cyn ei adolygu gan yr Archwiliwr Allanol.

B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?

d/b

C - Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'r adroddiad yma yn nodi perfformiad ariannol y Cyngor am y flwyddyn ariannol 1 Ebrill 2015 i 31ain Mawrth 2016.

CH - A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydyw

D - A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Cyfrifon Terfynol am y cyfnod 1af Ebrill 2015 i 31ain Mawrth 2016.

DD -	Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?	Beth oedd eu sylwadau?
1	**Prif Weithredwr / Uwch Dim Arweinyddiaeth (UDA)** (mandadol)	
2	**Cyllid / Adran 151** (mandadol)	d/b – adroddiad y Swyddog Adran 151 yw hwn
3	**Cyfreithiol / Swyddog Monitro** (mandadol)	
4	**Adnoddau Dynol (AD)**	
5	**Eiddo**	
6	**Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu TGCh)**	
7	**Sgriwtini**	
8	**Aelodau Lleol**	
9	**Unrhyw gyrff allanol / arall/eraill**	

E -	**Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)**	
1	**Economaidd**	
2	**Gwrthdlodi**	
3	**Trosedd ac Anhrefn**	
4	**Amgylcheddol**	
5	**Cydraddoldebau**	
6	**Cytundebau Canlyniad**	
7	**Arall**	

F - Atodiadau:

- Atodiad A – Cefndir
- Atodiad B – Datganiad y Cyfrifon 2015/16 cyn archwilio

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

- Mae papurau gwaith llawn ynglyn â gwybodaeth sydd yn Natganiad y Cyfrifon yn cael eu cadw yn yr Adain Cyfrifeg.
- Adroddiadau Refeniw a Cyfalaf sy’n cael eu cyflwyno i’r Pwyllgor Gwaith ar gyfnodau rheolaidd drwy’r flwyddyn ariannol.

1. CEFNDIR

1.1 Mae gan y Cyngor ddyletswydd statudol i gyhoeddi Datganiad y Cyfrifon am bob blwyddyn ariannol. Mae'r Datganiad Cyfrifon sydd ynghlwm am y cyfnod 1 Ebrill 2015 i 31 Mawrth 2016 ac mae'n fersiwn cyn archwilio. Cyn i'r Archwiliad Allannol ddechrau mae'n ofynnol i'r Swyddog Adran 151 arwyddo 'Datganiad o Cyfrifoldebau am y Datganiad y Cyfrifon' ac mae'n rhaid i hyn ddigwydd cyn 30ain Mehefin 2016.

1.2 Argymhellir i'r Pwyllgor Archwilio nodi'r Datganiad Cyfrifon Drafft cyn yr Archwiliad Allanol.

1.3 Bydd fersiwn terfynol o Ddatganiad y Cyfrifon yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor ar ôl i'r Archwiliad Allannol gael ei gwblhau. Dylai hyn ddigwydd cyn 30ain Medi 2016 a bydd yn cael ei gyflwyno ynghyd ag adroddiad yr Archwiliwr Annibynnol. Pryd hynny bydd yn ofynnol i'r Swyddog Adran 151 a Chadeirydd Cyngor Sir Ynys Môn arwyddo'r ddogfen derfynol.

1.4 Mae'r Datganiad y Cyfrifon hefyd yn cynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2015/16.

Ynys Môn

THE ISLE OF

Anglesey

Datganiad o'r Cyfrifon 2015/16 Drafft

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

www.ynysmon.gov.uk www.anglesey.gov.uk

cyngormon
ioacc

@cyngormon
@angleseycouncil

CYNNWYS

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
	Adroddiad Naratif	1
	Datganiad Cyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon	23
	Adroddiad yr Archwiliwr Annibynnol	24
	Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn	27
	Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	28
	Y Fantolen	29
	Datganiad Llif Arian	30
Nodyn 1	Datganiad o Bolisïau Cyfrifo	31
Nodyn 2a	Safonau cyfrifo a gyhoeddwyd ond nad ydynt eto wedi eu mabwysiadu	56
Nodyn 2b	Safonau Cyfrifo sydd wedi eu cyhoeddi a'u mabwysiadu	56
Nodyn 3	Barnau Allweddol wrth weithredu'r Polisïau Cyfrifo	57
Nodyn 4a	Tybiaethau a wnaed am y dyfodol a ffynonellau pwysig eraill o amcangyfrif ansicr	58
Nodyn 4b	Addasiadau o ran y cyfnod blaenorol, newidiadau mewn polisïau cyfrifo, amcangyfrifon a chamgymeriadau	59
Nodyn 5	Eitemau Sylweddol o Incwm a Gwariant	59
Nodyn 6	Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen	59
Nodyn 7	Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo a Sail Ariannu dan Reoliad	60
Nodyn 8	Cronfeydd Wrth Gefn a Glustnodwyd	62
Nodyn 9	Balansau Ysgolion	63
Nodyn 10	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	63
Nodyn 11	Cronfeydd wrth Gefn Na Ellir Eu Defnyddio	64
Nodyn 12	Gwariant Gweithredol Arall	68
Nodyn 13	Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi	68
Nodyn 14	Incwm Treth a Grantiau Amhenodol	69
Nodyn 15	Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar	70
Nodyn 16	Ymrwymiadau Cyfalaf Sylweddol	72
Nodyn 17	Asedau Treftadaeth	72
Nodyn 18	Eiddo Buddsoddiad	74
Nodyn 19	Asedau Annirweddol	75
Nodyn 20	Gwariant Cyfalaf a Chyllido	76
Nodyn 21	Asedau a Ddelir i'w Gwerthu	76
Nodyn 22	Prydlesau	77
Nodyn 23	Rhestrau stoc	77
Nodyn 24	Dyledwyr	77
Nodyn 25	Arian Parod a Chywerthoedd Arian	78
Nodyn 26	Credydwyr	78
Nodyn 27	Darpariaethau	79
Nodyn 28	Llif Arian o Weithgareddau Gweithredu	80
Nodyn 29	Llif Arian o Weithgareddau Buddsoddi	80
Nodyn 30	Llif Arian o Weithgareddau Ariannu	81
Nodyn 31	Symiau yr Adroddwyd Arnynt ar gyfer Penderfyniadau Dyrannu Adnoddau	82

Cyfeirnod	Disgrifiad	Tudalen
Nodyn 32	Gweithrediadau Masnachol	86
Nodyn 33	Lwfansau Aelodau	86
Nodyn 34	Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	86
Nodyn 35	Pecynnau Ymadael	88
Nodyn 36	Ffioedd Archwilio Allanol	89
Nodyn 37	Incwm Grantiau	90
Nodyn 38	Partïon Cysylltiedig	91
Nodyn 39	Cronfeydd Ymddiriedol	93
Nodyn 40	Cynllun Pensiynau Athrawon	94
Nodyn 41	Cynllun Pensiwn Buddiannau Diffiniedig Llywodraeth Leol	55
Nodyn 42	Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Ymrwymiadau Posibl	100
Nodyn 43	Asedau Amodol	101
Nodyn 44	Offerynnau Ariannol	101
Nodyn 45	Natur a lefel y risgiau sy'n codi o'r offerynnau ariannol	103
Nodyn 46	Cyd-bwyllgorau	106
Nodyn 47	Troi Tai'n Gartrefi	106
Nodyn 48	Y Dreth Gyngor	106
Nodyn 49	Trethi Cenedlaethol Annomestig (TCA)	107
Nodyn 50	Morwrol	108
	Cyfrif Refeniw Tai (CRT) - Datganiad Incwm a Gwariant - Datganiad Symudiadau ar Falans CRT - Nodiadau ar y Cyfrif Refeniw Tai	109
Atodiad 1	Datganiad Parti Cysylltiedig - Cynrychiolaeth Cydranddeiliaid gyda sefydliadau trydydd parti	114
Atodiad 2	Geirfa	116
Atodiad 3	Llyfryddiaeth	124
	Datganiad Llywodraethu Blynyddol	

Adroddiad Naratif

Cyhoeddir y Datganiad Cyfrifon bob blwyddyn er mwyn rhoddi i etholwyr, trethdalwyr lleol, Aelodau'r Cyngor, gweithwyr a phartïon eraill sydd â diddordeb, wybodaeth glir ynghylch sefyllfa ariannol y Cyngor. Nod yr adroddiad naratif hwn, sy'n rhan allweddol o'r cyfrifon, yw darparu canllawiau effeithiol i'r materion pwysicaf yr adroddir arnynt yn y cyfrifon. Gwneir hyn er mwyn darparu esboniad teg, cytbwys a hawdd i'w ddeall o sefyllfa ariannol y Cyngor ac i gynorthwyo i ddehongli'r datganiadau ariannol. Yn ogystal, mae'n cynnwys gwybodaeth ychwanegol am y Cyngor yn gyffredinol a'r prif ddylanwadau ar y datganiadau ariannol er mwyn darparu cyswllt gweithgareddau a heriau'r Cyngor a'r modd y mae'r rhain yn effeithio ar ei adnoddau ariannol.

Mae'r adroddiad naratif wedi'i strwythuro fel a ganlyn:

1. Y Fframwaith Statudol
2. Gwybodaeth am Ynys Môn
3. Trosolwg a Datganiad o Berfformiad
4. Prif faterion o gyfrifon 2015-16
5. Esboniad o'r datganiadau ariannol

1. Y Fframwaith Statudol

Mae dyletswydd statudol ar y Cyngor i gymeradwyo a chyhoeddi Datganiad Cyfrifon. Mae'r tudalennau a ganlyn yn cynnwys y Datganiad Cyfrifon ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2016.

Daeth Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 i rym ar 31 Mawrth 2015 ac maent, o'r herwydd, yn disodli Rheoliad 7 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 (OS2005/368(W.34), fel y cawsant eu diwygio) ar gyfer blwyddyn gyfrifon 2015/6 a chyfnodau yn y dyfodol. Yn unol â'r Rheoliadau hyn, rhaid i Awdurdodau Lleol yng Nghymru baratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â'r rheoliadau hyn ac arferion priodol.

Mae Rheoliad 25 o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifo) (Cymru) 2003 (OS2003/3239(W.319), fel y cawsant eu diwygio) yn nodi arferion priodol ar gyfer paratoi Datganiad Cyfrifon. Mae'r arferion hyn yn cynnwys yn bennaf y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2014/15 a'r Côd Ymarfer Adrodd ar Wasanaethau 2014/15 a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifeg (CIPFA), wedi eu cefnogi gan y Safonau Rhyngwladol ar gyfer Adrodd ar Faterion Ariannol (IFRS). Yn ogystal, mae'r naratif hwn yn cynnwys canllawiau o lawlyfr adrodd ariannol Trysorlys Ei Mawrhydi (FReM) 2015-16, adrannau 5.2.1 i 5.2.10 fel yr anogir gan gôd CIPFA.

2. Gwybodaeth am Gyngor Sir Ynys Môn

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn awdurdod unedol sydd â phoblogaeth o 70,169. Mae'r Cyngor yn gyfrifol am sicrhau bod amrediad eang o wasanaethau'n cael eu darparu ar gyfer trigolion, busnesau ac ymwelwyr i'r Ynys. Mae'r gwasanaethau hyn yn cynnwys addysg, diogelu plant ac oedolion bregus, gofal cymdeithasol, iechyd cyhoeddus, priffyrdd, hamdden, diwylliant, casglu gwastraff, cynllunio, gweinyddu tai, budd-daliadau, adfywio ac ymgysylltiad cymunedol. Yn ychwanegol at ddarparu gwasanaethau, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gasglu trethi lleol ar ffurf y Dreth Gyngor a Threthi Cenedlaethol Annomestig ar ei ran ei hun.

Mae'r Cyngor yn sefydliad a arweinir yn wleidyddol ac mae wedi mabwysiadu model Arweinydd a Chabinet. Mae ganddo 30 o aelodau etholedig sy'n cynrychioli 11 o wardiau aml-aelod ar draws y Sir. Drwy gydol 2015-16, bu'r Cyngor yn gweithredu dan weinyddiaeth a oedd yn glymblaid o'r grwpiau annibynnol/Llafur/Democratiaid Rhyddfrydol. Gweler isod gyfansoddiad gwleidyddol y Cyngor fel yr oedd ar 31 Mawrth 2016:-

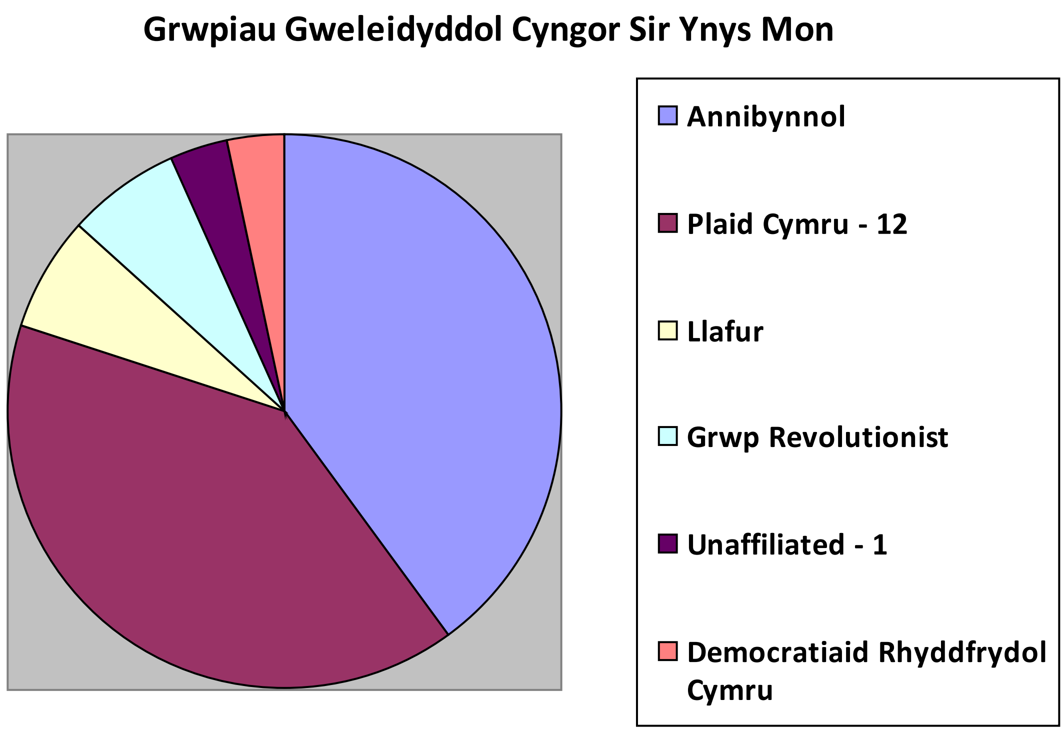

3. Trosolwg

3.1 Datganiadau gan Arweinydd y Cyngor

Fel Arweinydd y Cyngor, fy nghyfrifoldeb i yw sicrhau bod y garreg filltir bwysig o gynhyrchu'r Datganiad Cyfrifon Blynyddol yn cael ei chyflawni ar amser bob blwyddyn. Mae'r cyfrifon yn darparu llawer iawn o wybodaeth ariannol am y modd y cafodd y Cyngor ei ariannu a sut y gwariwyd yr arian hwnnw yn ystod 2015/16. Mae'n bwysig o ran atebolrwydd i'r Cyngor ddarparu'r wybodaeth hon ar gyfer preswylwyr, trethdalwyr lleol, busnesau sy'n talu trethi annomestig cenedlaethol a chydranddeiliaid eraill gan gynnwys Llywodraeth Cymru.

Caiff y Cyngor ei gyllido drwy gymysgedd o arian gan Lywodraeth Cymru drwy'r Grant Cynnal Refeniw a chyfran y Cyngor o'r gronfa Trethi Annomestig, trethi lleol drwy'r Dreth Gyngor a ffioedd a'r taliadau a delir gan gwsmeriaid y Cyngor. Yn 2015/16, cyllideb net y Cyngor oedd £124.6m a daeth £ 30.96m o'r swm hwnnw o'r Dreth Gyngor. Roedd y cynnydd yn y Dreth Gyngor yn 4.5%.

Mae'r canlyniadau ar gyfer y flwyddyn yn arwydd o'r ffaith bod y Cyngor yn parhau i fod yn ddarbodus yn y modd y mae'n rheoli ei arian ac er bod cyllideb net y Cyngor wedi gostwng 1.6% o'i gymharu â 2014/15, y galw cynyddol am wasanaethau, yn enwedig i Gwasanaethau Plant, a gwariant unwaith ac am byth oherwydd y tywydd mawr dros y gaeaf, gwelwyd cynnydd o £0.352m, neu 1.4% ym malansau a chronfeydd y Cyngor (heb gynnwys HRA) yn gyffredinol.

Mae'r dyfodol o ran ariannu'r sector cyhoeddus yn ansicr ond mae'n debyg y bydd y cyllid a dderbynnir gan y llywodraeth ganolog yn gostwng dros y tair blynedd nesaf yn debygol ac mae Strategaeth Ariannol Tymor Canol y Cyngor wedi adnabod yr angen parhaus i leihau gwariant refeniw blynyddol dros y cyfnod hwn. Bydd cael lefel iach o gronfeydd wrth gefn a balansau yn helpu yn y tymor byr, ond nid yw'n ffynhonnell gyllido gynaliadwy. Felly, mae'r Cyngor wrthi'n adolygu holl wasanaethau y mae'n eu darparu ac yn edrych ar ddulliau amgen o'u darparu a fydd yn caniatáu i'r gwasanaethau barhau ond am lai o gost. Bydd hyn yn cynnwys gweithio mwy mewn partneriaeth â Chynghorau Tref a Chymuned, Sefydliadau Cymunedol a Gwirfoddol a'r Trydydd Sector.

Ni fydd y sefyllfa ariannol, fodd bynnag, yn atal y Cyngor rhag canolbwyntio ar ei flaenoriaethau allweddol a byddwn yn parhau i fuddsoddi mewn meysydd fel ysgolion newydd, tai a gwasanaethau i bobl hwn. Byddwn hefyd yn buddsoddi mewn Technoleg Gwybodaeth er mwyn moderneiddio ein prosesau busnes a gwella ein gwasanaethau i'n cwsmeriaid. Drwy'r buddsoddiad parhaus hwn, byddir yn sicrhau arbedion refeniw a fydd yn helpu'r Cyngor i ddarparu cyllideb gytbwys yn y dyfodol.

Ystyrir bod sefyllfa ariannol sefydliad yn ddangosydd allweddol o safon gyffredinol y llywodraethiant corfforaethol. Rwy'n hyderus y bydd y Cyngor drwy reolaeth ariannol gadarn, yn parhau i fod yn gryf ac yn gynaliadwy o safbwynt ariannol yn y dyfodol.

Ieuan Williams
Arweinydd y Cyngor **Mehefin 2016**

3.2 Pwrpas a gweithgareddau allweddol y Cyngor

Yn unol â Chynllun Corfforaethol y Cyngor am 2013 – 2017, y nod ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn yw y byddwn, erbyn 2017, yn gyngor proffesiynol sy'n cael ei redeg yn dda, yn arloesol ac yn eangfrydig ein hymagwedd, yn ymrwymedig i ddatblygu ein pobl a'n partneriaethau er mwyn darparu gwasanaethau effeithlon ac effeithiol o safon dda sy'n cael eu gwerthfawrogi gan ein dinasyddion.

I gyflawni hyn, bydd angen i ni drawsnewid ein gwasanaethau a'r modd y mae'r Cyngor yn gweithio. I drawsnewid ein Cyngor, bydd angen i ni wrando ar yr hyn y mae ein dinasyddion, defnyddwyr gwasanaeth a busnesau'n ei ddweud a chaniatáu i'w barn ddylanwadu ar yr hyn yr ydym yn ei wneud.

Mae'r gwaith ymgynghori mwyaf pellgyrhaeddol yr ydym erioed wedi'i gynnal fel cyngor ein cynorthwyo i greu'r cynllun hwn. Yn ystod yr ymarferion ymgysylltu ac ymgynghori a gynhaliwyd ers 2012, gofynnwyd i ddinasyddion am eu barn ynglwn â pha rai o wasanaethau Cyngor Sir Ynys Môn oedd bwysicaf iddynt, a'r rhai nad oeddent, yn eu tyb hwy, mor bwysig. Ar draws grwpiau oed, daearyddiaeth a'r mecanweithiau ymgynghori gwahanol y blaenoriaethau cyson yw:

- Cefnogi'r mwyaf bregus
- Datblygu'r Economi
- Codi safonau a moderneiddio ein hysgolion

Y blaenoriaethau hyn yw sylfaen y cynllun corfforaethol hwn. Fel pob awdurdod lleol arall, bydd pwysau mawr ar gyllidebau Ynys Môn a rhaid i'r awdurdod ganolbwyntio ar ddod o hyd i fwy o arbedion. Yn anorfod, bydd hyn yn golygu newidiadau o ran y gwasanaethau yr ydym yn eu darparu a'r modd yr ydym yn eu darparu.

Bydd y Cyngor felly, yn gweithio gyda'n dinasyddion i newid y ffordd yr ydym i gyd yn meddwl am gyfrifoldebau priodol y Cyngor, cymunedau ac unigolion. Er y bydd y Cyngor wrth gwrs yn parhau i fod yn gyfrifol am ddarpariaeth ddwyieithog o wasanaethau statudol, bydd y gwasanaethau'n cael eu darparu fwyfwy mewn gwahanol ffyrdd, a chan ddarparwyr eraill. Bydd gofyn inni reoli'r lleihad mewn cyllidebau a'r galw cynyddol oherwydd newidiadau demograffig a chymdeithasol, er mwyn sicrhau y parheir i warchod y blaenoriaethau hyn.

3.2.1 Y Senario Ariannol

Fel pob Awdurdod Lleol arall yng Nghymru, rhaid i Gyngor Sir Ynys Môn reoli sefyllfa lle mae costau a'r pwysau ar wasanaethau'n cynyddu ond y cyllid sydd ar gael yn gostwng. Dros y tair blynedd ddiwethaf, mae'r cyllid a gafodd y Cyngor gan Lywodraeth Cymru wedi gostwng gan £5.3 miliwn mewn termau arian parod (5.5%) a rhagwelir y bydd gostyngiadau ar o leiaf yr un lefel yn cael eu gweithredu yn y tair blynedd nesaf. Yn y cyd-destun hwn, mae angen i'r Cyngor reoli'r galw cynyddol am wasanaethau, pwysau chwyddiant, yr angen i fuddsoddi yn yr economi leol i hyrwyddo twf a'r dymuniad i wella gwasanaethau'n barhaus.

Mae'r Cyngor wedi ymateb i'r gostyngiad drwy wneud arbedion sylweddol yn ystod y tair blynedd ddiwethaf ac mae'n parhau i geisio sicrhau, lle bynnag y mae hynny'n bosibl, y gwneir yr arbedion drwy wella effeithlonrwydd yn hytrach na thorri gwasanaethau.

Y pethau allweddol y byddir yn canolbwyntio arnynt ar gyfer y cynllun ariannol tymor canol yw:-

- Ailddylunio gwasanaethau i ymyrryd yn gynt, gan ostwng gwasanaethau ymatebol costus;
- Adolygu'r holl wasanaethau er mwyn sicrhau eu bod yn cael eu darparu yn y modd mwyaf effeithiol posib;
- Gwneud y gorau o eiddo a thir er mwyn hyrwyddo effeithlonrwydd a thwf;
- Ail-ganolbwyntio gwasanaethau i gefnogi twf yn lleol;
- Cael trafodaethau aeddfed gyda chymunedau i flaenoriaethu'r hyn sy'n bwysig iddynt hwy ac annog ymgysylltiad er mwyn datrys problemau lleol;
- Cael gwared ar ddyblygu rhwng gwasanaethau a mynd ar ôl arbedion maint.

3.3 Llwyddiannau allweddol, materion a risgiau sy'n effeithio'r Cyngor

Mae'r Cyngor wedi pennu saith blaenoriaeth allweddol ar gyfer y blynyddoedd nesaf: -

- Trawsnewid Gofal Cymdeithasol i Oedolion Hwn;
- Adfywio ein Cymunedau a Datblygu'r Economi;
- Gwella Addysg, Sgiliau a Moderneiddio ein Hysgolion;
- Cynyddu ein Opsiynau Tai a Lleihau Tlodi;
- Trawsnewid ein Darpariaeth Hamdden a Llyfrgelloedd;
- Canolbwyntio ar Gwsmeriaid, Dinasyddion a'r Gymuned;
- Trawsnewid ein Technolegau Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh).

Yn ystod parhad 2015/16 gwaith ar y saith blaenoriaeth gyda'r llwyddiannau allweddol canlynol yn ystod y flwyddyn ariannol.

1. Mae gwaith wedi dechrau gwaith ar adeiladu'r 2 ysgol gynradd newydd (Ysgol Cybi ac Ysgol Rhyd y Llan) o dan raglen ysgolion yr 21ain ganrif Llywodraeth Cymru. Bydd hyn yn golygu y bydd 6 o ysgolion cynradd bach yn cau gyda'r disgyblion yn trosglwyddo i 2 ysgol newydd yn ystod 2017.

2. Cwblhaodd y Cyngor y broses o brynu allan o'r system Cyfrif Refeniw Tai am £21m. Mae cynllun busnes 30 mlynedd wedi cael ei gymeradwyo gan Lywodraeth Cymru ac mae gwaith wedi dechrau i ychwanegu at stoc dai bresennol y Cyngor drwy brynu tai a werthwyd o dan y cynllun Hawl i Brynu ac mae cynlluniau'n cael eu datblygu i adeiladu tai newydd.

3. Mae'r Cyngor bron â chwblhau cytundeb gyda Landlord Cymdeithasol Cofrestredig i adeiladu Cyfleuster Gofal Ychwanegol yn Llangefni. Y bwriad yw bydd y gwaith i adeiladu'r cyfleuster newydd yn dechrau yn 2016 ac y bydd yn agor yn hwyr yn 2017. Bydd hyn yn fodd i'r Cyngor gychwyn ar y broses o drawsnewid y modd y darperir Gofal Cymdeithasol i Oedolion.

4. Parhaodd y Cyngor i ddefnyddio grantiau o dan y cynllun Lleoedd Llewyrchus Llawn Addewid yn ardal Caergybi. Gwariwyd £2.4m pellach yn ystod 2015/16. 2016/17 yw blwyddyn olaf y cynllun.

5. Cychwynnwyd ar y gwaith i foderneiddio a rhesymoli'r modd y gweinyddir Gwasanaethau'r Cyngor (Gweithio'n Gallach) a gwnaed gwelliannau i Bencadlys y Cyngor ac i Systemau TG y Cyngor. Bydd y newidiadau yn caniatáu i staff weithio'n fwy hyblyg heb yr angen i fod mewn swyddfa. Bydd y rhaglen hon yn arwain at gau 2 swyddfa a bydd y rhan fwyaf o staff gweinyddol y Cyngor yn cael

eu lleoli yn yr un lle. Bydd hyn yn rhoi gwasanaeth gwell i'r cwsmer ac, yn ogystal, yn fodd i'r Cyngor leihau costau gan oddeutu £300,000 y flwyddyn.

6. Er gwaethaf y gostyngiad parhaus yn y cyllid a geir gan y llywodraeth ganolog, llwyddodd y Cyngor i wneud gwerth £ 4.3 miliwn o arbedion refeniw yn 2015/16 a nodwyd £3.4m pellach wrth osod cyllideb 2016/17. Er bod hyn wedi golygu cynnydd uwch na chwyddiant yn y Dreth Gyngor, mae treth Band D Ynys Môn yn parhau i fod ymysg yr isaf yng Nghymru.

7. Mae'r Cyngor wedi cryfhau ei arferion Caffael ac mae hyn wedi arwain at arbedion refeniw gwerth oddeutu £500,000 trwy ail-dendro contractau'r Cyngor neu drwy ddefnyddio fframweithiau caffael cenedlaethol.

8. Llwyddodd y Cyngor i gynnal lefel iach o gronfeydd wrth gefn a balansau cyffredinol ac er gwaethaf y ffaith y bu angen £600,000 i ddelio â materion yn codi oherwydd y tywydd mawr a gafwyd dros y gaeaf, mae'r Cyngor wedi gallu rhyddhau £1m o'r balansau cyffredinol i gyllido prosiectau penodol gyda'r nod o wella prosesau busnes a gwasanaethau i gwsmeriaid. Bydd y prosiectau hyn hefyd yn darparu arbedion refeniw pellach a fydd yn helpu'r Cyngor ddelio â'r amgylchiadau ariannol anodd y bydd yn eu hwynebu dros y tair blynedd nesaf.

3.4 Crynodeb o Berfformiad

3.4.1 Gwariant Refeniw

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi gwariant a chyllid y Cyngor yn unol â'r gofynion cyfrifo. Mae'r Cyngor yn mesur perfformiad ariannol yn erbyn gweithgaredd a gynlluniwyd ar ffurf cyfrifon rheoli'r Cyngor. Yn 2015-16, roedd adroddwyd bod gan y Cyngor danwariant o £1.8m yn erbyn gweithgaredd a gynlluniwyd gwerth £124.6m (cyllideb net) a'i fod wedi llwyddo i sicrhau arbedion gwerth £4.3m. Mae'r tabl isod yn adlewyrchu'r gyllideb derfynol ar gyfer 2015-16 ac incwm a gwariant gwirioneddol yn ei herbyn.

Pwyllgor	Cyllideb Flynyddol £'000	Canlyniad £'000	Amrywiad £'000
Dysgu Gydol Oes	53,568	51,101	(2,467)
Cymunedau	29,611	29,894	283
Datblygu Cynaliadwy	24,399	19,388	(5,011)
Dirprwy Brif Weithredwr	17,066	22,412	5,346
Cyfanswm Cronfa'r Cyngor	**124,644**	**122,795**	**(1,849)**

Effaith y tanwariant oedd bod y Cyngor wedi ychwanegu £1.849m at y cronfeydd wrth gefn cyffredinol. Fodd bynnag roedd hyn yn gwrthbwyso'n rhannol wrth ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i ariannu diswyddiadau a trosglwyddiad i Gwasanaethau Plant o £476k i helpu ariannu lleoliadau statudol am blant mewn

gofal, fel y cymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith. Y cynnydd net yn y gronfa arian wrth gefn cyffredinol oedd £1.219m am y flwyddyn.

Mae'r cyflwyniad uchod yn adlewyrchu'r modd y caiff costau eu categoreiddio, eu monitro a'u rheoli yn y Cyngor. Mae'r Cyfrifon isod yn adrodd ar yr un gwariant ac incwm ond mewn diwyg gwahanol er mwyn cydymffurfio gyda'r gofynion allanol statudol o ran adrodd. Mae hyn yn cynnwys costau ychwanegol megis dibrisiant neu newidiadau yng ngwerth eiddo na fedrir, yn unol â'r rheoliadau, eu codi ar gronfeydd wrth gefn y gellir eu defnyddio yn y flwyddyn.

3.4.2 Gwariant Cyfalaf

Mae'r rhaglen gyfalaf yn cefnogi amcan ehangach y Cyngor i ddarparu gwasanaethau ac i gefnogi twf economaidd. Yn 2015-16, cymeradwyodd y Cyngor Raglen Gyfalaf o £15.150m ar gyfer gwasanaethau ac eithrio tai a Rhaglen Gyfalaf o £8.589m ar gyfer y Cyfrif Refeniw Tai. Dygwyd Ymrwymiadau Cyfalaf gwerth £4.029m o 2014/15 a dygwyd cyllideb ymlaen ar gyfer y rhaglen mân-ddaliadau. Yn ei gyfarfod ar 20 Ebrill 2015, penderfynodd y Pwyllgor Gwaith ryddhau cyllid ychwanegol er mwyn cwblhau Cynllun Pier Biwmares, a chafodd y swm o £21.169m ar gyfer cwblhau'r broses o brynu allan o'r CRT ei ychwanegu at y rhaglen ac ar ôl gosod y gyllideb, llwyddodd y Cyngor i sicrhau cyllid grant ychwanegol ar gyfer prosiectau penodol yn 2015/16. Daw hyn â'r gyllideb gyfalaf am 2015/16 i £58.264m.

Gwnaed cynnydd ardderchog gyda'r rhaglen yn ystod y flwyddyn a llwyddwyd i gyflawni 75% ohoni a disgwylir y bydd y cynlluniau sy'n weddill yn cael eu cyflawni yn ystod yr ychydig flynyddoedd nesaf.

O'r cyfanswm gwariant hwn o £43.975m, cafodd £9.491m ei gyfalafu a'i ychwanegu at werth yr asedau ym Mantolen y Cyngor. Cafodd y gweddill ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant oherwydd roedd naill ai'n cefnogi asedau nad oedd ym mherchenogaeth uniongyrchol y Cyngor - £24.541m neu ddim yn ychwanegu unrhyw werth at yr asedau cyfalaf - £9.943m.

Yn y tabl isod, ceir dadansoddiad o’r gwariant sydd wedi cael ei gyfalafu:-

Cynllun	**Swm (£'000)**
Ysgol yr 21ain Ganrif – Caergybi	1,969
Ysgol yr 21ain Ganrif – Y Llannau	430
Arfordir Ynys Môn	319
Grant LlLlLlA ar gyfer Gwella Stryd y Farchnad	15
Arwyddion a Pharcio i Ymwelwyr	8
Parcio ac Arwyddio ar gyfer Cerbydau Nwyddau Trwm	6
Goleuadau LED	86
Prynu Cerbydau	671
Menter Benthyca Darbodus y Cyngor Sir	1,971
Lliniaru Llifogydd ym Miwmares	1,118
Llwybrau Diogelach mewn Cymunedau	181
Grant Diogelwch Ffyrdd	200
Teithio Llesol	5
Ffordd Gyswllt Llangefni	888
Mynwent Llanbedrgoch	20
Mynwent Llanddona	102
Pier Biwmares	270
Gweithio’n Gallach (rhan o’r cynllun)	115
System TGCh Wrth Gefn	50
TGCh - Microsoft Exchange	61
TGCh - 3 Comm Refresh	50
TGCh – System Wrth Gefn Ychwanegol	20
TGCh – Serfwyr Newydd	166
TGCh – Uwchraddio CMS	14
Serfwyr TGCh	40
Adnewyddu Brwynog	16
Prynu Adeiladau Cyfredol	588
Grant LlLlLlA – Porth Fictoria	71
Prynu Cadwyn y Maer	39
Cyfanswm	**9,491**

Ariemir Gan:	£m
Benthyca heb gymorth	1.971
Benthyca gyda gymorth	0.000
Grantiau cyfalaf	6.336
Derbyniadau cyfalaf	0.635
Cyfraniad refeniw	0.456
Cronfeydd wrth gefn	0.093
Cyfanswm	9.491

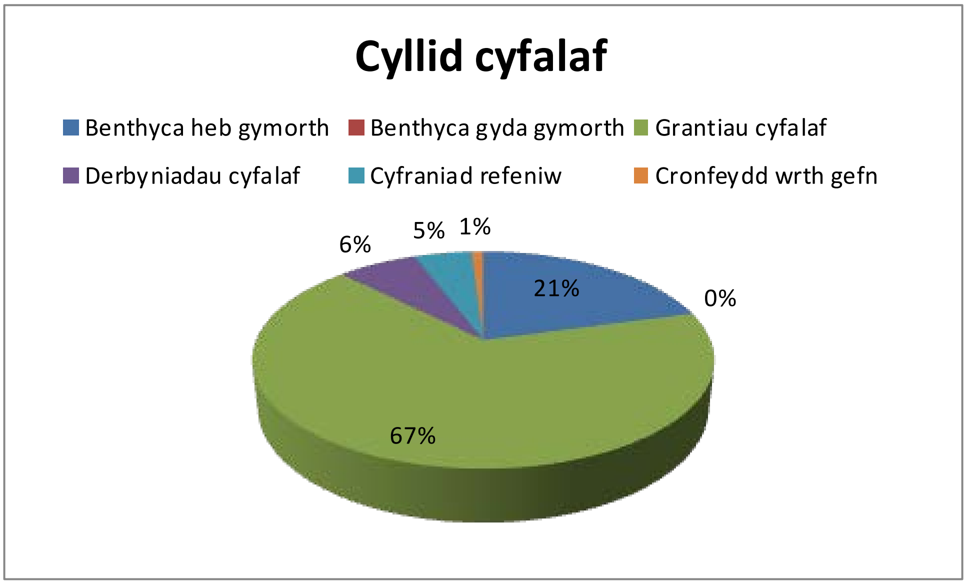

Nodyn ynghylch cyfleusterau benthyca cyfredol a benthyca cyfalaf yr awdurdod

Ar 31 Mawrth 2016, roedd gan yr Awdurdod £110.744m o Fenthyciadau Allanol gyda'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB). Ar y pryd, roedd Gofyniad Cyllido Cyfalaf yr Awdurdod, sydd, yn ei hanfod, yn fodd o fesur angen sylfaenol y Cyngor i fenthyca, yn £127.657m. Yn y Datganiad ar Reoli'r Trysorlys am 2015/16, y Terfyn Benthyca Awdurdodedig ar gyfer 2015/16 oedd £165m, felly mae'r Awdurdod yn gyfforddus o fewn ei drothwy benthyca.

Crynodeb o ffynonellau cyllidol mewnol ac allanol sydd ar gael i'r awdurdod gyflawni ei gynlluniau cyfalaf ac ymrwymiadau ariannol eraill

Ar 31 Mawrth 2016, roedd ffynonellau cyllido mewnol yr Awdurdod yn cynnwys arian yn y banc gwerth £16.210m, a Chronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwariant Cyfalaf o £0.900m. Roedd £110.744m wedi ei fenthyca'n allanol a bydd angen Benthyca Allanol pellach er mwyn sicrhau y gall yr Awdurdod gyflawni ei gynlluniau gwariant cyfalaf.

3.4.3 Y Fantolen

Mae mantolen y Cyngor yn dangos sefyllfa ariannol gref ar ddiwedd 2015/16 gyda gwerth net o £181.3 miliwn, cynnydd o £32 miliwn o gymharu â llynedd a hynny'n bennaf oherwydd newidiadau i'r rhagdybiaethau ariannol a ddefnyddiwyd gan yr actiwari bensiynau wrth weithio allan yr ymrwymiad net o ran pensiynau.

Mae manylion asedau a rhwymedigaethau tymor hir a tymor byr y Cyngor yn cael eu dangos yn y Fantolen fel ar 31 Mawrth 2016 ar dudalen 10.

Arian Wrth Gefn

Mae'r cynnydd o £32m yng ngwerth net y Cyngor yn ganlyniad i gynnydd o £28.4m mewn arian wrth gefn an ellir eu defnyddio a cynnydd o £3.6m mewn balansau arian wrth gefn a ellir eu defnyddio.

4. Y prif faterion sy'n effeithio ar Gyfrifon 2015/16

Gosodd y Cyngor gyllideb net o £124.6m ar gyfer 2015/16 i'w chyllido o gyfuniad o Incwm o'r Dreth Gyngor, Trethi Cenedlaethol Annomestig a grantiau cyffredinol. Roedd y gyllideb yn cynnwys gofyniad i sicrhau arbedion o £4.3m, a ymgorfforwyd yng nghyllidebau'r gwasanaethau unigol. Y canlyniad oedd tanwariant o £1.849m. Mae'r tanwariant yn cynnwys tanwariant neu orwariant yn yr adrannau, arian wrth gefn ar gyfer digwyddiadau annisgwyl na chafodd ei ddefnyddio ac unrhyw eitemau unwaith ac am byth eraill a nodwyd yn ystod y flwyddyn ariannol. Nodir yr amrywiadau yn y tabl isod:-

Tanwariant Net		**-1,849**
Cyfanswm y Cyllid Ychwanegol o'r Cronfeydd Wrth Gefn		
Gwasanaethau Plant	476	
Priffyrdd	375	
Hamdden	250	
Cyfanswm yr Addasiadau Unwaith ac am Byth		**1,101**
Stoc Halen	220	
Addasiad ar gyfer croniadau'r blynyddoedd blaenorol	260	
Cyfanswm y Gyllideb Gorfforaethol a'r Arian Wrth Gefn		**480**
Yswiriant	600	
Cyllido Cyfalaf	400	
Cyfanswm y Gyllideb Gorfforaethol a'r Arian Wrth Gefn		**1,000**
Gorwariant Net ar Gyllidebau Gwasanaeth		**732**

Pensiynau

Cynllun Pensiynau Athrawon - Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoddi i athrawon fuddion penodol ar adeg eu hymddeoliad ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau drwy wneud cyfraniadau yn seiliedig ar gyfran o gyflog pensiynadwy'r aelodau.

Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol - Fel rhan o delerau ac amodau cyflogi ei swyddogion a gweithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad drwy fod yn rhan o Gynllun Pensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, sy'n golygu bod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa wedi ei glandro ar lefel y bwriedir iddi falansio'r ymrwymiadau pensiwn gydag asedau buddsoddi. Ni fydd buddion yn daladwy mewn gwirionedd hyd oni fydd swyddogion yn ymddeol ond mae'r Cyngor wedi ymrwymo i wneud y taliadau i'r Gronfa Bensiwn y mae angen eu datgelu ar yr adeg y bydd y gweithwyr yn ennill eu buddiannau i'r dyfodol.

Mae'r hinsawdd economaidd gyfredol yn parhau i gael effaith ar yr Ymrwymiad Pensiwn net. Mae un o'r newidiadau mwyaf arwyddocaol ar y Fantolen yn ymwneud â chronfa wrth gefn y Cyngor ar gyfer pensiynau ac mae wedi gostwng o £125.478m i £95.022m, gwellhad o £30.546m. Mae'n bwysig nodi bod y gwellhad yn y sefyllfa bensiwn yn seiliedig ar amrywiadau actiwaraidd ac nid yw'n golygu y bydd rhaid defnyddio cronfeydd wrth gefn y Cyngor ar unwaith. Caiff taliadau gwirioneddol y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn eu hadolygu bob tair blynedd fel rhan o'r adolygiad o'r Gronfa Bensiwn a gynhelir bob tair blynedd. Yna, penderfynir ar strategaeth fuddsoddi sy'n anelu at adennill y diffyg hwn dros gyfnod y bydd Actiwari'r Gronfa Bensiwn (Hymans Robinson) yn penderfynu arno.

Mae'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn dangos y buddiannau pensiwn a gafwyd yn y flwyddyn wedi eu haddasu yn ôl yr angen i adlewyrchu'r rhan honno o'r costau pensiwn nad ydynt yn cael eu talu gan drethdalwyr y Cyngor.

Prynu Allan o'r CRT

Ar 2 Ebrill 2015/16, cwblhawyd y broses o brynu allan o'r CRT a chafwyd benthyciad o £21.2m gan PWLB ar gyfer hyn. for this. Aeth y Cyngor yn ei flaen i brynu allan oherwydd bydd yn cynhyrchu mwy o incwm o'r rhyddid y mae hyn yn ei ganiatáu ac ni fydd angen iddo mwyach dalu'r cymhorthdal CRT blynyddol i Lywodraeth Cymru. Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu ymagwedd un-gronfa tuag at fenthyciadau sy'n golygu bod y costau benthyca yn cael eu rhannu ar gyfartaledd rhwng y gronfa gyffredinol a'r CRT gan ddibynnu beth yw eu cyfan o'r ddyled.

Darpariaethau

Roedd cyfamswm darpariaethau'r Cyngor yn werth £8.729m ar 1 Ebrill 2015. Yn ystod y flwyddyn, gostyngodd y balans o £2.793m i £5.935m, yn bennaf oherwydd newidiadau yn y ddarpariaeth Yswiriant, cynnydd yn y ddarpariaeth Tâl Cyfartal a throsglwyddo £2.900m o'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Arfarnu Swyddi gan fod yr ymarfer hwnnw bron wedi'i gwblhau'n derfynol. Mae balans o £0.126m ar ôl yn darpariaeth arfarnu swyddi I gyllido costau terfynnol yn 2016/17.

Gwelir manylion y symuiadau yn y darpariaeth yn nodyn 27 y Cyfrifon.

5. Eglurhad o'r Datganiadau Ariannol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn nodi manylion incwm a gwariant y Cyngor ar gyfer blwyddyn ariannol 2015-16 a'i fantolen ar 31 Mawrth 2016. Mae'r datganiadau hyn yn ymwneud â'r Gronfa Gyffredinol, y Gronfa Gasglu, y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) a'r Gronfa Bensiwn. Ynddynt, nodir cyfrifoldebau'r Cyngor a Phennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) y Cyngor, sef Swyddog Adran 151 dynodedig y Cyngor.

Datganiadau Ariannol Craidd:-

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys pedwar o ddatganiadau ariannol craidd sef:-

1. **Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn (MIRS)** - sy'n dangos y symudiad yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor wedi ei ddadansoddi yn ôl arian wrth gefn y gellir ei ddefnyddio ac arian wrth gefn nad yw ar gael i'w ddefnyddio. Mae'r datganiad yn dangos cost wirioneddol darparu gwasanaethau'r Cyngor a'r modd y caiff y costau hyn eu cyllido o wahanol gronfeydd.

2. **Y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CIES)** – sy'n dangos y gost o ddarparu gwasanaethau yn ystod y flwyddyn gan ddefnyddio arferion cyfrifo a dderbynnir yn hytrach na'r swm fydd yn cael ei gyllido o'r trethi.

3. **Y Fantolen** - sy'n nodi gwerth yr asedau a'r ymrwymiadau a gydnabyddir gan yr awdurdod ar ddyddiad y Fantolen. Caiff asedau net eu cyfatebu gan yr arian wrth gefn sydd gan yr awdurdod.

4. **Datganiad Llif Arian** - Mae'r Datganiad Llif Arian yn dangos y newidiadau o ran arian a chywerthoedd arian y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol.

5. **Y Nodiadau** – Y nodiadau i'r Datganiadau Ariannol craidd sy'n darparu mwy o fanylion am bolisïau cyfrifo'r Cyngor a'r eitemau sydd wedi eu cynnwys yn y datganiadau.

Datganiadau Ariannol Atodol

1. **Datganiad o Gyfrifoldebau am y Datganiad Cyfrifon –** egluro cyfrifoldebau'r Cyngor am y Swyddog A151.

2. Mae'r **Cyfrif Refeniw Tai** yn gofnod o wariant refeniw ac incwm sy'n ymwneud â stoc dai'r Cyngor. Ei brif bwrpas yw sicrhau bod y gwariant ar reoli tenantiaethau a chynnal a chadw anheddau'n cael ei gydbwyso gan y rhenti a godir ar denantiaid. Mae'r Cyfrif Refeniw Tai wedi cael ei glustnodi'n benodol i'r pwrpas hwnnw o Gronfa Gyffredinol y Cyngor.

3. **Barn yr Archwiliwr –** Gan mai Archwilydd allanol penodedig y Cyngor yw Archwiliwr Cyffredinol Cymru, bydd Deloitte LLP yn cynnal yr archwiliad statudol ar ran yr Archwiliwr Cyffredinol wedi i'r Swyddog A151 lofnodi a dyddio'r datganiad cyfrifon. Byddant wedyn yn cyhoeddi barn ynghylch a oes angen eu haddasu neu beidio. Y dyddiad cau ar gyfer y farn hon yw 30 Medi wedi i'r flwyddyn ddod i ben.

4. **Newidiadau mewn Polisi Cyfrifeg**

   Nid oes angen gwneud unrhyw newidiadau o bwys i'r driniaeth gyfrifo ar gyfer 2015/16.

DATGANIAD CYFRIFOLDEBAU AM Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau Cyngor Sir Ynys Môn

Mae'n ofynnol ar i Gyngor Sir Ynys Môn :-

- wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu ei faterion ariannol yn briodol a sicrhau fod gan un o'i swyddogion y cyfrifoldeb am weinyddu'r materion hynny. Yn y Cyngor hwn, y swyddog yw'r Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau) sydd hefyd wedi'i ddynodi'n Swyddog Adran 151;
- reoli ei faterion er mwyn sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau ac i ddiogelu ei asedau;
- gymeradwyo'r datganiad cyfrifon.

Cyfrifoldebau'r Swyddog Adran 151

Y Swyddog Adran 151 sydd yn gyfrifol am baratoi datganiad cyfrifon y Cyngor yn unol â'r ymarferion priodol fel y gosodir yn y Côd Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifo Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("Côd SAARH").

Wrth baratoi'r datganiad cyfrifon hwn, mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- dewis polisïau cyfrifo priodol ac yna eu defnyddio'n gyson;
- ffurfio barnau a gwneud amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a darbodus;
- cydymffurfio â Chôd Ymarfer yr Awdurdod Lleol.

Hefyd mae'r Swyddog Adran 151 wedi:-

- cadw cofnodion cyfrifo priodol ac amserol;
- cymryd camau rhesymol i ddarganfod a gwarchod rhag twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Tystysgrif

Tystiaf fod y Datganiad Cyfrifon yma yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Ynys Môn ar y dyddiad cyfrifo a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2016.

Llofnodwyd: ……………………………….
Richard Marc Jones
PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A SWYDDOG ADRAN 151

Dyddiedig: ………………………… 2016

Cymeradwyo'r Cyfrifon
Yn unol â Rheoliadau Cyfrifol ac Archwilio (Cymru) 2014, rwy'n tystio i'r Datganiad Cyfrifon gael ei gymeradwyo gan y Cyngor Llawn ar 27 Medi 2016.

Llofnodwyd: ……………………………
Cynghorydd Robert G Parry OBE
CADEIRYDD CYNGOR SIR YNYS MÔN

Dyddiedig: ………………………….. 2016

ADRODDIAD ARCHWILIWYR ANNIBYNNOL I AELODAU CYNGOR SIR YNYS MÔN

DATGANIAD O’R SYMUDIAD MEWN CRONFEYDD WRTH GEFN AR GYFER Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 Mawrth 2016

Dengys y Datganiad hwn y symudiad o fewn y flwyddyn mewn gwahanol gronfeydd wrth gefn a ddelir gan y Cyngor, wedi eu dadansoddi’n 'Gronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy' (h.y. y rhai hynny y gellir eu defnyddio i ariannu gwariant neu leihau trethi lleol) a chronfeydd wrth gefn eraill. Mae’r llinell ‘Gwarged neu (Diffyg) ar ddarpariaeth gwasanaethau’ yn dangos y gwir gost economaidd o ddarparu gwasanaethau’r Cyngor, gyda manylion pellach yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hwn yn wahanol i’r symiau statudol y mae’n rhaid eu codi ar Falans Cronfa’r Cyngor i bwrpas pennu’r Dreth Gyngor a’r Cyfrif Refeniw Tai i bwrpas pennu rhenti. Mae’r llinell ‘Cynnydd/(Gostyngiad) Net cyn Trosglwyddiadau i gronfeydd clustnodedig ac wrth gefn eraill’ yn dangos balans Cronfa’r Cyngor a’r Gronfa Refeniw Tai cyn gwneud unrhyw drosglwyddiadau dewisol i neu o’r cronfeydd clustnodedig ac wrth gefn eraill a gyflawnir gan y Cyngor. (ANGEN DIWEDDARU’R TABL)

	Balans Cronfa’r Cyngor	Cronfeydd wrth Gefn Clustnodedig Cronfa’r Cyngor (Nodyn 8)	Balans CRT (Datganiadau Ariannol Atodol)	Cronfa wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf (Nodyn 10)	Balansau Ysgolion (Nodyn 9)	Grantiau Cyfalaf Anghynwysiedig (Nodyn 14)	Cronfeydd wrth Gefn a Glustnodwyd (CRT)	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Deffiniad	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn Na ellir eu defnyddio	Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn yr Awdurdod
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill 2014	**5,677**	**17,347**	**1,671**	**-**	**1,518**	**-**	**1,059**	**27,272**	**124,800**	**152,072**
Symudiadau yr arian wrth gefn yn ystod y flwyddyn										
Gwarged / (diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(9,148)	-	(692)	-	-	-	-	**(9,840)**	**-**	**(9,840)**
Incwn a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	**-**	**7,078**	**7,078**
Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr	**(9,148)**	**-**	**(692)**	**-**	**-**	**-**	**-**	**(9,840)**	**7,078**	**(2,762)**
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol a'r rheoliadau (Nodyn 7)	9,973	-	1,842	-	-	-	-	**11,815**	**(11,815)**	**-**
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddo i'r Cronfeydd wrth Gefn Clusnodedig	**825**	**-**	**1,150**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1,975**	**(4,737)**	**(2,762)**
Trosglwyddiadaui/(o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	691	(1,568)	-	-	920	-	(43)	**-**	**-**	**-**
Cynnydd (Gostyngiad) yn ystod y flwyddyn	**1,516**	**(1,568)**	**1,150**	**-**	**920**	**-**	**(43)**	**1,975**	**(4,737)**	**(2,762)**
Balans ar 31 Mawrth 2015	**7,193**	**15,779**	**2,821**	**-**	**2,438**	**-**	**1,016**	**29,247**	**120,063**	**149,310**
Symudiadau yr arian wrth gefn yn ystod y flwyddyn										
Gwarged / (diffyg) ar ddarparu gwasanaethau	(4,427)	-	(20,522)	-	-	-	-	**(24,949)**	**-**	**(24,949)**
Incwn a Gwariant Cynhwysfawr arall	-	-	-	-	-	-	-	**-**	**56,964**	**56,964**
Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr	**(4,427)**	**-**	**(20,522)**	**-**	**-**	**-**	**-**	**(24,949)**	**56,964**	**32,015**
Addasiadau rhwng y sail gyfrifo a'r sail gyllido yn unol a'r rheoliadau (Nodyn 7)	4,777	-	23,726	-	-	-	-	**28,503**	**(28,503)**	**-**
Cynnydd / (Gostyngiad) Net cyn trosglwyddo i'r Cronfeydd wrth Gefn Clusnodedig	**350**	**-**	**3,204**	**-**	**-**	**-**	**-**	**3,554**	**28,461**	**32,015**
Trosglwyddiadaui/(o) Gronfeydd wrth Gefn Clustnodedig (Nodyn 8)	869	(890)	1,017	-	24	-	(1,017)	**4**	**(76)**	**(73)**
Cynnydd (Gostyngiad) yn ystod y flwyddyn	**1,219**	**(890)**	**4,221**	**-**	**24**	**-**	**(1,017)**	**3,558**	**28,385**	**31,942**
Balans ar 31 Mawrth 2016	**8,412**	**14,889**	**7,042**	**-**	**2,462**	**-**	**(1)**	**32,805**	**148,448**	**181,252**

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR
AM Y FLWYDDYN A DDAETH I BEN AR 31 Mawrth 2016

Dengys y datganiad hwn gostau cyfrifo yn ystod flwyddyn mewn perthynas â darparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo a dderbynnir yn gyffredinol, yn hytrach na'r symiau a gyllidir o'r trethi. Mae'r Cyngor yn codi trethi i gwrdd â gwariant yn unol â rheoliadau; gall hyn fod yn wahanol i'r gost gyfrifyddol. Ceir darlun o'r sefyllfa o ran trethi yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

2015/16					2014/15		
Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net		Nodyn	Gwariant Gros	Incwm Gros	Gwariant Net
£'000	£'000	£'000			£'000	£'000	£'000
723	(429)	294	Gwasanaethau Canolog		463	(430)	33
6,927	(3,177)	3,750	Gwasanaethau diwylliannol a chysylltiedig		7,777	(3,382)	4,395
68,387	(14,572)	53,815	Gwasanaethau plant ac addysg		72,978	(13,586)	59,392
15,980	(3,927)	12,053	Priffyrdd a gwasanaethau trafnidiaeth		14,235	(3,395)	10,840
36,552	(14,894)	21,658	Tai cyngor (CRT)		16,955	(14,435)	2,520
24,458	(22,967)	1,491	Gwasanaethau tai eraill		25,413	(22,973)	2,440
31,579	(8,940)	22,639	Gofal cymdeithasol i oedolion		31,014	(8,820)	22,195
8,184	(3,725)	4,459	Cynllunio a datblygu		9,133	(3,911)	5,222
10,950	(2,791)	8,159	Gwasanaethau Amgylcheddol		11,607	(2,377)	9,230
17,277	(949)	16,328	Corfforaethol a craidd democrataidd		11,637	(1,009)	10,628
96	-	96	Costau heb eu dosbarthu		224	-	224
221,113	**(76,371)**	**144,742**	**Diffyg ar weithrediadau sy'n parhau**		**201,436**	**(74,318)**	**127,119**
		9,224	Gwariant gweithredu arall	12			9,616
		9,664	Cyllido ac incwm buddsoddiad a gwariant	13			10,201
		(138,681)	Trethi ac incwm grant amhenodol	14			(137,096)
		24,949	**Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau**				**9,840**
		(21,026)	Gwarged ar ailbrisio asedau nad ydynt yn gyfredol	11c, 15 & 17			(38,252)
		(35,938)	Ailfesur yr Atebolrwydd Pensiwn Net	11ch & 41			31,174
		(56,964)	**Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall**				**(7,078)**
		(32,015)	**Cyfanswm yr Incwm a'r Gwariant Cynhwysfawr**				**2,762**

Y FANTOLEN AR 31 MAWRTH 2016

Mae’r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a’r rhwymedigaethau a gydnabyddir gan y Cyngor ar ddyddiad y Fantolen. Mae asedau net y Cyngor (asedau llai rhwymedigaethau) yn cyd-fynd â’r Cronfeydd wrth Gefn sy’n cael eu dal gan y Cyngor. Adroddir ar gronfeydd wrth gefn mewn dau gategori. Mae’r categori cyntaf o gronfeydd wrth gefn yn arian wrth gefn y mae modd ei ddefnyddio, h.y. y Cronfeydd wrth Gefn hynny y gall y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd (er enghraifft y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Wrth Gefn y gellir ond ei defnyddio ar gyfer gwariant cyfalaf neu i dalu dyledion). Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw’r rheini na all y Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae’r categori hwn o gronfeydd wrth gefn yn cynnwys Cronfeydd wrth Gefn sy’n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu, lle byddai’r arian ond ar gael i ddarparu gwasanaethau petai’r asedau’n cael eu gwerthu (er enghraifft y Gronfa Ailbrisio wrth Gefn); a chronfeydd wrth gefn sy’n dal gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell Datganiad o’r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn ‘Addasiadau rhwng Sail Gyfrifo A Sail Gyllido Dan y Rheoliadau’.

	Nodyn	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
		£'000	£'000
Eiddo, offer a chyfarpar	15	358,340	344,077
Asedau Treftadaeth	17	3,194	3,212
Eiddo Buddsoddi	18	5,983	7,145
Asedau Annirweddol	19	417	332
Buddsoddiadau Tymor Hir	44	1	-
Dyledwyr tymor hir	24	688	430
Asedau tymor hir		**368,623**	355,196
Buddsoddiadau tymor byr	44	-	-
Asedau a ddelir i’w gwerthu	21	6,388	2,137
Rhestrau stoc	23	452	566
Dyledwyr tymor byr	24	23,358	21,154
Arian parod neu gywerthoedd arian	25	17,624	12,405
Asedau cyfredol		**47,822**	36,262
Benthyca tymor byr	44	(9)	(1,688)
Credydwyr tymor byr	26	(22,130)	(16,244)
Darpariaethau tymor byr	27	(3,424)	(6,160)
Derbyniadau grantiau cyfalaf ymlaen llaw	37	(1,302)	(380)
Ymrwymiadau Cyfredol		**(26,865)**	(24,472)
Credydwyr tymor hir	26	(59)	(55)
Darpariaethau tymor hir	27	(2,512)	(2,569)
Benthyca tymor hir	44	(110,735)	(89,575)
Ymrwymiadau tymor hir eraill	41	(95,022)	(125,477)
Ymrwymiadau tymor hir		**(208,328)**	(217,676)
Asedau net		**181,252**	149,310
Arian wrth gefn y mae modd ei ddefnyddio	7-10	32,804	29,247
Arian wrth gefn nad oes modd ei ddefnyddio	11	148,448	120,063
Cyfanswm yr arian wrth gefn		**181,252**	149,310

DATGANIAD LLIF ARIAN – AM Y FLWYDDYN SY'N GORFFEN 31 Mawrth 2016

Dengys y Datganiad Llif Arian newidiadau mewn Arian Parod a Chywerthoedd Ariannol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol. Dengys y datganiad sut mae'r Awdurdod yn cynhyrchu a defnyddio Arian Parod a Chywerthoedd Arian trwy ddosbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae cyfanswm y llif arian net o weithgareddau gweithredol yn ddangosydd allweddol o faint o weithgareddau'r Cyngor a gyllidir trwy incwm grant a threthiant neu gan dderbynyddion y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor. Mae'r gweithgareddau buddsoddi'n cynrychioli'r all-lif arian ar gyfer adnoddau y bwriedir eu defnyddio i gyfrannu tuag at ddarpariaeth gwasanaeth y Cyngor yn y dyfodol. Mae'r llif arian sy'n codi o weithgareddau cyllido'n ddefnyddiol i ragweld yr hawl a fydd gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) ar lif arian y Cyngor yn y dyfodol.

	Nodyn	2015-16	2014-15
		£'000	£'000
Diffyg Net ar Ddarparu gwasanaethau		**(24,949)**	**(9,840)**
Addasiadau i'r gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau am symudiadau anariannol	28	**49,510**	31,981
Addasiadau am eitemau cynwysedig yn y gwarged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau sydd yn weithgareddau buddsoddi neu ariannu	28	**(13,919)**	(11,038)
Llif arian net o Weithgareddau Gweithredu		**10,642**	**11,103**
Llif arian net o Weithgareddau Buddsoddi	29	**(5,515)**	**(5,424)**
Llif arian net o Weithgareddau Cyllido	30	**92**	**267**
Cynnydd Net mewn Arian Parod a Chywerthoedd Arian		**5,219**	**5,946**
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar gychwyn y flwyddyn ariannol	25	**12,405**	6,459
Arian Parod a Chywerthoedd Arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol	25	**17,624**	**12,405**

NODIADAU AR GYFRIFON

NODYN 1 - DATGANIAD O BOLISÏAU CYFRIFO

Yn yr adran hon, ceir manylion am y polisïau cyfrifo penodol a fabwysiadwyd gan y Cyngor ar gyfer cwblhau'r cyfrifon.

Cyfeirnod y Polisi	Teitl y Polisi
1	Egwyddorion Cyffredinol
2	Cronni Incwm a Gwariant
3	Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen
4	Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd
5	Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisïau Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau
6	Treth ar Werth (TAW)
7	Mesur Gwerth Teg
8	Asedau nad ydynt yn gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)
9	Eiddo Buddsoddiad
10	Asedau Annirweddol
11	Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir
12	Arian Parod a'i Gyfwerth
13	Offerynnau Ariannol
14	Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn
15	Cronfeydd wrth Gefn
16	Cydnabyddiaeth Refeniw
17	Llog Mewnol
18	Prydlesau
19	Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau nad ydynt yn gyfredol - Darpariaeth Isafswm Refeniw (MRP)
20	Grantiau y Gellir eu Derbyn
21	Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)
22	Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol
23	Arian Tramor
24	Codi ar Refeniw am Asedau nad ydynt yn Gyfredol
25	Buddiannau'r Gweithwyr
26	Hawliadau Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi
27	Eitemau Eithriadol
28	Cyfrifo ar gyfer Trethi Cenedlaethol Annomestig
29	Incwm a Gwariant Asiantaeth

1. Egwyddorion Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion y Cyngor am flwyddyn ariannol 2015/16 a'i sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn ar 31 Mawrth 2016. Mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi Datganiad Cyfrifon blynyddol dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, a than y Rheoliadau rhaid eu paratoi'n unol ag arferion cyfrifo priodol. Yr arferion hyn, yn bennaf, yw Côd Ymarfer CIPFA ar Gyfrifo Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2015/16 a Chôd Ymarfer CIPFA ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2015/16, ac a ategir gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS). Mae'r holl brif bolisïau cyfrifo wedi cael eu defnyddio'n gyson drwy gydol y flwyddyn.

2. Cronni Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am weithgaredd yn y flwyddyn pryd y digwyddodd nid pan fydd yr arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn. Mae'r dull hwn o gyfrifo croniadau yn darparu sylfaen fwy cyflawn ar gyfer adrodd ar berfformiad ariannol y Cyngor oherwydd mae'n cynnwys ymrwymiadau'r Cyngor yn y dyfodol i dalu/derbyn arian am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd erbyn 31 Mawrth 2016 ond nas talwyd amdanynt. Caiff incwm a gwariant eu cyfrifo amdanynt yn y flwyddyn y digwyddodd y gweithgaredd y mae'n berthnasol iddynt, nid pan fo arian yn cael ei dalu neu ei dderbyn, h.y. ar sail gronnol. Mae hyn yn golygu fod incwm yn cael ei gofnodi pan gaiff ei ennill ac nid ar adeg ei dderbyn a gwariant pan mae'n digwydd yn hytrach nag ar adeg ei dalu. Caiff incwm o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan fedr y Cyngor fesur yn ddibynadwy y ganran o'r trafodyn a gwblhawyd ac o ganlyniad i hyn, bydd y Cyngor yn cael incwm yn gyfnewid am y gwasanaethau a ddarparwyd. Yn ychwanegol at hyn:- hithau'n debygol y bydd buddiannau economaidd neu botensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â'r trafodyn yn llifo i'r Cyngor;

- Mae cyflenwadau'n cael eu cofnodi fel gwariant pan gânt eu defnyddio – pan fo bwlch rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, cânt eu cario fel rhestrau stoc ar y Fantolen;

- Mae treuliau yng nghyswllt gwasanaethau a dderbyniwyd (gan gynnwys gwasanaethau a ddarparwyd gan weithwyr) yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fo'r gwasanaethau'n cael eu derbyn yn hytrach na phan fo taliadau'n cael eu gwneud;

- Mae'r llog a dderbynnir ar fuddsoddiadau ac adneuon banc ac sy'n daladwy ar fenthyciadau (gan gynnwys gorddrafftiau banc) yn cael ei gyfrifo fel incwm a gwariant yn seiliedig ar y gyfradd llog gyfresol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach nag fel llif arian parod sy'n cael ei bennu neu ei sefydlu dan y contract;

- Pan fo refeniw a gwariant wedi'i gydnabod ond dim arian parod wedi'i dalu na'i dderbyn, mae dyledwr neu gredydwr i'r swm perthnasol yn cael ei gofnodi ar y Fantolen. Pan fo dyledion heb eu setlo, mae balans y ddyled yn cael ei nodi a chodir ar refeniw am yr incwm na chaiff, o bosib, ei gasglu.

3. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen

Gall pethau ddigwydd ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol a all gael effaith sylweddol ar ganlyniadau ariannol y flwyddyn honno. Digwyddiadau ar ôl Dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol ac anffafriol, sy'n digwydd rhwng diwedd y flwyddyn ariannol a'r dyddiad pan fo'r Datganiad Cyfrifon wedi ei awdurdodi i'w gyhoeddi. Caiff y Datganiad Cyfrifon ei awdurdodi i'w gyhoeddi pan fydd y Swyddog A151 wedi llofnodi'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio, cyn iddynt gael eu cymeradwyo gan yr Aelodau. Yn unol â'r gyfraith, rhaid cyflwyno'r cyfrifon terfynol wedi eu harchwilio a'u hawdurdodi erbyn 30 Medi ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol. Gellir dynodi dau fath o ddigwyddiad:-

- y rheini sy'n rhoi tystiolaeth o'r amgylchiadau oedd yn bodoli ar ddiwedd y flwyddyn ariannol – mae'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau;

- y rheini sy'n arwydd o amgylchiadau a gododd ar ôl y flwyddyn ariannol – nid yw'r Datganiad Cyfrifon yn cael ei addasu i adlewyrchu'r fath ddigwyddiadau, ond lle byddai categori o ddigwyddiadau yn cael effaith sylweddol, gwneir datgeliad yn y nodiadau ar natur y digwyddiadau a'r effaith y disgwylir iddynt eu cael o safbwynt ariannol.

Nid yw digwyddiadau ar ôl dyddiad awdurdodi'r datganiad ar gyfer ei gyhoeddi yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon.

4. Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd ac Asedau a Reolir ar y Cyd

Y gweithrediadau a reolir ar y cyd yw'r gwaith hwnnw a wna'r Cyngor mewn ymgynghoriad â mentrau eraill pan fo defnydd yn cael ei wneud o asedau ac o adnoddau'r mentrau yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cydnabod ar ei Fantolen yr asedau y mae'n ei reoli a'r rhwymedigaethau a wyneba ac mae'n rhoi fel credyd neu ddebyd, yn ei Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y gwariant hwnnw a'r gyfran o incwm y mae'n ei ennill o ganlyniad i weithrediad y fenter.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau eiddo, offer neu gyfarpar sydd yn cael eu cydreoli gan y Cyngor a mentrau eraill a phan fo'r asedau'n cael eu defnyddio i sicrhau buddiannau i'r mentrwyr. Nid yw'r fenter ar y cyd yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Cyngor yn cadw cyfrif am ei gyfran ei hun yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, am y rhwymedigaethau a'r treuliau a gaiff ar ei ran ei hun neu ar y cyd ag eraill yng nghyswllt ei fuddiannau yn y fenter ar y cyd a'r incwm a ddaw iddo o'r fenter.

5. Addasiadau Cyfnod Blaenorol, Newidiadau Mewn Polisïau Cyfrifo ac Amcangyfrifon a Chamgymeriadau

Gall Addasiadau ar gyfer Cyfnod Blaenorol ddeillio o newid mewn polisïau cyfrifo neu o gywiro camgymeriad perthnasol. Cyfrifir am newidiadau mewn amcangyfrifon cyfrifo yn rhagolygol, h.y. yn y flwyddyn gyfredol ac yn ystod y blynyddoedd i ddod a fydd yn cael eu heffeithio gan y newid ac nid ydynt yn achosi addasiad cyfnod blaenorol.

Ni fydd newidiadau i arferion cyfrifo ond yn cael eu gwneud pan mae hynny'n ofynnol dan arferion cyfrifo cywir neu pan fo'r newid yn rhoi gwybodaeth sy'n fwy dibynadwy neu berthnasol o safbwynt effeithiau trafodion, digwyddiadau eraill a'r amodau mewn perthynas â sefyllfa ariannol a pherfformiad ariannol y Cyngor. Pan wneir newid, caiff ei ddefnyddio'n ôl-weithredol (oni ddywedir fel arall) trwy addasu'r balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol fel petai'r polisi newydd wedi ei ddefnyddio erioed.

Mae camgymeriadau perthnasol a ganfyddir yn ffigyrau'r cyfnod blaenorol yn cael eu cywiro'n ôl-weithredol trwy addasu balansau agoriadol a symiau cymharol ar gyfer y cyfnod blaenorol.

6. Treth ar Werth (TAW)

Nid yw TAW sy'n daladwy ond yn cael ei gynnwys fel traul i'r graddau nad oes modd ei hawlio oddi ar Gyllid a Thollau EM yn unig. Mae'r TAW derbyniadwy yn cael ei eithrio o incwm.

7. Mesur Gwerth Teg

Mae Mesur Gwerth Teg IFRS13 a ddaeth i rym o 1 Ebrill 2015 yn golygu bod rhaid i'r rhan fwyaf o'r asedau, ymrwymiadau ac offerynnau ariannol nad ydynt yn gyfredol gael eu prisio am werth teg yn ôl cyfraddau marchnad actif lle mae un ar gael. O safbwynt asedau gweithredol, mae'r safon yn cyflwyno'r cysyniad o werth teg yn seiliedig ar werth cyfredol (yn aml, gwerth mewn defnydd) ar gyfer ailbrisio eiddo, offer a chyfarpar. Mae hyn yn golygu y dylai'r mesur adlewyrchu amodau'r farchnad ar gyfer y gwasanaeth neu'r swyddogaeth ar ddyddiad cyflwyno'r adroddiad. Mae'r safon yn darparu gwahanol ddulliau prisio teg ar gyfer asedau gwahanol. Yn achos asedau nad ydynt yn rhai gweithredol, h.y. asedau buddsoddi, asedau a ddelir i'w gwerthu ac asedau nad oes mwyach eu hangen, caiff y rhain eu prisio ar eu huchaf ac yn ôl y defnydd y gorau y gellir ei wneud ohonynt. Mewn achos lle gellid gwneud defnydd arall ohonynt a fyddai o werth teg uwch; dyna'r gwerth teg a fyddai'n cael ei ddefnyddio ar gyfer prisio asedau nad ydynt yn rhai gweithredol. Mae unrhyw sail newydd ar gyfer mesur a gyfyd o IFRS13 yn effeithiol yn rhagolygol, h.y. mae'n berthnasol i drafodion o 1 Ebrill 2015 ymlaen. Nid oes angen ailgyfrifo ac ailddatgan y symiau a oedd yn ymwneud â'r cyfnod cyn 2014/15. Dan y côd hwn, nid oes angen ailbrisio asedau isadeiledd yn ôl eu gwerth cyfredol. Yn lle hynny, caiff asedau isadeiledd eu prisio yn ôl y gost hanesyddol is. Mae hyn oherwydd newidiadau sylweddol i brisiad asedau isadeiledd (lonydd ac ati) o 2016/17 ymlaen.

Mae'r Awdurdod yn mesur gwerth teg ased neu rwymedigaeth drwy ddefnyddio'r rhagdybiaethau y byddai'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad yn eu defnyddio wrth brisio ased neu rwymedigaeth, gan dybio y byddai'r rheini yn gweithredu er eu budd economaidd gorau.

Wrth fesur gwerth teg ased anariannol, mae'r awdurdod yn cymryd i ystyriaeth gallu'r sawl sy'n weithredol yn y farchnad i greu buddion economaidd drwy wneud y defnydd mwyaf o gorau ohono neu drwy ei werthu i rywun arall yn y farchnad a fyddai'n gwneud y defnydd mwyaf a gorau ohono.

Mae'r Awdurdod yn defnyddio technegau prisio sy'n briodol yn yr amgylchiadau a rhai y mae data digonol ar gael ar eu cyfer gan wneud y defnydd gorau posibl o'r mewnbynnau perthnasol y gellir eu harsylwi a lleihau i'r eithaf ar y defnydd o fewnbynnau nad oes modd eu harsylwi.

Caiff mewnbynnau i'r technegau prisio ar gyfer asedau ac rhwymedigaethau y mae gwerth teg yn cael ei fesur neu eu datgelu ar eu cyfer yn natganiadau ariannol yr awdurdod eu categoreiddio fel a ganlyn yn yr hierarchaeth brisio:-

Lefel 1 - prisiau a ddyfynnwyd (heb eu haddasu) mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu rwymedigaethau sydd union yr un fath ac y gall yr awdurdod gael mynediad iddynt ar y dyddiad mesur;
Lefel 2 - mewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd yn Lefel 1 y mae modd eu harsylwi ar gyfer yr ased neu'r ymrwymiad, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol;
Lefel 3 - mewnbynnau nad oes modd eu harsylwi ar gyfrer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

Rhaid i'r Awdurdod ddefnyddio technegau prisio sy'n briodol i'r amgylchiadau a rhai y mae data digonol ar eu cyfer er mwyn mesur gwerth teg, gan wneud y defnydd mwyaf posibl o fewnbynnau perthynasol y mae modd eu harsylwi (lefelau 1 a 2) a lleihau'r defnydd o fewbynnau nad oes modd eu harsylwi (lefel 3). Tri o dechnegau prisio sy'n dderbyniol yn eang yw:

- Dull y farchnad;
- Dull cost;
- Dull incwm.

8 Asedau nad ydynt yn Gyfredol (Eiddo, Offer a Chyfarpar)

8.1 Cydnabyddiaeth

Mae asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar yn asedau ffisegol sy'n para am flwyddyn neu ragor ac sy'n cael eu defnyddio gan y Cyngor i gefnogi'r ddarpariaeth o nwyddau a gwasanaethau. Mae'r Cyngor wedi pennu isafswm ar gyfer gwariant ar asedau a fydd yn cael ei gategoreiddio fel gwariant cyfalaf. Y swm de-minimus hwn yw £30,000. Caiff gwariant ar brynu, creu neu wella asedau nad ydynt yn gyfredol ac sy'n costio £30,000 neu fwy ei gyfalafu ar sail croniadau ar yr amod ei fod yn cwrdd â'r diffiniad o ased nad yw'n gyfredol. Byddai Offer, Eiddo a Chyfarpar yn cynnwys asedau megis peiriannau, ni fyddai fel arfer yn cynnwys asedau a ddelir ar gyfer eu gwerthu oherwydd, fel arfer, byddid yn disgwyl cael gwared ar y rhain o fewn 12 mis.

Gall costau'r asedau hyn gynnwys costau cychwynnol eu prynu a'u hadeiladu a chostau dilynol i wella neu i adnewyddu rhan o'r ased. Caiff unrhyw wariant arall a gyfyd yn sgil gynnal a chadw asedau o ddydd i ddydd ei gydnabod yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant wrth i'r costau hynny godi.

8.2 Mesur

Caiff asedau eu mesur yn y lle cyntaf ar gost, yn cynnwys:-

- y pris prynu;
- unrhyw gostau a briodolir i ddod ag ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol i bwrpas ei weithredu yn y dull a fwriadwyd gan reolwyr;
- amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle y mae'r eitem arno mewn achosion lle mae'n rhaid, er mwyn defnyddio'r ased, ei hail-leoli.

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca a geir tra bo asedau'n cael eu hadeiladu.

Tybir bod cost asedau a gaffaelir mewn modd ac eithrio drwy eu prynu yn gost gwerth teg, ac eithrio pan nad oes sylwedd masnachol i'r pryniant (h.y. ni fydd yn arwain at amrywiad yn llif arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, pan brynir ased drwy gyfnewid, cost y pryniant yw swm cario'r ased a roddir i fyny gan y Cyngor.

Yna mae'r asedau'n cael eu cario yn y Fantolen gan ddefnyddio'r seiliau mesur canlynol:-

- isadeiledd, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu ac asedau nad oes eu hangen mwyach – cost dibrisiant hanesyddol;
- tai cyngor – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd presennol ar gyfer tai cymdeithasol (EUV-SH);
- mae'r holl asedau gweithredol eraill wedi cael eu mesur yn unol â'u gwerth presennol yn seiliedig ar eu gwerth defnydd presennol (EUV). Mae hyn yn golygu mai gwerth cyfredol tir ac adeiladau fyddai'r swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased yn ei ddefnydd presennol. Os nad oes marchnad amlwg ar gyfer ased oherwydd ei natur arbenigol neu os nad yw'r math hwnnw o ased yn cael ei werthu'n aml; bydd yr awdurdod yn amcangyfrif ei werth cyfredol gan ddefnyddio'r dull cost amnewidiol dibrisiedig. Er enghraifft, yn achos eiddo sy'n cynnwys tir ac adeiladau, y gost ddibrisiedig o'i amnewid fyddai gwerth marchnad y tir y mae'r adeilad arno ar gyfer ei ddefnydd cyfredol ynghyd â chost gros amnewid yr adeilad llai lwfansau ar gyfer dirywiad, darfodedigrwydd ac optimeiddio.

- Os nad yw ased yn cael ei ddefnyddio i bwrpas cynhyrchu llif arian, tybir bod gwerth mewn defnydd o leiaf yn gyfartal i gost amnewid potensial defnydd o'r ased.

Pan fo gan asedau nad ydynt yn eiddo oes ddefnyddiol fer neu werth isel (neu'r ddau), defnyddir sail cost hanesyddol dibrisiedig fel procsi ar gyfer gwerth teg. Fel arfer, mae 'bywyd defnyddiol byr' yn golygu 7 mlynedd neu lai, er gall fod yn hirach am eitemau arbenigol o offer a chyfarpar.

Mae'r asedau a gynhwysir yn y Fantolen ar werth teg yn cael eu hailbrisio yn ddigon aml i sicrhau nad yw eu swm cario'n sylweddol wahanol i'w gwerth teg ar ddiwedd y flwyddyn, ond ailbrisio o leiaf bob pum mlynedd. Yn ymarferol, mae'r Cyngor yn prisio ei asedau ar sail rhaglen dreigl pum mlynedd. Fodd bynnag, caiff asedau sydd â gwerth cario o dros £500k eu hailbrisio bob blwyddyn.

Mae cynnydd mewn ailbrisio'n cydweddu â chredydau i'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i gydnabod enillion heb eu gwireddu. Mewn achosion eithriadol, gellir credydu enillion i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fônt yn codi o wyrdroi colled a godwyd yn flaenorol ar wasanaeth.

Pan ddynodir lleihad mewn gwerth, cyfrifir amdano trwy:-

- pan fo balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion sydd wedi cronni);

- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys enillion ailbrisiant a gydnabuwyd ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad eu gweithredu'n ffurfiol. Mae'r enillion a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw wedi eu hymgorffori yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

8.3 Amhariad

Mae gwerth asedau'n cael eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn am arwydd o amhariad ar werth.

Mae enghreifftiau o ddigwyddiadau a newidiadau mewn amgylchiadau sy'n rhoi arwydd y gallai amhariad fod wedi digwydd yn cynnwys:-

- dirywiad sylweddol (h.y. mwy na'r disgwyl o ganlyniad i dreigl amser neu ddefnydd cyffredin) yn swm cario'r ased yn ystod y cyfnod, sy'n benodol i'r ased;

- tystiolaeth o ddarfodiad neu niwed ffisegol i ased;

- ymrwymiad gan y Cyngor i ymgymryd ag ad-drefnu sylweddol; a

- newid andwyol sylweddol yn yr amgylchedd statudol neu reoleiddiol arall y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo.

Pan fo arwyddion, ac amcangyfrifir bod gwahaniaethau posib yn berthnasol, yna amcangyfrifir swm adferadwy'r ased ac mewn achos lle mae'r swm hwn yn llai na swm cario'r ased, cydnabyddir colled amhariad ar gyfer y diffyg.

Pan ddynodir colledion amhariad ar asedau a gawsant eu hailbrisio, cyfrifir amdanynt trwy:-

- pan mae balans o enillion ailbrisiant i'r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn y balans hwnnw (i fyny at y swm o enillion cronnus);

- pan nad oes balans yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn, nodir swm cario'r ased i lawr yn erbyn llinell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr; pan fo colled amhariad yn cael ei gwyrdroi'n dilyn hyn, credydir y gwyrdroad i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, i fyny at swm y golled wreiddiol, wedi ei addasu ar gyfer dibrisiant y byddid wedi ei godi pe na fyddai'r golled wedi ei chydnabod. Nodir unrhyw beth dros ben yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn.

Pan mae'r amhariad yn ymwneud ag ased na chafodd ei hailbrisio (sef ased â gwerth cario yn seiliedig ar gost hanesyddol, caiff yr amhariad ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

8.4 Dibrisiant

Darperir ar gyfer dibrisiant yr holl asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar trwy ddyraniad systematig o'u symiau dibrisio dros eu hoes ddefnyddiol. Gwneir eithriad ar gyfer asedau heb oes ddefnyddiol benodol (h.y. tir rhydd-ddaliadol) ac asedau nad ydynt eto ar gael i'w defnyddio (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Cyfrifir dibrisiant ar y seiliau canlynol:-

- anheddau ac adeiladau eraill – dyraniad llinell syth dros gyfnod hyd at 75 mlynedd, fel yr amcangyfrifir gan y prisiwr;

- cerbydau, offer, dodrefn a chyfarpar – dyraniad llinell syth dros 5 i 15 mlynedd;

- isadeiledd – dyraniad llinell syth dros gyfnod hyd at 45 mlynedd.

Mewn achos lle mae gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar gydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân.

Mae enillion ailbrisiant hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm sy'n cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng gwerth presennol dibrisiant a godir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi ei godi yn seiliedig ar eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

8.5 Asedau nad ydynt yn Gyfredol sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu

Mae'r asedau hyn yn cael eu marchnata'n rhagweithiol ar gyfer eu gwerthu ac mewn achosion ble y mae'r Cyngor yn disgwyl iddynt gael eu gwerthu yn y 12 mis nesaf. Cânt eu nodi ar wahân oherwydd bydd y gwerth ar y Fantolen yn cael ei adennill yn bennaf drwy werthiant yn hytrach na pharhau i•w ddefnyddio. Mae•r ased (neu gru p gwaredu) yn cael ei ailbrisio yn union cyn ei ail-gategoreiddio ac yna ei gario ar yr isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu. Caiff gwerth teg asedau nad ydynt yn gyfredol ac sy'n cael eu cadw ar gyfer e gwerthu, eu mesur yn unol â'u lefel uchaf a gorau o ddefnydd. Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg llai costau gwerthu, mae'r golled yn cael ei phostio i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabuwyd yn flaenorol yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau y cydnabyddir enillion mewn gwerth teg. Ni chodir dibrisiant ar Asedau sy'n Cael eu Dal i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau (neu gru p gwaredu) bellach yn cwrdd â•r meini prawf i•w dosbarthu fel Asedau sy’n Cael eu Dal i’w Gwerthu, yna cânt eu hailddosbarthu’n ôl i asedau nad ydynt yn gyfredol a’u prisio ar yr isaf o’u swm cario cyn iddynt gael eu dosbarthu fel rhai’n cael eu dal i’w gwerthu; addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod petaent ddim wedi cael eu dosbarthu fel rhai sy’n Cael eu Dal i’w Gwerthu, a’u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio gwerthu.

•Gru p gwaredu• yw gru p o asedau, o bosib gyda rhai rhwymedigaethau cysylltiedig, y bwriada’r Cyngor gael gwared â nhw mewn un trafodyn unigol. Defnyddir y sail fesur sy’n ofynnol ar gyfer Asedau nad ydynt yn Gyfredol a ddosberthir fel rhai sy’n cael eu dal i’w gwerthu i•r gru p cyfan, ac mae unrhyw golled ddilynol yn lleihau swm cario•r Asedau nad ydynt yn Gyfredol yn y gru p gwaredu yn y drefn ddosbarthu sy•n ofynnol gan IAS 36.

Nid yw asedau fydd yn cael eu gadael neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu fel Asedau sy’n Cael eu Dal i’w Gwerthu.

8.6 Cael Gwared ar Asedau nad ydynt yn Gyfredol

Pan ceir gwared ag ased neu pan gaiff ei ddigomisiynu, dilëir swm cario’r ased yn y Fantolen (p’un a yw’n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu Asedau sy’n Cael eu Dal i’w Gwerthu) i linell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o’r budd neu'r golled ar adeg gwaredu. Caiff y gost hon ei throsglwyddo wedyn i’r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o’r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i’r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o’r budd neu golled ar waredu (h.y. wedi ei netio i ffwrdd yn erbyn gwerth cario’r ased adeg cael gwared arno). Mae unrhyw enillion ailbrisiant a gronnwyd i’r ased yn y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cael eu trosglwyddo i’r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Mae symiau uwch na £10,000 a dderbynnir ar gyfer eitem a waredwyd yn cael eu categoreiddio ac ni fedrir ond eu defnyddio wedyn ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd neu eu gosod o’r neilltu i leihau angen gwaelodol y Cyngor i fenthyca (y gofyniad cyllido cyfalaf). Mae derbyniadau yn cael eu neilltuo i’r Gronfa Wrth Gefn o Falans Cronfa’r Cyngor yn y Datganiad o’r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau’n cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor, oherwydd darperir yn llawn ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol dan drefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Mae symiau’n cael eu trosglwyddo i’r Cyfrif Addasiad Cyfalaf o Falans Cronfa’r Cyngor yn y Datganiad o’r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

8.7 Asedau nad oes eu hangen mwyach

Gwerth teg asedau nad oes eu hangen mwyach yw’r pris a fyddai’n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhaid sy’n weithgar yn y farchnad ar adeg mesur. Bydd hyn yn seiliedig ar y lefel uchaf a gorau o ddefnydd.

8.8 Asedau Treftadaeth

Asedau Treftadaeth yw'r rheini y bwriedir eu cadw mewn ymddiriedolaeth i genedlaethau'r dyfodol oherwydd eu cysylltiadau diwydiannol, amgylcheddol neu hanesyddol. Maent yn cael eu dal gan y Cyngor yn unol â'i amcanion cyffredinol i warchod treftadaeth Ynys Môn. Mae'r Cyngor yn berchen ar nifer o Asedau Treftadaeth megis adeiladau hanesyddol a gwaith celf.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth weithredol (h.y. rheini sydd, ynghyd â chael eu dal am eu nodweddion treftadaeth, hefyd yn cael eu defnyddio gan y Cyngor am weithgareddau arall neu i ddarparu gwasanaethau arall) a chyfrif amdanynt fel asedau gweithredol, yn yr un modd ag asedau arall o'r math cyffredinol yna (e.e. adeiladau gweithredol). Er cyflawnrwydd, bydd gwybodaeth ynglŵn ag Asedau Treftadaeth weithredol, yn cael ei chynnwys mewn datgeliadau dan y pennawd/penawdau gweithredol perthnasol (e.e. Eiddo, Offer a Chyfarpar), ac, yn ogystal, yn cael ei nodi a'i datgelu ar wahân gyda'r wybodaeth sy'n ymwneud ag Asedau Treftadaeth eraill.

Rhoddir gwerth ar Asedau Treftadaeth ar y sail fwyaf priodol a pherthnasol i'r ased unigol neu ddosbarth yr asedau. Lle nad yw'n ymarferol i gael prisiad ar gost sy'n gymesur â'r buddiannau i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol, mesurir yr Asedau Treftadaeth ar gost hanesyddol (llai unrhyw dibrisiant cronedig, amorteiddio a cholledion amhariad). Lle mesurir Asedau Treftadaeth ar brisiad, fe fesurir y swm cario yn ddigon aml i sicrhau fod y prisiadau yn parhau i fod yn gyfredol, ac ar gyfnodau dim mwy na phum mlynedd. Mewn achos lle na fedrir penderfynu ar gost neu werth Ased Hanesyddol heb fynd i gost anghymesur, ni fydd yr ased yn cael ei chydnabod yn y Fantolen. Yn lle hynny, bydd yr ased yn cael ei datgelu yn y nodiadau i'r cyfrifon.

Pan fo Ased Treftadaeth ag oes benodol, darperir dibrisiant ar yr un sail â chategorïau eraill o asedau (am fanylion, gweler Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar).

Ni ddarperir dibrisiant ar Asedau Treftadaeth sydd ag oes amhenodol. Dylid adolygu swm cario Ased Treftadaeth pan fo tystiolaeth o amhariad; er enghraifft, pan mae wedi dioddef dirywiad ffisegol neu wedi cael ei dorri neu pan fo amheuon newydd yn codi ynglŵn â'i ddilysrwydd. Adnabyddir unrhyw amhariad ar yr un sail â dosbarthiadau arall o ased (am fanylion gweler Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar). Ar hyn o bryd, nid yw'r Cyngor yn mynd ati'n weithredol i gaffael mwy o Asedau Treftadaeth, ond mae'n ymateb i gyfleoedd i wella ei bortffolio fel maent yn codi. Cedwir y casgliadau celf yn Oriel Ynys Môn, gyda gwaith cynnal a chadw'n cael ei wneud pan fo'r angen. Rhannau o'r casgliad sy'n cael ei arddangos ar unrhyw adeg, tra gellir trefnu i gael mynediad i'r gweddill. Mae Eiddo Treftadaeth yn cael ei rheoli a'u cynnal a'u cadw, tra'n ystyried eu nodweddion treftadaeth, fel rhan o bortffolio cyffredinol y Cyngor o dir ac adeiladau.

8.9 Trin asedau ysgol

Cymerir yn ganiataol mai awdurdodau lleol sy'n rheoli'r ysgolion y maent yn eu cynnal. O'r herwydd, caiff asedau, rhwymedigaethau, arian wrth gefn a llif arian yr ysgolion a gynhelir gan yr awdurdod eu cynnwys yn natganiadau ariannol y Cyngor.

Ymddiriedolwyr yr ysgol neu'r corff sefydledig sy'n berchen ar, ac yn rheoli tir ac adeiladau ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir ac ysgolion sefydledig ac o'r herwydd, ni chânt eu cynnwys ar fantolen y Cyngor.

Caiff gwariant cyfalaf ar ysgolion cymunedol ei ychwanegu at falansau'r ysgolion hynny. Caiff balansau ysgolion unigol ar 31 Mawrth 2016 eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor oherwydd eiddo'r Cyngor fydd unrhyw gyllidebau a ddatganolwyd i'r ysgolion sydd heb eu gwario.

I bwrpas cyfrifo, mae asedau Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol ac Ysgolion a Gynorthwyir yn Wirfoddol fel a ganlyn:-

- Ysgolion Dan Reolaeth Wirfoddol: mae'r tir wedi ei gynnwys ar y Fantolen ond nid yr adeiladau;
- Ysgolion a Gynorthwyir yn Wirfoddol: nid yw'r tir na'r adeiladau wedi eu cynnwys ar y Fantolen;
- Yn ychwanegol, nid yw'r tir na'r adeiladau yn Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys ar y fantolen oherwydd mae'r asedau hyn wedi eu breinio gydag ymddiriedolwyr yr ysgol.

9. Eiddo Buddsoddiad

Eiddo buddsoddiad yw'r tir a'r adeiladau hynny a ddefnyddir i bwrpas cynhyrchu rhent a/neu ar gyfer cynnydd cyfalaf yn unig. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os ydyw'r eiddo'n cael ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso darparu gwasanaethau neu i gynhyrchu nwyddau neu pan fo'n cael ei ddal i'w werthu.

Mae Eiddo buddsoddiad yn cael eu cydnabod pan mae'n debygol y bydd buddion economaidd sydd wedi eu cynllunio ar gyfer y dyfodol yn llifo i'r awdurdod ac y gellir mesur mewn modd dibynadwy, gost neu werth teg yr eiddo buddsoddiad hwnnw. Caiff eiddo buddsoddiad eu mesur yn ôl cost yn y lle cyntaf ac wedyn yn ôl gwerth teg, gan ddibynnu ar faint y gellid ffeirio'r ased rhwng partïon gwybodus hyd braich. Yn unol ag IFRS13 a'r Côd, rhaid prisio Eiddo Buddsoddiad yn ôl y defnydd mwyaf a gorau y gellir ei wneud ohonynt, waeth beth fo bwriadau'r Cyngor ar eu cyfer. Mae hyn yn golygu bod defnydd amgen wedi cael ei ystyried ar gyfer pob eiddo buddsoddiad ac os byddai modd defnyddio'r eiddo i bwrpas arall a hynny'n codi ei werth teg, yna dylid defnyddio'r gwerth teg hwnnw. Nid yw eiddo'n cael ei ddibrisio, yn hytrach caiff ei ailbrisio'n flynyddol yn unol ag IFRS 13 yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae enillion a cholledion adeg ailbrisio'n cael eu symud i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yr un driniaeth yn union a roddir i enillion a cholledion wrth gael gwared ohonynt.

Mae rhent a dderbynnir am Eiddo buddsoddiad yn cael ei gredydu i'r llinell Incwm Cyllido a Buddsoddiad ac yn arwain at gynnydd ym Malans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, dan drefniadau statudol, ni chaniateir i enillion a cholledion a geir yn sgil ailbrisio a gwerthu, gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10,000) i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

10. Asedau Annirweddol

Mae asedau annirweddol yn asedau nad y (er enghraifft, meddalwedd cyfrifiadurol). Caiff y rhain eu rheoli gan y Cyngor oherwydd digwyddiadau yn y gorffennol. Caiff gwariant ar asedau annirweddol eu cyfalafu pan dybir y bydd buddiannau economaidd yn y dyfodol neu wasanaeth posib yn llifo o'r ased annirweddol i'r Cyngor.

Nid yw gwariant ar ddatblygu gwefannau'n cael ei gyfalafu pan fo'r wefan yn cael ei defnyddio'n llwyr neu'n bennaf i hyrwyddo neu i hysbysebu nwyddau'r Cyngor neu ei wasanaethau. Yn y lle cyntaf mesurir asedau annirweddol yn ôl y gost. Nid yw'r symiau'n cael eu hailbrisio hyd oni fydd modd pennu gwerth yr asedau y mae'r Cyngor yn eu dal trwy droi at y farchnad weithredol. Yn ymarferol, nid oes yr un o'r asedau annirweddol y mae'r Cyngor yn eu dal yn bodloni'r maen prawf hwn ac, felly, cânt eu cario yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig. Mae swm dibrisiannol ased annirweddol yn cael ei amorteiddio dros ei oes ddefnyddiol i linell(au) y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Rhoddir prawf amhariad ar ased pryd bynnag y ceir arwydd bod amhariad ar yr ased - mae unrhyw golledion a ganfyddir yn cael eu nodi yn erbyn y llinell(au) i'r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Bydd unrhyw enillion neu golledion wrth gael gwared ag ased annirweddol neu wrth roi'r gorau iddo yn cael ei drosglwyddo i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo gwariant ar asedau annirweddol yn gymwys i'w ystyried fel gwariant cyfalaf i ddibenion statudol, ni chaniateir i amorteiddio, colledion amhariad nag enillion a cholledion cael gwared â'r asedau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly, mae'r enillion a'r colledion yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn a'u symud i mewn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (yn achos arian gwerthiant uwch na £10,000), i'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf.

11. Rhestrau Stoc a Chontractau Tymor Hir

Cynhwysir rhestrau stoc yn y Fantolen yn ôl y gost neu'n ôl y gwerth gwerthu net - pa un bynnag o'r ddau sydd isaf. Mae cost rhestrau stoc yn cael ei aseinio trwy ddefnyddio fformwla gostio 'Cyntaf i Mewn, Cyntaf Allan' (FIFO).

Rhoddir cyfrif am gontractau tymor hir trwy godi ar y Gwarged neu ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn seiliedig ar werth y gwaith neu'r gwasanaeth a dderbynnir dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae gwaith sydd yn y broses o gael ei wneud yn cael ei gynnwys yn y Fantolen yn ôl y gost.

12. Arian Parod a Chywerthoedd Arian

Cynrychiolir arian parod gan arian mewn llaw ac adneuon gyda sefydliadau ariannol sy'n ad-daladwy heb gosb ar rybudd o ddim mwy na 24 awr. Mae cywerthoedd arian yn fuddsoddiadau hynod o hylifol sy'n aeddfedu ymhen tri mis o'r dyddiad prynu ac yn rhai y gellir eu trosi'n hawdd i symiau hysbys o arian parod heb beri unrhyw risg o bwys yn sgil newid mewn gwerth.

Yn y Datganiad Llif Arian Parod, dangosir arian parod a'i gywerth net o'r gorddrafftiau banc sy'n daladwy ar alw ac maent yn rhan hanfodol o reolaeth arian parod y Cyngor.

13. Offerynnau Ariannol

Caiff rhwymedigaethau ariannol eu mesur yn ôl eu gwerth teg yn unol ag IFRS 13. Gwerth teg offerynnau ariannol yw'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu'r pris a fyddai'n cael ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth mewn trafodiad trefnus rhwng rhai sy'n weithgar ar y farchnad ar y dyddiad mesur.

13.1 Rhwymedigaethau ariannol

Rhwymedigaeth ariannol yw'r angen i drosglwyddo budd economaidd a rheolir gan yr awdurdod i endid arall, er enghraifft, drwy daliad ariannol neu drwy drosglwyddo asedau/rhwymedigaethau. Caiff rhwymedigaethau ariannol eu cydnabod yn y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn barti i ddarpariaethau contract offeryn ariannol. Bydd rhai rhwymedigaethau ariannol yn cael eu cario ar gost wedi ei hamorteiddio er mwyn adlewyrchu'r ffaith bod y Cyngor wedi cael rhai costau mewn perthynas â'r trafodiad neu fod angen iddo ymestyn oes y rhwymedigaeth ariannol dros oes yr offeryn. Mae'r treuliau blynyddol yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt y llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm cario'r rhwymedigaeth a gludir, wedi ei luosi gan y gyfradd llog mewn grym ar y pryd mewn perthynas â'r offeryn hwnnw. Y gyfradd a ddefnyddir yw honno sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod yn y dyfodol dros oes yr offeryn yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo yn y lle cyntaf.

Yn achos y rhan fwyaf o'r benthyciadau sydd gan y Cyngor, golyga hyn mai'r swm sydd yn y Fantolen yw'r swm gwreiddiol sydd ar ôl i'w dalu ynghyd â llog sydd wedi cronni. Y llog a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn ôl y cytundeb benthyca.

Mae'r enillion neu'r colledion wrth ail-brynu neu wrth setlo'r benthyciad yn gynnar yn cael eu dangos fel credyd neu ddebyd yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn ail-brynu/setlo. Fodd bynnag, pan fo ail-brynu wedi digwydd fel rhan o ailstrwythuro'r portffolio benthyca, polisi'r awdurdod yw lledaenu'r enillion neu'r golled dros y cyfnod sy'n weddill o'r benthyciad. Mae hyn yn golygu bod y premiwm neu'r disgownt yn cael ei dynnu neu ei ychwanegu at gost amorteiddio'r benthyciad newydd neu'r un diwygiedig a'i gofnodi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ac yn cael ei ledaenu dros oes y benthyciad trwy wneud diwygiad i'r gyfradd log weithredol.

Pan fo premiwm neu ddisgownt wedi ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae rheoliadau yn caniatáu lledaenu, dros flynyddoedd yn y dyfodol, unrhyw effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Polisi'r Cyngor yw lledaenu'r enillion neu'r colledion dros weddill tymor y benthyciad yr oedd y premiwm yn cael ei dalu drosto neu'r disgownt a fyddai'n cael ei dderbyn ar adeg ad-dalu. Mae cysoni symiau a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r taliad net o Falans Cronfa'r Cyngor yn cael ei reoli trwy drosglwyddo i mewn, neu allan o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn.

13.2 Asedau ariannol

Dosberthir asedau ariannol yn ddau gategori:-

- benthyciadau a derbyniadau posib - asedau sydd â thaliadau sefydlog neu benodadwy ond nad ydynt yn cael eu dyfynnu yn y farchnad weithredol;

- asedau sydd ar gael i'w gwerthu - asedau sydd â phris marchnad cyfyngedig ac/neu sydd heb daliadau sefydlog neu benodadwy.

13.2.1 Benthyciadau a derbyniadau posib

Cydnabyddir benthyciadau a derbyniadau posib ar y Fantolen pan fo'r Cyngor yn dod yn rhan o ddarpariaethau cytundebol offeryn ariannol ac ar y cychwyn, maent yn cael eu mesur yn ôl gwerth teg. Mae enghreifftiau'n cynnwys adneuon tymor byr a buddsoddiadau mewn cyfrifon y gellir cael mynediad atynt ar unwaith. Wedi hynny, cânt eu mesur yn ôl y gost amorteiddio. Mae'r credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog a dderbynnir yn seiliedig ar swm cario ased wedi ei luosi gan y raddfa log sy'n berthnasol i'r offeryn.

Yn achos y rhan fwyaf o'r benthyciadau a drefnwyd gan y Cyngor, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynwyd yn y Fantolen yw'r swm gwreiddiol sydd ar ôl i'w dalu (plws llog sydd wedi cronni) a'r llog a roddwyd mewn credyd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm a geir yn y flwyddyn yn ôl cytundeb y benthyciad.

Pan fo asedau yn cael eu nodi fel rhai sy'n destun amhariad a hynny oherwydd y tebygrwydd, yn seiliedig ar ddigwyddiad yn y gorffennol, na fydd taliadau dyledus dan y contract yn cael eu cyflwyno, yna rhoddir gostyngiad yn erbyn yr ased a chodi am hynny ar y gwasanaeth perthnasol (ar gyfer derbyniadau sy'n benodol i'r gwasanaeth hwnnw) neu ar y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mesurir y golled amhariad fel y gwahaniaeth rhwng y swm cario a gwerth presennol llif arian diwygiedig yn y dyfodol gyda disgownt yn seiliedig ar log gweithredol gwreiddiol yr ased.

Bydd unrhyw enillion neu unrhyw golledion sy'n codi oherwydd dadgydnabod ased yn cael eu dangos fel credyd neu ddebyd yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddiad yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi rhoi nifer gyfyngedig o fenthyciadau i weithwyr am lai na'r cyfraddau ar y farchnad (benthyciadau 'meddal'). Mae'r Cyngor wedi penderfynu bod gwerth y benthyciadau unigol a'r llog yn isel iawn ac, o'r herwydd, nid yw wedi addasu'r cofnod Incwm a Gwariant ar gyfer y benthyciadau meddal hyn.

13.2.2 Asedau Ariannol sydd ar Gael i'w Gwerthu

Lle mae hynny'n berthnasol ac o bwys, cydnabyddir asedau sydd ar gael i'w gwerthu ar y Fantolen pan ddaw'r Cyngor yn rhan o ddarpariaethau contractyddol offeryn ariannol ac maent yn cael eu mesur yn y lle cyntaf yn ôl eu gwerth teg. Mae enghreifftiau o offerynnau ariannol sydd ar gael i'w gwerthu yn cynnwys bondiau (giltiau) Llywodraeth y DU ac ardystiadau o adneuon. Lle mae gan ased daliadau penodol neu bendant, mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog a geir yn seiliedig ar gost amorteiddio'r ased wedi'i luosi gan y gyfradd log ar gyfer yr offeryn. Lle nad oes taliadau penodol neu bendant, caiff incwm (e.e. difidend) ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg ei dderbyn gan y Cyngor.

Caiff Asedau eu dangos yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg. Mae prisiadau'n seiliedig ar yr egwyddorion isod:-

- Offerynnau gyda phris marchnad a ddyfynnwyd – pris y farchnad;
- Offerynnau eraill a chanddynt daliadau penodol a phendant – dadansoddiad o'r llif arian disgownt;
- Cyfranddaliadau ecwiti heb brisiau marchnad penodol – gwerthusiad annibynnol o brisiadau'r cwmni;
- Prisiadau Gwerth Teg – pris y cytunwyd arno rhwng y ddau barti.

Caiff newidiadau mewn gwerth teg eu cydbwyso drwy roi cofnod yn y Gronfa Wrth Gefn Ar-Gael-i'w-Gwerthu a chaiff y budd/colled ei gydnabod yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ailbrisio'r Asedau Ariannol Ar-Gael'i'w-Gwerthu. Gwneir eithriad lle ceir colledion amhariad – caiff y rhain eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ynghyd ag unrhyw fudd neu golled net ar gyfer yr ased sydd wedi cronni yn y Gronfa Wrth Gefn Ar-Gael'i'w-Gwerthu.

Lle caiff asedau eu nodi fel amhariad oherwydd y tebygrwydd na fydd taliadau dan y contract (rhai penodol neu bendant) yn cael eu gwneud oherwydd rhywbeth a ddigwyddodd yn y gorffennol neu os bydd eu gwerth teg yn llai na'r gost, yna caiff gwerth llyfr yr ased ei gofnodi a'i roi yn erbyn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Os oes taliadau penodol neu bendant yn berthnasol i'r ased, yna caiff y golled oherwydd amhariad ei mesur fel y gwahaniaeth rhwng y swm sy'n cario a gwerth presennol y llif arian diwygiedig ar gyfer y dyfodol gyda disgownt yn ôl cyfradd log gwreiddiol yr ased. Fel arall, caiff y golled oherwydd amhariad ei mesur fel y diffyg rhwng gwerth teg a chost prynu'r offeryn (net o unrhyw brif ad-daliad ac amorteiddio).

Caiff unrhyw enillion a cholledion sy'n codi ar adeg dadgydnabod yr ased eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ynghyd ag unrhyw enillion neu golledion a gydnabyddwyd eisoes yn y Gronfa Wrth Gefn Ar-Gael-i'w-Gwerthu. Mewn achos lle na fedrir mesur gwerth teg yn ddibynadwy, caiff yr offeryn ei gario ar gost (llai unrhyw golledion amhariad).

14. Darpariaethau, Rhwymedigaethau Wrth Gefn ac Asedau Wrth Gefn

14.1 Darpariaethau

Gwneir darpariaethau pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu ddehongliadol i'r Cyngor, sy'n debygol o fod angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu wasanaeth posibl, a phan fo modd darparu amcangyfrif dibynadwy o faint y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y Cyngor yn rhan o achos llys fyddai'n debygol o arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Codir darpariaethau fel traul ar y llinell gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Cyngor yn ymwybodol o'r rhwymedigaeth, a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad y Fantolen o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd i ystyriaeth y risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan fo taliadau'n cael eu cyflwyno, yn y diwedd, rhoddir nhw yn erbyn y ddarpariaeth a gludir yn y Fantolen. Mae setliadau amcangyfrifiedig yn cael eu hadolygu ar ddiwedd bob blwyddyn ariannol – pryd y bydd hi'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu wneud setliad llai na'r disgwyl), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i rhoddi mewn credyd yn ôl yn y gwasanaeth perthnasol.

Pan fo disgwyl hawlio cyfran neu'r cyfan o'r taliad i setlo'r ddarpariaeth oddi ar barti arall (e.e. oddi ar hawliad yswiriant), caiff ei gydnabod fel incwm i'r gwasanaeth perthnasol os oes sicrwydd go bendant yn unig y bydd ad-daliad ar gael os ydyw'r Cyngor yn setlo'r rhwymedigaeth.

14.2 Rhwymedigaethau wrth gefn

Mae rhwymedigaeth wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi rhwymedigaeth bosib ar y Cyngor, ond na fydd cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor. Mae rhwymedigaethau wrth gefn hefyd yn codi mewn amgylchiadau ble byddai darpariaeth yn cael ei gwneud fel arall ond naill ai nid yw'n debygol y bydd angen all-lif o adnoddau neu ni ellir mesur maint y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chydnabyddir rhwymedigaethau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon (Nodyn 42).

14.3 Asedau wrth gefn

Mae ased wrth gefn yn codi pan fo digwyddiad wedi cymryd lle sy'n rhoi ased bosib i'r Cyngor, ond ni fydd modd cael cadarnhad hyd oni fydd digwyddiadau nad oes modd eu rhagweld wedi digwydd yn y dyfodol a rheini heb fod yn gyfan gwbl dan reolaeth y Cyngor.

Ni chydnabyddir asedau wrth gefn yn y Fantolen, ond cânt eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon ble mae'n debygol y bydd mewnlif o fuddiannau economaidd neu wasanaeth posib (Nodyn 43).

15. Cronfeydd wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn cadw amryw o gronfeydd wrth gefn sy'n adlewyrchu i ba raddau y mae ei asedau'n fwy na'i ymrwymiadau ac unrhyw gyfyngiadau statudol neu wirfoddol a roddir ar y defnydd o'r balansau hyn. Mae gan y Cyngor y disgresiwn i osod o'r neilltu symiau penodol fel Cronfeydd wrth Gefn y mae'n dymuno eu clustnodi i ddibenion polisi i'r dyfodol neu i ymdrin â materion wrth gefn neu i reoli llif arian. Ceir crynodeb o'r rhan yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Crëir Cronfeydd wrth Gefn trwy drosglwyddo symiau o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Pan ceir traul sydd i'w gyllido o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i'w sgorio yn erbyn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna trosglwyddir y gronfa wrth gefn yn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn fel nad oes taliad net yn erbyn y dreth gyngor ar gyfer y gwariant.

Cedwir rhai Cronfeydd wrth Gefn penodol er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifo ar gyfer asedau nad ydynt yn gyfredol, offerynnau ariannol, buddiannau ymddeoliad a buddiannau gweithwyr ac nid ydynt yn cynrychioli adnoddau y gellir eu defnyddio i'r Cyngor - eglurir y Cronfeydd wrth Gefn hyn yn y polisïau a'r nodiadau perthnasol.

16. Cydnabyddiaeth Refeniw

Caiff refeniw ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y cafodd ei ennill yn hytrach na phan gafodd yr arian ei galu. Mae hyn yn ymwneud ag incwm a geir o werthu nwyddau (a gynhyrchir gan y Cyngor i ddibenion eu gwerthu neu eu prynu i bwrpas ailwerthu), cynnig gwasanaethau (ac eithrio gwasanaethau y mae a wnelont yn uniongyrchol â chontractau adeiladau), llog, breindaliadau a difidendau, trafodion nad oes modd eu cyfnewid (h.y. y dreth gyngor) a lle cynt yr oedd rhwymedigaeth wedi'i hadnabod (h.y. credydwr) ar ôl bodloni'r meini prawf cydnabyddiaeth refeniw. Caiff refeniw ei gydnabod hefyd ar enillion a all godi neu beidio o weithgareddau cyffredin megis enillion ar asedau ariannol sydd ar gael i'w gwerthu. Lle mae'r awdurdod yn gweithredu fel asiant, dim ond yr incwm a delir i'r Cyngor ar gyfer ei rôl fel asiant fydd yn cael ei gydnabod yn y cyfrifon. Ni fydd y swm sy'n gysylltiedig â'r trydydd parti (sef y prif un) yn cael ei gynnwys yn y cyfrifon.

Mae refeniw'n cael ei gydnabod a'i fesur yn ôl gwerth teg y gydnabyddiaeth a dderbynnir. Dyma'r pris a fyddai'n cael ei dderbyn i werthu ased neu ei dalu i drosglwyddo rhwymediaeth mewn trafodiad busnes trefnus rhwng y rhai sy'n weithgar yn y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd ad-daliadau a setliadau ariannol yn cael eu cymryd i ystyriaeth wrth fesur gwerth teg y gydnabyddiaeth a gafwyd.

Os yw'r taliadau'n cael eu cyflwyno yn ôl telerau gohiriedig, mae'r gydnabyddiaeth a dderbynnir yn cael ei lleihau i'w gwerth presennol er mwyn sicrhau gwerth teg. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm hwn a chyfanswm y taliadau a dderbynnir yn cael ei gydnabod fel refeniw llog yn y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau. Mae derbyniadau tymor byr heb log dynodedig yn cael eu mesur yn ôl y swm ar yr anfoneb wreiddiol pan fo effaith disgownt yn amherthnasol. Nid oes gwahaniaeth rhwng dyddiad cyflenwi a dyddiad talu yn achos trafodion digontract a rhai lle nad oes cyfnewid yn digwydd h.y. refeniw yng nghyswllt y dreth gyngor a threthi cyffredinol, ac, felly, mesurir y trafodion hyn yn ôl y symiau llawn a dderbynnir yn eu cylch.

17. Llog Mewnol

Buddsoddir balansau arian gan y Cyngor yn unol â'i Bolisïau Rheoli Trysorlys a Buddsoddi, am gyfnodau o hyd at bum mlynedd ac fe gronnir a chredydir y llog i Gronfa'r Cyngor. Credydir llog i'r cronfeydd ymddiriedol a chronfeydd trydydd parti eraill ar sail y raddfa log a enillwyd gan y Cyngor. Mae rhai Cronfeydd wrth Gefn yn derbyn llog trwy drosglwyddiad sydd wedi ei glandro ar yr un sail.

18. Prydlesau

Lle mae hynny'n berthnasol ac yn hanfodol, caiff prydlesau eu categoreiddio fel prydlesau ariannol lle mae telerau'r brydles yn trosglwyddo'r holl risgiau a'r enillion sy'n gysylltiedig â pherchenogaeth yr eiddo, offer neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Nid yw'r Cyngor yn dal unrhyw brydlesau o'r math yma ac, o'r herwydd, mae'r prydlesau y mae'r Cyngor yn eu dal yn cael eu categoreiddio fel prydlesau gweithredu. Lle mae prydles yn ymwneud â thir ac adeiladau, caiff y tir a'r adeiladau eu categoreiddio ar wahân. Yn ogystal, caiff trefniadau nad ydynt â statws gyfreithiol prydles ond sy'n trosglwyddo hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am daliad eu cyfrif amdanynt dan y polisi hwn lle mae cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol. Mae asedau wedi cael eu hadolygu gan gymryd i ystyried lefel bwysigrwydd y rhenti blynyddol a gwerthoedd cyfalaf ac mae eu cynnwys yn y cyfrifon yn seiliedig ar y lefelau hyn.

18.1 Y Cyngor fel Prydlesai

18.1.1 Prydlesau Ariannol

Os yn berthnasol ac o werth sylweddol, byddai eitemau eiddo, offer a chyfarpar ac offer a ddelir dan brydlesau ariannol yn cael eu cydnabod ar y Fantolen ar gychwyn y brydles yn ôl eu gwerth teg wedi ei fesur ar adeg sefydlu'r brydles (neu yn ôl gwerth cyfredol y taliadau isaf ar y brydles os ydynt yn is na'r gwerth teg). Wrth gydnabod yr ased, gwneir ymrwymiad cyfatebol i dalu i'r prydleswr. Caiff y costau uniongyrchol cychwynnol i'r Cyngor eu hychwanegu at swm cario'r ased. Caiff premiymau a delir ar adeg sefydlu prydles eu defnyddio i ddibrisio ymrwymiad y brydles. Caiff rhenti wrth gefn eu codi fel treuliau yn ystod y cyfnod y bu iddynt godi.

Caiff taliadau prydles eu rhannu rhwng:-

- taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo, offer neu gyfarpar – a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles; a
- tâl ariannol (sy'n cael ei ddebydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr).

Os yw eiddo, offer a chyfarpar yn cael eu cydnabod dan brydlesau ariannol, yna byddid yn cyfrifo amdanynt drwy ddefnyddio'r polisïau sy'n gyffredinol berthnasol i asedau o'r fath ar yr amod y codir am ddibrisiant yn ystod cyfnod y brydles os yw'r cyfnod hwnnw'n llai na oes ddefnyddiol dybiedig yr ased (lle nad yw perchenogaeth yr ased yn trosglwyddo i'r Cyngor ar ddiwedd cyfnod y brydles).

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i dalu costau dibrisiant neu ailbrisio a cholledion amhariad sy'n codi mewn perthynas ag asedau a brydlesir. Yn lle hynny, gwneir cyfraniad blynyddol call o'r arian refeniw tuag at y buddsoddiad cyfalaf tybiedig yn unol â gofynion statudol. Yn lle dibrisiant ac ailbrisio a cholledion amhariad, felly, ceir cyfraniad refeniw ym Malans y Gronfa Gyffredinol a hynny drwy addasiad yn y Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn i gyfrif am y gwahaniaeth rhwng y ddau.

18.1.2 Prydlesau Gweithredol

Caiff rhent a delir mewn perthynas â phrydlesau gweithredol ei godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel cost i'r gwasanaethau sy'n elwa o ddefnyddio'r eiddo, offer neu gyfarpar a brydlesir. Codir tâl ar sail linell syth dros gyfnod oes y brydles, hyd yn oed oes nad yw hyn yn cyfateb i batrymau taliadau (e.e. cyfnod o rent am ddim ar gychwyn y brydles).

18.2 Y Cyngor fel prydleswr

18.2.1 Prydlesau Ariannol

Os bydd y Cyngor yn caniatáu prydles ariannol ar gyfer eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, yna caiff yr ased berthnasol ei chofnodi ar y Fantolen fel un y cafwyd gwared arni. Os yn berthnasol, ar gychwyn y brydles, bydd swm cario'r ased yn y Fantolen (p'un a yw'n Eiddo, Offer a Chyfarpar neu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu) yn cael ei gofnodi yn y llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni. Caiff buddsoddiad net y Cyngor yn y brydles ei gredydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar adeg cael gwared arni (h.y. yn cael ei ddebydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg cael gwared arni) gyda chofnod o brydles (dyledwr tymor hir) yn y Fantolen. Caiff rhent a geir ar gyfer prydles ei rannu rhwng:-

- Taliadau ar gyfer prynu'r budd yn yr eiddo a ddefnyddir i ddibrisio ymrwymiad y brydles (ynghyd ag unrhyw bremiymau a dderbyniwyd); a
- Incwm Cyllido (sy'n cael ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr).

Yn unol â statud, ni chaniateir defnyddio'r enillion a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar adeg cael gwared â'r ased i ychwanegu at Falans y Gronfa Gyffredinol a rhaid trin hyn fel derbyniad cyfalaf. Lle derbyniwyd premiwm, rhaid symud hwn allan o'r Balans ar gyfer y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Lle bydd y swm sy'n daladwy mewn perthynas â'r ased a brydlesir yn cael ei setlo drwy dalu rhent yn y blynyddoedd ariannol sydd i ddod, caiff hyn ei symud allan o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Gronfa wrth Gefn ar gyfer Derbyniadau Cyfalaf sydd wedi eu Gohirio yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau nad ydynt yn gyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau, felly, eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

18.2.2 Prydlesau Gweithredol

Pan fo'r Cyngor yn rhoi prydles weithredol dros eiddo neu eitem o offer neu gyfarpar, cedwir yr ased yn y Fantolen. Mae incwm rhent yn cael ei gredydu i'r llinell Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Gwneir credydau ar sail llinell-syth dros oes y brydles, hyd yn oed os nad yw hyn yn cyd-fynd â'r patrwm taliadau (e.e. telir premiwm ar gychwyn y brydles). Mae costau uniongyrchol cychwynnol yr eir iddynt wrth negodi a threfnu prydles yn cael eu hychwanegu at swm cario'r ased perthnasol a'u codi fel traul dros oes y brydles ar yr un sail ag incwm rhent.

19. Taliadau i Refeniw ar gyfer Asedau nad ydynt yn Gyfredol - Darpariaeth Refeniw Isaf (MRP)

Cofnodir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y symiau canlynol er mwyn cofnodi'r costau gwirioneddol sydd ynghlwm wrth ddal asedau nad ydynt yn gyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- Dadbrisio ac Amorteiddio asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Ailbrisio a cholledion amhariad ar asedau a ddefnyddir gan y Gwasanaeth;
- Elw neu golled ar adeg cael gwared ar asedau.

Nid oes rhaid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i gwrdd â'r costau hyn. Fodd bynnag, rhaid iddo neilltuo cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at ei anghenion benthyca yn gyffredinol. Caiff y costau hyn, felly, eu disodli gan y Ddarpariaeth Refeniw Isaf drwy gofnodi addasiad yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn.

Nid yw gwerth dileu asedau y ceir gwared arnynt yn cael ei godi yn erbyn y dreth gyngor oherwydd gwneir darpariaeth lawn ar gyfer costau asedau nad ydynt yn gyfredol mewn trefniadau ar wahân ar gyfer cyllido cyfalaf. Caiff y symiau eu trosglwyddo o Falans y Gronfa Gyffredinol i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn unol â Deddf Llywodraeth Leol 2003, rhaid i'r Cyngor godi ar Gronfa'r Cyngor ddarpariaeth ar gyfer adennill dyledion. Caiff y ddarpariaeth honno wedi ei gostwng gan swm y tâl dibrisiant a wnaed eisoes i'r Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel y gellir codi'r MRP net ar Gronfa'r Cyngor.

Cyhoeddwyd rheoliadau newydd gan Lywodraeth Cymru yn 2008/09 yn gofyn i awdurdodau lleol yng Nghymru wneud darpariaeth ddarbodus ar gyfer MRP, gan gynnwys opsiwn i ddarparu MRP am oes yr ased. Mae'r polisi hefyd yn caniatáu gohirio MRP hyd oni fydd yr ased yn cael ei chomisiynu.

Mae'r Cyngor, fodd bynnag, yn parhau i gyfrifo gan ddefnyddio'r fethodoleg ganlynol mewn perthynas â'r gofyniad cyllido cyfalaf:-

Caiff darpariaeth y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) ei gyfrif fel 2% o'r Gofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR) CRT agoriadol. Mae darpariaeth Cronfa'r Cyngor wedi ei seilio ar 4% o'r CFR agoriadol nad yw'n CRT ar gyfer unrhyw brosiectau ac eithrio prosiectau a gyllidir drwy fenthyciadau digefnogaeth. Mae'r MRP ar gyfer y prosiectau hyn yn seiliedig ar oes ddefnyddiol yr ased. Cyfyd eithriad i'r polisi hwn o ran gwariant sy'n amodol ar gyfarwyddyd cyfalafu a gyhoeddwyd dan Adran 40(6) Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Bydd unrhyw wariant o'r fath yn cael ei amorteiddio naill ai yn unol â'r polisi uchod neu dros nifer y blynyddoedd a nodir yn y cyfarwyddyd.

20. Grantiau y Gellir eu Derbyn

P'un a ydynt yn cael eu talu ar gyfrif, trwy randaliadau neu fel ôl-ddyledion, cydnabyddir grantiau llywodraeth a chyfraniadau a rhoddion trydydd parti fel rhai sy'n ddyledus i'r Cyngor pan fo sicrwydd rhesymol:-

- y bydd y Cyngor yn cydymffurfio â'r amodau sydd ynghlwm â'r taliadau; ac
- y derbynnir y grantiau neu gyfraniadau.

Caiff grantiau a chyfraniadau eu cydnabod fel incwm yn syth ar yr amod y bu modd bodloni'r holl amodau. Amodau grant yw'r gofynion y mae'n rhaid eu diwallu er mwyn bod yn gymwys i dderbyn y grant, er enghraifft, ar gyfer adeiladu ysgol. Mae unrhyw arian a roddwyd fel grantiau a chyfraniadau, a'r amodau perthnasol heb eu bodloni, yn cael eu cario yn y Fantolen fel credydwyr. Pan fo'r amodau'n cael eu bodloni, mae'r grant neu'r cyfraniad yn cael ei roddi fel credyd yn y llinell gwasanaeth perthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu fel Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol (grantiau refeniw heb eu hamgáu a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo grantiau cyfalaf yn cael eu credydu i’r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, maent yn cael eu gwyrdroi o Balans Cronfa’r Cyngor drwy’r Datganiad o’r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fo grant heb ei ddefnyddio eto i gyllido gwariant cyfalaf, mae’n cael ei symud i’r Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio. Pan fo wedi’i ddefnyddio, mae’n cael ei bostio i’r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Mae’r symiau yn y Grantiau Cyfalaf Wrth Gefn Na Chawsant Eu Defnyddio yn cael eu trosglwyddo i’r Cyfrif Addasu Cyfalaf unwaith y cânt eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

Mae rhai cyrff sy’n rhoddi grantiau yn gosod cyfyngiadau neu’n pennu i ba bwrpas y gellir defnyddio’r grant ond nid ydynt yn dweud a fydd angen ad-dalu’r grant ai peidio.

21. Gwariant Refeniw a Gyllidir gyda Chyfalaf Dan Statud (REFCUS)

Mae gwariant yr aethpwyd iddo yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu dan ddarpariaethau statudol ond yn wariant nad yw’n creu ased nad yw’n gyfredol wedi ei godi fel gwariant i’r gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fo’r Cyngor wedi penderfynu cwrdd â chost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf presennol neu trwy fenthyca, mae trosglwyddiad yn y Datganiad o’r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn o Falans Cronfa’r Cyngor i’r Cyfrif Addasu Cyfalaf yna’n gwyrdroi’r symiau a godwyd fel nad oes effaith ar lefel y dreth gyngor.

22. Gorbenion a Gwasanaethau Cefnogol

Mae costau gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu codi ar y rheini sy’n cael y buddiant o’r cyflenwad neu o’r gwasanaeth yn unol ag egwyddorion costio'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo (CIPFA) Côd Ymarfer ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth 2015/16 (SeRCOP). Defnyddir yr egwyddor costio amsugno llwyr - cost lawn y gorbenion a gwasanaethau cefnogol yn cael eu rhannu rhwng defnyddwyr yn ôl cyfran y buddiannau a gafwyd, ac eithrio:-

- Corfforaethol a Craidd Democrataidd – costau’n gysylltiedig â statws y Cyngor fel sefydliad amlswyddogaethol, democrataidd. Fodd bynnag, codir ar y Cyfrif Refeniw Tai;
- Costau heb eu Dosbarthu - costau buddiannau dewisol a rhoddir i weithwyr yn ymddeol yn gynnar a cholledion amhariad i’w codi ar asedau sy’n cael eu dal i’w gwerthu.

Diffinnir y ddau gategori hyn yn SeRCOP a chyfrifir amdanynt o dan benawdau ar wahân yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, fel rhan o Wariant Net ar Wasanaethau sy’n Parhau.

23. Arian Tramor

Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau a gaiff gymorth grant o Ewrop lle mae’r grantiau efallai’n cael eu dyrannu mewn Ewros (mai nifer y cynlluniau hyn yn lleihau). Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi’r cynlluniau hyn. Caiff y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn ei drosi yn ôl y cyfraddau cyfnewid fel yr oeddynt ar 31 Mawrth gyda’r enillion neu’r colledion canlyniadol yn cael eu cydnabod yn y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

24. Codi ar Refeniw am Asedau nad ydynt yn Gyfredol

Rhoddir debyd yn erbyn gwasanaethau, gwasanaethau cefnogol a chyfrifon masnachu yn ôl y symiau a ganlyn i bwrpas cofnodi cost dal asedau nad ydynt yn gyfredol yn ystod y flwyddyn:-

- dibrisiant a briodolir i'r asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth perthnasol;
- colledion ailbrisio ac amhariad ar asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth lle nad oes enillion cronnus yn y Cyfrif Ailbrisio Wrth Gefn y mae modd dileu'r colledion yn ei erbyn;
- amorteiddio asedau annirweddol a briodolir i'r gwasanaeth.

Nid oes raid i'r Cyngor godi'r dreth gyngor i bwrpas cyllido colledion dibrisiant, ailbrisio neu amhariad na rhai amorteiddio. Fodd bynnag, rhaid iddo wneud cyfraniad blynyddol o refeniw tuag at y gostyngiad yn ei anghenion benthyca cyffredinol – cyfraniad sy'n cyfateb i swm a glandrir ar sail bwyllog ac a bennir gan y Cyngor Awdurdod yn unol â chyfarwyddiadau statudol.

Felly, yn lle colledion dibrisiant, ailbrisio ac amhariad ac yn lle amorteiddiadau ceir cyfraniad i Falans Cronfa'r Cyngor trwy drafodyn diwygio i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn ac yn cyfateb i'r gwahaniaeth rhwng y ddau.

Caiff trafodion mewn perthynas ag eiddo buddsoddi eu cofnodi yn erbyn llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

25. Buddiannau'r Gweithwyr

25.1 Buddiannau sy'n daladwy yn ystod cyflogaeth

Y buddiannau tymor byr i'r gweithwyr yw'r rheini sy'n cael eu talu cyn pen 12 mis i ddiwedd y flwyddyn – buddiannau megis cyflogau wythnosol a misol, gwyliau blynyddol gyda thâl, absenoldeb gwaeledd gyda thâl, taliadau bonws a buddiannau heblaw arian i'r gweithwyr presennol a'r rheini'n cael eu cydnabod fel treuliau i'r gwasanaethau yn ystod y flwyddyn pryd y rhydd y gweithwyr wasanaeth i'r Cyngor. Darperir ffigwr gronnus ar gyfer costau hawliadau gwyliau (neu unrhyw fath o absenoldeb, e.e. amser i ffwrdd *in lieu*) a enillwyd gan weithwyr a'r rheini heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn a hawl ganddynt i'w trosglwyddo i'r flwyddyn ariannol ddilynol.

Mae'r ffigwr cronnol yn seiliedig ar y cyfraddau perthnasol i gyflogau wythnosol a misol yn y flwyddyn gyfrifo ddilynol, sef pryd y bydd y gweithiwr yn cymryd y budd. I atal amrywiadau gael effaith ar y dreth gyngor, mae'r newidiadau blwyddyn ar flwyddyn yn y gost a gynhyrchir gan y cronni yma'n cael ei godi yn erbyn Gwarged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth o Wasanaethau, ond wedyn caiff ei wyrdroi trwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn, i'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Cronnol, fel bod buddiannau gwyliau yn cael eu codi yn erbyn refeniw yn ystod y flwyddyn ariannol y mae'r absenoldeb gwyliau'n digwydd ynddi.

Nid yw'r Cyngor yn rhoddi buddiannau tymor hir i weithwyr h.y. y rheini ni ddisgwylir eu talu neu eu setlo cyn pen 12 mis i ddyddiad y Fantolen.

25.2 Buddiannau Terfynu

Buddiannau terfynu yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan y Cyngor i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol cyffredin neu benderfyniad swyddog i dderbyn diswyddo gwirfoddol a chodir y rhain ar sail groniadau i'r llinell Costau Corfforaethol a Chraidd Democrataidd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fo'r Cyngor yn amlwg wedi ymrwymo i derfynu cyflogaeth swyddog neu gru p o swyddogion neu i wneud cynnig i annog diswyddo gwirfoddol.

Pan fo buddiannau terfynu'n golygu ategu pensiynau, mae darpariaethau statudol yn mynnu ar godi o falans Cronfa'r Cyngor y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r gronfa bensiwn neu i'r pensiynwr yn y flwyddyn, nid y swm a glendrir yn ôl y safonau cyfrifeg berthnasol. Yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn, mae angen clustnodiadau i mewn ac allan o'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn i gael gwared â'r debydau a'r credydau ar gyfer buddiannau terfynu wrth ategu pensiynau ac yn eu lle ddarparu debydau am yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn ac i'r pensiynwyr a'r cyfryw symiau'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

25.3 Buddiannau ôl-Gyflogaeth

Mae gan weithwyr y Cyngor hawl i fod yn aelodau o ddau gynllun pensiwn sydd ar wahân i'w gilydd:-

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg;
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd.

Mae'r ddau gynllun yn darparu buddiannau diffiniedig i aelodau (lwmp swm ymddeol a phensiwn), a enillwyd tra oedd gweithwyr yn gweithio i'r Cyngor.

25.4 Cynllun Pensiwn Athrawon

Oherwydd trefniadau cynllun yr athrawon nid yw'n bosib fel arfer priodoli'r atebolrwydd am y buddiannau hyn i'r Cyngor. Felly, mae cyfrif am y cynllun fel petai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac nid oes yn y Fantolen gydnabyddiaeth yng nghyswllt unrhyw atebolrwydd i dalu buddiannau yn y dyfodol. Codir yn erbyn y llinell Gwasanaethau Plant ac Addysg yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yng nghyswllt cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i'r Asiantaeth Pensiwn Athrawon yn y flwyddyn.

25.5 Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Gall unrhyw weithwyr (ac eithrio athrawon) a chynghorwyr, yn amodol ar feini prawf cymhwyso penodol, ymuno gyda'r Cynllun Pensiwn ar gyfer Llywodraeth Leol. Enw'r Cynllun yw Cronfa Bensiwn Gwynedd a chaiff ei gweinyddu gan Gyngor Gwynedd yn unol â Rheoliadau Pensiwn gyflogwyr sy'n rhan ohono. Yn unol â Safon Gyfrifo Ryngwladol (IAS 19), mae'r Cynllun ar gyfer Llywodraeth Leol yn cael ei gyfrif fel cynllun buddiannau diffiniedig:-

Mae'r rhwymedigaethau i Gynllun Pensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl dull actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull uned ragamcanedig - h.y. asesiad o'r taliadau a wneir yn y dyfodol yng nghyswllt buddiannau ymddeoliad a enillwyd hyd yma gan y gweithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau yng nghyswllt cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant y gweithwyr, ayyb., a hefyd ar ragamcanion yng nghyswllt enillion rhagamcanedig y gweithwyr presennol;

Rhoddir disgownt yn erbyn y rhwymedigaethau i lawr i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt real, yn seiliedig ar raddfa dychweliad arwyddol ar fondiau Llywodraeth y DU wedi ei addasu ar gyfer ychwanegiad at y cynnyrch sy'n adlewyrchu'r risg ychwanegol sydd ynghlwm wrth ddefnyddio cynnyrch Bondiau Corfforaethol AA - a adwaenir fel taeniad credyd;

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd a briodolir i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:-

- Stociau a ddyfynnir - pris bid presennol;
- Stociau heb eu dyfynnu - amcangyfrif proffesiynol;
- Stociau fesul uned - pris bid bresennol;
- Eiddo – eu gwerth ar y farchnad.

Mae'r newid yn y rhwymedigaethau pensiwn net yn cael ei ddadansoddi fesul chwe rhan:

a) Costau gwasanaeth cyfredol - cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi ei ddyrannu i Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y gwasanaethau y mae'r gweithwyr yn gweithio iddynt;

b) Costau gwasanaeth y gorffennol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau oherwydd penderfyniadau a wnaed eleni ac effaith y rheini yn ymwneud â nifer y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd ym mlynyddoedd y gorffennol - debyd i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir. Llog net ar yr ymrwymiad net o ran buddion diffiniedig, h.y. y costau llog net i'r Cyngor - mae'r newid yn ystod y cyfnod yn yr ymrwymiad o ran y buddion diffiniedig net sy'n codi o dreigl amser yn cael ei godi dan y llinell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae hyn yn cael ei glandro drwy ddefnyddio'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddiwyd i fesur yr ymrwymiad o ran buddion diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod, i'r ymrwymiad net diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod (gan gymryd i ystyriaeth unrhyw newidiadau yn yr ymrwymiad o ran buddion diffiniedig net yn ystod y cyfnod fel canlyniad cyfraniadau a thaliadau budd-daliadau);

c) Ail-fesuriad yn cynnwys:-

- Yr enillion ar asedau'r cynllun (ac eithrio unrhyw symiau sydd eisoes wedi'u cynnwys yn y llog net ar fuddion net diffiniedig) sy'n cael ei godi i'r gronfa wrth gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall ;
- Ailfesur y buddion net diffiniedig - newidiadau yn yr ymrwymiadau pensiwn net sy'n codi am nad yw'r digwyddiadau yn cyfateb i'r rhagdybiaethau a wnaed yn y prisiad actiwaraidd diwethaf neu oherwydd bod yr actiwarïaid wedi diweddaru eu rhagdybiaethau. Mae hyn yn cael ei godi i'r gronfa wrth gefn ar gyfer Pensiynau fel Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall;

ch) Enillion neu golledion ar setliadau a chwtogiadau - o ganlyniad i gamau gweithredu i ryddhau'r Cyngor o ymrwymiadau neu ddigwyddiadau sy'n gostwng gwasanaeth neu groniadau buddion i weithwyr a ddisgwylir yn y dyfodol - debydu neu gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau na Ddosberthir;

d) Cyfraniadau a dalwyd i Gronfa Bensiwn Gwynedd - arian parod a dalwyd i mewn fel cyfraniadau'r cyflogwr i'r gronfa bensiwn fel setliad o rwymedigaethau; heb ei gyfrif fel traul.

Caiff elfennau (a-d) eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn, ond er mwyn rhwystro newidiadau yn rhwymedigaethau'r pensiynau rhag cael effaith anghymesur ar y Dreth Gyngor, mae darpariaethau statudol yn bodoli sy'n cyfyngu ar y swm a godir yn erbyn y Gronfa Gyffredinol i'r swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn (dd). Caiff y gwahaniaeth rhwng y ddau werth ei addasu yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Mewn perthynas â buddiannau ymddeol, ac yn unol â darpariaethau statudol, rhaid talu o falans y Gronfa Gyffredinol y swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i bensiynwyr yn y flwyddyn, ac nid y swm a gyfrifwyd yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol.

Mae hyn yn golygu bod yna symudiadau i mewn ac allan o'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn er mwyn dileu'r debydau a chredydau ar gyfer buddiannau ymddeol a'u disodli gyda debydau ar gyfer yr arian a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sy'n codi ar y Gronfa Wrth Gefn ar gyfer Pensiynau felly'n mesur y budd i Gronfa'r Cyngor o orfod cyfrif am fuddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach nag fel buddion a enillwyd gan weithwyr.

25.6 Buddiannau Dewisol

Yn ogystal, mae gan y Cyngor rai pu erau i dalu buddion ymddeoliad dewisol pan fo gweithwyr yn ymddeol yn gynnar. Mae unrhyw rwymedigaethau y tybir eu bod am godi yn sgil rhoi dyfarniad i unrhyw aelod o'r staff (gan gynnwys athrawon) yn cronni yn ystod blwyddyn y penderfyniad a gwneir cyfrif amdanynt gan ddefnyddio'r un polisïau â'r rheini a ddefnyddir yng nghyswllt Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol.

26. Hawliadau Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi

Mae'r Cyngor wedi derbyn hawliadau gan weithwyr cyfredol a chan gyn-weithwyr mewn perthynas â thâl cyfartal, statws sengl ac arfarnu swyddi ac mae'n bwriadu amddiffyn y rhain. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi bod yn ddigon doeth i sefydlu cronfa wrth gefn a chynnwys darpariaeth i gwrdd â'r costau a allai godi o'r rhwymedigaethau hyn. Nid yw'r Datganiad Cyfrifon, o'r herwydd, ar hyn o bryd yn adlewyrchu gwerth gwirioneddol yr hawliadau, yn hytrach ceir amcangyfrif o'r rhwymedigaethau ariannol a fydd yn codi yn eu sgil. Yn 2015/16, talwyd costau sylweddol mewn perthynas ag arfarnu swyddi a oedd wedi eu cyllido o'r ddarpariaeth a wnaed yn y blynyddoedd blaenorol.

27. Eitemau Eithriadol

Lle mae hynny'n berthnasol a lle mae eitemau o incwm a gwariant yn sylweddol, caiff natur a swm yr eitemau eu datgelu ar wahân naill ai ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr neu yn y nodiadau ar y cyfrifon, gan ddibynnu ar arwyddocâd yr eitemau o ran cael dealltwriaeth o berfformiad ariannol y Cyngor. Enghraifft o hyn yn 2015/16 oedd prynu allan o'r CRT a gostiodd £21.169m, sef trafodiad eithriadol unwaith ac am byth a bydd yn cael ei ddangos ar Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y CRT gyda datgeliadau perthnasol.

28. Cyfrif TCA (Trethi Cenedlaethol Annomestig)

Gan fod y Cyngor yn gweithredu fel asiant ar gyfer casglu incwm TCA, nid yw'n cynnwys y sefyllfa ariannol o ran y trethdalwyr ac nid yw ond yn adrodd ar y sefyllfa ariannol net gyda'r Llywodraeth Ganolog yn ei Fantolen. Mae'r Cyngor yn cadw cofnod o ddyledion TCA, lwfansau amhariad, rhagdaliadau a gordaliadau yn ei gyfrifon, fodd bynnag, i ddiben y cyfrifon terfynol caiff y balansau hyn eu cyfuno'n un cyfrif asiantaeth, gyda'r ffigyrau ar gyfer dyledwyr/credydwyr yn ymddangos fel ffigwr net ar gyfer y gronfa genedlaethol. Cost y lwfans casglu a dderbynnir gan Gyngor Sir Ynys Môn yw incwm y cyngor sy'n bilio a chaiff ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

29. Incwm a Gwariant Asiantaeth

Yn unol ag amryfal bwerau statudol, gall Cynghorau gytuno gydag awdurdodau lleol eraill, awdurdodau du r ac adrannau•r llywodraeth i wneud gwaith ar eu rhan. Caiff y corff sy•n gwneud y gwaith ei ad-dalu gan y corff cyfrifol hyd at swm a gymeradwywyd ynghyd ag unrhyw gyfraniad y cytunwyd arno tuag at gostau gweinyddol. Dim ond y symiau sy'n gysylltiedig â'r Cyngor, er enghraifft y ffioedd a gafwyd am ddarparu gwasanaethau'r asiantaeth fydd yn cael eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae Cyngor Sir Ynys Môn wedi gweithredu fel asiant ar ran:-

- Llywodraeth Ganolog - casglu Trethi Cenedlaethol Annomestig (TCA) a thalu'r symiau a gasglwyd i'r Llywodraeth Ganolog, llai'r swm a gadwyd yn ôl ar gyfer y lwfans costau casglu.

NODYN 2a – SAFONAU CYFRIFO A GYHOEDDWYD OND NAD YDYNT ETO WEDI EU MABWYSIADU

Bydd y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2016/17 (y Côd) yn cyflwyno sawl newid i bolisïau cyfrifo. Bydd angen gweithredu'r newidiadau hyn yn 2016/17 ac yn ôl-ddyddiedig i 1 Ebrill 2015.

- Diwygiadau i IAS 19 *Buddion Gweithwyr* (Cynlluniau Buddion Diffiniedig: Cyfraniadau Gweithwyr)
- Newid i IFRS 11 Trefniadau ar y Cyd (Cyfrifo ar gyfer Caffael Buddion mewn Gweithrediadau ar y Cyd)
- Newid i IAS 16, Eiddo, Offer a Chyfarpar ac IAS 38 Asedau Annirweddol (Esboniad o Ddulliau Derbyniol o Ddibrisio ac Amorteiddio)
- Gwelliannau Blynyddol i IFRS Cylch 2012-2014)
- Newid i IAS 1 Cyflwyno Datganiadau Ariannol (Menter Ddatgelu)
- Newidiadau i fformat y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn a chyflwyno'r Dadansoddiad Newydd o Wariant a Chyllido
- Newidiadau i ffomrat y Cyfrif Cronfa Bensiwn a'r Asedau Net

Nid yw'r côd yn rhagweld y bydd y newidiadau uchod yn cael effaith sylweddol ar y wybodaeth a ddarperir yn y datganiadau ariannol, Fodd bynnag, yn 2016/17, rhaid i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Datganiad o Symudiadau mewn Cronfeydd Wrth Gefn cymharol ar gyfer 2015/16, adlewyrchu'r fformat newydd o 2016/17.

Yn ychwanegol at hyn, bydd newid sylweddol i'r modd y cyfrifir ar gyfer yr Ased Rhwydwaith Priffyrdd yn cae ei weithredu o 1 Ebrill 2016. Bydd hyn yn cael ei weithredu ar gyfer y flwyddyn i ddod, hynny yw, ni fydd angen ailddatgan y balansau agoriadol ar gyfer 1 Ebrill 2015. Mae'r newidiadau y bydd angen eu gwneud o 2016/17 yn debygol o ychwanegu'n sylweddol ar werth yr Ased Rhwydwaith Priffyrdd ar y fantolen oherwydd newid yn y sail brisio o'r gost hanesyddol wedi ei dibrisio i cost ei hamenwid wedi dibrisio.

NODYN 2b – SAFONAU CYFRIFO SYDD WEDI CAEL EU CYHOEDDI AC WEDI EU MABWYSIADU

Mae'r Côd Ymarfer ar Gyfrifon Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig 2015/16 wedi cyflwyno nifer o ofynion newydd a bydd rhaid i Gynghorau gydymffurfio gyda'r safonau newydd sydd wedi cael eu mabwysiadu mewn perthynas â'r modd y cyflwynir adroddiadau. Mae'r newidiadau perthnasol yn ymwneud â'r safonau isod a byddant yn cael eu diwygio yn achos unrhyw gyfrifon a fydd yn cael eu cynhyrchu ar gyfer cyfnodau ariannol sy'n cychwyn ar ôl 1af Ebrill 2015.

- IFRS13 – Mesur Gwerth Teg
- Gwelliannau blynyddol i'r IFRS (cylch 2011-13)
- Ardollau IFRIC 12

Bydd y newidiadau hyn yn cael eu mabwysiadu'n ôl-ddyddiedig, ond gan fod y Datganiad Cyfrifon eisoes yn adlewyrchu gofynion y safonau adrodd hyn pan fyddant yn berthnasol i'r Cyngor nid oes angen ailddatgan data cyfrifo'r cyfnod blaenorol.

Mae'r newidiadau blynyddol i IFRS (cylch 2011-13) yn egluro'r amgylchiadau lle mae'n rhaid cynnwys gwybodaeth gymharol yn y cyfrifon. Mae gwybodaeth gymharol eisoes wedi'i chynnwys yn y cyfrifon hyn yn unol â'r gofynion newydd.

NODYN 3 - BARNAU ALLWEDDOL WRTH WEITHREDU'R POLISÏAU CYFRIFO

Wrth weithredu'r polisïau cyfrifo a restrir yn Nodyn 1, mae'r Cyngor wedi gorfod gwneud barnau penodol ynglŵn â thrafodion cymhleth neu rheini sydd yn cynnwys ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Y barnau allweddol sydd wedi eu gwneud yn y Datganiad Cyfrifon yw:-

- Mae'r Cyfrifon wedi cael eu paratoi mewn modd sy'n tybio y bydd y swyddogaeth a'r gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i fod yn weithredol am y dyfodol rhagweladwy. Ni wnaed unrhyw gydnabyddiaeth, hyd yma, o'r cynigion sy'n cael eu gwneud am ad-drefnu Llywodraeth Leol a all ddwyn ffrwyth ymhen y tair i bedair blynedd nesaf.

- Mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw nifer o asedau a ddefnyddir i ddibenion cymdeithasol neu ddatblygu economaidd yn cael eu dal i bwrpas creu incwm neu gynyddu cyfalaf yn unig ac, o'r herwydd, nid ydynt yn cael eu hystyried fel eiddo buddsoddiad. O ganlyniad, caiff yr asedau hyn eu nodi fel Asedau Nad Ydynt yn Gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar ar y Fantolen. Yn unol â'r canllawiau cyfredol ynghylch y modd yr ymdrinnir â rhai mathau o ysgolion, dim ond gwerth tir ysgolion a reolir yn wirfoddol sy'n cael ei gynnwys ar y Fantolen. Oherwydd nad yw'r Cyngor yn berchen ar ysgolion o'r fath, ac oherwydd nad oes ganddo fynediad iddynt i bwrpas eu prisio, nid yw gwerth yr adeiladau wedi ei gynnwys ar y Fantolen. Yn ychwanegol at hyn, nid yw Ysgolion a Gynorthwyir yn Wirfoddol ac Ysgolion Sefydledig – gwerth y tir na'r adeiladau – wedi eu cynnwys ar y Fantolen.

- Caiff grantiau cyfalaf a refeniw eu hadolygu'n rheolaidd er mwyn asesu a yw'r telerau a'r amodau sydd ynghlwm wrth y grantiau perthnasol wedi eu bodloni. Os bydd y telerau a'r amodau wedi eu bodloni byddant yn cael eu cydnabod o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Os na fyddant, byddant yn cael eu cario o fewn y fantolen o fewn credydwyr hyd nes y bydd y telerau a'r amodau sy'n gysylltiedig â'r grant wedi eu bodloni neu fod y grant yn cael eu had-dalu i ddarparwr y grant pe na bai'r telerau a'r amodau yn cael eu bodloni. Gall y driniaeth hon olygu bod balansau o bwys yn cael eu cario yn y fantolen fel incwm a ohiriwyd.

- Mae ffiniau•r gru p wedi ei hadolygu gan ddefnyddio•r meini prawf a amlinellwyd yn y safonau cyfrifo perthnasol a'r Côd Ymarfer, nid yw'r Cyngor wedi nodi unrhyw gwmnïau na sefydliadau y byddai angen iddo gwblhau cyfrifon gru p.

- Mae lefel uchel o ansicrwydd am lefelau cyllido i lywodraeth leol yn y dyfodol. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd yn ddigonol i roi arwydd y bydd amhariad ar asedau'r Cyngor o ganlyniad i'r angen i gau cyfleusterau a gostwng lefelau o ran darparu gwasanaeth.

NODYN 4a - RHAGDYBIAETHAU A WNAED YNGHYLCH ANSICRWYDD YN Y DYFODOL AC AMCANGYFRIFON A FFYNONELLAU ERAILL O ANSICRWYDD

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn cynnwys ffigyrau wedi eu hamcangyfrif yn seiliedig ar dybiaethau wedi eu gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd yn ansicr fel arall. Gwneir amcangyfrifon trwy ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gan na ellir pennu rhai balansau yn bendant, gall y canlyniadau terfynol fod yn wahanol i'r tybiaethau ac amcangyfrifon.

Gellir ystyried yr eitemau canlynol ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2016 fel rhai sydd fwyaf agored i risg o gamgymeriad amcangyfrif yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod:-

Asedau nad ydynt yn gyfredol - Eiddo, Offer a Chyfarpar - Mae asedau yn cael eu dibrisio dros eu hoes fuddiol yn unol ag arferion safonol cyfrifo. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng y dibrisiant a gwir ddirywiad yr ased ei adlewyrchu ym mhatrymau gwariant y dyfodol. Mae gwybodaeth ynglŵn ag Eiddo, Offer a Chyfarpar wedi ei gynnwys yn Nodyn 15 ar dudalen 70.

Yn y polisi cyfrifo ar gyfer dibrisiant Eiddo, Offer a Chyfarpar (tudalen 20) mae'n nodi:-

"Pan fo gan eitem o ased Eiddo, Offer a Chyfarpar (Ased Nad yw'n Gyfredol) cydrannau mawr y mae eu cost yn sylweddol mewn cysylltiad â chost gyfan yr eitem, dibrisir y cydrannau ar wahân."

I weithredu hyn yn ymarferol, mae'n ofynnol llunio barn ar ddau fater, i sefydlu:-

- cyfran cost ased a ystyrir i gynrychioli rhan sylweddol o'r ased; a
- trothwy cost, islaw hyn ni fyddai clandriad ar wahân o ddibrisiant ar ran o ased yn cael effaith sylweddol ar swm y dibrisiant yn ei gyfanrwydd.

Mae'r Cyngor wedi gosod y ffigyrau yma fel 20% o gost gyfan yr ased a £2m yn y drefn honno. Fel nodir uchod ynglŵn â dibrisiant yn gyffredinol, gall dirywiad ffisegol o rannau unigol o ased, dros amser, arwain at batrymau gwario nad ydynt wedi eu hadlewyrchu'n llawn yn y lefelau dibrisiant a ddarparwyd yn flaenorol.

Tai Cyngor - Mae stoc Dai'r Cyngor yn cael ei brisio drwy ddefnyddio methodoleg safonol, sydd yn rhannol angen defnyddio ffactor addasu, i ganiatáu am y gwahaniaethau rhwng cynnyrch a rhent ar dai cymdeithasol a'r sector breifat. Ar hyn o bryd, nid oes ffactor addasu wedi ei chyhoeddi ar gyfer Cymru, felly dewisodd y Cyngor ffactor addasu sydd wedi ei chyhoeddi ar gyfer yr ardaloedd mwyaf cymharol yn Lloegr, y ffactor a ddefnyddiwyd oedd 31%. Petai ffactor penodol yn cael ei gyhoeddi, un ai ar gyfer Cymru yn ei gyfanrwydd neu ar sail ranbarthol, yna byddid yn gweithredu ar hynny.

Darpariaethau – Mae'r Cyngor wedi gwneud darpariaeth ar gyfer cyfres o ffactorau ansicr a allai arwain at gostau sylweddol yn ddiweddarach. Mae'r rhain yn ymwneud yn bennaf â thâl cyfartal, costau ôl-ofal Safle Tirlenwi Penhesgyn, buddiannau terfynu posibl ar gyfer staff fydd yn gadael y Cyngor ac ymrwymiadau hawliadau yswiriant o bosibl. Ceir manylion llawn yn Nodyn 27. Byddai newid o 10% mewn perthynas â setlo hawliadau cyfreithiol yn codi neu'n gostwng gwerth yr ymrwymiad gan oddeutu £0.030m.

Rhwymedigaeth Pensiynau - Mae sefyllfa'r Rhwymedigaeth Bensiwn a adlewyrchir yn y cyfrifon yn seiliedig ar nifer o asesiadau a dyfarniadau cymhleth yn ymwneud â chyfraddau disgownt, codiadau cyflog rhagamcanedig, newidiadau i oedran ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r dychweliadau disgwyliedig ar asedau pensiwn. Mae'r Cyngor sy'n gweinyddu'r gronfa wedi cyflogi cwmni o actiwarïaid ymgynghorol i ddarparu cyngor arbenigol ar y rhagdybiaethau i'w defnyddio. Ceir rhagor o fanylion yn Nodyn 41.

Amhariad / Lwfans Dyledion Amheus – Ar 31 Mawrth 2016, roedd gan y Cyngor falans o £23.359 o ran dyledion net tymor byr. Awgrymodd adolygiad o'r balans dyledion, fod swm amhariad o £5.4m yn briodol ar gyfer dyledion amheus. Caiff unrhyw wahaniaeth rhwng lefel yr amhariad a ddefnyddiwyd a'r gwir sefyllfa ôl-ddyledion ei adlewyrchu ym mhatrwm gwariant y dyfodol. Mae'r ffigwr amhariad dyledion amheus wedi ei gynnwys yn y ffigyrau Dyledwyr Tymor Byr yn Nodyn 24 ar dudalen 77.

Mesur Gwerth Teg

Bydd gwerth teg yn cael ei fesur yn unol ag IFRS13 Mesur Gwerth Teg fel yr adroddwyd arno yng Nghôd Ymarfer CIPDa am 2015/16. Yn y rhan fwyaf o achosion, mae mesur gwerth teg yn fesur sy'n seiliedig ar y farchnad. Rhydd IFRS13 fwy o gyfeiriad ac eglurder mewn perthynas â phrisio asedau a rhwymedigaethau. Fodd bynnag, os nad oes marchnad ar gael i'w harsylwi er mwyn sefydlu gwerth, bydd angen defnyddio barn broffesiynol. Mewn achosion lle na fedrir mesur gwerth teg asedau ariannol a rhwymedigaethau ariannol yn seiliedig ar brisiau a ddyfynnwyd mewn marchnadoedd gweithredol (h.y. mewnbynnau Lefel 1), caiff eu gwerth eu mesur drwy ddefnyddio technegau prisio (e.e. prisiau a ddyfynnwyd ar gyfer asedau neu rwymedigaethau *tebyg* mewn marchnadoedd gweithredol neu ar sail y model llif arian gyda disgownt. Lle mae'n bosibl, bydd y mwynbynnau i'r technegau prisio hyn yn seiliedig ar ddata sydd ar gael i'w arsylwi ond os nad yw hynny'n bosibl, rhaid defnyddio barn i sefydlu gwerthoedd teg. Yn gyffredinol, wrth lunio barn, rhaid cymryd ffactorau megis ansicrwydd a risg i ystyriaeth. Fodd bynnag, gallai newid yn y tybiaethau a ddefnyddir, effeithio ar werth teg asedau a rhwymedigaethau'r awdurdod.

Os nad oes mewnbynnau Lefel 1 ar gael, bydd yr awdurdod yn cyflogi arbenigwyr perthnasol i nodi'r technegau prisio mwyaf priodol er mwyn penderfynu gwerth teg (er enghraifft, prif swyddog prisio'r awdurdod ar gyfer eiddo buddsoddiad).

Mae'r Awdurdod yn defnyddio'r model llif arian gyda disgownt i fesur gwerth teg rhai o'i eiddo buddsoddiad ac asedau ariannol. Mae'r mewbynnau sylweddol nad oes modd eu harsylwi a ddefnyddir yn yr asesiad o werth teg yn cynnwys tybiaethau rheolwyr ynghylch twf rhent, i ba lefel y mae eiddo'n wag (yn achos eiddo buddsoddiad) a chyfraddau disgownt – wedi eu haddasu ar gyfer ffactorau rhanbarthol (ar gyfer rhai asedau buddsoddiad a rhai asedau ariannol). Byddai newidiadau arwyddocaol mewn unrhyw un o'r mewnbynnau nad oes modd eu harsylwi yn arwain at fesuriadau gwerth teg a fyddai'n sylweddol is neu'n sylweddol uwch ar gyfer eiddo buddsoddiad ac asedau ariannol.

NODYN 4b – ADDASIAD AR GYFER Y CYFNOD BLAENOROL, NEWIDIADAU MEWN POLISÏAU CYFRIFO AC AMCANGYFRIFON A CHAMGYMERIADAU

Ni wnaed unrhyw addasiadau cyfnod blaenorol i'r cyfrifon eleni.

NODYN 5 – EITEMAU PERTHNASOL O RAN INCWM A GWARIANT

Nid oes unrhyw eitemau o incwm neu wariant perthnasol nad ydynt wedi eu datgelu mewn rhan arall o'r cyfrifon hyn.

NODYN 6 – DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN

Awdurdodwyd y Datganiad Cyfrifon i'w gyhoeddi gan y Swyddog Adran 151 y Cyngor ar 30 Medi 2016. Ni adlewyrchir digwyddiadau ar ôl y dyddiad hwn yn y datganiadau neu nodiadau ariannol.

Pan fo digwyddiadau cyn y dyddiad hwn yn rhoi gwybodaeth am amodau a oedd yn bodoli ar 31 Mawrth 2016, mae'r ffigyrau yn y datganiadau a nodiadau ariannol wedi ei haddasu ym mhob ffordd berthnasol i adlewyrchu effaith y wybodaeth hon.

NODYN 7 – ADDASIADAU RHWNG SAIL GYFRIFO A SAIL ARIANNU DAN REOLIAD

2015-16	Arian wrth Gefn y mae modd ei ddefnyddio				Symudiad yn yr
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbynebia dau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	Arian wrth Gefn nad oes modd ei ddefnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am amhariad dibrisiant ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol+B44	13,030	9,268	-	-	(22,298)
Ailbrisiant Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	(697)	(134)	-	-	831
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad	(186)	-	-	-	186
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(8,585)	(2,919)	-	-	11,504
Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf dan statud	880	21,169	-	-	(22,049)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,399	285	-	-	(1,684)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	-	-	-	-	-
Isafswm Darpariaeth Refeniw ar gyfer Cyllido Cyfalaf	(3,606)	(453)	-	-	4,059
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(180)	(2,725)	-	-	2,905
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:	-	-	-	-	-
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(3,024)	(794)	3,818	-	-
Defnyddio Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf	-	-	(3,818)	-	3,818
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	(115)	-	-	-	115
Derbyniadau cyfalaf eraill	-	-	-	-	-
Cronfa Derbyniadau Cyfalaf a neilltuwyd i ad-dalu dyledion	-	-	-	-	-
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:	-	-	-	-	-
Swm ble mae'r costau ariannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau ariannu priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	97	38	-	-	(135)
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:	-	-	-	-	-
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	14,038	228	-	-	(14,266)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(8,556)	(228)	-	-	8,784
Addasiad mewn perthynas â'r Cyfrif Addasu Tâl Anghyfartal	-	-	-	-	-
Symiau a godir ar y DatqaniadIncwm a Gwariant Cynhwysfaws yn wahanol i gostau'r setliadau yn ystod y flwyddyn a hynny'n unol â gofynion statudol	-	-	-	-	-
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	-	-	-	-	-
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	282	(9)	-	-	(273)
Cyfanswm Addasiadau	**4,777**	**23,726**	**-**	**-**	**(28,503)**

2014/15	Arian wrth Gefn y mae modd ei ddefnyddio				Symudiad yn yr
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbynebiadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf nas Defnyddiwyd	Arian wrth Gefn nad oes modd ei ddefnyddio
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau wedi eu debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am amhariad dibrisiant ac amorteiddio asedau nad ydynt yn gyfredol	12,787	8,394	-	-	(21,181)
Ailbrisiant Colledion aibrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	1,540	-	-	-	(1,540)
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad	1,199	-	-	-	(1,199)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau Anghynwysedig a gredydir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(5,718)	(2,650)	-	-	8,368
Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf dan statud	1,862	-	-	-	(1,862)
Swm a gludir o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,111	189	-	-	(1,300)
Cynnwys eitemau na ddebydwyd ac na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Isafswm Darpariaeth Refeniw ar gyfer Ariannu Cyfalaf	(3,662)	(1,009)	-	-	4,671
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	(230)	(2,633)	-	-	2,863
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:					
Elw o werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(2,100)	(474)	2,574	-	-
Defnyddio Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf		-	(2,427)	-	2,427
Derbyniadau cyfalaf eraill	(96)	-	96	-	-
Cronfa Derbyniadau Cyfalaf a neilltuwyd i ad-dalu dyledion	-	-	(243)	-	243
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:					
Swm ble mae'r costau ariannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau ariannu priodoladwy am y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	106	31	-	-	(137)
Addasiadau'n ymwneud â'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn:					
Gwrthdroi eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 41)	11,703	198	-	-	(11,901)
Cyfraniadau pensiwn y Cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sydd yn daladwy yn y flwyddyn	(8,552)	(198)	-	-	8,750
Addasiad mewn perthynas â'r Cyfrif Addasu Ôl-dâl Anghyfartal					
Symiau a godir ar y DatqaniadIncwm a Gwariant Cynhwysfaws yn wahanol i gostau'r setliadau yn ystod y flwyddyn a hynny'n unol â gofynion statudol	-	-	-	-	-
Addasiad yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol					
Addasiadau mewn perthynas ag absenoldebau digolledol tymor byr	23	(6)	-	-	(17)
Cyfanswm Addasiadau	**9,973**	**1,842**	**-**	**-**	**(11,815)**

NODYN 8 – CRONFEYDD WRTH GEFN A GLUSTNODWYD

	Balans ar 01/04/2014	Trosglwy-ddiadau Mewn 2014/15	Trosglwydd-iadau Allan 2014/15	Balans ar 31/03/2015	Trosglwydd-iadau Mewn 2015/16	Trosglwydd-iadau Allan 2015/16	Balans ar 31/03/2016
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwariant Cyfalaf	565	495	(290)	770	313	(184)	899
Cronfa wrth Gefn Safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn	2,000	-	-	2,000	-	-	2,000
Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau	1,623	-	(1,623)	-	-	-	-
Cronfeydd wrth Gefn	6,306	3,545	(1,640)	8,211	1,095	(1,661)	7,645
Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi	2,356	3,317	(3,145)	2,528	242	-	2,770
Ailgylchu	230	68	(33)	265	60	-	325
Cronfa wrth Gefn Rheoli Perfformiad	1,440	-	(1,440)	-	-	-	-
Cronfa Wrth Gefn ar gyfer Gwaith Trwsio Sylweddol (CRT)	860	-	-	860	-	(860)	-
Cronfa Yswiriant	2,535	626	(1,000)	2,161	-	(911)	1,250
Eraill	491	-	(491)	-	-	-	-
				-			-
Cyfanswm	**18,406**	**8,051**	**(9,662)**	**16,795**	**1,709**	**(3,616)**	**14,889**

Pwrpas Cronfeydd Refeniw wrth Gefn a Glustnodwyd

Gwariant Cyfalaf – i ariannu gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod. Crëwyd hwn i sicrhau bod gwariant cyfalaf ymrwymedig, yn cynnwys gwariant sydd wedi llithro o flynyddoedd blaenorol, yn cael ei gyllido'n llawn.

Cronfa wrth Gefn Safle Tirlenwi Gwastraff Penhesgyn – Crëwyd y gronfa wrth gefn hon i gyllido gwaith ailfodelu mewn perthynas â gwaith daear yn y safle tirlenwi.

Cronfeydd wrth Gefn Gwasanaethau Cyfyngedig – cronfeydd wrth gefn penodol a glustnodwyd o fewn meysydd gwasanaeth.

Arfarnu Swyddi - O ganlyniad i'r cytundeb 'Statws Sengl', mae'n ofynnol ar y Cyngor, fel y rhan fwyaf o awdurdodau lleol eraill, gyflwyno system gyflog a graddau newydd i ddod i rym o 1 Ebrill 2007. Mae'r graddau y bydd hyn yn cynnwys rhwymedigaeth i ôl-gyflog yn ansicr. Mae trafodaethau'n mynd yn eu blaenau ar strwythur cyflog a graddau diwygiedig. Gosodwyd swm o'r neilltu yn y Gronfa wrth Gefn Arfarnu Swyddi tuag at gost gyffredinol yr ymarfer.

Ailgylchu - adnoddau wedi cael eu neilltuo'n benodol ar gyfer mentrau ailgylchu gwastraff.

Cronfa Yswiriant - Mae'r Cyngor yn rhedeg cyfrif yswiriant mewnol sy'n talu am golledion hunan yswiriedig ac sy'n derbyn 'premiymau' o gyfrifon gwasanaeth. Darperir ar gyfer y colledion y gwyddys amdanynt ar ddiwedd y flwyddyn. Y gronfa wrth gefn hon yw'r gwarged ar y cyfrif yswiriant mewnol ynghyd â llog ar falansau, a bwriedir iddi gynnwys hawliadau yr aethpwyd iddynt ond nad adroddwyd arnynt.

NODYN 9 - BALANSAU YSGOLION

	Balans 1 Ebrill 2014	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2014/15	Balans 31 Mawrth 2015	Ychwanegiad / (Lleihad) am 2015/16	Balans 31 Mawrth 2016
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ysgolion Cynradd Cymunedol a Gwirfoddol	1,035	476	1,511	205	1,716
Ysgolion Uwchradd Cymunedol	309	320	629	(325)	304
Ysgol Arbennig Gymunedol	5	93	98	68	166
Ysgol Gynradd Sefydledig	169	31	200	76	276
Cyfanswm	**1,518**	**920**	**2,438**	**24**	**2,462**

Ar 31 Mawrth 2016, roedd gan bob ysgol falansau mewn llaw heblaw am 3 ysgol gynradd (4 ar 31 Mawrth 2015) ac 1 ysgol uwchradd (2 ar 31 Mawrth 2015) a oedd gyda'i gilydd â diffyg o £0.160m (£0.348m ar 31 Mawrth 2015). Gellir cael copïau o'r Datganiad Adran 52 y mae'n ofynnol i bob Cyngor ei baratoi ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol o dan Adran 52(2) o Ddeddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998 gan yr Adain Gyfrifeg, Swyddogaeth Adnoddau, Swyddfeydd y Sir, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW.

NODYN 10 – CRONFA WRTH GEFN DERBYNIADAU CYFALAF

Dyma dderbyniadau arian parod o werthiant asedau Cyngor, nad ydynt eto wedi'u defnyddio i ariannu gwariant cyfalaf. O Ebrill 2004, mae'r holl dderbyniadau yn ddefnyddiadwy, er bod rhai derbyniadau CRT yn cael eu gosod o'r neilltu ar sail wirfoddol i ad-dalu dyledion, er mwyn cyd-fynd â'r cymhorthdal ar y CRT. Bellach, mae'r Cyngor wedi prynu allan o'r trefniant cymhorthdal gyda Llywodraeth Cymru drwy gyfrwng benthyciad gan PWLB, ac o'r herwydd nad oes angen mwyach yr arian a roddwyd o'r neilltu. Mae'r symiau a osodwyd o'r neilltu wedi'u trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans 1 Ebrill	-	-
Derbyniadau Cyfalaf yn y Flwyddyn (net o leihad ar gyfer costau gweinyddu)	3,818	2,670
	3,818	**2,670**
Llai:		
Derbyniadau a roddwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	-	(243)
Derbyniadau Cyfalaf a ddefnyddiwyd i gyllido	(3,818)	(2,427)
Balans ar 31 Mawrth	**-**	**-**

NODYN 11 - CRONFEYDD WRTH GEFN NA ELLIR EU DEFNYDDIO

		31/03/2016 £'000	31/03/2015 £'000
a)	Cyfrif Addasu Cyfalaf	142,459	163,189
b)	Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	(250)	(115)
c)	Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	104,246	85,178
ch)	Cronfa Wrth Gefn Pensiwn	(95,022)	(125,477)
d)	Cyfrif cyflog anghyfartal	(1,438)	(1,438)
dd)	Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol	(1,547)	(1,274)
Cyfanswm Cronfeydd wrth Gefn na ellir eu Defnyddio		**148,448**	**120,063**

a) Cyfrif Addasu Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo defnydd asedau nad ydynt yn gyfredol a chyllido'r broses of gaffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny dan ddarpariaethau statudol. Mae'r Cyfrif yn cael ei ddebydu gyda chost dibrisiant, colledion amhariad ac amorteiddiad yn cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, gydag arian a symudwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i drosi ffigyrau gwerth teg i sail cost hanesyddol.

Credydir y Cyfrif gyda symiau a osodwyd o'r neilltu gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer costau caffael, adeiladu a gwella. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronnus ar Eiddo Buddsoddiad. Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys enillion ailbrisiant cronnus ar Eiddo, Offer a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y crëwyd y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn i ddal y fath enillion. Mae Nodyn 7 ar dudalen 42 yn rhoi manylion ffynhonnell yr holl drafodion a symudwyd i'r Cyfrif, heblaw am y rheini a oedd yn cynnwys y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn

Capital Adjustment Account	2015/16		2014/15	
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill		**163,189**		**170,542**
Gwyrdroad eitemau yn ymwneud â gwariant cyfalaf wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:				
Taliadau am ddibrisiant ac amhariad asedau nad ydynt yn gyfredol	(22,298)		(21,181)	
Colledion Ailbrisiant ar Eiddo, Offer a Chyfarpar	831		(1,540)	
Gwariant refeniw a ariennir o gyfalaf dan statud	(22,048)		(1,862)	
Symiau o asedau nad ydynt yn gyfredol a ddilëwyd ar waredu neu werthiant (yn cynnwys amhariad) fel rhan o'r enilliad/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(1,684)		(1,300)	
		(45,199)		**(25,883)**
Symiau addasiad a ddilëwyd o'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn		1,882		1,157
Swm net a ddilëwyd o gost asedau nad ydynt yn gyfredol a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn		**(43,317)**		**(24,726)**
Ariannu cyfalaf a gymhwyswyd yn y flwyddyn:				
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i gyllido gwariant cyfalaf newydd	3,818		2,427	
Defnydd y Gronfa Wrth Gefn Cyfalaf	115		-	
Cymhwyso grantiau i gyllido cyfalaf o'r cyfrif Grantiau Cyfalaf he eu defnyddio	-		-	
Cronfa Derbyniadau Cyfalaf a osodwyd o'r neilltu i ad-dalu dyledion	-		243	
Grantiau Cyfalaf a chyfraniadau wedi eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr sydd wedi ei gymhwyso i gyllido cyfalaf	11,504		8,368	
Darpariaeth statudol ar gyfer cyllido buddsoddiad cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	4,059		4,671	
Gwariant cyfalaf a godwyd yn erbyn Cronfa'r Cyngor a balansau CRT	2,905		2,863	
		22,401		**18,572**
Symudiadau mewn gwerth marchnad Eiddo Buddsoddiad wedi'u debydu neu gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		**186**		**(1,199)**
Balans ar 31 Mawrth		**142,459**		**163,189**

b) Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol (FIAA) yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo'r incwm a threuliau sy'n ymwneud ag offerynnau ariannol penodol ac i gynnal colledion neu gael budd o enillion fesul darpariaeth statudol. Mae'r Cyngor yn defnyddio'r Cyfrif i reoli'r premiymau a delir a'r cosbau a gafwyd oherwydd adbrynu benthyciadau yn gynnar. Mae'r premiymau a'r cosbau'n cael eu debydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan maent yn digwydd, ond maent yn cael eu symud allan o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif yn y Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd wrth Gefn. Dros amser, caiff y gost hon ei symud ynn ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn unol â'r trefniadau statudol ar gyfer gwasgaru baich y Dreth Gyngor. Yn achos y Cyngor, y cyfnod hwn yw'r tymor a oedd yn weddill ar y benthyciadau pan gawsant eu hadbrynu.

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	**(115)**	**22**
Swm y mae costau cyllido a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i gostau cyllido sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(135)	(137)
Balans ar 31 Mawrth	**(250)**	**(115)**

c) **Cronfa Ailbrisiant Wrth Gefn**

Mae'r Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion a wnaed gan y Cyngor yn deillio o gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Annirweddol.

Mae'r balans yn gostwng pan fo asedau gydag enillion cronnus yn cael eu:-

- hailbrisio i lawr neu fod amhariad arnynt a'r enillion yn cael eu colli;
- defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli trwy ddibrisiant; neu
- gwaredu a gwireddu'r enillion.

Dim ond enillion ailbrisiant a gronnwyd ers 1 Ebrill 2007 sydd yn y Gronfa wrth Gefn, sef y dyddiad y crëwyd y Gronfa Wrth Gefn.

Mae enillion cronnus a gafwyd cyn y dyddiad hwnnw'n cael eu cyfuno i'r balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Balans ar 1 Ebrill	**85,178**	**48,083**
Ailbrisiant asedau a cholledion amhariad na chodwyd ar y Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	20,950	38,252
Gwahaniaeth rhwng dibrisiant werth teg a dibrisiant gost hanesyddol	(1,470)	(928)
Balansau ailbrisio ar asedau wedi ei sgrapio neu ei waredu	(412)	(229)
Balans ar 31 Mawrth	**104,246**	**85,178**

ch) Cronfa Wrth Gefn Pensiwn

Mae'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn yn amsugno'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o wahanol drefniadau ar gyfer cyfrifo am fuddiannau ôl gyflogaeth a chyllido buddiannau yn unol â darpariaethau statudol.

Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddiannau ôl gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel buddiannau a enillwyd gan weithwyr sy'n cronni blynyddoedd o wasanaeth, gan ddiweddaru'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau sy'n newid a dychweliadau buddsoddiad ar unrhyw adnoddau a osodir o'r neilltu i gwrdd â'r costau. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i fuddiannau a enillir gael eu cyllido fel y bo'r Cyngor yn gwneud cyfraniadau cyflogwr i'r cronfeydd pensiwn neu, yn y diwedd, yn talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Felly, mae'r balans debyd ar y Gronfa Wrth Gefn Pensiwn yn dangos diffyg sylweddol yn y buddiannau a enillwyd gan weithwyr y gorffennol a'r presennol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi eu rhoi o'r neilltu i gwrdd â nhw.

Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau y bydd arian wedi ei roi o'r neilltu erbyn yr amser y daw'n amser i ni dalu'r buddion.

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Balans ar 1 Ebrill	**(125,477)**	**(91,152)**
Ail-fesur ymrwymiad net diffinedig	35,938	(31,174)
Gwyrdroad eitemau yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad wedi'u debydu neu gredydu i'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(14,266)	(11,901)
Cyfraniad pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr yn daladwy yn ystod y flwyddyn	8,783	8,750
Balans ar 31 Mawrth	**(95,022)**	**(125,477)**

d) Cronfa wrth Gefn ar gyfer Cyflogau Anghyfartal

Mae'r Cyfrif Talu Ôl-gyflog Anghyfartal yn gwneud yn iawn am y gwahaniaeth rhwng y raddfa y mae'r Cyngor yn ei darparu am y costau posib yn sgil setlo ôl-daliadau mewn perthynas ag achosion Tâl Cyfartal a'r gallu o dan ddarpariaeth statudol i ohirio'r effaith ar Falans y Gronfa Gyffredinol tan yr amser y caiff yr arian ei dalu allan i hawlwyr.

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Balans ar 1 Ebrill	**(1,438)**	**(1,438)**
Cynnydd yn y ddarpariaeth ar gyfer ôl-daliadau o ran achosion Tâl Cyfartal	-	-
Setliadau arian a dalwyd yn y flwyddyn	-	-
Balans ar 31 Mawrth	**(1,438)**	**(1,438)**

dd) Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol

Mae'r Cyfrif Addasu Absenoldebau Digolledol Cronnol yn amsugno'r gwahaniaethau a fyddai fel arall yn codi ar Falans Cronfa'r Cyngor o gronni ar gyfer absenoldebau digolledol a enillwyd ond na chymerwyd yn ystod y flwyddyn e.e. hawliau gwyliau blynyddol a gariwyd drosodd ar 31 Mawrth. Mae trefniadau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei niwtraleiddio gan drosglwyddiadau i neu o'r Cyfrif.

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Setliad neu ddiddymu'r croniad a wnaed ar ddiwedd y flwyddyn flaenorol	1,274	1,257
Symiau a gronnwyd ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol	(1,547)	(1,274)
Y gwahaniaeth yn y swm a godir am daliadau swyddogion ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail groniadau o'r taliadau sy'n daladwy yn y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	**(273)**	**(17)**

NODYN 12 – GWARIANT GWEITHREDOL ARALL

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Praesept a delir i'r Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru	7,108	6,844
Praesept a delir i'r Cynghorau Cymuned	1,059	1,000
(Gwarged)/Colledion ar warediad asedau nad ydynt yn gyfredol (Yn cynnwys dad-gydnabyddiaeth)	(1,999)	(1,335)
Ardollau	3,204	3,201
Arall	(147)	(94)
Cyfanswm	**9,224**	**9,616**

NODYN 13 – INCWM A GWARIANT CYLLIDO A BUDDSODDI

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Llog Taladwy a Thaliadau Tebyg	5,985	5,117
Llog net ar y rhwymedigaeth diffinedig	4,038	3,903
Llog derbyniadwy ac incwm tebyg	(88)	(91)
Incwm a gwariant yng nghyswllt Eiddo Buddsoddiad a newidiadau yn eu gwerth teg	(271)	1,272
Cyfanswm	**9,664**	**10,201**

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Incwm/Gwariant o Eiddo Buddsoddiad:		
Incwm yn cynnwys incwm rhent	(848)	(789)
Gwariant	764	735
Incwm net o Eiddo Buddsoddiad	**(84)**	**(54)**
Diffyg ar werthiant Eiddo buddsoddi :-		
Arian o Werthiannau	-	(36)
Swm cario o Eiddo Buddsoddiad a werthwyd	-	108
Diffyg ar werthiant Eiddo Buddsoddiad	-	**72**
Newidiadau mewn Gwerth Teg Eiddo Buddsoddiad	**(187)**	**1,254**
Cyfanswm	**(271)**	**1,272**

NODYN 14 - INCWM TRETH A GRANTIAU AMHENODOL

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Incwm y Dreth Gyngor	33,485	31,820
Ailddyrannu Trethi Annomestig	20,471	22,124
Grant Cynnal Refeniw	67,268	68,827
Grant Cynllum Gostyngiadau'r Dreth Gyngor	5,228	5,237
Grantiau Llywodraeth Arall	725	720
Grantiau Cyfalaf ddefnyddir i gyllido Gwariant Cyfalaf	11,504	8,368
Cyfanswm Incwm Treth a Grantiau Amhenodol	**138,681**	**137,096**

NODYN 15 – ASEDAU NAD YDYNT YN GYFREDOL - EIDDO, OFFER A CHYFARPAR
Blwyddyn Gyfredol 2015/16

	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	**Tir ac Adeiladau**	**Asedau isadeiledd**	**Cerbydau, Offer a Chyfarpar**	**Asedau Cymunedol**	**Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu**	**Asedau Gwarged**	**Cyfanswm**
	£'000	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2015	**118,255**	**181,586**	**70,265**	**9,584**	**9**	**472**	**1,590**	**381,761**
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	6,077	4,648	5,050	1,065	-	2,399	-	**19,239**
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	(1,690)	21,520	-	-	-	-	(417)	**19,413**
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	-	-	-	-	-	-	-
Dadgydnabod - Gwarediadau	(362)	(1,194)	-	-	-	-	(50)	**(1,606)**
Ailddosbarthu a Throsglwyddiadau	-	550	-	-	-	-	-	**550**
Ailddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(897)	-	-	-	-	-	**(897)**
Ailddosbarthu Asedau dros Ben	-	(142)	-	-	-	-	142	-
Ailddosbarthu Eiddo Buddsoddi	-	(265)						**(265)**
Balans ar 31 Mawrth 2016	**122,280**	**205,806**	**75,315**	**10,649**	**9**	**2,871**	**1,265**	**418,195**
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2015	**5,520**	**10,190**	**15,900**	**5,962**	**-**	**-**	**112**	**37,684**
Addasiad rhwng cost/dibrisiant	-	-	-	-	-	-	-	-
Tâl Dibrisiant	3,607	5,035	2,811	750	-	-	25	**12,228**
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa wrth Gefn Ailbrisiant	-	-	-	-	-	-	-	-
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	-	-	-	-	-	-	-
Colledion amhariad / atgyfeiriadau at Warged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	5,489	4,454	-	-	-	-	-	**9,943**
Balans ar 31 Mawrth 2016	**14,616**	**19,679**	**18,711**	**6,712**	**-**	**-**	**137**	**59,855**
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2016	**107,664**	**186,127**	**56,604**	**3,937**	**9**	**2,871**	**1,128**	**358,340**
Balans ar 31 Mawrth 2015	**112,735**	**171,396**	**54,365**	**3,622**	**9**	**472**	**1,478**	**344,077**

Tudalen 74

2014/15

	Eiddo, Offer a Chyfarpar							
	Anheddau Cyngor	**Tir ac Adeiladau**	**Asedau isadeiledd**	**Cerbydau, Offer a Chyfarpar**	**Asedau Cymunedol**	**Eiddo, Offer a Chyfarpar sy'n cael ei adeiladu**	**Asedau Gwarged**	**Cyfanswm**
	£'000	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**	**£'000**
Cost neu Brisiant								
Ar 1 Ebrill 2014	**101,233**	**185,727**	**65,778**	**9,255**	**9**	**10**	**1,263**	**363,275**
Ychwanegiadau (Nodyn 20)	5,519	4,283	4,487	333	-	1,816	-	**16,438**
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn	11,698	(4,080)	-	-	-	-	55	**7,673**
Cynnydd / (gostyngiad) ailbrisiant i Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(1,744)	-	-	-	-	-	**(1,744)**
Dadgydnabod - Gwarediadau	(217)	(660)	-	-	-	-	(12)	**(889)**
Ailddosbarthu a Throsglwyddiadau	22	(377)	-	(4)	-	(1,354)	355	**(1,358)**
Ailddosbarthu Asedau ai Delir i'w Gwerthu	-	(1,563)	-	-	-	-	(71)	**(1,634)**
Balans ar 31 Mawrth 2015	**118,255**	**181,586**	**70,265**	**9,584**	**9**	**472**	**1,590**	**381,761**
Dibrisiant ac Amhariad								
Ar 1 Ebrill 2014	**14,441**	**15,127**	**13,012**	**4,972**	**-**	**-**	**87**	**47,639**
Addasiad rhwng cost/dibrisiant	-	-	-	-	-	-	-	**-**
Tâl Dibrisiant	2,745	4,619	2,888	986	-	-	28	**11,266**
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gronfa wrth Gefn Ailbrisiant	(17,160)	(13,447)	-	-	-	-	28	**(30,579)**
Dibrisiant wedi ei ysgrifennu allan i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	-	(248)	-	-	-	-	-	**(248)**
Colledion amhariad / atgyfeiriadau at warged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	5,519	4,210	-	4	-	-	-	**9,733**
Dadgydnabod – Gwarediadau	(28)	(56)						**(84)**
Ailddosbarthu a Throsglwyddiadau	3	28					(31)	**-**
Ailddosbarthiadau i Asedau a ddelir i'w gwerthu	-	(43)	-	-	-	-	-	**(43)**
Balans ar 31 Mawrth 2015	**5,520**	**10,190**	**15,900**	**5,962**	**-**	**-**	**112**	**37,684**
Gwerth Llyfr Net								
Balans ar 31 Mawrth 2015	**112,735**	**171,396**	**54,365**	**3,622**	**9**	**472**	**1,478**	**344,077**
Balans ar 31 Mawrth 2014	**86,792**	**170,600**	**52,766**	**4,283**	**9**	**10**	**1,176**	**315,636**

Ailbrisio

Mae gan y Cyngor £361.534m sydd wedi ei gydnabod fel Eiddo, Offer a Chyfarpar ac Asedau Treftadaeth ar ei Fantolen ar 31 Mawrth 2016. Mae'r Cyngor bellach wedi mabwysiadu rhaglen dreigl 5 mlynedd ar gyfer prisio ei dir ac eiddo. Fodd bynnag, caiff asedau Eiddo, Offer a Chyfarpar sydd â gwerth teg o £500,000 eu hailbrisio bob blwyddyn. Mae'r rhaglen wedi cael ei llunio mewn modd sy'n golygu y bydd categorïau cyfan o asedau o fewn ei bortffolio tir ac eiddo sy'n werth llai na £500,000 yn cael eu hailbrisio mewn un flwyddyn. Caiff yr asedau eu prisio gan dîm prisio mewnol y Cyngor sy'n Aelodau o Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae'r prisiadau wedi cael eu cwblhau'n unol â IFRS 13. Nid yw asedau nad ydynt yn eiddo wedi cael eu hailbrisio oherwydd, ym marn y Cyngor, mae gwerth cario'r asedau yn adlewyrchiad o werth teg, oherwydd eu hoes economaidd gweddol fyr a'u gwerth cymharol.

NODYN 16 – YMRWYMIADAU CYFALAF SYLWEDDOL

Ar 31 Mawrth 2016, roedd y Cyngor wedi sefydlu nifer o gontractau ar gyfer adeiladu neu wella Eiddo, Offer a Chyfarparu gan olygu ymrwymiad cyfalaf sylweddol yn 2016/17 a blynyddoedd yn y dyfodol fel a ganlyn. Roedd ymrwymiadau tebyg hyd at 31 Mawrth 2014 yn (£1.2m). Mae'r cynnydd sylweddol wedi digwydd oherwydd y cynnydd a wnaed gyda rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif yr awdurdod a chynnydd gyda Ffordd Gyswllt Llangefni. Bydd rhaglenni'r Ysgolion 21ain Ganrif a'r Ffordd Gyswllt yn derbyn cyllid sylweddol gan Lywodraeth Cymru.

	Ymrwymiad £'000
Ysgolion y 21ain Ganrif - Caergybi	7,540
Ysgolion y 21ain Ganrif - Llannau	4,496
Ffordd Gyswllt Llangefni	3,686
Cyfanswm	**15,722**

NODYN 17 – ASEDAU TREFTADAETH 2015/16

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig £'000	**Tir ac Adeiladau Treftadaeth £'000**	**Cyfanswm Asedau Treftadaeth £'000**
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2015	1,795	1,644	3,439
Ychwanegiadau	39	-	39
Gwarediadau	-	-	-
Arian Ailbrisio I Ailbrisio Wrth Getn	-	-	-
Ailddosbarthu o Eiddo Buddsoddi	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2016	1,834	1,644	3,478
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			-
Ar 1 Ebrill 2015	-	227	227
Dibrisiant	-	57	57
Ar 31 Mawrth 2016	-	284	284
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2016	1,834	1,360	3,194
Ar 1 Ebrill 2015	1,795	1,417	3,212

2014/15

	Casgliad Celf a Regalia Dinesig	Tir ac Adeiladau Treftadaeth	Cyfanswm Asedau Treftadaeth
	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisiant			
Ar 1 Ebrill 2014	**1,840**	**1,644**	**3,484**
Ychwanegiadau	-	-	**-**
Gwarediadau	(45)	-	**(45)**
Arian Ailbrisio I Ailbrisio Wrth Getn	64	-	**64**
Ailddosbarthu o Eiddo Buddsoddi	(64)	-	**(64)**
Ar 31 Mawrth 2015	**1,795**	**1,644**	**3,439**
Dibrisiant ac Amhariad Cronedig			
Ar 1 Ebrill 2014	**-**	**171**	**171**
Dibrisiant	-	56	**56**
Ar 31 Mawrth 2015	**-**	**227**	**227**
Gwerth Llyfr Net			
Ar 31 Mawrth 2015	**1,795**	**1,417**	**3,212**
Ar 1 Ebrill 2014	**1,840**	**1,473**	**3,313**

Ailbrisio Asedau Treftadaeth

Nodwyd nifer o asedau tir ac adeiladau fel rhai a oedd yn cwrdd â'r diffiniad o Asedau Treftadaeth. Ar 31 Mawrth 2016, roedd pedwar ased o'r fath (dim newid o 31 Mawrth 2015):-

Carchar Biwmares
Llys Biwmares
Melin Llynnon
Bythynnod y Peilotiaid, Ynys Llanddwyn

Cafodd yr eiddo hyn eu hailbrisio gan ddefnyddio trefniadau ailbrisio safonol y Cyngor ar gyfer tir ac eiddo.

Cafwyd prisiad o werth y Casgliadau Celf yn 2012/13 ac mae eu gwerth wedi cael ei adlewyrchu yng Nghyfrifon 2012/13. Mae'r prisiad diweddaraf yn seiliedig ar asesiad o sampl gynrychioliadol o'r casgliadau. Bonhams o Lundain, sef cwmni rhyngwladol o arwerthwyr a phriswyr celf fu'n prisio'r eiddo.

Mae Amgueddfa ac Oriel Gelf Ynys Môn wedi derbyn rhodd o gasgliad o 30 o baentiadau gan y diweddar Harry Hughes Williams, arlunydd a oedd yn paentio tirluniau gogledd Cymru. Caiff yr asedau eu dal mewn ymddiriedolaeth ac nid ydynt wedi'u cynnwys ar y fantolen oherwydd ni fyddai'r gost o gael prisiad yn gymesur â'r buddion i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol.

NODYN 18a – EIDDO BUDDSODDIAD

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	7,145	7,139
Ychwanegiadau:		
- Gwariant dilynol	-	-
Gwarediadau	-	(107)
Colledion net o addasiadau gwerth teg	186	(1,254)
Trosglwyddiadau:		
I/o Assedau a ddelir iw gwerthu	(1,613)	-
-(i)/o Eiddo, Offer a Chyfarpar	265	1,367
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	**5,983**	**7,145**

Nid oes unrhyw eiddo buddsoddiad yn cael ei ddal dan Brydles Weithredol neu Ariannol. Nid oes unrhyw gyfyngiadau ar allu'r Cyngor i wireddu'r gwerth cynhenid yn ei eiddo buddsoddiad neu ar hawl y Cyngor i daliad o incwm ac elw gwarediad. Nid oes gan y Cyngor unrhyw rwymedigaethau cytundebol i brynu, adeiladu neu ddatblygu eiddo buddsoddiad neu i wneud atgyweiriadau, cynnal a chadw neu wella i eiddo buddsoddiad cyfredol.

Nodyn 18b – Mesur Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddiad

Mesurau rheolaidd gwerth teg yn defnyddio:	Prisiau a ddyfynnir yn y marchnadoedd qweithredol ar gyfer asedau yr un fath (lefel 1) £'000	Mewnbynnau sylweddol gweladwy arall(iefel 2) £'000	Mewnbynnau sylweddol anweladwy (lefel 3) £'000	Gwerth teg ar 31 Mawrth 2016 £'000
Eiddo preswyl (manwerthu farchnad)	-	1,754	-	-
Unedau swyddfa	-	605	-	-
Unedau masnachol	-	3,624	-	-
Cyfanswm	-	5,983	-	-

Hierarchaeth Gwerth Teg 2015/16

Nodyn 18c – Dulliau prisio a ddefnyddiwyd i brisio eiddo buddsoddiad

18c.1 <u>Preswyl</u>

Mae'r gwerth teg ar gyfer yr eiddo preswyl yn seiliedig ar ddull y farchnad gan ddefnyddio amodau'r farchnad gyfredol a phrisiau gwerthu yn ddiweddar a gwybodaeth berthnasol arall ar gyfer asedau tebyg yn ardal yr awdurdod lleol. Mae amodau'r farchnad yn golygu bod eiddo tebyg yn cael eu prynu a'u gwerthu'n frwd a bod lefel y mewnbynnu y gellir eu harsylw yn sylweddol gan arwain at gategoreiddo'r eiddo ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg.

18c.2 Eiddo Buddsoddiad

Mae'r swyddfeydd a'r unedau masnachol sydd wedi eu lleoli yn ardal yn awdurdod yn cael eu mesur gan ddefnyddio'r dull incwm drwy'r dull llif arian gyda disgownt, lle mae disgownt ar y llif arian y cytunwyd arno o'r eiddo (gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt yn seiliedig ar y farchnad) er mwyn sefydlu gwerth presennol y ffrwd incwm net. Mae'r llog wedi cael ei seilio ar brisiadau / gwerthiannau cymharol y mae modd eu harsylwi. Caiff eiddo buddsoddiad yr awdurdod felly eu categoreiddio ar Lefel 2 yn yr hierarchaeth gwerth teg oherwydd bod y dechneg o fesur yn defnyddio mewbynnau y gellir eu harsylwi er mwyn penderfynu ar y mesuriadau gwerth teg. Wrth amcangyfrif gwerth teg eiddo buddsoddiad yr awdurdod, y defnydd mwyaf a gorau o'r eiddo yw eu defnydd cyfredol.

Caiff gwerth teg eiddo buddsoddiad yr Awdurdod ei fesur bob blwyddyn ar adeg pob cyfnod adrodd. Caiff yr holl waith prisio ei wneud yn fewnol yn unol â methodolegau ac amcanbrisiau a nodir yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Mae arbenigwyr prisio'r awdurdod yn gweithio'n agos â'r swyddogion cyllid gan adrodd yn uniongyrchol i'r Prif Swyddog Cyllid yn rheolaidd mewn perthynas ag unrhyw fater sy'n ymwneud â phrisio.

NODYN 19 – ASEDAU ANNIRWEDDOL

Mae'r Cyngor yn cyfrifo am ei feddalwedd fel Asedau Annirweddol, i'r graddau nad yw'r feddalwedd yn rhan anhepgor o system TG neilltuol ac yn cael ei chyfrifo amdani fel rhan o eitem caledwedd yn yr Eiddo, Offer a Chyfarpar.

Mae'r swm cario o asedau annirweddol yn cael eu hamorteiddio ar sail llinell syth. Codwyd yr amorteiddiad o £70k a godwyd ar refeniw yn 2015/16 i ganolfan gost Gweinyddu TG ac cafodd ei amsugno fel gorbenion ar draws yr holl benawdau gwasanaeth yng Ngwariant Net y Gwasanaethau.

Rhoddir oes ddefnyddiol gyfyngedig i feddalwedd, wedi ei seilio ar asesiadau o'r cyfnod y disgwylir i'r feddalwedd fod yn ddefnyddiol i'r Cyngor. Mae'r oes ddefnyddiol a briodolir i'r switiau meddalwedd mawr a ddefnyddir gan y Cyngor yn bum mlynedd.

Mae'r Symudiad mewn Asedau Annirweddol am y Flwyddyn fel a Ganlyn:-

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn:		
Symiau gros cario	1,092	1,068
Amorteiddiad cronnus	(760)	(689)
Swm net cario ar ddechrau'r flwyddyn	332	**379**
Ychwanegiadau	155	24
Amorteiddiad am y flwyddyn ariannol	(70)	(71)
Swm net cario ar ddiwedd y flwyddyn	417	**332**
Yn cynnwys:	-	
Symiau gros a gludir	1,247	1,092
Amorteiddiad cronnus	(830)	(760)
Swm net cario ar ddiwedd y flwyddyn	417	**332**

NODYN 20 - GWARIANT CYFALAF A CHYLLIDO

Gweler y cyfanswm o wariant cyfalaf yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn yn y tabl isod, ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w gyllido. Pan mae angen cyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod trwy daliadau i refeniw fel mae asedau'n cael eu defnyddio gan y Cyngor, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf (CFR), mesur o'r gwariant cyfalaf yr eir iddo'n hanesyddol sydd eto i'w gyllido.

Mae'r symudiad net yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf yn dangos y newid yn yr angen gwaelodol i'r Cyngor fenthyca yn ystod y flwyddyn i ariannu buddsoddiad cyfalaf nad yw wedi ei ariannu'n syth o adnoddau fel grantiau, derbyniadau cyfalaf ac ariannu uniongyrchol o refeniw.

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	**108,576**	**108,825**
Cyfalaf a fuddsoddwyd yn y Flwyddyn		
Eiddo, Offer a Chyfarpar	19,240	16,437
Asedau Annirweddol	155	24
Asedau Treftadaeth	39	-
Gwariant refeniw a gyllidir o gyfalaf dan statud	24,542	4,826
Cyfanswm	**43,976**	**21,287**
Ffynhonnell Cyllid		
Derbyniadau Cyfalaf a Chronfeydd wrth Gefn	(3,818)	(2,427)
Cronfa Wrth Gefn Cyfalaf	(115)	-
Grantiau a Chyfraniadau Llywodraeth	(11,504)	(8,368)
Darpariaethau Refeniw	(2,905)	(2,863)
Grantiau REFCUS	(2,494)	(2,964)
Isafswm Darpariaeth Refeniw a Gosod o'r Neilltu	(4,059)	(4,914)
Cyfanswm	**(24,895)**	**(21,536)**
(Gostyngiad) / Cynnydd Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	**19,081**	**(249)**
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Cau	**127,657**	**108,576**
Esboniad o symudiad yn y Flwyddyn		
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthyca a gefnogir gan gymorth Llywodraeth	-	2,399
Cynnydd mewn angen gwaelodol i fenthyca na chefnogir gan gymorth Llywodraeth	23,140	2,266
Isafswm Darpariaeth Refeniw a Gosod o'r Neilltu Gwirfoddol	(4,059)	(4,914)
(Gostyngiad) / Cynnydd Net mewn Gofyniad Cyllido Cyfalaf	**19,081**	**(249)**

NODYN 21 – ASEDAU A DDELIR I'W GWERTHU

	Cyfredol		Ddim yn gyfredol	
	31-Mar-16	31-Mar-15	31-Mar-16	31-Mar-15
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans sy'n sefyll ar ddechrau'r flwyddyn	2,137	1,011	-	-
Asedau newydd eu dosbarthu fel rhai ar gael i'w gwerthu:				
Trosglwyddo o Eiddo, Offer Chfarpar a yn ystod y flwyddyn	897	1,578	-	-
Trosglwyddwyd o Eiddo Buddsoddi un Ystod y Awyddyn	1,615	-		
Trosglwyddo I Eiddo, ag offer	(550)	-		
Cost asedau wedi eu gwerthu	(155)	(388)	-	-
Ailbrisio	2,444	(64)		
Balans sy'n sefyll ar ddiwedd y flwyddyn	**6,388**	**2,137**	**-**	**-**

NODYN 22 – PRYDLESAU

Prydlesau Gweithredol

Mae'r Cyngor wedi prydlesu 2 eiddo ar 31 Mawrth 2016 ar gyfer ei weithgaredd digartrefedd (9 eiddo ar 31 Mawrth 2015) ac mae cyfanswm rhenti'r prydlesau am y flwyddyn yn £0.012m (£0.077m yn 2014/5). Mae gan yr eiddo yma gymalau toriad 12 mis. Roedd y gostyngiad oherwydd polisi bwriadol i ddychwelyd eiddo gwag wedi eu prydlesu yn ôl i'w perchenogion yn hytrach na thalu rhent ar eiddo gwag yn ystod y flwyddyn.

Mae'r Cyngor hefyd yn dal rhai peiriannau ac offer dan brydlesau gweithredol neu dan gytundebau rhent mewn ysgolion ac adrannau eraill y Cyngor. Y gost i refeniw am yr eitemau hyn yn 2015/16 yw £0.150m (£0.170m yn 2014/15).

NODYN 23 – RHESTRAU STOC

Wrth wneud ei waith, mae'r Cyngor yn dal cronfeydd stoc wrth gefn ynghyd â symiau o waith heb ei gwblhau (gwaith yn mynd yn ei flaen). Gellir isrannu'r ffigwr a ddangosir yn y Fantolen ymhellach fel a ganlyn:-

	31-Mawrth-16	31-Mawrth-15
	£'000	£'000
Gwaith yn mynd yn ei flaen	53	108
Storfa Ganolog - Uned Cynnal a Chadw Adeiladu	146	157
Gofal Môn - Cyflenwadau Gwasanaethau Cymdiethasol	90	112
Arall - Nwyddau ysgrifennu a nwyddau treuiliadwy eraill, tanwydd a nwyddau a ddelir ar gyfer eu hailwerthu	163	189
Cyfanswm	**452**	**566**

NODYN 24 - DYLEDWYR

	Dyledwyr tymor hir		Dyledwyr tymor byr	
	31-Mawth 2016	31-Mawth 2015	31-Mawth 2016	31-Mawth 2015
	£'000	£'000	£'000	£'000
Adrannau Llywodraeth			5,430	8,817
TCA a'r Dreth Gyngor			5,749	4,252
Awdurdodau Lleol Eraill			1,037	1,287
Rhenti			208	334
Corfforaethau Cyhoeddus a Chronfeydd Masnachu			-	2
Benthyciadau car gweithwyr	291	235	135	271
Gwasanaeth Iechyd/Cyrff Cyhoeddus			977	878
TAW			2,052	2,150
Blaendaliadau			-	407
Ymddiriedolaethau			534	286
Dyledwyr Masnach	299	97	2,382	875
Cyrff allanol i Lywodraeth Ganolog			-	125
Arall	98	98	4,853	1,470
Cyfanswm	**688**	**430**	**23,358**	**21,154**

Mae’r ffigwr dyledwyr uchod yn net o ddarpariaeth ar gyfer dyledion drwg o £5.414m yn 2015/16 (£5.442m yn 2014/15) y gellir eu dadansoddi fel a ganlyn:-

	31-Mawth 2016	31-Mawth 2015	Symudiad yn y Flwyddyn
	£'000	£'000	
Y Dreth Gyngor	1,199	1,459	(260)
TCA	701	577	124
Rhenti	608	596	12
Dyledwyr Masnach	2,906	2,810	96
Cyfanswm	**5,414**	**5,442**	**(28)**

NODYN 25 - ARIAN PAROD A CHYWERTHOEDD ARIAN

Gellir cysoni arian parod a chywerthoedd arian ar ddiwedd y flwyddyn ariannol fel y dangosir yn y datganiad llif arian i’r eitemau cysylltiedig yn y Fantolen fel a ganlyn:-

	31-Mawrth-16	31-Mawrth-15
	£'000	£'000
Balansau arian a banc	17,624	13,208
Gorddrafft banc	-	(803)
Cyfanswm	**17,624**	**12,405**

Sylwer - caiff gorddrafftiau banc eu dangos ar wahân i arian parod a chywerthoedd arian ble nad ydynt yn rhan anhepgor o reolaeth arian parod y Cyngor.

NODYN 26 – CREDYDWYR

	Credydwyr Tymor Hir		Credydwyr Tymor Byr	
	31-Mawrth-16	31-Mawrth-15	31-Mawrth-16	31-Mawrth-15
	£'000	£'000	£'000	£'000
Adrannau Llywodraeth	-	-	5,541	2,177
Awdurdodau Eraill	-	-	500	1,950
Corfforaethau cyhoeddus a chronfeydd masnachu	-	-	-	3
Cyrff allanol i lywodraeth ganolog	-	-	-	29
Balansau Ymddiriedolaethau	-	-	888	826
Gwasanaeth Iechyd / Cyrff Cyhoeddus	-	-	144	115
Absenoldebau Cronnus	-	-	1,547	1,274
Derbyniadau ymlaen llaw	-	-	645	958
Credydwyr masnach	-	-	3,666	1,396
Eraill	59	55	9,199	7,516
Cyfanswm Credydwyr	**59**	**55**	**22,130**	**16,244**

NODYN 27 – DARPARIAETHAU

	Balans ar 1 Ebrill 2014	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn	Balans ar 31 Mawrth 2015	Cynnydd mewn Darpariaethau yn ystod y flwyddyn	Defnyddiwyd yn ystod y flwyddyn	Balans ar 31 Mawrth 2016
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Darpariaeth Hawliadau Yswiriant	601	363	(743)	221	38	-	259
Safle Gwastraff Penhesgyn	2,669	-	(100)	2,569	-	(57)	2,512
Buddiannau Terfynu	141	24	(142)	23	-	-	23
Arfarnu swyddi	-	2,900	-	2,900	-	(2,774)	126
Arall	1,897	1,122	(3)	3,016	-	-	3,016
Cyfanswm	**5,308**	**4,409**	**(989)**	**8,729**	**38**	**(2,831)**	**5,936**
Darpariaethau Tymor byr	2,613	4,409	(862)	6,160	38	(2,774)	3,424
Darpariaethau Tymor hir	2,695	-	(126)	2,569	-	(57)	2,512
Cyfanswm	**5,308**	**4,409**	**(988)**	**8,729**	**38**	**(2,831)**	**5,936**

Pwrpas y Prif Ddarpariaethau

Darpariaeth Hawliadau Yswiriant

Mae didyniadau ym mholisïau yswiriant allanol y Cyngor sy'n golygu bod y Cyngor ei hun yn talu rhan gyntaf unrhyw golled neu hawliad dan y polisïau hyn ac yn cael ei ddiogelu trwy ddull cyfyngu colled. Nid oes yswiriant allanol ar gyfer eiddo cyffredinol ac addysg y Cyngor i'r peryglon canlynol: du r sydd yn dianc o danc neu beipen, llifogydd, trawiad, lladrad, difrod damweiniol, ymsuddiad, ymchwyddiad tir, tirlithriad. Ar wahân i ladrad a difrod damweiniol, mae colledion o ganlyniad i'r peryglon hyn fel arfer yn cael eu cyllido o'r gronfa yswiriant wrth gefn. Y balans ar y ddarpariaeth yswiriant yw'r rhwymedigaeth debygol ar gyfer yr elfen wedi ei hyswirio'n fewnol o'r hawliadau sy'n hysbys ond nad ydynt wedi eu setlo ar ddiwedd y flwyddyn.

Safle Gwastraff Penhesgyn

Gwnaed darpariaeth ar gyfer ôl-ofal y rhannau o'r safle yr arferid ei ddefnyddio ar gyfer tirlenwi. Nid oes unrhyw amserlen bendant ar gyfer cwblhau'r gwaith hwn er, i bwrpas rheolaeth, ystyrir 30 mlynedd o ddyddiad cau y safle yn dderbyniol.

Buddiannau Terfynu

Darpariaeth ar gyfer rhwymedigaethau hysbys i'r dyfodol sy'n deillio o leihad mewn staff ar ôl ailstrwythuro adrannau'r Cyngor. Mae buddiannau ar hyn o bryd yn cael eu talu naill ai yn y flwyddyn y gwneir y cytundeb terfynu neu fesul rhandaliadau i Gronfa Bensiwn Gwynedd.

Arfarnu Swyddi

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer talu ôl-gyflog a ddyfarnwyd o ganlyniad i adolygiad trwy'r Cyngor cyfan o delerau ac amodau gweithwyr.

Tâl Cyfartal – Darpariaeth ar gyfer nifer o hawliadau cyfreithiol a wnaed yn erbyn y Cyngor ac sy'n parhau i fynd rhagddynt mewn perthynas â Thâl Cyfartal.

NODYN 28 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU GWEITHREDOL

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Addasiad i Warged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ar symudiadau nad ydynt yn arian parod		
Dibrisiant ac Amhariad	22,298	21,181
Prynu allan CRT	21,169	-
Ailbrisiadau at i lawr a dad-gydnabyddiaethau nad ydynt yn ymwneud â gwerthiannau	(831)	1,540
Amorteiddiadau	70	71
Gostyngiad mewn Stoc	114	(119)
(Cynnydd) Gostynagiad mewn Dyledwyr	(2,462)	3,547
Cynnydd/(Gostyngiad) yn yr amhariadau ar gyfer Dyledion Drwg	(28)	(160)
Cynnydd Gostynagiad mewn Credydwyr	7,188	(3,151)
Trafodion yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ymwneud â buddiannau ymddeol	5,482	3,152
Swm cario o asedau nad ydynt yn gyfredol a werthwyd	1,684	1,300
Cyfraniadau i Ddarpariaethau	(2,794)	3,421
Cyfraniadau i arian wrthgefn	(2,194)	-
Symudiad mewn gwerth o Eiddo Buddsoddiad Amhariad ac ailbrisiadau i lawr (a dadgydnabodaethau nad ydynt yn werthiant)	(186)	1,199
	49,510	**31,981**
Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu ddiffyg Net ar Ddarparu Gwasanaethau sy'n weithgareddau buddsoddi ac ariannu	-	-
Elw o werthiant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau yn Cael eu Dal i'w Gwerthu	(2,415)	(2,670)
Grantiau Cyfalaf a gynhwysir mewn "Trethi ac incwm grant amhenodol"	(11,504)	(8,368)
Cyfanswm	**(13,919)**	**(11,038)**

NODYN 29 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU BUDDSODDI

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Pryniant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Asedau Treftadaeth, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau Annirweddol	(19,434)	(16,462)
Buddsoddiadau tymor byr (nad ystyrir yn Gywerthoedd Arian)	-	-
Elw o werthiant Eiddo, Offer a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddiad ac Asedau y delir i'w gwerthu	2,415	2,670
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau a dderbyniwyd	11,504	8,368
Llif arian net o weithgareddau buddsoddi	**(5,515)**	**(5,424)**

NODYN 30 – LLIF ARIAN O WEITHGAREDDAU ARIANNU

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Derbyniadau Arian Parod o Fenthyca Tymor Byr a Hir	-	-
Taliadau Eraill	92	267
Llif arian net o weithgareddau ariannu	**92**	**267**

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Llog Derbyniwyd	(88)	(91)
Llog Dalwyd	5,985	5,117

NODYN 31– SYMIAU YR ADRODDWYD ARNYNT AR GYFER PENDERFYNIADAU DYRANNU ADNODDAU

Y dadansoddiad o incwm a gwariant yn ôl gwasanaeth ar wyneb y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r un y manylir arno yn y Côd Ymarfer ar gyfer Adroddiadau Gwasanaeth. Fodd bynnag, cymerir penderfyniadau am ddyrannu adnoddau gan y Cyngor ar sail adroddiadau cyllideb a ddadansoddir ar draws adrannau. Paratoir yr adroddiadau hyn ar sail wahanol i'r polisïau cyfrifo a ddefnyddir mewn datganiadau ariannol. Yn enwedig:-

- ni chodir taliadau yng nghyswllt gwariant cyfalaf (tra bo colledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad uwchben y balans ar y Gronfa Ailbrisiant Wrth Gefn ac amorteiddiadau yn cael eu codi ar wasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr);
- mae cost buddiannau ymddeoliad wedi ei seilio ar lif arian (taliadau cyfraniadau pensiwn y cyflogwr) yn hytrach nag ar gostau gwasanaeth presennol o fuddiannau a gronnwyd yn y flwyddyn;
- mae gwariant ar rai gwasanaethau cefnogol yn cael eu cyllidebu yn ganolog ac nid ydynt yn cael eu codi ar Adrannau.

Dengys y cysoniad hwn sut mae ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant adrannol yn cysylltu â'r symiau a gynhwysir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, ac mae'n dangos sut mae'r ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant adrannol yn cysylltu â dadansoddiad goddrychol o'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau a gynhwysir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Symiau yr Adroddwyd Arnynt ar gyfer Penderfyniadau Dyrannu Adnoddau 2011/12

2015/16 Dadansoddiad Fesul Cyfadran

	Addysg a Dysgu Gydol Oes £'000	Gwasanaethau Cymunedol £'000	Datblygiad Cynaliadwy £'000	Dirprwy Brif Weithredwr £'000	Corfforaethol a Craidd Democrataidd £'000	Cyfrif Refeniw Tai £'000	Cyfanswm £'000
Ffioedd, Taliadau ac Incwm Gwasanaeth Arall	(5,926)	(7,368)	(13,547)	(11,047)	(56)	(15,808)	(53,752)
Grantiau Llywodraeth	(14,221)	(8,397)	(7,104)	(19,575)	-	(2,997)	(52,294)
Cyfanswm Incwm	**(20,147)**	**(15,765)**	**(20,651)**	**(30,622)**	**(56)**	**(18,805)**	**(106,046)**
Treuliau Gweithwyr	47,222	15,489	13,616	9,054	3	2,107	87,491
Gwariant Gwasanaeth Arall	23,896	29,001	25,826	23,679	2,300	13,380	118,082
Gwariant ar Wasanaethau Cefnogol	102	83	216	1,175	-	7	1,583
Cyfanswm Gwariant	**71,220**	**44,573**	**39,658**	**33,908**	**2,303**	**15,494**	**207,156**
	-	-	-	-	-	-	-
Gwariant Net	**51,073**	**28,808**	**19,007**	**3,286**	**2,247**	**(3,311)**	**101,110**

2014/15 – Dadansoddiad fesul Cyfadran

	Addysg a Dysgu Gydol Oes	Gwasanaethau Cymunedol	Datblygiad Cynaliadwy	Dirprwy Brif Weithredwr	Corfforaethol a Craidd Democrataidd	Cyfrif Refeniw Tai	Cyfanswm
Ffioedd, Taliadau ac Incwm Gwasanaeth Arall	(13,354)	(11,113)	(15,758)	(10,686)	-	(22,627)	**(73,538)**
Grantiau Llywodraeth	(8,917)	(5,020)	(5,103)	(18,975)	-	-	**(38,015)**
Cyfanswm Incwm	**(22,271)**	**(16,133)**	**(20,861)**	**(29,661)**	**-**	**(22,627)**	**(111,553)**
Treuliau Gweithwyr	46,564	15,128	13,089	8,629	224	2,212	**85,846**
Gwariant Gwasanaeth Arall	24,524	29,228	31,983	23,812	3,230	13,436	**126,213**
Gwariant ar Wasanaethau Cefnogol	838	2,625	(3,932)	4,710	-	(2,638)	**1,603**
Cyfanswm Gwariant	**71,926**	**46,981**	**41,140**	**37,151**	**3,454**	**13,010**	**213,662**
Gwariant Net	**49,655**	**30,848**	**20,279**	**7,490**	**3,454**	**(9,617)**	**102,109**

Cysoni'r Dadansoddiad o'r Cyfadrannau gyda'r Symiau yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwn a Gwariant

Mae'r cysoniad hwn yn dangos sut y mae'r ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant y cyfadrannau yn cymharu gyda'r symiau yn y Datganiad Cynhwysfawr ar Incwm a Gwariant

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Gwariant Net yn y dadansoddiad o'r Cyfadrannau	101,110	102,109
Gwariant net gwasanaethau a gwasanaethau cefnogol nad ydynt wedi eu cynnwys yn y dadansoddiad	42,031	29,034
Y symiau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr nas adroddwyd i'r rheolwyr yn y Dadansoddiad	22,698	2,944
Symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Dadansoddiad nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(21,104)	(6,968)
Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**144,735**	**127,119**

Tudalen 86

Cysoni'r Dadansoddiad o'r Cyfadrannau i'r Diffyg ar y ddarpariaeth o wasanaethau o fewn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Mae'r cysoniad hwn yn dangos sut y mae'r ffigyrau yn y dadansoddiad o incwm a gwariant y cyfadrannau yn cymharu gyda dadansoddiad goddrychol o'r Diffyg o ran Darparu Gwasanaethau nad ydynt wedi eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

2015/16

	Dadansoddiad y Gyfadran	Gwasanaethau a Gwasanaethau Cefnogol nad ydynt yn y Dadansoddiad	Symiau nas adroddwyd i'r rheolwyr am benderfyniad	Dyraniad tâl am waith y codir amdano	Symiau heb eu cynnwys yn y DIGC	Cost Gwasanaethau	Symiau Corfforaethol	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ffioedd, prisiau ac incwm arall i'r gwasanaeth	(53,752)	-	-	26,755	-	(26,997)	-	(26,997)
Llog ac incwm buddsoddi	-	-	-	-	-	-	(88)	(88)
Incwm o'r dreth gyngor	-	-	-	-	-	-	(33,485)	(33,485)
Grantiau a chyfraniadau gan y llywodraeth	(52,294)	-	-	-	-	(52,294)	(105,195)	(157,489)
Cyfanswm Incwm	**(106,046)**	**-**	**-**	**26,755**	**-**	**(79,291)**	**(138,768)**	**(218,059)**
	-	-	-	-	-	-	-	-
Costau Gweithwyr	87,491	158	1,529	-	(1,529)	87,649	-	87,649
Costau gwasanaeth eraill	118,082	19,575	21,169	(25,172)	(19,575)	114,079	4,038	118,117
Ad-daliadau gwasanaethau cefnogol	1,583	-	-	(1,583)	-	-	-	-
Dadbrisio, amorteiddio ac amhariad a chostau cyfalaf arall	-	22,298	-	-	-	22,298	-	22,298
Taliadau Llog	-	-	-	-	-	-	5,985	5,985
Praeseptau ac Ardollau	-	-	-	-	-	-	11,370	11,370
Enillion neu Golledion ar gael gwared ar Asedau Sefydlog	-	-	-	-	-	-	(2,416)	(2,416)
Cyfanswm Gwariant	**207,156**	**42,031**	**22,698**	**(26,755)**	**(21,104)**	**224,026**	**18,977**	**243,003**
Gwarged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	**101,110**	**42,031**	**22,698**	**-**	**(21,104)**	**144,735**	**(119,791)**	**24,944**

2014/15

	Dadansoddiad y Gyfadran	Gwasanaethau a Gwasanaethau Cefnogol nad ydynt yn y Dadansoddiad	Symiau nas adroddwyd i'r rheolwyr am benderfyniad	Dyraniad tâl am waith y codir amdano	Symiau heb eu cynnwys yn y DIGC	Cost Gwasanaethau	Symiau Corfforaethol	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Ffioedd, prisiau ac incwm arall i'r gwasanaeth	(73,538)	-	10,506	34,176	-	**(28,856)**	-	(28,856)
Llog ac incwm buddsoddi	-	-	-	-	-	**-**	(91)	(91)
Incwm o'r dreth gyngor	-	-	-	-	-	**-**	(31,901)	(31,901)
Grantiau a chyfraniadau gan y llywodraeth	(38,015)	319	(10,506)	-	-	**(48,202)**	(105,839)	(154,041)
Cyfanswm Incwm	**(111,553)**	**319**	**-**	**34,176**	**-**	**(77,058)**	**(137,831)**	**(214,889)**
Costau Gweithwyr	85,846	-	2,944	-	-	**88,790**	-	88,790
Costau gwasanaeth eraill	126,213	7,534	-	(32,573)	(6,968)	**94,206**	4,453	98,659
Ad-daliadau gwasanaethau cefnogol	1,603	-	-	(1,603)	-	**-**	-	-
	-	21,181	-	-	-	**21,181**	1,272	22,453
Dadbrisio, amorteiddio ac amhariad a chostau cyfalaf arall	-	-	-	-	-	**-**	5,117	5,117
Taliadau Llog	-	-	-	-	-	**-**	11,045	11,045
Enillion neu Golledion ar gael gwared ar Asedau Sefydlog	-	-	-	-	-	**-**	(1,335)	(1,335)
Cyfanswm Gwariant	**213,662**	**28,715**	**2,944**	**(34,176)**	**(6,968)**	**204,177**	**20,552**	**224,729**
Gwarged neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	**102,109**	**29,034**	**2,944**	**-**	**(6,968)**	**127,119**	**(117,279)**	**9,840**

NODYN 32 – GWEITHREDIADAU MASNACHU

Nid oes gan y Cyngor unrhyw weithrediadau masnachu.

NODYN 33 - LWFANSAU AELODAU

Talwyd cyfanswm o £0.677m (£0.683m yn 2014/15) o ran lwfansau i Aelodau'r Cyngor yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:-

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Lwfansau sylfaenol a chyfrifoldeb arbennig	548	555
Lwfansau'r Cadeirydd a Dirprwy Gadeirydd	6	6
Costau pensiwn	57	55
Costau Yswiriant Cenedlaethol	38	39
Costau teithio	12	16
Cynhaliaeth	4	-
Amrywiol	11	12
Cyfanswm	**677**	**683**

Yn ychwanegol at hyn, gwariodd y Cyngor £8,814 ar gostau i aelodau lleyg.

NODYN 34 – CYDNABYDDIAETH ARIANNOL I SWYDDOGION

Roedd y nifer o weithwyr yr oedd eu cydnabyddiaeth ariannol a dalwyd yn 2015/16, ac eithrio cyfraniadau pensiwn ond yn cynnwys tâl diswyddo, yn fwy na £60,000 ond dim yn fwy na £150,000 yn:-

Nid yw'r tabl yma'n cynnwys cyfeirnod i'r uwch weithwyr a gynhwysir yn y tabl isod.

Cydnabyddiaeth Ariannol i Swyddogion	3 Diswyddo 2015/16 Nifer o weithwyr	Yn cynnwys Tâl Diswyddo 2014/15 Nifer o weithwyr	Ac eithrio Tâl Diswyddo 2015/16 Nifer o weithwyr	Ac eithrio Tâl Diswyddo 2014/15 Nifer o weithwyr
£60,000 i £65,000	5	6	5	5
£65,001 i £70,000	3	3	2	3
£70,001 i £75,000	3	3	3	3
£75,001 i £80,000	-	1	2	1
£80,001 i £85,000	-	1	-	1
£85,001 i £90,000	-	-	-	-
£90,001 i £95,000	1	-	1	-
£95,001 i £115,000	-	-	-	-
£115,001 i £135,000	1	-	-	-
£135,001 i £155,000	-	-	-	-
Dros £155,000	1	-	-	-
Cyfanswm	**14**	**14**	**13**	**13**

Mae'r tabl canlynol yn nodi'r gydnabyddiaeth ariannol a dalwyd i uwch swyddogion sy'n cael eu cyflogi ar sail barhaol ac y mae eu cyflogau blynyddol a buddion eraill yn uwch na £60,000 y flwyddyn. Mae uwch swyddogion sy'n ennill mwy na £150,000 y flwyddyn cael eu henwi'n unigol hefyd er mwyn cydymffurfio gyda gofynion statudol.

2015/16

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau	Lwfansau Costau	Iawndal am golli Swydd	Cyfraniad Pensiwn	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr - Gadael 31/05/2015	24	-	-	4	28
Prif Weithredwr - Dechrau 01/06/2016	92	1	-	17	110
Prif Weithredwr Cynorthwyol - Dechrau 01/01/2016	22	-	-	4	26
Prif Weithredwr Cynorthwyol - Dechrau 02/11/2015	35	7	-	7	49
Cyfarwyddwr - Cymuned - Gadael 31/12/2015	75	-	48	14	137
Cyfarwyddwr - Datblygu Cynaliadwy (Arthur Owen) - Gadael 31/12/2015	78	-	87	14	179
Pennaeth Swyddogaeth - Cyfreithiol a Gweinyddol	74	-	-	14	88
Pennaeth Swyddogaeth - Adnoddau - Dechrau 26/10/2015	35	1	-	7	43
Cyfarwyddwr - Dysgu Gydol Oes - Gadael 31/05/2015	17	-	-	3	20
Pennaeth Proffesiwn - AD	61	-	-	11	72
Pennaeth Adran (Tai)	65	1	-	12	78
Pennaeth Adran (Economaidd)	63	1	-	12	76
Pennaeth Adran (Addysg)	72	2	-	13	87
Pennaeh Adran (Plant)	63	1	-	12	76
Pennaeth Adran (Oedolion)	71	-	-	13	84
Pennaeth Adran (Cynllunio)	63	-	-	12	75
Pennaeth Adran (Amgylchedd)	65	1	-	12	78
Cyfanswm	**975**	**15**	**135**	**181**	1,306

Ceir ffigyrau cymharol ar gyfer 2014/15 yn y tabl isod

Nodyn: Mae cyflog, ffioedd a lwfansau a dalwyd i'r Prif Weithredwr yn cynnwys taliad o £2,840 am weithredu fel Swyddog Canlyniadau Etholiadau

Cydnabyddiaeth Ariannol i Uwch Swyddogion	Cyflog, Ffioedd a Lwfansau £'000	Lwfansau Costau £'000	Iawndal am golli Swydd £'000	Cyfraniad Pensiwn £'000	Cyfanswm £'000
Prif Weithredwr (Richard Parry Jones)*	144	1	-	26	171
Dirprwy Brif Weithredwr	114	-	-	21	135
Cyfarwyddwr (Dysgu Gydol Oes)	99	2	-	18	119
Cyfarwyddwr (Datblygu Cynaliadwy)	99	1	-	18	118
Pennaeth Swyddogaeth (Adnoddau)	23	-	19	4	46
Cyfarwyddwr (Cymuned)	99	1	-	18	118
Pennaeth Swyddogaeth – Cyfreithiol a Gweinyddol	72	-	-	14	86
Pennaeth Adnoddau Dynol	63	1	-	12	76
Pennaeth Gwasanaeth (Tai)	64	1	-	12	77
Cyfanswm	**777**	**7**	**19**	**143**	**946**

*Nodyn : O fewn i gyflog y Prif Weithredwr mae taliad o £2,840 yn cael ei gynwys am swydd y Swyddog Canlyniadau.

Mae cymhareb taliad cyflog y Prif Weithredwr fel canolrif o gyflogau'r holl weithwyr eraill yn 6.47:1.

NODYN – 35 PECYNNAU YMADAEL

Mae'r nifer o becynnau ymadael gyda chyfanswm cost fesul band a chyfanswm cost diswyddiadau gorfodol ac ymadawiadau eraill wedi eu nodi yn y tabl isod:-

Band cost pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer o ddiswyddiadau gorfodol		Nifer o ymadawiadau eraill a gytunwyd		Cyfanswm y nifer o becynnau ymadael fesul band cost		Cyfanswm cost pecynnau ymadael fesul band cost	
	2015/16	2014/15	2015/16	2014/15	2015/16	2014/15	2015/16 £000	2014/15 £000
£0 - £20,000	24	9	23	12	47	21	378	142
£20,001 - £40,000	1	0	14	9	15	9	428	232
£40,001 - £60,000	0	0	6	2	6	2	276	94
£60,001 - £80,000	0	0	2	0	2	0	127	0
£80,001 - £100,000	1	0	0	0	1	0	89	0
£100,001 - £250,000	1	0	1	0	2	0	234	0
Total	27	9	46	23	73	32	1,531	468

NODYN 36 – FFIOEDD ARCHWILIO ALLANOL

Codwyd y ffioedd canlynol ar y Cyngor mewn perthynas ag archwilio allanol ac arolygiaeth:-

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Fees payable to Wales Audit Office with regard to external audit services carried out by the appointed auditor for the year	191	193
Fees payable to Wales Audit Office with regard to external audit services carried out by the appointed auditor for prior years	18	18
Fees payable to the Wales Audit Office in respect of statutory inspections	114	130
Fees payable to PricewaterhouseCoopers LLP for the certification of grant claims and returns for the year	106	119
Fees payable to Wales Audit Office in respect of other services	-	7
Fees payable to PricewaterhouseCoopers LLP for other work as appointed auditor	-	4
Total	**429**	**471**

NODYN 37 – INCWM GRANTIAU

Mae’r Cyngor wedi credydu’r grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i’r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2014/5:-

	Nodyn	2015/16	2014/15
		£'000	£'000
Wedi’u credydu i Incwm Treth a Grantiau Amhenodol			
Grant CymllumGostyngiadau’r Dreth Gyngor	14	5,228	5,237
Grant Cynnal Refeniw (Grantiau’r Llywodraeth heb eu hamgáu)	14	67,267	68,827
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau (Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau)	14	8,848	5,718
Grant - Lwfans Atgyweiriadau Mawr (Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau)	14	2,656	2,650
Arall (Grantiau’r Llywodraeth heb eu hamgáu)	14	725	720
Cyfanswm		**84,724**	**83,152**
Wedi’u credydu i Wasanaethau			
Grantiau:			
Grant ôl 16 (Addysg)		2,616	2,711
Grant Cyfnod Sylfaen (Addysg)		1,935	2,369
Grant Taliad Teithio Consesiwn		735	726
Cymhorthdal budd-dâliadau Tai		18,694	18,186
Grant Cefnogi Pobl (SPG a SPRG)		2,882	2,887
Rheolaeth Gwastraff Cynaliadwy		1,713	1,713
Cyfanswm		**28,575**	**28,591**
Grantiau eraill:			
Gwasanaethau Canolog		77	76
Gwasanaethau Diwylliannol a Chysylltiedig		516	454
Gwasanaethau Plant Ac Addysg		3,379	4,080
Gwasanaethau Priffyrdd a Chludiant		1,532	1,210
Gwasanaethau Tai eraill		1,284	1,172
Grantiau Gofal Cymdeithasol Oedolion		779	480
Cynllunio a Datblygu		756	1,297
Gwasanaethau Amgylcheddol		40	90
Craidd Democrataidd Corfforaethol		498	565
Cyfanswm		**8,861**	**9,424**
Cyfraniadau:		**11,939**	10,506
Cyfanswm		**134,099**	**131,673**

Grantiau Cyfalaf a Dderbyniwyd Ymlaen Llaw

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans agoriadol	380	288
Ychwanegu: Grantiau Cyfalaf newydd a dderbyniwyd ymlaen llaw (heb gwrdd ag amodau defnydd)	11,555	9,135
Ad-dalu Grantiau Cyfalaf	(43)	(193)
Llai: symiau a ryddhawyd i’r Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (wedi cwrdd â’r amodau)	(10,590)	(8,850)
Balans Cau	**1,302**	**380**

NODYN 38 – PARTÏON CYSYLLTIEDIG

Mae'r Cyngor yn penodi aelodau i rai cyrff cyhoeddus, elusennol a gwirfoddol. Yn ystod 2015/16, talwyd cyfanswm o £4.546m mewn grantiau ar gyfer prynu gwasanaethau gan y cyrff hyn (£4.556m yn 2014/15). Mae'r Cyngor wedi asesu maint y trafodion unigol yn codi drwy'r partïon cysylltiedig ac mae'r datgeliadau isod yn ymwneud â thrafodion rhwng y Cyngor a'r parti cysylltiedig sydd yn uwch na £0.02m o ran eu gwaith:

Mae'r Cyngor yn aelod o Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, a thalwyd tanysgrifiad o £0.079m iddi yn 2015/16 (£0.066m yn 2014/15).

Mae Aelodau wedi datgan diddordebau mewn contractau, neu mewn sefydliadau a all fod yn ymwneud â'r Cyngor, yn y Gofrestr Statudol o Ddiddordebau Aelodau. Talwyd cyfanswm o £dim gan y Cyngor yn 2015/16 mewn perthynas â'r diddordebau hyn (£0.008m yn 2014/15).

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, drwy reolaeth gyffredinol gan Llywodraeth ganol, yn barti cysylltiedig i'r Cyngor. Cyfanswm y taliadau a wnaed i BIPBC gan y Cyngor am 2015/16 oedd £1.256m (£1.322m yn 2014/15) ac nid oedd unrhyw arian yn ddyledus ar ddiwedd y flwyddyn. Cyfanswm y derbyniadau i'r Cyngor gan BIPBC oedd £1.049m (£2.799m yn 2014/15), gyda £0.872m (£0.803m yn 2014/15) yn ddyledus gan ein parti cysylltiedig ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae nifer o sefydliadau'n annibynnol ar y Cyngor ond serch hynny'n cael effaith ar ei feysydd gwasanaeth. Fel y gall y Cyngor gynnal partneriaethau effeithiol gyda nifer o'r sefydliadau hyn, mae cynrychiolwyr o'r Cyngor, Cynghorwyr etholedig fel arfer, yn gwasanaethu ar amryfal bwyllgorau a fforymau sy'n gyfrifol amdanynt. Ceir rhestr o'r cyrff allanol a chynrychiolwyr y Cyngor arnynt yn Atodiad 1.

DIDDORDEBAU MEWN CWMNÏAU

Mae gan y Cyngor ddiddordeb mewn dau gwmni ac yn y ddau achos, yr aelod arall yw Cyngor Gwynedd ond nid oes ganddo ddylanwad mawr dros y cwmnïau hyn:-

Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf.

Cwmni Gwaredu Gwastraff Awdurdod Lleol yw Cwmni Gwastraff Môn-Arfon Cyf. a sefydlwyd ar y cyd gan ragflaenwyr Cynghorau Ynys Môn a Gwynedd yn 1994. Roedd y cwmni yn rhedeg dau safle rheoli gwastraff yn Ynys Môn a Gwynedd a oedd ar brydles gan yr Awdurdodau Lleol. Roedd y rhan fwyaf o weithgaredd y cwmni yn ymwneud â chontractau â'r ddau Awdurdod Lleol.

Yn dilyn newid yn y ddeddfwriaeth, penderfynodd y ddau Gyngor ddirwyn y cwmni i ben yn ystod 2007/08 ac ymgymryd â'r gwaith yn fewnol. Yn 2008, trosglwyddwyd yr asedau a'r ymrwymiadau gweithredol perthnasol a'r staff i'r Cyngor, ynghyd â swm balans mewn arian parod. Mae'r buddsoddiad wedi cael ei ailbrisio bob blwyddyn ac mae'r rhan fwyaf o arian y cydranddeiliaid wedi cael ei dalu'n ôl i'r ddau Gyngor. Nid yw'r budd gweddilliol yn y cwmni ar 31 Mawrth 2016 yn berthnasol i gyfrifon y Cyngor.

Cwmni Cynnal Cyf

Sefydlwyd y cwmni hwn adeg ad-drefnu llywodraeth leol ar y cyd rhwng Cynghorau Ynys Môn a Gwynedd. Mae'n darparu gwasanaethau cefnogaeth addysg dan gytundeb i ysgolion a gynhelir ac i awdurdodau addysg lleol a gwasanaethau arolygu ysgolion i Estyn. Dim ond i hyrwyddo ei amcanion y mae modd defnyddio incwm y cwmni. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae ymrwymiad y Cyngor yn gyfyngedig i £1.

Mae cyfrifon y cwmni am 2014/15 yn dangos colled net o £0.09m (£0.072m yn 2013/14). Trosiant y cwmni am 2014/15 oedd £3.013m (£3.429m yn 2012/13). Dengys cyfrifon cyhoeddedig y Cwmni rwymedigaethau net o £0.508m ar 31 Mawrth 2015 (roedd asedau net yn £0.499m ar 31 Mawrth 2014).

Gellir cael copïau o'r datganiadau ariannol gan Gwmni Cynnal Cyf, Plas Llanwnda, Caernarfon, Gwynedd. Nid yw adroddiad yr archwilwyr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol hyd at 31 Mawrth 2015 wedi ei gadarnhau. Yn ystod blwyddyn ariannol 2015/16, cyfrifodd y Cyngor am £1.128m (£1.133m yn 2014/15) o gostau'n gysylltiedig â phrynu gwasanaethau gan y cwmni.

Mae gan y Cyngor ddiddordebau mewn cwmnïau fel a ganlyn:-

Cyd-bwyllgor Addysg Cymru - WJEC CBAC Cyf

Mae'r Cyngor yn aelod o WJEC CBAC Cyfyngedig, cwmni elusennol y mae'r 22 awdurdod unedol Cymru yn aelodau ohono. Ei amcanion yw darparu gwasanaethau arholiad a datblygu a hyrwyddo gwasanaethau addysg a diwylliannol eraill. Mae'r cwmni yn gyfyngedig dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae rhwymedigaeth y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2015/16, talodd y Cyngor £0.449m (£0.379m yn 2014/15) am brynu gwasanaethau gan y cwmni.

Mae cyfrifon y Cwmni am 2014/15 (h.y. at y flwyddyn a ddaeth i ben ar 30 Medi), yn dangos symudiad net positif mewn cronfeydd o £5.281m (symudiad net positif mewn cronfeydd o £4.23m yn 2013/14). Trosiant y cwmni am 2014/15 oedd £40.704m (£39.31m yn 2013/14) a'i asedau net yn £32.04m ar 30 Medi 2015 (£26.76m ar 30 Medi 2013).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni o WJEC CBAC Cyfyngedig, 245 Rhodfa'r Gorllewin, Llandaf, Caerdydd, CF5 2YX. Nid yw adroddiad yr archwiliwr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol i 30 Medi 2015 wedi ei gadarnhau.

Menter Môn Cyfyngedig

Mae'r Cyngor yn aelod o Menter Môn Cyf, ac roedd yn un o dri aelod ar 31 Mawrth 2016. Mae'r cwmni yn hyrwyddo twf economaidd yn Ynys Môn wledig. Mae'r cwmni wedi ei gyfyngu dan warant, heb gyfalaf cyfranddaliadau, ac mae ymrwymiad y Cyngor yn gyfyngedig i un bunt.

Yn ystod blwyddyn ariannol 2015/16, talodd y Cyngor £0.133m i'r cwmni i gefnogi ei weithgareddau (£0.255m yn 2014/15).

Mae cyfrifon y Cwmni am y flwyddyn ariannol ddaeth i ben ar 31 Rhagfyr 2014 yn dangos incwm net cyn treth o £0.003m (incwm net o £0.223m ar ôl treth yn 2013/14). Trosiant y Cwmni am 2014 oedd £5.782m (£6.717m yn 2013) a'i asedau net yn £0.535m ar 31 Rhagfyr 2014, (£0.631m yn 2013).

Gellir cael copïau o gyfrifon y cwmni o Menter Môn, Neuadd y Dref, Sgwar Buckley, Llangefni, Ynys Môn. Nid yw adroddiad yr archwilwyr ar y cyfrifon am y flwyddyn ariannol i 31 Rhagfyr 2014 wedi cael ei gadarnhau.

Ysgol Sefydledig Caergeiliog

Mae balansau ar gyfer asedau a rhwymedigaethau cyfredol a reolir gan Ysgol Sefydledig Caergeiliog wedi eu cynnwys yn y cyfrifon yma, ac o'r herwydd nid yw cronfeydd wrth gefn yr ysgol, fel y cânt eu nodi yn y fantolen hon, ond yn cynrychioli'r asedau net cyfredol. Mae gan yr ysgol hefyd asedau nad ydynt yn gyfredol o £0.613m ar y fantolen ar 31 Mawrth 2016 (£0.627m ar 31 Mawrth 2015), ar sail cyfuniad o brisiant a chost hanesyddol, llai dibrisiant. Mae'r asedau nad ydynt yn gyfredol wedi eu breinio yng Nghorff Llywodraethu'r ysgol ac ni chânt eu hymgorffori yn y Fantolen hon.

NODYN 39 – CRONFEYDD YMDDIRIEDOL

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel ymddiriedolwr i nifer o gronfeydd ymddiriedol. Mae eu cyfrifon ar gael gan yr Adain Gyfrifeg. Yn ychwanegol at gymynroddion i bethau megis gwobrau mewn ysgolion a chysuron a gwelliannau yn sefydliadau'r Gwasanaethau Cymdeithasol, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am gronfeydd Ymddiriedol fel a ganlyn:-

Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn (Rhif 1000818)

Y Cyngor yw unig ymddiriedolwr Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn, sef ymddiriedolaeth a sefydlwyd i weinyddu buddsoddiadau a brynwyd gydag arian a gafwyd gan Shell UK Limited pryd y daeth gwaith y cwmni i ben yn y lanfa olew oedd ganddo ym Môn. Amcanion yr Ymddiriedolaeth Elusennol yw darparu cyfleusterau er lles cyffredinol cyhoeddus pobl sy'n byw yn Ynys Môn. Mae'n gwneud hyn trwy gyfrannu tuag at wariant ar wasanaethau cyhoeddus a thrwy roi grantiau i gyrff elusennol a gwirfoddol.

Yn 2015/16, derbyniodd y Cyngor £0.215m (£0.215m yn 2014/15) tuag at gostau rhedeg Oriel Ynys Môn.

Cronfa'r Degwm

Ar hyn o bryd, gweinyddir buddsoddiadau'r gronfa gan Gyngor Gwynedd ar ran yr awdurdodau a olynodd yr hen Gyngor Sir Gwynedd, er bod cynlluniau i'w trosglwyddo i'r Cyngor hwn. Yn y cynllun i weinyddu'r gronfa, dywedir bod rhaid defnyddio'r incwm at ddibenion elusennol - rhai addysgol, adloniadol a chymdeithasol - yn ôl disgresiwn y Cyngor.

Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn (Rhif 525254)

Mae 75% o'r incwm net o Stad Elusennol David Hughes yn ffurfio rhan o Gronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn - sef Cronfa y mae'r Cyngor yn Ymddiriedolwr iddi. Defnyddir yr incwm i ddibenion addysgol penodol. Telir y 25% arall i "Elusen David Hughes er Lles y Tlodion", elusen nad yw'n cael ei gweinyddu gan y Cyngor.

Ar 31 Mawrth 2016, roedd balansau'r Cronfeydd Ymddiriedol (yn ôl gwerth yr asedau ar y farchnad) yn:-

Crynodebau datganiad cyn eu harchwilio	2015/16 Incwm £'000	2015/16 Gwariant £'000	2015/16 Asedau £'000	2015/16 Ymrwymiadau £'000
Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn	527	894	20,110	914
Cronfa'r Degwm	6	11	957	20
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	94	118	3,235	4

Crynodebau datganiad cyn eu harchwilio	2014/15 Incwm £'000	2014/15 Gwariant £'000	2014/15 Asedau £'000	2014/15 Ymrwymiadau £'000
Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn	537	795	20,793	763
Cronfa'r Degwm	135	15	934	12
Cronfa Ymddiriedolaeth Addysg Bellach Ynys Môn	95	80	3,267	22

Nodwch os gwelwch yn dda bod enillion nad oeddynt wedi eu gwireddau ar y prisiad o asedau wedi cael eu cynnwys yn flaenorol yn y golofn 'incwm' ar gyfer Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn. Fodd bynnag, nid ydynt wedi eu cynnwys ar gyfer 2015/16 oherwydd nid yw'r enillion hyn yn incwm yn yr ystyr traddodiadol ac mae cynnwys enillion nad ydynt wedi eu gwireddu gydag incwm yn rhoi camargraff o'r incwm gweithredol a dderbyniwyd gan yr elusen. Caiff yr enillion nad chawsant eu gwireddu eu hadlewyrchu yn yr asedau oherwydd byddai gwerth asedau cwmni wedi cynyddu gyda'r enillion. O'r herwydd, mae'r crynodeb o'r datganiad ar archwiliwyd wedi cael ei ailddatgan uchod. Yn y cyfrifon ar gyfer 2014/15, adroddwyd bod gan Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn £1.962m o incwm, fodd bynnag, roedd £1.425 o hwn yn ymwneud ag enillion nad oeddynt wedi eu gwireddu ar adeg ailbrisio buddsoddiadau a gall y symiau amrywio o ddydd i ddydd.

Cyfanswm gwerth y cronfeydd eraill ar 31 Mawrth 2016, gan gynnwys buddsoddiadau yn ôl eu gwerth ar y farchnad yw £0.244m (£0.245 ar 31 Mawrth 2015).

NODYN 40 – CYNLLUN PENSIWN ATHRAWON

Mae athrawon a gyflogir gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan yr Adran Addysg. Mae'r cynllun yn rhoi buddiannau penodol i athrawon ar eu hymddeoliad, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y gost drwy dalu cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o dâl pensiynadwy aelodau.

Yn dechnegol, cynllun buddiannau diffiniedig yw'r cynllun. Fodd bynnag, mae'r cynllun heb ei gyllido ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol er mwyn cyfrifo cyfradd cyfraniad cyflogwyr i'w thalu gan awdurdodau lleol. Nid yw'r Cyngor yn gallu adnabod ei ran o'r sefyllfa ariannol waelodol a pherfformiad y cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifo. At ddiben y Datganiad Cyfrifon yma, maent, felly, yn cael eu cyfrifo ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2015/16, talodd y Cyngor Sir £3.502m i Bensiynau Athrawon yn ymwneud â buddiannau ymddeol athrawon, a oedd yn cynrychioli 14.79% o dâl pensiynadwy (£3.153m a 14.1% yn 2014/15). Yn ychwanegol, 'roedd taliadau yn ymwneud ag ychwanegiadau ar gyfer ymddeol yn gynnar ac ati a wnaed ar sail talu-wrth-fynd yn £ddim (£dim yn 2014/15). Nid oedd unrhyw gyfraniadau'n daladwy ar ddiwedd y flwyddyn.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddiannau ychwanegol a ddyfernir ar gyfer ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun athrawon. Cyfrifir am y costau hyn ar sail buddiannau diffiniedig, a manylir arnynt yn Nodyn 41 isod.

NODYN 41 – CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG LLYWODRAETH LEOL

Buddiannau Ymddeoliad

Cyfranogiad yn y Cynllun Pensiwn Awdurdod Leol

Fel rhan o delerau ac amodau gwaith ei swyddogion a'i weithwyr eraill, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er nad yw'r buddiannau yma yn cael eu talu hyd nes i'r gweithwyr ymddeol, mae gan y Cyngor rwymedigaeth i wneud y taliadau sydd raid eu dangos ar yr adeg mae'r gweithwyr yn ennill eu hawliau i'r dyfodol.

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yng Nghronfa Bensiwn Gwynedd a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hwn yn gynllun a gyllidir, gan olygu fod y Cyngor a gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, a gyfrifir ar lefel y bwriedir iddi gydbwyso rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

a. Trafodion yn ymwneud â buddiannau ymddeoliad

Mae'r Cyngor yn adnabod cost y buddiannau ymddeol yn yr adroddiadau ar gostau'r gwasanaethau pan mae'r gweithwyr yn eu hennill, yn hytrach na phan mae'r buddiannau yn cael eu talu fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r gost sydd raid ei dangos yn erbyn y Dreth Gyngor yn seiliedig ar yr arian a delir yn ystod y flwyddyn ac, felly, mae gwir gost buddiannau ar ôl cyflogaeth / ymddeoliad yn cael eu symud allan o'r Gronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn. Yn ystod y flwyddyn, mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r Balans Cronfa Gyffredinol drwy'r Datganiad o'r Symudiad mewn Cronfeydd Wrth Gefn:

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Cost y gwasanaeth yn cynnwys:		
Costau cyfredol y gwasanaeth	10,132	7,775
Colledion ar setliadau neu gwtogiadau	96	224
Cyfanswm cost y Gwasanaeth	**10,228**	**7,999**
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost llog ar yr ymrwymiad budd diffiniedig	11,255	12,502
Incwm llog ar Asedau'r Cynllun	(7,217)	(8,599)
Cyfanswm y buddiannau Ôl-Gyflogaeth sy'n cael eu codi i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth y Gwasanaeth	**14,266**	**11,902**
Elw ar Asedau'r Cynllun (ac eithrio symiau sydd wedi eu cynnwys yn y gwariant llog net)	1,532	(16,041)
Elw a cholledion actiwarïaid yn codi oherwydd newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(33,606)	48,780
Arall	(3,864)	(1,565)
Ailfesur yn llwyr yr ymrwymiad o ran buddiannau net diffiniedig yn cynnwys	**(35,938)**	**31,174**
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**(21,672)**	**43,076**
Gwyrdroi'r taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol â'r côd	5,482	3,152
Swm gwirioneddol a godwyd yn erbyn balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn ystod y flwyddyn:		
Cyfraniad y cyflogwyr sy'n daladwy i'r cynllun	8,784	8,750
Cyfanswm y buddiannau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Gwarged neu'r Diffyg ar ddarparu Gwasanaethau	**14,266**	**11,902**

b. Asedau ac Ymrwymiadau Pensiwn a gydnabyddir yn y Fantolen

Mae ymrwymiadau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull credyd uned rhagdybiedig, amcangyfrif o'r pensiynau a fydd yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau ac ati. Mae'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a'r ymrwymiadau o ran Buddiannau Dewisol wedi cael eu hasesu gan Hymans Robertson LLP, cwmni annibynnol o actiwarïaid ac mae'r amcangyfrifon yn seiliedig ar y prisiad llawn diweddaraf o'r Cynllun ar 31 Mawrth 2016.

Mae'r symiau sydd wedi eu cynnwys yn y Fantolen yn codi o ymrwymiad yr Awdurdod mewn perthynas ai gynllun buddiannau diffiniedig fel a ganlyn:	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
	£'000	£'000
Gwerth Presennol Asedau'r Cynllun	231,770	224,961
Gwerth Presennol Ymrwymiadau'r Cynllun	(326,792)	(350,438)
Ymrwymiad net yn codi o'r rhwymedigaethau diffiniedig	**(95,022)**	**(125,477)**

Cysoni Gwerth Presennol Ymrwymiadau'r Cynllun

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	**350,438**	**290,788**
Cost gyfredol y gwasanaeth	10,132	7,775
Cost llog	11,255	12,502
Cyfraniadau gan y sawl sy'n rhan o'r cynllun	2,175	2,095
Ailfesur (elw) a cholledion	(37,470)	47,215
Colledion actiwaraidd yn codi o eraill	96	225
Ymrwymiadau a ddaeth i ben ar adeg setlo		
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllido	(1,027)	(1,054)
Amcangyfrif o'r buddiannau a dalwyd	(8,807)	(9,108)
Balans ar 31 Mawrth	**326,792**	**350,438**

Cysoni gwerth presennol asedau'r cynllun:-

	2015/16	2014/15
	£'000	£'000
Gwerth Teg Agoriadol Asedau'r Cynllun ar 1 Ebrill	**224,961**	**199,636**
Incwm Llog	7,217	8,601
Elw ar asedau a gynlluniwyd (heb gynnwys gwariant llog net)	(1,532)	16,041
Cyfraniadau gan aelodau	2,174	2,095
Cyfraniadau gan y cyflogwr	7,757	7,696
Cyfraniadau mewn perthynas â buddiannau nad oeddynt yn cael eu cyllido	1,027	1,054
Buddiannau a dalwyd nad oeddynt yn cael eu cyllid+B45o	(1,027)	(1,054)
Buddiannau a dalwyd	(8,807)	(9,108)
Balans ar 31 Mawrth	**231,770**	**224,961**

c) Gwerth Teg Asedau'r Cynllun

Asedau'r Cynllun Pensiwn y Cyngor yw :-

Prif gategorïau asedau'r gronfa yn ôl y prisiau a ddyfynnwyd ar 31 Mawrth 2016.

	2015/16 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2015/16 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredo £'000	2014/15 Prisiau a Ddyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000	2014/15 Prisiau nas dyfynnwyd mewn Marchnadoedd Gweithredol £'000
Arian a chywerthoedd arian	7,138		4,059	
Buddsoddiad ecwiti (yn ôl y math o ddiwydiant)				
Defnyddwyr	7,371		6,230	
Sefydliadau Ariannol	3,778		3,508	
Ynni a Chyfleustodau	1,270		4,633	
Iechyd a Gofal	13,363		9,365	
Technoleg Gwybodaeth	7,670		6,540	
Arall	9,234		11,403	
Gwarantau dyled		30,975		
Buddsoddiadau Ecwiti Preifat		9,418		9,514
Ecwiti	47,045	68,204	51,353	63,910
Bondiau		-		31,154
Isadeiledd		1,929		1,061
Eiddo Tiriog				
Eiddo yn y DU	4,423	19,514		21,580
Eiddo dramor		438		651
Cyfanswm Gwerth yr holl Asedau	101,292	130,478	97,091	127,870
Cyfanswm Gwerth yr Asedau Gweithredol ac Anweithredol		**231,770**		**224,961**

Prif gategorïau asedau'r cynllun fel canran o asedau'r cynllun cyfan

Mae asedau Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cynnwys y categorïau canlynol, yn ôl y gyfran o'r asedau cyfan a ddelir:-

	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
Arian a chyfwerthoedd arian	3%	2%
Buddsoddiadau ecwiti (yn ôl y math o ddiwydiant)	0%	0%
Defnyddwyr	3%	3%
Ynni a chyfleustodau	1%	2%
Sefydliadau Ariannol	2%	2%
Iechyd a Gofal	6%	4%
Technoleg Gwybodaeth	3%	3%
Arall	4%	5%
Ecwiti preifat	4%	4%
Gwarantau dyled arall	13%	0%
Cronfeydd Buddsoddi ac Unedau Buddsoddi		
Ecwiti	50%	51%
Bondiau	0%	14%
Isadeiledd	1%	0%
Eiddo Tiriog		
Eiddo	10%	10%
Eiddo Tramor	-	-
Cyfanswm	100%	100%

cc

ch. Hanes y Cynllun

Dadansoddiad o asedau a rhwymedigaethau'r cynllun

	31 Mawrth 2016 £'000	31 Mawrth 2015 £'000	31-Mawrth 2014 £'000	31 Mawrth 2013 £'000	31 Mawrth 2012 £'000
Gwerth Teg yr Asedau yn y cynllun pensiwn	231,770	224,961	199,636	190,773	167,224
Gwerth Cyfredol Rhwymedigaeth Budd Diffiniedig	(326,792)	(350,438)	(290,788)	(270,807)	(230,971)
Diffyg yn y Cynllun	**(95,022)**	**(125,477)**	**(91,152)**	**(80,034)**	**(63,747)**

Mae'r rhwymedigaethau yn dangos maint y rhwymedigaethau gwaelodol sdd gan y Cyngor i'w talu yn yr hirdymor i dalu buddiannau ymddeoliad. Mae'r cyfanswm rhwymedigaeth presennol o £326.8m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y'i cofnodwyd yn y Fantolen, yn arwain at rwymedigaeth net o £95m.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau statudol ar gyfer ariannu'r diffyg yn golygu bod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach. Bydd y diffyg yng Nghynllun Pensiwn Gwynedd yn cael ei adennill drwy gynyddu'r cyfraniadau, fel yr asesir gan actwari'r cynllun, dros weddill oes waith y gweithwyr.

d) Y Prif Ragdybiaethau a ddefnyddiwyd gan yr Actiwari oedd:-

	2015/16	2014/15
Rhagdybiaethau Marwoledd		
Hirhoedledd yn 65 bensiynwyr presennoi:		
Dynion	22.0 years	22.0 years
Merched	24.0 years	24.0 years
Hirhoediedd yn 65 bensiynwyr dyfodol:		
Dynion	24.4 years	24.4 years
Merched	26.6 years	26.6 years
Graddfa Cynnydd Chwyddiant Pensiwn	2.20%	2.40%
Gradda cynndd mewn cyflogau	4.20%	4.30%
Dychweliad disgwyliedig ar yr asedau	2.50%	12.30%
Graddfa didisgownt	3.50%	3.20%
Defnyddio'r opsiwn I drosi pensiwn blynyddol I lwmp swm ymddeoliad:		
Gwasanaeth I Ebrill 2008	50.00%	50.00%
Gwasaneath ôl Ebrill 2008	75.00%	75.00%

dd) Dadansoddiad Sensitifrwydd

Mae'r dadansoddiad sensitifrwydd isod yn seiliedig ar newidiadau posibl i'r rhagdybiaethau a all yn rhesymol ddigwydd ar ddiwedd y cyfnod adrodd. Ar gyfer pob newid mewn rhagdybiaeth, mae'n cymryd yn ganiataol bod yr holl ragdybiaethau eraill yn gyson. Mae'r dadansoddiad o sensifitrwydd yn dangos y gallai gostyngiad 0.5% yn y gyfradd ddisgownt wirioneddol oherwydd newidiadau posibl yn y farchnad, gynyddu rhwymedigaethau'r gronfa gan £36.2m oherwydd rhoddir gwerth uwch ar fuddion a delir yn y dyfodol. Mae ansicrwydd hefyd ynghylch disgwyliad oes. Dengys y dadansoddiad sensitifrwydd y gall cynnydd o flwyddyn yn nisgwyliad oes yr aelodau gynyddu rhwymedigaethau'r gronfa gan £9.8m. Gallai cynnydd 0.5% mewn cyflogau olygu cynnydd o £12.7m yng nghostau'r gronfa. Gallai cynnydd 0.5% yn y gyfradd bensiynau olygu cynnydd o 22.7m mewn rhwymedigaethau. Mae'r amcanbrisiau yn y dadansoddiad sensitifrwydd wedi cael eu gweithio allan yn unol â thybiaethau actiwaraidd proffesiynol, IAS19 a FRS102.

Newid yn y rhagdybiaethau ar 31 Mawrth 2016	% Y Cynnydd yn fras I'r Cyflogwr	Swn Ariannol Bras £'000
0.5% o ostyngiad yn y gyfradd ddisgownt wirioneddol	11%	36,217
Cynnydd o 1 flwyddyn yn nisgwyliad oes yr aelodau	3%	9,804
Cynnydd 0.5% yn y gyfradd gyflogau	4%	12,720
Cynnydd o 0.5% yn y pensiynau	7%	22,696

e) Yr Effaith ar Lif Arian yr Awdurdod

Amcan y cynllun yw cadw cyfraniadau'r cyflogwr ar gyfradd sydd mor gyson ag y gall fod. Mae gan y Cyngor strategaeth gydag actiwari'r cynllun i sicrhau lefel gyllido o 100% yn ystod yr 20 mlynedd nesaf. Caiff lefelau cyllido eu monitro'n flynyddol. Caiff y prisiad tairblwyddol nesaf ei gwblhau erbyn 31 Mawrth 2019.

Bydd angen i'r cynllun gymryd i ystyriaeth y newidiadau cenedlaethol i'r cynllun dan Ddeddf Gwasanaethau Pensiynau Cyhoeddus 2013.

Yn unol â'r Ddeddf, efallai na fydd yr GPLlL yn Lloegr a Chymru, a'r prif gynlluniau cyfredol eraill ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus, yn darparu buddiannau ar gyfer gwasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2014 (neu Wasanaeth ar ôl 31 Mawrth 2015 yn achos y prif gynlluniau pensiwn eraill ar gyfer gwasanaeth cyhoeddus yn Lloegr a Chymru). Mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaeth ar gyfer rheoleiddio'r cynllun mewn fframwaith cyffredinol er mwyn sefydlu cynlluniau yn seiliedig ar yr enillion cyfartalog yn ystod gyrfa wedi eu hailbrisio er mwyn talu pensiynau a buddiannau eraill.

Mae'r rhwymedigaethau'n dangos yr ymrwymiad sydd ar y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddiannau ôl-gyflogaeth (ymddeoliad). Mae'r rhwymedigaeth net o £95.02m yn cael effaith sylweddol ar werth net y Cyngor fel y cafodd ei gofnodi yn y Fantolen. Fodd bynnag, mae trefniadau statudol ar gyfer cyllido'r diffyg yn golygu fod sefyllfa ariannol y Cyngor yn parhau i fod yn iach.

Gwneir iawn am y diffyg yn y cynllun llywodraeth leol drwy gynyddu'r cyfraniadau dros weddill oes gweithio'r gweithwyr (h.y. cyn y bydd y taliadau'n ddyledus) yn unol ag asesiad actiwari'r cynllun; nid oes angen cyllid ond i gwrdd â chostau buddiannau dewisol pan fydd y pensiynau'n cael eu talu.

f) Amcangyfrif o'r cyfraniadau i'w talu i Gronfa Bensiwn Gwynedd yn 2016/17

Mae'r Cyngor yn rhagweld y bydd yn talu cyfraniad o £7.9m i'r cynllun yn 2016/17. Mae hyd cyfartalog rhwymedigaeth buddiannau diffiniedig ar gyfer aelodau'r cynllun ar ôl ei bwysoli yn 19.4 o flynyddoedd.

Y swm sy'n ddyledus i Gyngor Gwynedd mewn perthynas â chyfraniadau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol am 2015/16 ar 31 Mawrth 2016 yw £0.977m ac mae wedi ei gynnwys yn y nodyn datgelu o ran credydwyr tymor byr.

NODYN 42 – RHWYMEDIGAETHAU AMODOL

Tâl Cyfartal, Statws Sengl ac Arfarnu Swyddi

Mae'r Cyngor yn wynebu nifer o hawliadau cyflog cyfartal gan weithwyr presennol a chan gyn-weithwyr. Efallai bydd rhai o'r hawliadau yma'n cael eu setlo ond ni wyddys i sicrwydd faint fydd y swm terfynol a fydd yn daladwy oherwydd amrywiadau posibl yn y symiau setlo yn achos hawliau cyfredol ac oherwydd y posibilrwydd y caiff hawliadau pellach eu cyflwyno.

Adran 117 Deddf Iechyd Meddwl 1983

Yn dilyn dyfarniadau a gadarnhawyd yn Nhŵr Arglwyddi ac adroddiad diweddar gan Ombwdsmon Llywodraeth Leol ar achosion prawf mewn lleoedd eraill, nid oedd grym i godi am wasanaethau a ddarparwyd dan Adran 117 y Ddeddf Iechyd Meddwl 1983, ac mae'r Cyngor yn gorfod ad-dalu costau o'r fath. Er bod nifer o achosion wedi cael eu setlo, mae cyfanswm yr ymrwymiad hwn yn anodd ei gyfrifo ond mae swm wedi ei neilltuo mewn cronfa wrth gefn glustnodedig ar gyfer ad-daliadau o'r fath, ond ni wyddys i sicrwydd ar hyn o bryd faint fydd yr ymrwymiad terfynol.

Ceisiodd grwp o gwmniau chwilota eiddo hawlio ad-daliad o ffioedd a dalwyd i'r cyngor i weld data pridiannau tir. Mae'r partion wedi dod i gytundeb ar y ceisiadau. Mae'r Ctngor wedi cytuno i dalu costau cyfreithiol y cwmniau chwilota eiddo yn amodol ar asesiad manwl drwy gyfrwng agwedd cost y cais dim ond os nad yw trafodion yn cael eu cytuno. Mae'r cyngor yn cynnal trafodaethau gyda'r hawlwyr am yr agwedd cost y ceisiadau. Ar hyn o bryd nid yw'm bosibl rhoi gwerth terfynnol ar rhwymedigaethau posibl felly mae'r Cyngor yn cysidro hyn i fod yn rhwymedigaeth wrth gefn.

NODYN 43 – ASEDAU AMODOL

Mae'r Cyngor yn cadw nifer o bridiannau cyfreithiol dros eiddo preswyl â pherchenogion preifat, lle darparwyd cefnogaeth i'r prynwyr dan gynlluniau ar gyfer prynu tai â chefnogaeth, gyda'r Cyngor hefo'r hawl am ran o'r enillon ar werthiant yr eiddo. Ar 31 Mawrth 2016 roedd 108 eiddo o'r fath a rhagamcanwyd mai'r uchafswm a ellid, o bosib, ei dderbyn oedd tua £3.795m. Fodd bynnag, bydd amrywiaeth yn y gwir swm a dderbynnir, yn seiliedig ar brisiau gwerthu'r eiddo unigol a natur unrhyw alwadau cyfreithiol arall yn eu herbyn ac, efallai, bydd yn cymryd blaenoriaeth dros bridiant y Cyngor. Mae amseru unrhyw dderbyniadau yn ddibynnol ar unrhyw werthiannau.

NODYN 44 – OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae'r categorïau canlynol o Offerynnau Ariannol yn cael eu cario yn y Fantolen:-

	Tymor hir		Cyfredol	
	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
Balansau Arian parod				
Adneuon banc	-	-	17,283	13,208
Cyfanswm arian a buddsoddiadau	**-**	**-**	**17,283**	**13,208**
Dyledwyr				
Benthyciadau a Derbyniadau	688	430	8,113	5,082
Cyfanswm Dyledwyr	**688**	**430**	**8,113**	**5,082**
Benthyciadau				
Rhwymedigaethau Ariannol ar gost amorteiddio	110,735	89,575	9	1,725
Cyfanswm Benthyciadau	**110,735**	**89,575**	**9**	**1,725**
Credydwyr				
Rhwymedigaethau Ariannol ar gost amorteiddio	-	-	15,700	10,289
Cyfanswm Credydwyr	**-**	**-**	**15,700**	**10,289**

Nid yw dyledwyr a chredydwyr yn y tabl hwn yn cynnwys trafodion gydag adrannau'r llywodraeth, gwerth damcaniaethol yr absenoldebau sydd wedi cronni ac sy'n ddyledus i staff ac incwm a thaliadau'n codi o drethi sy'n golygu, hefyd, fod trafodion sy'n ymwneud â'r dreth gyngor a threthi busnes hefyd wedi eu gadael allan.

Incwm, Gwariant, Enillion a Cholledion

Caiff yr enillion a'r colledion a gydnabyddir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas ag offerynnau ariannol eu mesur fel a ganlyn:-

	2015/16			2014/15		
	Rhwymedigaethau Ariannol wedi'u mesur ar gost lai amorteiddio cronedig £'000	Asedau Ariannol Benthyciadau a derbyniadau wedi eu hailddatgan £'000	Cyfanswm £'000	Rhwymedigaethau Ariannol wedi'u mesur ar gost lai amorteiddio cronedig £'000	Asedau Ariannol Benthyciadau a derbyniadau wedi eu hailddatgan £'000	Cyfanswm £'000
Treuliau llog	5,997	-	5,997	5,117	-	5,117
Cyfanswm treuliau mewn Gwarged neu Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	**5,997**	**-**	**5,997**	**5,117**	**-**	**5,117**
Incwm llog	-	(88)	(88)	-	(91)	(91)
Cyfanswm incwm mewn Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	**-**	**(88)**	**(88)**	**-**	**(91)**	**(91)**
Enilliad/(Colled) Net am y flwyddyn	**5,997**	**(88)**	**5,909**	**5,117**	**(91)**	**5,026**

Gwerth Teg Asedau a Rhwymedigaethau

Mae rhwymedigaethau ariannol, a gynrychiolir gan fenthyca, a chredydwyr ac asedau ariannol, a gynrychiolir gan fenthyciadau a derbyniadau, a dyledwyr tymor hir yn cael eu cario yn y Fantolen ar gost amorteiddio. Gellir asesu eu gwerth teg trwy gyfrifo gwerth presennol y llif arian a fydd yn digwydd dros weddill tymor yr offerynnau, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:-

- Amrediad amcangyfrifiedig graddfeydd llog ar 31 Mawrth 2016 o 1.33% i 3.12% ar gyfer benthyciadau o'r Bwrdd Benthyca Gwaith Cyhoeddus (PWLB) yn seiliedig ar y graddfeydd benthyca newydd ar gyfer benthyciadau cyfatebol ar y dyddiad hwnnw;
- Ni chydnabyddir ad-daliad cynnar neu amhariad;
- Pan fo offeryn yn aeddfedu yn y 12 mis nesaf, tybir bod y swm sy'n cael ei gario yn cyfateb yn fras i werth teg;
- Cymerir bod gwerth teg dyledwyr a chredydwyr tymor byr yn cyfateb i'r swm y maent yn eu cario ar ddyddiad y Fantolen.

Dadansoddiad benthyciadau yn ôl dyddiad aeddfedu:-

	2015/16	2015/16	2015/16	2014/15	2014/15	2014/15
	Prifswm Gweddillol	Llog wedi Cronni	Cost lai Amorteiddio Cronedig	Prifswm Gweddillol	Llog wedi Cronni	Cost lai Amorteiddio Cronedig
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
>25 blwyddyn	66,508	-	66,508	55,515	-	55,515
15-25 blwyddyn	14,056	-	14,056	6,312	-	6,312
10-15 blwyddyn	5,905	-	5,905	3,494	-	3,494
5-10 blwyddyn	4,222	-	4,222	8,714	-	8,714
2-5 blwyddyn	14,534	-	14,534	15,531	-	15,531
1-2 blwyddyn	5,510	-	5,510	9	-	9
Cyfanswm y benthyciadau tymor hir	**110,735**	**-**	**110,735**	**89,575**	**-**	**89,575**
Cyfanswm Benthyciadau Tymor Byr (< 1 blwyddyn)	**9**	**2,119**	**2,128**	**7**	**1,681**	**1,688**

Mae'r gwerth teg a gyfrifir fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2016		31 Mawrth 2015	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£'000	£'000	£'000	£'000
Rhwymedigaethau Ariannol	110,744	181,649	90,386	130,719
Credydwyr Tymor Hir	-	-	55	55

	31 Mawrth 2016		31 Mawrth 2015	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau a derbyniadau	17,248	17,283	13,638	13,663

Mae gwerth teg y rhwymedigaethau yn fwy na'r swm cario oherwydd bod portffolio'r Cyngor o fenthyciadau yn cynnwys nifer o fenthyciadau graddfa sefydlog ble mae'r raddfa llog yn uwch na'r graddfeydd cyffredinol ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r ymrwymiad hwn i dalu llog uwchben y graddfeydd marchnad bresennol yn cynyddu faint sydd raid i'r Cyngor ei dalu, pe gofynnai'r benthyciwr am, neu y cytunai ar, ad-daliad cynnar o'r benthyciadau.

Mae gwerth teg yr asedau yn fwy na'r swm cario oherwydd bod portffolio'r Cyngor o fuddsoddiadau'n cynnwys nifer o fenthyciadau graddfa sefydlog ble mae'r raddfa llog a dderbynnir yn uwch na'r graddfeydd sydd ar gael ar gyfer benthyciadau tebyg ar ddyddiad y Fantolen. Dengys hyn enilliad tybiannol i'r dyfodol (wedi'i seilio ar amodau economaidd ar 31 Mawrth 2016) y priodolir i'r ymrwymiad i dderbyn llog uwchlaw'r graddfeydd marchnad bresennol.

NODYN 45 – NATUR A MAINT Y RISGIAU SY'N DEILLIO O OFFERYNNAU ARIANNOL

Mae gwaith y Cyngor yn golygu ei fod yn agored i sawl risg ariannol:-

Risg Credyd - y posibilrwydd bod partïon eraill yn methu â thalu'r symiau dyledus i'r Cyngor.

Risg Hylifedd - y posibilrwydd na fydd yr arian gan y Cyngor i gwrdd ag ymrwymiadau yng nghyswllt taliadau.

Risg y Farchnad - y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn wynebu colled ariannol oherwydd newidiadau mewn mesurau megis cyfraddau llog a symudiadau yn y farchnad stoc.

Mae'r rheolaeth gyffredinol dros risgiau sylweddol sy'n codi o'r Offerynnau Ariannol yn cael cefnogaeth Datganiad Strategaeth Rheoli'r Trysorlys y Cyngor a hefyd y Strategaeth Buddsoddi Blynyddol sydd wedi ei chymeradwyo gan y Cyngor Llawn.

Risg Credyd

Mae risg credyd yn codi oherwydd yr adneuon mewn banciau a sefydliadau ariannol, ond hefyd oherwydd credyd i gwsmeriaid y Cyngor (dyledwyr ar y Fantolen).

Nid ydym yn trefnu adneuon gyda banciau a sefydliadau ariannol oni bai eu bod, ar ôl cael eu harchwilio'n annibynnol, wedi cael graddfa credyd digonol neu lefel o warant llywodraeth, a phenderfynir ar uchafsymiau credyd i bob gwrthbarti. Gosododd y Cyngor nifer o gyfyngiadau yn seiliedig ar raddfeydd credyd ar gyfer gwahanol gyrff, gwahanol gyfnodau a symiau, ac mae ganddo bolisi o beidio â benthyca rhagor na £10m i unrhyw un sefydliad heblaw am lywodraeth y DU. Mae'n monitro cyfraddau credyd yn gyson a chaiff rybudd o unrhyw newidiadau gan ei ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys. Cymerir camau priodol yn sgil unrhyw newid gan ddilyn y Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol. Paratoir Adroddiad Trysorlys Blynyddol sy'n manylu ar y gwaith buddsoddi.

Mae'r dadansoddiad a ganlyn yn crynhoi'r potensial i'r Cyngor fod yn agored i risg credyd, yn seiliedig ar brofiad o ddiffygion a medru casglu dros yr ugain mlynedd diwethaf.

Amcangyfrif o Swm Uchaf y Diffyg a Dyledion Anghasgladwy

	Swm £000	Profiad hanesyddol o ddiffyg talu %	Amcangyfrif Datguddiad Uchafswm 2015/16 £000	Amcangyfrif Datguddiad Uchafswm 2014/15 £000
Banciau a Chyrff Ariannol (dim wedi Gwladoli)	16,243	-	-	-
Banciau DU sydd Wedi Gwladoli/ Gwladoli'n Rhannol	1	-	-	-
Awdurdodau Lleol y DU	-	-	-	-
	-	-	-	-
Dyledwyr masnach dan 1 flwyddyn	**2,054**	**10**	**205**	**75**
Dyledwyr masnach rhwng 1-2 flynedd	**67**	**20**	**13**	**16**
Dyledwyr masnach rhwng 2-6 blynedd	**179**	**30-70**	**125**	**24**
Dyledwyr masnach 6+ blwyddyn	**23**	**100**	**23**	**5**
Cyfanswm dyledwyr masnach	**2,323**		**367**	**120**

Roedd yr holl adneuon a oedd yn sefyll ar ddiwedd y flwyddyn wedi eu gwneud yn wreiddiol am lai na blwyddyn

Ni aethpwyd tu draw i unrhyw uchafswm credyd yn ystod y flwyddyn ariannol ac ni thorrwyd unrhyw feini prawf gwrthbartïon. Nid yw'r Cyngor yn disgwyl y bydd unrhyw golledion oherwydd bod unrhyw un o'i wrthbartïon yn methu â pherfformio yng nghyswllt adneuon. Mae'r argyfwng credyd presennol wedi cynyddu'r posibilrwydd o fethu talu ac mewn ymateb i hynny, mae'r Cyngor wedi mabwysiadu meini prawf credyd llymach ar gyfer gwrthbartïon buddsoddi o fewn ei bolisi cyffredinol.

Mae’r dyledwyr masnachol a ddangosir yn y rhan hon yn ymwneud â dyledion sy’n cael eu casglu drwy system mân-ddyledion y Cyngor yn unig. Mae’r ffigyrau dyledwyr a ddangosir yn nodyn 24 y Datganiad yn cyfeirio at y swm llawn sy’n ddyledus i’r Cyngor o bob ffynhonnell, gan gynnwys grantiau’r llywodraeth, y dreth gyngor a chyfraddau busnes a gaiff eu casglu ar wahân i’r mân-ddyledion.

Nid yw'r Cyngor fel rheol yn caniatáu credyd i gwsmeriaid; mae gan y Cyngor weithdrefnau casglu rhagnodedig ar gyfer symiau dyledus gan gwsmeriaid a gwneir darpariaethau priodol ar gyfer dyledion a allai fod yn rhai drwg. Mewn rhai amgylchiadau, mae’r Cyngor yn cael pridiant cyfreithiol ar eiddo ar gyfer rhai dyledion gohiriedig fel hunan gyllidwyr mewn cartrefi gofal.

Gellir dadansoddi dyledwyr masnach y Cyngor yn ôl oed fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
	£'000	**£'000**
Llai na chwe mis	1,928	667
Chwe mis i flwyddyn	125	85
Dros Flwyddyn	269	123
Cyfanswm	**2,323**	**875**

Yn ogystal, mae gan y Cyngor nifer o ddyledwyr tymor hirach, gan gynnwys benthyciadau ceir i staff a morgeisi gweddilliol o gynllun caeedig yn cynnig benthyciadau cartrefi i denantiaid ac i aelodau'r cyhoedd. Ystyrir bod y benthyciadau ceir yn rhai risg isel oherwydd bod modd tynnu ad-daliadau am y benthyciadau geir o gyflogau'r gweithwyr, a hefyd mae trefniadau cilyddol gydag awdurdodau lleol eraill ar gyfer staff sy'n trosglwyddo ac yn symud gyda dyledion ar eu benthyciadau ceir, yswiriant ar gyfer benthyciadau heb eu had-dalu oherwydd marwolaeth mewn gwasanaeth a hefyd trefniadau arferol i hawlio dyledion yn ôl yng nghyswllt gweithwyr sy'n gadael eu swyddi mewn llywodraeth leol. Mae’r morgeisi yn rhai risg isel oherwydd bod y Cyngor yn diogelu'r hawl gyntaf ar yr eiddo morgeisiedig.

Risg Hylifedd

Mae Risg Hylifedd yn isel am nad yw’r Cyngor yn y gorffennol wedi cael unrhyw broblem cael arian ac mae'n rhydd i fynd at y Bwrdd Benthyca ar gyfer Gwaith Cyhoeddus (PWLB) fel corff i fenthyca oddi arno ar ôl methu fel arall. Felly, nid oes risg sylweddol y bydd yn methu â chodi'r arian i gwrdd â'i ymrwymiadau dan yr offerynnau ariannol. Fodd bynnag, mae risg y bydd y Cyngor yn gorfod adnewyddu cyfran sylweddol o'i fenthyciadau ar adeg pan fo'r cyfraddau llog yn anffafriol. Yr arfer yw ceisio sicrhau na fydd rhagor na 20% o'r benthyciadau i'w had-dalu mewn unrhyw gyfnod o 2 flynedd, ac asesu’n gyson gyfraddau'r farchnad a'r rhagolygon er mwyn trefnu benthyciadau newydd yn lle’r rhai sy'n aeddfedu neu ar gyfer ad-drefnu'r benthyciadau presennol ar yr adeg fwyaf manteisiol. I gyflawni'r nod hwn, mae'r Cyngor yn defnyddio cynghorwyr rheoli'r trysorlys allanol. Dangosir dadansoddiad aeddfedu benthyciadau sy'n sefyll yn nodyn 44. Mae holl daliadau masnachol a thaliadau eraill yn daladwy mewn llai na blwyddyn.

Risg y Farchnad

Risg Cyfraddau Llog - Mae'r Cyngor yn wynebu risg posibl pan fo symudiadau ymhlith cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a buddsoddiadau. Mae unrhyw symudiad yn y cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar y Cyngor. Er enghraifft, byddai cynnydd yn y cyfraddau llog yn cael yr effaith a ganlyn:-

- benthyciadau ar gyfraddau amrywiol - byddai cynnydd yn y treuliau llog a godir ar y Gwarged neu Ddiffyg ar y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- benthyciadau ar gyfraddau sefydlog - ceid gostyngiad yn rhwymedigaethau gwerth teg y benthyciadau;
- buddsoddiadau ar gyfraddau amrywiol – byddai cynnydd yn yr incwm llog wedi'u gredydu i'r Gwarged neu Ddiffyg ar y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr;
- buddsoddiadau ar gyfraddau sefydlog - gwelid gostyngiad yng ngwerth teg yr asedau.

Nid yw benthyciadau'n cael eu cario ar werth teg, felly ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau graddfa sefydlog yn effeithio ar y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau neu Incwm a Gwariant Cynhwysfawr arall. Fodd bynnag, bydd newidiadau yn y llog sy'n daladwy neu'n dderbyniadwy ar fenthyciadau a buddsoddiadau graddfa amrywiol yn cael eu postio i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu Gwasanaethau ac yn effeithio ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau i reoli risg cyfraddau llog. Polisi'r Cyngor yw benthyca'n bennaf yn ôl cyfraddau sefydlog, er mwyn cael sicrwydd beth fydd y llog taladwy dros gyfnod y benthyciadau. Mae'r Cyngor, gyda chefnogaeth ei gynghorwyr trysorlys, yn monitro'n barhaus y cyfraddau llog ar y pryd a rhagolygon y farchnad. Pe ceid risg sylweddol o godiad sydyn yn y cyfraddau llog tymhorau hir a byr, yna ailasesid y sefyllfa portffolio ac mae'n debygol y byddai hynny'n arwain, fel arfer, at godi cyllid cyfraddau sefydlog tra bo cyfraddau llog yn dal i fod yn gymharol rhad. Pe ceid risg sylweddol o ostyngiad sydyn yn y cyfraddau llog tymor hir a byr, yna câi benthyciadau tymor hir eu gohirio a symud ymlaen i ad-drefnu a symud o gyllid cyfraddau sefydlog i gyllid cyfraddau tymor byr.

Mae'r cyfan o holl fenthyciadau'r Cyngor ar hyn o bryd ar gyfraddau sefydlog.

Risg Cyfnewid Arian Tramor – Mae gan y Cyngor nifer o gynlluniau cymorth grant cymharol fach dan raglen 'Interreg' ble bo'r corff arweiniol yn sefydliad Gwyddelig, ac mae'r grantiau mewn arian Ewro. Agorwyd cyfrif banc Ewro i gefnogi'r cynlluniau hyn ac i leihau effaith symudiadau mewn graddfeydd cyfnewid. Roedd y balans ar y cyfrif hwn ar ddiwedd y flwyddyn yn 437m Ewro (£346) (1.541m Ewro yn 2014/15): cyfateb i (£1.116m yn 2014/15).

NODYN 46 – CYD-BWYLLGORAU

Mae'r Cyngor a Chyngor Gwynedd yn rhan o'r is-bwyllgorau isod:-

- Pwyllgor Cynllunio ar y Cyd
- Cyd-bwyllgor Anghenion Addysgol Arbennig

Mae'r Cyngor a Chynghorau Gwynedd, Conwy, Fflint, Wrecsam a Sir Ddinbych yn rhan o gydbwyllgor Gwe (Gwasanaeth Effeithiolrwydd a Gwella Ysgolion Rhanbarthol).

Mae'r Cyngor a Chynghorau Fflint, Conwy, Sir Ddinbych a Gwynedd yn rhan o Gyd-bwyllgor Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (NWRWTP).

Cyngor Gwynedd sy'n gyfrifol am weithrediad y tri chyd-bwyllgor a chaiff y balansau diwedd blwyddyn eu hadlewyrchu yn eu mantolenni ac fe'u dangosir yn y tabl isod.

Cyngor Fflint sy'n gyfrifol am weithrediad y cydbwyllgor NWRWTP a chaiff y balansau diwedd blwyddyn eu hadlewyrchu yn eu mantolen ac fe'u dangosir yn y tabl isod.

	Joint Committee - GwE		Joint Planning Committee		Special Educational Needs Joint committee		North Wales Residual Waste Treatment Project	
	2015/16	2014/15	2015/16	2014/15	2015/16	2014/15	2015/16	2014/15
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Short-term debtors	-	5,530	-	8	-	-	270	334
Short-term creditors	-	(4,411)	-	(61)	-	(69)	270	(334)
Net Assets	**-**	**1,119**	**-**	**(53)**	**-**	**(69)**	-	-

NODYN 47 – TROI TAI'N GARTREFI

Mae'r chwe chyngor yng Ngogledd Cymru yn gweithredu fel asiantiaid Llywodraeth Cymru i ddarparu benthyciadau ailgylchadwy dan y Cynllun Troi Tai'n Gartrefi, ar gyfer trwsio eiddo sydd wedi bod yn wag yn y tymor hir gyda'r nod o ddod â nhw yn ôl i ddefnydd. Cyngor Sir Y Fflint yw'r awdurdod arweiniol/bancio ar gyfer rhanbarth Gogledd Cymru ac mae'n gyfrifol am weinyddu'r gronfa. Ni chafwyd unrhyw arian pellach yn 2015/16 gan Lywodraeth Cymru, ond roedd y taliadau yn erbyn y gronfa yn 2014/15 yn £0.426m ac o'r swm hwnnw, neilltuwyd £0.075m i'r Cyngor hwn.

NODYN 48 – Y DRETH GYNGOR

Mae incwm y Dreth Gyngor yn deillio o godi ar werth eiddo preswyl, ac mae'r gwerth hwnnw wedi ei rannu'n naw band yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill 2003 i'r pwrpas penodol hwn. Penderfynir ar y taliadau trwy amcangyfrif faint o incwm y bydd raid i'r Cyngor ac Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru ei gael dros y flwyddyn nesaf ac wedyn rhennir y swm gyda'r sylfaen i'r Dreth Gyngor. Sylfaen y Dreth Gyngor yw cyfanswm nifer yr anheddau ym mhob band prisio gan addasu trwy gyfran a throsi'r nifer i'r hyn sy'n cyfateb i fand D ac addasu ar gyfer disgownt. Sylfaen y Dreth Gyngor ar gyfer 2015/16 oedd £30,188.51 (£30,070.64 yn 2014/15).

Wedyn, mae'r swm i eiddo band D yn 2015/16, £1,296,08 (£1,242.77 yn 2014/15) yn cael ei luosi gan y gyfran a benodir i'r band penodol a bydd hynny wedyn, ar ôl caniatáu disgownt a budd-dal, yn rhoi'r swm unigol sy'n ddyledus.

Roedd biliau'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar y lluosyddion isod i fandiau A i I:-

Band	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9

Caiff Sylfaen y Dreth Gyngor ei weithio allan fel a ganlyn:

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I	Total
Cyfanswm yr Anheddau	15	3970	5927	5910	6523	4966	2358	972	144	42	**30,827**
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9	
Band "D" Cyfatebol	8.33	2,646.67	4,609.50	5,253.56	6,522.50	6,069.56	3,406.00	1,620.00	287.00	96.83	**30,519.95**

	2015/16	2014/15
Band D cyfatebol fel yr uchod	30,519.95	30,400.28
Cyfradd Gasglu	98.50%	98.50%
Band D cyfatebol diwygiedig	30,062.15	29,944.28
Eiddo'r Weinyddiaeth Amddiffyn – Band D cyfatebol	126.36	126.36
Sylfaen y Dreth Gyngor am	**30,188.51**	**30,070.64**

Yn 2013/14, cyflwynodd Llywodraeth Cynulliad Cymru Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor i gymryd lle'r cynllun budd-daliadau'r Dreth Gyngor. Yn 2015/16, roedd 98% o'r gostyngiadau yn y dreth gyngor a roddwyd i breswylwyr yn cael ei gyllido gan y grant Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor gan Lywodraeth Cymru a oedd werth o £5.228m (gweler nodyn 14). Cyllidodd y Cyngor £0.115m (2%) o'r gostyngiadau dreth gyngor a roddwyd i breswylwyr.

Dadansoddiad o'r enillion net o'r Dreth Gyngor:	**2015/16**	**2014/15**
	£'000	**£'000**
Y Dreth Gyngor Gros	**39,202**	**37,303**
Llai Gostyngiadau'r Dreth Gyngor a roddwyd i breswylfeydd	(5,343)	(5,320)
Treth Gyngor sy'n Gasgladwy	**33,859**	**31,983**
Llai: darpariaeth ar gyfer diffyg-dalu nas cyfrifwyd amdano o'r blaen	(374)	(164)
Enillion Net o'r Dreth Gyngor	**33,485**	**31,819**

NODYN 49 – TRETHI CENEDLAETHOL ANNOMESTIG (TCA)

Mae'r TCA yn cael eu trefnu ar sail genedlaethol. Mae Llywodraeth Cymru (LlC) yn pennu cyfradd – 48.2c yn 2015/16 (47.3c yn 2014/15), ac mae busnesau lleol yn talu trethi a gyfrifir trwy luosi gwerth ardrethol yr eiddo gyda'r swm uchod. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu trethi oddi ar drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n trosglwyddo'r elw i'r Gronfa Genedlaethol o Drethi Annomestig dan weinyddiaeth Llywodraeth Cymru (LlC). Mae LlC yn ailddosbarthu'r symiau a delir yn ôl i awdurdodau lleol yn seiliedig ar swm penodol fesul pen o'r boblogaeth.

Roedd incwm TCA, ar ôl ystyried rhyddhad a darpariaethau (yn cynnwys Rhyddhad Trethi Busnesau Bach LlC), yn £13.920m yn 2015/16 (£13.034m yn 2014/15) yn seiliedig ar werth trethadwy ar ddiwedd y flwyddyn o £38.990m (£38.897 yn 2014/15).

Y gwerth trethadwy ar gyfartaledd ar gyfer y flwyddyn oedd £38.943m (£38.806m 2014/15).

Dadansoddiado'r enillion net o drethi annomestig:	**2015/16** **£'000**	**2014/15** **£'000**
Trethi annomestig casgladwy	13,920	13,034
Cost lwfans casglu	(145)	(142)
Llog dalwyd ar ordaliadau	-	-
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	(198)	(220)
Cyfraniad i gost rhyddhad trethi elusennol/gwledig	57	57
Taliadau i mewn i'r gronfa genedlaethol	**13,634**	**12,729**
Ailddosbarthu o'r gronfa genedlaethol	20,472	22,124

NODYN 50 – ARFOROL

Mae'r Cyngor, fel Awdurdod Harbwr, yn gyfrifol am y gwasanaethau arforol canlynol: Biwmares, Fryars Bay, Glyn Garth, Porthaethwy, Traeth Coch, Harbwr Amlwch a Doc Pysgod Caergybi. Mae'r Rheoliadau Ymgymeriadau Statudol ar gyfer Harbyrau (Cyfrifon ac ati) 1983, rhif 931 yn eithrio awdurdodau harbwr gyda throsiant sy'n llai na £250,000 rhag gorfod paratoi cyfrifon ar wahân dan ddeddf Harbyrau 1964. Mae'r incwm a'r gwariant ar gyfer y gwasanaethau arforol hyn felly'n cael eu cynnwys yn y cyfrifon hyn dan Priffyrdd, Ffyrdd a Thrafnidiaeth yn unol â SeRCOP. Mae'r cyfrifon arforol, serch hynny, wedi eu neilltuo'n benodol ac mae unrhyw ddiffyg/gwarged sy'n cronni ar gyfer yr harbyrau hyn yn cael eu cadw yn y gronfa gyffredinol ar gyfer eu buddsoddi yn y gwasanaethau arforol yn y dyfodol neu i dalu symiau sy'n ddyledus i Gronfa'r Cyngor. Yn 2015/16, roedd y trosiant ar wasanaethau arforol yn £40,862. Roedd y costau a gafwyd yn ystod y flwyddyn yn £125,390 (sy'n cynnwys £58,671 o log ar fenthyciadau/ad-daliadau cyfalaf. Roedd balans y diffyg ar wasanaethau Arforol yn £401,119 ar 31 Mawrth 2016. Dyma'r swm sy'n ddyledus i gronfa gyffredinol y Cyngor gan y gwasanaethau Arforol.

DATGANIAD ARIANNOL ATODOL
CYFRIF REFENIW TAI

Datganiad Incwm a Gwariant am y flwyddyn yn diweddu 31ain Mawrth 2015

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Incwm		
Incwm rhent gros:		
-Rhenti preswyl	(14,308)	(13,908)
-Rhenti dibreswyl	(211)	(206)
-Taliadau am gyfleusterau a gwasanaethau	(215)	(16)
-Cyfraniadau tuag at wariant	(188)	(157)
Arall	(166)	(148)
Cyfanswm Incwm	**(15,088)**	**(14,435)**
Gwariant		
Atgyweiriadau a Cynnal a Chadw	3,751	3,564
Goruchwylio a Rheoli		
-Cyffredinol	2,591	2,606
- Arbennig	508	581
Rhenti, Ardrethi a Trethi Eraill	103	123
Cymhorthdal Cyfrif Refeniw Tai taladwy	-	1,559
Dibrisiant ac Amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	9,268	8,394
Taliad I Llywodraeth Cymru - Prynu allan CRT	21,169	-
Ailbrisio Assedau	(134)	-
Costau rheoli dyled	12	12
Darpariaeth ar gyfer dyledion drwg	51	66
Cyfanswm Gwariant	**37,319**	**16,905**
Cost Net Gwasanaethau CRT	**22,231**	**2,470**
Symudiad cronnus Absenoldebau Cronedig	(9)	(6)
Cost Net Gwasanaethau CRT fel yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	**22,222**	**2,464**
Cyfran Gwasanaethau CRT o'r Costau Corfforaethol a Craidd Democrataidd	56	56
Cost Net Gwasanaethau CRT	**22,278**	**2,520**
Colled ar werthiant Asedau CRT nad ydynt yn gyfredol	(509)	(286)
Llog sy'n daladwy a threuliau cyffelyb	1,686	1,117
Incwm buddsoddiad CRT	(14)	(9)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau derbyniadwy	(2,919)	(2,650)
Diffyg am y flwyddyn ar wasanaethau CRT	**20,522**	**692**

Datganiad Symudiadau ar Falans y CRT

Eitemau a gynhwysir yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a eithriwyd o'r symudiad ar Falens CRT am y flwyddyn

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Gwahaniaeth rhwng y symiau a godir ar incwm a gwariant ar gyfer	(38)	(31)
Amorteiddiad premiymau a disgownt a bennwyd yn unol â'r Côd a'r tâl am y flwyddyn yn unol â statud		
Dibrisiant ac amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	(9,268)	(8,394)
Croniad Absenoldebau Cronnus	9	6
Colled ar werthiant asedau CRT nad ydynt yn gyfredol (yn cynnwys dadgydnabod)	509	286
Taliad I Llywodraeth Cymru - Prynu allan CRT	(21,169)	-
Ailbrisio Assedau	134	-
Taliadau net a wnaed ar gyfer buddiannau ymddeoliad yn unol ag IAS 19	-	-
Eitemau na chynhwysywd yn y Cyfrif Incwm a Gwariant CRT ond a gynhwyswyd yn y symudiad ar y Balans CRT am y flwyddyn	**(29,823)**	**(8,133)**
Trosglwyddiad i Gronfeydd wrth Gefn	2,919	2,650
Isafswm Darpariaeth Refeniw CRT	453	1,009
Cyfraniadau cyflogwyr sy'n daladwy i Gronfa Bensiwn Gwynedd a buddiannau ymddeoliad sy'n daladwy'n uniongyrchol i bensiynwyr	-	-
Gwariant cyfalaf a gyllidwyd gan y CRT	2,725	2,632
	6,097	**6,291**
Swm net ychwanegol sy'n ofynnol trwy statud i'w gredydu i'r Balans CRT am y flwyddyn	**(23,726)**	**(1,842)**

Nodyn i'r Datganiad o Symudiad ar Falans y CRT

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Diffyg am y flwyddyn ar wasanaethau CRT	20,522	692
Swm net ychwanegol sy'n ofynnol trwy statud i'w gredydu i'r CRT	(23,726)	(1,842)
Cynnydd yn y Balans CRT	**(3,204)**	**(1,150)**
Trosglwyddo o CRT Arian wrthgefn	(1,017)	-
Cyfrif Balans CRT a ddygwyd ymlaen	(2,821)	(1,671)
Cyfrif Balans CRT i'w ddwyn ymlaen	**(7,042)**	**(2,821)**

NODIADAU AR Y CYFRIF REFENIW TAI

NODYN 1 – CYFRIF REFENIW TAI

Mae’r Cyfrif Refeniw Tai yn gofnod o wariant ar, ac incwm o, ddarparu tai cyngor lleol, ac mae ffurf a chynnwys y Cyfrif yn cael ei ragnodi gan statud. Mae’r Cyfrif Refeniw Tai yn cael ei “amgáu” a rhaid iddo fod yn hunangynhaliol. Mae cyfraniadau i ac o’r Cyfrif Refeniw Tai (e.e. o Gronfa’r Cyngor) yn cael eu cyfyngu i amgylchiadau arbennig.

NODYN 2 – STOC DAI

Yn ystod 2015/16, gwerthodd y Cyngor 10 annedd dan y Cynllun Hawl i Brynu (gweler nodyn 5). Yn dilyn prynu allan o’r cynllun Cymhorthdal Tai (gweler nodyn 6), mae gan y Cyngor bolisi o brynu anheddau addas a oedd gynt ym mherchenogaeth y Cyngor a’u dychwelyd i’r stoc dai. Yn ystod 2015/16, prynwyd 8 o’r eiddo hyn. Yn dilyn adolygiad o’r stoc dai, cafodd 7 o’r eiddo eu hailgategoreiddio fel rhai anweithredol. Ar 31 Mawrth 2016, roedd nifer yr anheddau yn y stoc dai yn 3,788. Mae’r anheddau wedi eu rhannu fesul math fel a ganlyn:-

	31 Mawrth 2016	31 Mawrth 2015
Stoc y Cyngor		
Tai	2,017	2,025
Byngalos	1,044	1,044
Fflatiau	720	721
Fflatiau un ystafell	7	7
Cyfanswm Stoc y Cyngor	**3,788**	**3,797**

NODYN 3 – GWARIANT CYFALAF CYFRIF REFENIW TAI

	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Buddsoddiad cyfalaf		
Tai	6,438	5,519
Ffynonellau ariannu		
Derbyniadau Cyfalaf	(794)	(236)
Grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill	(2,919)	(2,650)
Cyllido Refeniw Uniongyrchol	(2,725)	(2,633)
Cyfanswm	**(6,438)**	**(5,519)**

Defnyddiwyd y Lwfans Atgyweiriadau Mawr o £2.656m ar gyfer 2015/16 yn llawn yn ystod y flwyddyn (£2.65m yn 2014/15).

NODYN 4 – DIBRISIANT AC AMHARIAD MEWN PERTHYNAS AG EIDDO, OFFER A CHYFARPAR

	2015/16 Amhariad £'000	2015/16 Dibrisiant £'000	2015/16 Cyfanswm £'000	2014/15 Amhariad £'000	2014/15 Dibrisiant £'000	2014/15 Cyfanswm £'000
Tir	-	-	-	-	-	-
Tai	5,489	3,650	9,139	5,519	2,745	8,264
Eiddo Arall – Asedau Gweithredol	-	129	129	-	130	130
	5,489	**3,779**	**9,268**	**5,519**	**2,875**	**8,394**

NODYN 5 – DERBYNIADAU CYFALAF O WAREDU TIR, TAI AC EIDDO ARALL YN Y CYFRIF REFENIW TAI

	2015/16 Nifer gwerthiannau	2015/16 £'000	2014/15 Nifer gwerthiannau	2014/15 £'000
Anheddau Cyngor				
Hawl i Brynu	10	765	5	315
Ad-dalu disgownt	-	-	-	9
Derbyniadau Arall	-	-	-	-
Gwerthiant tir	1	24	1	150
Gwerthiant eiddo arall	-	-	-	-
Eiddo Morgais	-	5	-	5
		794		**479**
Llai Gosod o'r Neilltu		-		(243)
		794		**236**

NODYN 6 – PRYNU ALLAN O'R CYNLLUN CYMHORTHDAL TAI

Yn 2015/16, talodd y Cyngor £21.169m i brynu allan o'r Cynllun Cymhorthdal CRT a disgwylir y bydd yn gwneud arbedion a fydd dros £0.7m y flwyddyn. Yn 2014/15, talodd y Cyngor £1.559m mewn cymhorthdal tai i Lywodraeth Cymru.

NODYN 7 – ÔL-DDYLEDION RHENT A DRWG DDYLEDION A DYLEDION AMHEUS

Yn ystod 2015/16, gwelwyd gostyngiad o £14k yn y dyledion rhenti. Gweler yn y tabl isod grynodeb o ôl-ddyledion rhenti a blandaliadau:-

Ôl-ddyledion rent	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Ôl-ddyledion Tenantiaid Cyfredol	466	518
Ôl-ddyledion gyn-denantiaid	273	263
Cyfanswm ôl-ddyledion rent	739	781
Blaendaliadau	(152)	(180)
Cyfanswm dyled	**587**	**601**

Mae darpariaeth yn y Fantolen ar gyfer drwg ddyledion a dyledion amheus. Roedd y rhain yn cynnwys £0.433m yn erbyn rhenti (£0.525m yn 2014/15).

NODYN 8 – COSTAU PENSIWN

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion, mae'r Cyngor yn cynnig buddiannau ymddeoliad. Er na fydd y buddiannau hyn yn daladwy hyd nes bo'r gweithwyr yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau sydd angen eu datgelu ar yr adeg mae gweithwyr yn ennill eu hawl ar gyfer y dyfodol. Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol a weinyddir gan Gyngor Gwynedd. Mae hyn yn gynllun a ariennir, sy'n golygu fod y Cyngor a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa, sydd wedi ei chyfrifo ar lefel a fwriedir i gydbwyso rhwymedigaethau'r pensiwn gydag asedau buddsoddiad.

Cyfrif Incwm a Gwariant CRT	2015/16 £'000	2014/15 £'000
Cost Gwasanaeth Gyfredol	(228)	(198)
Cyfraniadau Cyflogwr a dalwyd yn wirioneddol	228	198
Cyfraniad i'r Gronfa Wrth Gefn Pensiwn	**-**	**-**

Cydnabyddir cost buddiannau ymddeoliad yng Nghost Net y Gwasanaethau pan gânt eu hennill gan weithwyr, yn hytrach na phan fo'r fath fuddiannau yn cael eu talu yn y pen draw fel pensiynau. Fodd bynnag, mae'r tâl y mae gofyn ei godi yn erbyn y Cyfrif Refeniw Tai wedi ei seilio ar yr arian sy'n daladwy yn y flwyddyn, felly mae cost wirioneddol buddiannau ymddeoliad yn cael ei wyrdroi allan o'r Cyfrif Refeniw Tai ar ôl Gwariant Gweithredu Net. Mae'r trafodion canlynol wedi'u gwneud yn y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn:-

Ni fu'n bosib pennu faint o gost llogau pensiwn a dychweliad disgwyliedig ar yr asedau'r adroddiad actiwarïaid sy'n gysylltiedig â'r Cyfrif Refeniw Tai, felly mae'r rhain wedi eu dyrannu'n llawn i Gronfa'r Cyngor.

DATGANIAD PARTI CYSYLLTIEDIG – CYNRYCHIOLAETH CYDRANDDEILIAID GYDA SEFYDLIADAU TRYDYDD PARTI	
Age Concern Gwynedd a Môn	Jim Evans
Gru p Mynediad Ynys Môn	Robert G Parry OBE
CAB Ynys Môn	Robert Llewelyn Jones
Cyngor Iechyd Cymuned Môn	Jeffrey M Evans, Dylan Rees a Dafydd Rhys Thomas
Cydbwyllgor Ymgynghorol yr Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (Ynys Môn)	Lewis Davies, Richard A Dew, Derlwyn Rees Hughes, Victor Hughes & J Arwel Roberts
Eiriolydd y Lluoedd Arfog	Aled Morris Jones
Gru p Cyfeirio Cydranddeiliaid Betsi Cadwaladr	Kenneth P Hughes
Eiriolydd Gofalwyr	Robert G Parry OBE
Llys Llywodraethwyr, Prifysgol Cymru, Bangor	Ieuan Williams
Cwmni CYNNAL CCB	Jim Evans
Cwmni Fran Wen	R Meirion Jones
Cymdeithas Tai Eryri	Kenneth P Hughes
Pwyllgor Rheoli CYNNAL	R Meirion Jones & Ieuan Williams
Eiriolydd Amrywiaeth	Carwyn Jones
Panel Maethu	Ieuan Williams
Pwyllgor Rheoli Gofal a Thrwsio Môn	Aled Morris Jones & Alun Wyn Mummery
Gru p Llandrillo/Menai	Ieuan Williams
Panel Maethu Gwynedd a Môn	Jeffrey M Evans
Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid Gwynedd a Môn	Ieuan Williams
Pwyllgor Cyswllt Gwynedd (Cronfa Blwydd-dal)	Hywel Eifion Jones
Gru p Ymgynghorol Prosiect Horizon Nuclear	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones & Dafydd Rhys Thomas
Cyd-gyngor Cymru	John Griffith
Bwrdd Gwasanaeth Lleol ar y Cyd (Môn a Gwynedd)	Ieuan Williams
Arweinydd ar gyfer Diogelu Oedolion	Aled Morris Jones
Medrwn Môn	Ieuan Williams
Aelod o’r Bwrdd Consortium Awdurdodau Lleol yng Nghymru (CLAW)	Richard A Dew & Kenneth P Hughes
Eiriolydd Aelodau	Vaughan Hughes
Menter Môn	Ieuan Williams
Cyd-bwyllgor Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru	J Arwel Roberts
Fforwm Economaidd Gogledd Cymru	Ieuan Williams
Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Lewis Davies, Jim Evans & Richard Owain Jones
Pwyllgor Archwilio Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Jim Evans
Panel Gweithredol Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru	Lewis Davies & Ricahrd Owain Jones
Cymdeithas Dai Gogledd Cymru	Kenneth P Hughes
Panel Heddlu Gogledd Cymru a Throsedd	William Thomas Hughes

Gru p Llywio – Adolygu Cynllun Gwastraff Rhanbarthol Gogledd Cymru	J Arwel Roberts
Cyd-bwyllgor Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru	Richard A Dew & J Arwel Roberts
Partneriaeth Twristiaeth Gogledd Cymru	Ieuan Williams
Tribiwnlys Prisio Gogledd Cymru – Panel Apwyntio ar y Cyd	Hywel Eifion Jones
Eiriolydd Pobl Hyn	Robert Llewelyn Jones
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd, Penrhoslligwy	Derlwyn Rees Hughes
Pwyllgor Pensiynau (Cyngor Gwynedd)	Hywel Eifion Jones
Cyd-bwyllgor Effeithlonrwydd a Gwella Gwasanaeth Ysgol Rhanbarthol	Kenneth P Hughes
Datganiad Technegol Rhanbarthol (Fforwm Aelodau)	J Arwel Roberts
Eiriolydd Sgriwtini	R Meirion Jones
TALNET (Cymdeithas Lyfryddol ar y Cyd)	Richard A Dew a Vaughan Hughes
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jim Evans, Aled Morris Jones, Alun Wyn Mummery, Alwyn Rowlands a Ieuan Williams
Cyd-bwyllgor Addysg Cymru	Kenneth P Hughes
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	J Arwel Roberts ac Ieuan Williams
Gru p Cydranddeiliaid Safle Wylfa	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones ac Alwyn Rowlands

Sefydliadau Trydydd Parti	**Cydranddeiliaid**
Tribiwnlys Prisio Gogledd Cymru – Panel Apwyntio ar y Cyd	Hywel Eifion Jones
Eiriolydd Pobl Hyn	Robert Llewelyn Jones
Ymddiriedolaeth Addysgol Owen Lloyd, Penrhoslligwy	Derlwyn Rees Hughes
Pwyllgor Pensiynau (Cyngor Gwynedd)	Hywel Eifion Jones
Cyd-bwyllgor Effeithlonrwydd a Gwella Gwasanaeth Ysgol Rhanbarthol	Ieuan Williams
Datganiad Technegol Rhanbarthol (Fforwm Aelodau)	J Arwel Roberts
Cyd-bwyllgor TAITH	Richard A Dew a Robert G Parry OBE
TALNET (Cymdeithas Lyfryddol ar y Cyd)	Richard A Dew a Vaughan Hughes
Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol	Jim Evans, Kenneth P Hughes, Alun Wyn Mummery, Alwyn Rowlands ac Ieuan Williams
Cyd-bwyllgor Addysg Cymru	Ieuan Williams
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	J Arwel Roberts a Ieuan Williams
Gru p Cydranddeiliaid Safle Wylfa	John Griffith, Kenneth P Hughes, William Thomas Hughes, Llinos Medi Huws, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones ac Alwyn Rowlands

GEIRFA

ADDASIAD BLWYDDYN FLAENOROL
Mae Addasiad Blwyddyn Flaenorol yn addasiad perthnasol sy'n ymwneud â'r blynyddoedd blaenorol sy'n deillio o newidiadau mewn polisïau cyfrifo neu gywiriad i gamgymeriadau sylfaenol. Nid yw hyn yn cynnwys cywiriadau cylchol normal neu addasiadau o amcangyfrifon cyfrifo a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol.

ADNODDAU HYLIFOL
Buddsoddiadau ased cyfredol sy'n rhwydd i'w gwaredu gan y Cyngor heb aflonyddu ar ei fusnes ac sydd naill ai:-

- Yn drosglwyddadwy'n hawdd i symiau hysbys o arian parod ar neu'n agos at y swm a gludir; neu
- Yn cael eu masnachu mewn marchnad weithredol.

AMHARIAD
Lleihad mewn gwerth ased nad yw'n gyfredol dan ei swm a gludir yn y Fantolen.

ARIAN A NEILLTUIR (APPROPRIATION)
Y symiau a drosglwyddir rhwng y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r cronfeydd refeniw neu gyfalaf wrth gefn.

ARCHWILIO CYFRIFON
Archwiliad annibynnol o faterion ariannol y Cyngor.

ARIAN A CHYWERTHOEDD ARIANNOL
Dyma'r arian mewn llaw, arian a ordynnwyd, arian a ddelir mewn cyfrifon banc a buddsoddiadau tymor byr (e.e. 3 mis) ac y gellir eu trosi'n rhwydd i symiau ariannol sy'n hysbys.

ASED
Eitem sydd â gwerth i'r Cyngor mewn termau ariannol. Mae asedau'n cael eu categoreiddio fel rhai cyfredol neu rhai nad ydynt yn gyfredol:

- Bydd ased cyfredol yn cael ei ddefnyddio neu â gwerth isel iawn yn y flwyddyn ariannol nesaf (e.e. arian parod a stoc);
- Mae asedau nad ydynt yn gyfredol yn rhoi buddiannau i'r Cyngor ac i'r gwasanaethau mae'n darparu ar eu cyfer am gyfnod o fwy na blwyddyn a gall fod yn ddiriaethol (e.e. canolfan gymuned), neu annirweddol, (e.e. trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol).

ASED AMODOL
Mae ased amodol yn ased posib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor.

ASEDAU ANNIRWEDDOL
Gellir diffinio eitem annirweddol (nid un ffisegol) fel ased pan fo'r mynediad at fuddiannau economaidd i'r dyfodol y mae'n ei gynrychioli'n cael ei reoli gan yr endid adrodd. Mae Asedau Annirweddol y Cyngor hwn yn cynnwys trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol.

ASEDAU CYMUNEDOL
Asedau mae'r Cyngor yn bwriadu eu dal am byth, nad oes iddynt oes ddefnyddiol benodadwy ac a all fod â chyfyngiadau ar eu gwaredu. Enghreifftiau o asedau cymunedol yw parciau ac adeiladau hanesyddol.

ASEDAU ISADEILEDD
Asedau nad ydynt yn gyfredol sy'n perthyn i'r Cyngor na ellir eu trosglwyddo na'u gwerthu, y mae gwariant yn adferadwy yn unig drwy ddefnydd parhaus a grëwyd gan yr ased. Enghreifftiau yw priffyrdd, llwybrau a phontydd.

ASEDAU GWEITHREDOL
Asedau nad ydynt yn gyfredol sy'n cael eu dal a'u meddiannu, defnyddio neu eu treulio gan y Cyngor wrth iddo ddilyn ei strategaeth ac wrth gyflenwi'n uniongyrchol y gwasanaethau hynny y mae ganddo gyfrifoldeb drostynt naill ai'n statudol neu â disgresiwn.

ASEDAU NAD YDYNT YN WEITHREDOL
Asedau nad ydynt yn gyfredol a ddelir gan y Cyngor ond nad ydynt yn cael eu meddiannu, defnyddio neu eu treulio'n uniongyrchol wrth gyflenwi gwasanaethau. Enghreifftiau yw eiddo buddsoddiad, asedau yn cael eu hadeiladu neu asedau gwarged i anghenion tra'n disgwyl eu gwerthu neu ailddatblygu.

ASEDAU TREFTADAETH
Ased sydd hefo rhinweddau hanesyddol, artistig, gwyddonol, technolegol, geoffisegol, neu amgylcheddol sydd yn cael ei ddal a'i gynnal yn bennaf am ei gyfraniad at wybodaeth a diwylliant.

BENTHYCA DROS DRO
Arian a fenthycir am gyfnod o lai na blwyddyn.

BUDD-DALIADAU TAI
System o gymorth ariannol i unigolion tuag at gostau tai penodol a weinyddir gan awdurdodau, gyda chymhorthdal gan lywodraeth ganolog.

BUDDIANNAU Â DISGRESIWN (PENSIYNAU)
Buddiannau ymddeoliad, nad oes gan y cyflogwr unrhyw rwymedigaeth gyfreithiol, gytundebol neu adeiladol i'w dyfarnu, ac sy'n cael eu dyfarnu'n ôl pwerau disgresiwn y Cyngor fel y Rheoliadau Llywodraeth Leol (Taliadau Disgresiwn) 1996.

BUDDIANNAU YMDDEOLIAD
Bob ffurf o gydnabyddiaeth a roddir gan gyflogwr yn lle gwasanaethau a gyflenwyd gan weithwyr sy'n daladwy ar ôl terfyn y gyflogaeth.

BUDDSODDIADAU (CRONFA BENSIWN)
Bydd buddsoddiadau'r Gronfa Bensiwn yn cael eu cyfrifo yn natganiadau'r gronfa honno. Fodd bynnag, mae'n ofynnol hefyd ar awdurdodau i ddatgelu, fel rhan o ofynion datgelu sy'n ymwneud â buddiannau ymddeoliad, siâr i'w briodoli o asedau'r cynllun pensiwn sy'n gysylltiedig â'u rhwymedigaethau gwaelodol.

BUSNES HYFYW
Y cysyniad fod y Datganiad Cyfrifon yn cael ei baratoi ar y dybiaeth y bydd y Cyngor yn parhau mewn bodolaeth weithredol am y dyfodol rhagweladwy.

BWRDD BENTHYCIADAU GWEITHIAU CYHOEDDUS (PWLB)
Asiantaeth Llywodraeth Ganolog sy'n rhoi benthyciadau am flwyddyn a mwy i awdurdodau ar raddfeydd llog sydd ond ychydig yn uwch na'r rheini y gall y llywodraeth fenthyca ei hun.

CIPFA
Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifo. Y prif gorff proffesiynol a rheoleiddiol ar gyfer cyfrifon llywodraeth leol.

CONTRACT TYMOR HIR
Contract a ffurfir ar gyfer dylunio, cynhyrchu neu adeiladu ased sylweddol unigol neu ddarpariaeth gwasanaeth (neu gyfuniad o asedau neu wasanaethau sydd gyda'i gilydd yn ffurfio prosiect unigol), ble bo'r amser a gymerir i gwblhau'n sylweddol y contract o'r fath fel ei fod yn disgyn i mewn i fwy nag un flwyddyn ariannol.

COST GWASANAETH CYFREDOL (PENSIYNAU)
Y cynnydd mewn gwerth cyfredol o rwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y disgwylir iddo ddeillio o wasanaeth gweithiwr yn y flwyddyn bresennol.

COST GWASANAETH YN Y GORFFENNOL (PENSIYNAU)
Ar gyfer cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y cynnydd yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun sy'n gysylltiedig â gwasanaeth gweithiwr mewn blynyddoedd ariannol blaenorol sy'n deillio yn y flwyddyn ariannol bresennol o ganlyniad i gyflwyno neu wella buddiannau ymddeoliad.

COSTAU HEB EU DOSBARTHU
Dyma orbenion nad yw unrhyw ddefnyddiwr yn cael budd ohonynt yn awr, ac fel y cyfryw nid ydynt yn cael eu dosrannu i wasanaethau.

COST LLOG (PENSIYNAU)
Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig, y cynnydd disgwyliedig yn ystod y flwyddyn ariannol o werth cyfredol rhwymedigaethau'r Cynllun oherwydd bod y buddiannau yn un flwyddyn ariannol yn agosach at setliad.

CRAIDD CORFFORAETHOL A DEMOCRATAIDD
Mae'r Craidd Corfforaethol a Democrataidd yn cynnwys yr holl weithgareddau penodol y mae awdurdodau lleol yn ymgymryd â nhw oherwydd eu bod yn awdurdodau etholedig, amlbwrpas. Felly mae cost y gweithgareddau hyn yn uwch na phe byddai cyfres o gyrff annibynnol, un pwrpas, enwebedig yn rheoli'r un gwasanaethau. Felly, nid oes sail resymol dros ddyrannu'r costau hyn i wasanaethau.

CREDYDWR
Swm sy'n ddyledus i unigolion neu sefydliadau eraill gan y Cyngor am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd, neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol honno.

CRONFEYDD WRTH GEFN
Croniad gwarged, diffygion a meddiannau dros y blynyddoedd diwethaf. Mae cronfeydd wrth gefn o natur refeniw ar gael a gellir eu gwario neu eu clustnodi ar ddisgresiwn y Cyngor. Ni ellir defnyddio peth cronfeydd wrth gefn cyfalaf fel y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn i gwrdd â gwariant cyfredol.

CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETH
Cronfeydd a weinyddir gan y Cyngor i bwrpasau fel gwobrwyon, elusennau, prosiectau penodol ac ar ran plant dan oed.

CRONIADAU
Symiau a gynhwysir yn y cyfrifon terfynol i gydnabod nwyddau/gwasanaethau a dderbyniwyd yn y flwyddyn neu incwm refeniw a chyfalaf a gwariant a enillwyd neu yr aethpwyd iddo yn y flwyddyn ariannol, ond nad oedd taliad gwirioneddol wedi ei dderbyn neu ei wneud ar ei gyfer ar 31 Mawrth.

CYDNABYDDIAETH ARIANNOL
Mae'r holl symiau a delir i neu sy'n dderbyniadwy gan weithiwr a symiau sy'n ddyledus trwy lwfansau treuliau (cyn belled ag y mae'r symiau hynny'n daladwy yn nhreth incwm y DU) a gwerth ariannol unrhyw fuddiannau eraill a dderbyniwyd heblaw mewn arian parod. Mae cyfraniadau pensiwn sy'n daladwy gan y cyflogwr yn cael eu heithrio.

CYFNOD CYFRIFO
Y cyfnod o amser a gynhwysir yn y cyfrifon, fel arfer cyfnod o ddeuddeng mis yn cychwyn ar 1 Ebrill. Diwedd y cyfnod cyfrifo yw dyddiad y Fantolen, fel arfer 31 Mawrth y flwyddyn ddilynol.

CYFRIF REFENIW TAI (CRT)
Cyfrif ar wahân i Gronfa'r Cyngor, sy'n cynnwys yr incwm a gwariant sy'n deillio o'r ddarpariaeth llety tai gan y Cyngor.

CYLLIDEB
Datganiad o faint o arian y mae'r Cyngor wedi ei neilltuo i bob gwasanaeth a swyddogaeth i'w wario neu ei godi mewn incwm ar gyfer y flwyddyn ariannol.

CYLLIDO CYFALAF
Arian sydd ar gael i dalu am wariant cyfalaf. Mae nifer o ffyrdd o gyllido gwariant cyfalaf yn cynnwys benthyca, prydlesu, cyllido refeniw uniongyrchol, derbyniadau cyfalaf deffiniad, grantiau cyfalaf, cyfraniadau cyfalaf, cronfeydd wrth gefn refeniw a chronfeydd wrth gefn a glustnodwyd.

CYMHORTHDAL NEGYDDOL
Dengys y cyfrifiad Cymhorthdal Tai Cyfrif Refeniw Tai fod incwm tybiedig y Cyngor yn fwy na gwariant gan arwain at "gymhorthdal negyddol". Yn yr achos hwn, rhaid i'r Cyngor dalu swm sy'n cyfateb i'r diffyg, o'i Gyfrif Refeniw Tai i Lywodraeth Cynulliad Cymru.

CYNLLUN PENSIWN BUDDIANNAU DIFFINIEDIG
Cynlluniau pensiwn ble bo buddiannau a dderbynnir gan y cyfranogwyr yn annibynnol ar y cyfraniadau a dalwyd, ac nad ydynt yn uniongyrchol gysylltiedig â buddsoddiadau'r cynllun.

CYSONDEB
Y cysyniad fod triniaeth gyfrifo o eitemau tebyg o fewn blwyddyn ariannol ac o un flwyddyn i'r nesaf yr un fath.

DARPARIAETH
Swm a osodir o'r neilltu yn y cyfrifon ar gyfer rhwymedigaethau neu golledion i'r dyfodol sy'n sicr neu'n debygol iawn o ddigwydd ond bod y symiau neu'r dyddiadau pryd y byddant yn digwydd yn ansicr.

DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR
Un o brif ddatganiadau ariannol y Cyngor sy'n cofnodi'r holl incwm a gwariant ar gyfer y Cyngor wedi ei gategoreiddio'n unol â gofynion safonol CIPFA fel y gellir cymharu awdurdodau.

DATGANIAD LLIF ARIAN
Mae'r datganiad llif arian yn dangos y newidiadau yn yr arian a'r cywerthoedd ariannol sydd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol.

DERBYNIADAU CYFALAF
Yr elw o waredu tir neu asedau nad ydynt yn gyfredol eraill. Gellir defnyddio cyfrannau o dderbyniadau cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd, o fewn y rheolau a osodir i lawr gan y llywodraeth ond ni ellir eu defnyddio i gyllido gwariant refeniw.

DIBRISIANT
Mesur o'r gost o wisgo allan, defnyddio neu fel arall leihau oes economaidd ddefnyddiol asedau nad ydynt yn gyfredol y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol, p'un a yw hynny o ddefnydd, treuliad amser

neu anarferiant trwy newidiadau technegol neu rai eraill.

DIGWYDDIADAU AR ÔL DYDDIAD Y FANTOLEN
Digwyddiadau ar ôl dyddiad y Fantolen yw'r digwyddiadau hynny, ffafriol neu anffafriol, sy'n digwydd rhwng dyddiad y Fantolen a'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r Datganiad Cyfrifon.

DYCHWELIAD DISGWYLIEDIG AR ASEDAU PENSIWN
Ar gyfer cynllun buddiannau diffiniedig a ariennir, hwn yw'r raddfa dychweliad ar gyfartaledd, yn cynnwys incwm a newidiadau mewn Gwerth Teg ond yn net o dreuliau cynllun, a ddisgwylir dros weddill oes y rhwymedigaeth gysylltiedig ar yr asedau gwirioneddol a ddelir gan y cynllun.

DYLED NET
Benthyciadau'r Cyngor llai arian parod ac adnoddau hylifol.

DYLEDWR
Swm sy'n ddyledus i'r Cyngor gan unigolion a sefydliadau eraill am waith a wnaed, nwyddau a dderbyniwyd, neu wasanaethau a gyflenwyd yn ystod y flwyddyn ariannol, ond na thalwyd amdanynt cyn diwedd y flwyddyn ariannol.

EITEMAU ANGHYFFREDIN
Eitemau perthnasol, gyda graddfa uchel o annormalrwydd, sy'n deillio o ddigwyddiadau neu drafodion sy'n disgyn tu allan i weithgareddau cyffredin y Cyngor ac na ddisgwylir iddynt ailddigwydd. Nid ydynt yn cynnwys eitemau eithriadol, na chwaith yn cynnwys eitemau o'r flwyddyn flaenorol dim ond oherwydd eu bod yn gysylltiedig â'r flwyddyn flaenorol.

ENILLION A CHOLLEDION ACTIWARÏAID
I gynllun pensiwn buddiannau diffiniedig, y newidiadau mewn gwarged neu ddiffyg actiwaraidd sy'n codi oherwydd:

- Nad yw digwyddiadau wedi cyd-fynd â'r tybiaethau actiwarïaid a wnaethpwyd i'r prisiant diwethaf (enillion a cholledion profiad); neu

- Fod y tybiaethau actiwaraidd wedi newid.

GRANT CYNNAL REFENIW
Grant a delir gan Lywodraeth Ganolog i awdurdodau, yn cyfrannu tuag at gost gyffredinol eu gwasanaethau.

GRANTIAU LLYWODRAETH
Grantiau a wneir gan y llywodraeth tuag at naill ai wariant refeniw neu gyfalaf gan ddisgwyl cydymffurfiad yn y gorffennol neu i'r dyfodol gyda rhai amodau penodol sy'n ymwneud â gweithgareddau'r Cyngor. Gall y grantiau hyn fod yn benodol i gynllun neilltuol neu gall gefnogi gwariant refeniw'r Cyngor yn gyffredinol.

GWAITH YN MYND YN EI FLAEN (WIP)
Cost gwaith a berfformir ar brosiect heb ei orffen ar ddyddiad y Fantolen.

GWARIANT CYFALAF
Gwariant ar brynu ased nad yw'n gyfredol, a ddefnyddir i ddarparu gwasanaethau tu draw i'r flwyddyn ariannol gyfredol, neu wariant sy'n ychwanegu at, ac nid cynnal yn unig, werth ased presennol nad yw'n gyfredol.

GWARIANT REFENIW
Treuliau dydd i ddydd o ddarparu gwasanaethau.

GWARIANT REFENIW A ARIENNIR O GYFALAF O DAN STATUD (REFCUS)
Gwariant y gellir ei ohirio'n gywir (h.y. ei drin fel cyfalaf o ran natur) ond nad yw'n arwain at, neu'n parhau i gydweddu ag, ased diriaethol. Enghreifftiau o daliadau gohiriedig yw grantiau o natur cyfalaf i sefydliadau gwirfoddol.

GWASANAETHAU ASIANTAETH
Y Gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor i drydydd parti neu ar ran sefydliad arall.

GWERTH GWEDDILLIOL
Gwerth net ased y gellir ei wireddu ar ddiwedd ei oes ddefnyddiol.

GWERTH LLYFR NET
Y swm y mae asedau nad ydynt yn gyfredol yn cael eu cynnwys yn y Fantolen, h.y. eu costau hanesyddol neu werth cyfredol llai'r symiau cronnus ar gyfer dibrisiant.

GWERTH NET
Gwerth y Cyngor o gyfanswm asedau llai cyfanswm rhwymedigaethau.

GWERTH TEG
Gwerth teg ased yw'r pris y gellid ei gyfnewid amdano mewn trafodion hyd braich, llai, ble bo'n berthnasol, unrhyw grantiau derbyniadwy tuag at brynu neu ddefnyddio'r ased.

GWERTH TRETHADWY
Rhent tybiedig blynyddol hereditament, a ddefnyddir i bwrpasau TAC.

ISAFSWM DARPARIAETH REFENIW (MRP)
Yr isafswm sydd raid ei godi ar y cyfrif refeniw bob blwyddyn er mwyn darparu ar gyfer ad-daliad benthyciadau a symiau eraill a fenthycir gan y Cyngor.

LLOG A DDERBYNNIR NEU A DELIR
Defnyddir y dull gyfradd log sydd mewn grym gweithredol i fesur beth yw gwerth cludadwy ased ariannol neu rwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost lai amorteiddio cronedig, ac i ddyrannu incwm neu dreuliau cysylltiedig i'r cyfnod perthnasol. Y gyfradd log sydd mewn grym yw hwnnw sy'n rhoddi disgownt cysáct ar y taliadau arian parod neu'r derbyniadau amcangyfrifiedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn ariannol yn ôl y swm a gafodd ei gydnabod iddo'n yn lle cyntaf. Mae'r gyfradd log sydd mewn grym yn cael ei diwygio yn ôl y tâl llog neu'r derbyniadau gwirioneddol trwy'r Datganiad Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn i sicrhau mai dim ond llog gwirioneddol a godir yn erbyn y Dreth Gyngor.

Yn achos asedau ariannol a rhwymedigaethau a gludwyd yn ôl y gost, gan fod y llog sydd mewn grym yr un faint â'r llog cludo, mae'r gwerth cludo'n cael ei ddiwygio ar gyfer llog cronnus.

MATEROLIAETH
Y cysyniad y dylai'r Datganiad Cyfrifon gynnwys yr holl symiau y gellid disgwyl iddynt, pe gadewid hwy allan, neu eu cam-ddatgan, arwain at lurguniad o'r datganiadau ariannol ac yn y pen draw gamarwain defnyddiwr y cyfrifon.

OES ECONOMAIDD DDEFNYDDIOL (UEL)
Y cyfnod dros yr hwn y bydd y Cyngor yn cael buddiannau o ddefnydd ased nad yw'n gyfredol.

PARTÏON CYSYLLTIEDIG
Ceir diffiniad manwl o Bartïon Cysylltiedig yn IAS 24. I bwrpasu'r Cyngor, ystyrir fod partïon cysylltiedig yn cynnwys Llywodraeth Ganolog, Awdurdodau Lleol a chyrff arall, sy'n codi un ai praeseptau neu'n ardollau ar y Cyngor. Gall partïon cysylltiedig hefyd gynnwys is-gwmnïau a chwmnïau cysylltiedig, a cydfenter a phartïon cydfenter ac yn enwedig aelodau a phrif swyddogion y Cyngor.

Pan yn ystyried pwy sy'n barti cysylltiedig, rhoddir sylw hefyd i drafodion yn gysylltiedig ag aelodau teulu agos neu gartref unrhyw unigolyn a restrir.

PRAESEPT
Yr ardoll a wneir gan awdurdodau praesept ar awdurdodau bilio, sy'n ei gwneud yn ofynnol ar i'r olaf gasglu incwm y Dreth Gyngor ar eu rhan.

PRYDLES ARIANNOL
Prydles sy'n trosglwyddo'n sylweddol risgiau a gwobrwyon perchnogaeth ased nad yw'n gyfredol i'r prydleswr.

PRYDLES WEITHREDOL
Prydles ble mae'r berchnogaeth o'r ased nad yw'n gyfredol yn aros gyda'r prydleswr.

RHAGLEN GYFALAF
Y cynlluniau cyfalaf mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal dros gyfnod penodol o amser.

RHESTRAU STOC
Eitemau o ddeunyddiau crai a deunyddiau mae'r Cyngor wedi eu caffael ac sy'n cael eu dal gan ddisgwyl defnydd i'r dyfodol. Enghreifftiau yw deunyddiau deffiniad, deunyddiau crai a gwaith sy'n mynd yn ei flaen.

RHWYMEDIGAETH
Rhwymedigaeth yw pan fo gan y Cyngor ddyled i'w thalu i unigolyn neu sefydliad arall.

- Mae rhwymedigaeth gyfredol yn swm a fydd yn dod yn daladwy neu y gellid ei galw i mewn yn ystod y flwyddyn ariannol nesaf, e.e. credydwyr neu arian parod wedi'u gordynnu.

- Mae rhwymedigaeth ohiriedig yn swm sydd drwy drefniant yn daladwy tu draw i'r flwyddyn nesaf ar ryw bwynt yn y dyfodol neu i'w dalu i ffwrdd trwy swm blynyddol dros gyfnod o amser.

RHWYMEDIGAETH AMODOL
Mae rhwymedigaeth amodol naill ai'n:

- Rhwymedigaeth bosib sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol y bydd eu bodolaeth yn cael ei chadarnhau dim ond trwy ddigwyddiad o un neu fwy o ddigwyddiadau ansicr yn y dyfodol nad ydynt yn llwyr o fewn rheolaeth y Cyngor; neu'n

- Rhwymedigaeth bresennol sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol ble nad yw'n debygol y bydd angen trosglwyddiad o fuddiannau economaidd, neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth gyda dibynadwyedd digonol.

RHWYMEDIGAETHAU'R CYNLLUN PENSIWN
Rhwymedigaethau cynllun pensiwn buddiannau diffiniedig ar gyfer treuliau sy'n ddyledus ar ôl y dyddiad prisiant. Mae rhwymedigaethau'r cynllun a fesurir yn ystod y dull uned a ragamcenir yn adlewyrchu'r buddiannau mae'r cyflogwr wedi ymrwymo i'w darparu i'r Gwasanaeth hyd at y dyddiad prisiant.

TRETHI ANNOMESTIG CENEDLAETHOL (TAC)
Mae'r Trethi Annomestig Cenedlaethol yn ardoll ar fusnesau, wedi'i seilio ar raddfa genedlaethol yn y bunt a osodir gan y llywodraeth a'i luosi gan werth trethadwy asesedig yr eiddo dan sylw. Caiff ei gasglu gan y Cyngor ar ran llywodraeth ganolog ac yna ei ailddosbarthu'n ôl i gefnogi cost gwasanaethau.

TRAFODION PARTÏON CYSYLLTIEDIG
Mae'r Datganiad o Ymarfer a Argymhellir yn gwneud datgeliad o unrhyw drafodion perthnasol rhwng y Cyngor a Phartïon Cysylltiedig yn ofynnol er mwyn sicrhau fod cydranddeiliaid yn ymwybodol pryd mae'r trafodion hyn yn digwydd a'r swm a goblygiadau hynny.

Y FANTOLEN
Datganiad o'r asedau, rhwymedigaethau a balansau eraill cofnodedig ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Llyfryddiaeth

Bevan Brittan LLP, 2015, Cyngor cyffredinol ynghylch cyfrifon cyhoeddedig awdurdodau a'r hawliadau chwiliadau eiddo, Llundain

CIPFA 2015 Côd Ymarfer ar gyfer Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015/16, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2015 Rhestr Wirio Datgeliadau 2015/16. CIPFA, Llundain

CIPFA 2016 Côd Ymarfer ar gyfer Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015/16, Canllawiau ar gyfer Ymarferwyr, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2015 Côd Ymarfer Adrodd ar Wasanaethau 2015/16, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2016 Bwletin LAAP 104: Cau Cyfrifon 2015/16 a Materion Cysylltiedig, CIPFA, Llundain.

CIPFA 2012 Bwletin LAAP 92: Trafodion Cyfrifo mewn Perthynas a Setlo Taliadau 2012, CIPFA, Llundain

CIPFA 2014 Bwletin LAAP 99: Arian Wrth Gefn a Balansau Awdurdodau Lleol. CIPFA, Llundain

Llywodraeth Cymru 2014. Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 Rhif 3362 (W337), Llywodraeth Cymru

Llywodraeth Cymru 2015. Penderfyniad Cyffredinol ar Gredyd Eitem 8 a Debyd Eitem 8 (Cymru) 2015.

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL – 2015/16

1. CYFLWYNIAD

Fe wnaeth Rheoliad 4 o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 hi'n ofynnol i'r Awdurdod fod yn gwbl gyfrifol am adolygu rheolaeth fewnol ac adrodd arno'n flynyddol, a hynny fel rhan o'i drefniadau ar gyfer llywodraethu corfforaethol. Dywed Cod Ymarfer a Argymhellir (y cod) CIPFA bod gwaith paratoi a chyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol (y Datganiad) sydd yn unol â 'Delivery of Good Governance in Local Government', yn cwrdd â'r gofyniad statudol mewn perthynas â pharatoi datganiad ar reolaeth fewnol yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon. Dywed y Rheoliadau hefyd bod rhaid cynnwys y Datganiad yn Natganiad Cyfrifon y Cyngor.

Dyma'r trydydd Datganiad Llywodraethu i'r Cyngor a etholwyd ar wardiau newydd ym mis Mai 2013. Mae'n gosod y trefniadau llywodraethu sydd yn eu lle am y flwyddyn (Ebrill 2015 i Fawrth 2016) ac yn canolbwyntio ar y materion llywodraethu arwyddocaol cyfredol hynny mewn perthynas â'r awdurdod yn cyflawni ei weledigaeth. Mae'n tynnu sylw at newidiadau a wnaed yn ystod y flwyddyn ac yn cynnwys gwerthusiad byr lle nodir gwendidau neu gryfderau sylweddol.

Roedd agweddau o drefniadau llywodraethu'r Cyngor wedi'u cryfhau a'u moderneiddio yn y blynyddoedd diwethaf ar draws nifer o themâu llywodraethu, ac yna cafodd y rhain eu hymgorffori yn y Cynllun Trawsnewid i'r awdurdod a fabwysiadwyd ym mis Ionawr 2013 ac oedd yn gosod ei waith hyd at 2017 ac a oedd, wedi hynny, yn cynnwys Cynllun Corfforaethol pedair blynedd (2013-2017). Fe'i cynlluniwyd fel rhaglen o newid yn cael ei yrru gan y Cyngor ei hun.

Y weledigaeth i'r Cyngor, erbyn 2017, yw:-

"y byddwn yn Gyngor proffesiynol sy'n cael ei redeg yn dda, yn arloesol yn ein hymagwedd, wedi ymrwymo i ddatblygu ein pobl a phartneriaethau er mwyn darparu gwasanaethau effeithlon ac effeithiol o ansawdd da, sy'n cael eu gwerthfawrogi'n fawr gan ein dinasyddion."

Rydym hefyd yn pwysleisio y bydd sicrwydd a llywodraethu yn allweddol i sicrhau y caiff y Cynllun Corfforaethol ei wireddu.

"Wrth wneud hynny, byddwn yn:-

- darparu fframwaith rheoli perfformiad integredig, gan gysylltu'r Cynllun Corfforaethol â'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig i lawr at y broses o bennu'r gyllideb flynyddol ac adolygiadau datblygiad perfformiad unigol
- casglu a defnyddio gwybodaeth i fonitro ein perfformiad a chymryd camau i wella lle mae angen gwneud hynny
- cefnogi datblygiad prosesau'r Cyngor o ran gwneud penderfyniadau democrataidd a sgriwtini
- cryfhau ein hymgysylltiad â dinasyddion Ynys Môn a'u cyfraniad nhw at brosesau'r Cyngor o ran atebolrwydd a gwneud penderfyniadau
- parhau i gryfhau ein prosesau sy'n ymwneud â chyllid ac adrodd ar y gweithle a'i fonitro
- sefydlu trefniadau cadarn ar gyfer delio â'n heriau ariannol, gan sicrhau bod gwasanaethau'n trawsnewid a bod arloesedd wrth wraidd yr hyn yr ydym yn ei wneud"

Dyma'r chwe thema allweddol sy'n cefnogi'r weledigaeth:-

1. **Proffesiynol a chael ei redeg yn dda**
2. **Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig**
3. **Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned**
4. **Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl**
5. **Wedi ymrwymo i Bartneriaeth**
6. **Cyflawni**

Mae chwe egwyddor graidd a llywodraethu da yn Fframwaith CIPFA/SOLACE `Delivery of Good Governance in Local Government' sydd wedi'u haddasu at ddibenion llywodraeth leol. Mae modd cysoni'r rhain gyda'r egwyddorion a'r gwerthoedd a osodir gan Lywodraeth Cymru fel y gwelir gyda'r geiriau mewn llythrennau italig.

1.	Canolbwyntio ar bwrpas y Cyngor ac ar ganlyniadau i'r gymuned a chreu a gweithredu gweledigaeth i'r ardal leol; (*Rhoi'r Dinesydd yn Gyntaf*); (*Cyflawni Gwerth am Arian).*
2.	Aelodau a swyddogion yn cydweithio i gyflawni pwrpas cyffredin gyda swyddogaethau a rolau wedi'u diffinio'n glir; (*Gwybod Pwy sy'n Gwneud Beth a Pham);*
3.	Hyrwyddo gwerthoedd i'r Cyngor a dangos gwerthoedd llywodraethu da trwy gynnal safonau ymddygiad ac ymarweddiad uchel; (*Byw Gwerthoedd Gwasanaethau Cyhoeddus);*
4.	Cymryd penderfyniadau cytbwys a thryloyw fydd yn cael eu sgriwtinieiddio'n effeithiol a rheoli risg; *(Meithrin Gwaith Cyflawni Arloesedd);*
5.	Datblygu capasiti a gallu Aelodau a swyddogion i fod yn effeithiol; (*Bod yn Sefydliad Dysgu);*
6.	Ymgysylltu â phobl leol a rhanddeiliaid eraill i sicrhau atebolrwydd cyhoeddus cadarn; (*Ymgysylltu ag Eraill*);

2. CWMPAS Y CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn gyfrifol am sicrhau y cynhelir ei fusnes yn unol â'r gyfraith a'r safonau cywir ac y diogelir arian cyhoeddus, bod cyfrif cywir ohono a'i fod yn cael ei ddefnyddio'n economaidd, yn effeithiol ac yn effeithiol. At hyn, mae'n ddyletswydd ar y Cyngor o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd yr ymgymerir â'i swyddogaethau, gan gadw mewn cof gyfuniad o economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldeb cyffredinol hwn, mae'r Cyngor hefyd yn gyfrifol am roi yn ei le drefniadau cywir i lywodraethu ei faterion, hwyluso'r broses o gyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol, ac sy'n cynnwys trefniadau ar gyfer rheoli risg a rheolaeth ariannol ddigonol ac effeithiol.

Mae'r cyngor wedi cymeradwyo a mabwysiadu cod llywodraethu corfforaethol lleol sy'n gyson ag egwyddorion fframwaith CIPFA/SOLACE, 'Delivery of Good Governance in Local Government'. Mae copi o'r cod lleol ar ein gwefan yn http://www.anglesev.aov.uk/council-and-democracv/aovernance-and-performance

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'r cod ac yn bodloni gofynion ymarfer priodol anstatudol sy'n annog cyhoeddi Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Mae hefyd yn bodloni gofynion rheoliad 4(2) o Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reolaeth fewnol.

3. Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a'r prosesau a'r gwerthoedd diwylliannol sy'n rhoi cyfeiriad i'r awdurdod a'i weithgareddau ac yn eu rheoli, a thrwy'r rheini mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu gyda'r gymuned, ac yn ei harwain. Mae'n galluogi i'r awdurdod fonitro pa mor dda y mae'n cyflawni ei amcanion strategol ac ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at ddarparu gwasanaethau priodol, cost-effeithiol.

Mae'r system o reolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith hwnnw, ac wedi'i llunio i reoli risg hyd at lefel resymol. Does dim modd iddi gael gwared â phob risg o fethu â chyflawni nodau ac amcanion a dim ond sicrwydd rhesymol, nid sicrwydd llwyr, y gall ei rhoi o ran effeithiolrwydd. Mae'r system o reolaeth fewnol wedi'i seilio ar broses barhaus, wedi'i llunio i ganfod a blaenoriaethu'r risgiau i gyflawni polisïau, nodau ac amcanion y Cyngor, asesu pa mor debygol yw i'r risgiau hynny ddigwydd a'r effaith os byddant yn digwydd, a'u rheoli'n effeithion, yn effeithiol ac yn economaidd. Mae'r fframwaith llywodraethu wedi bod yn ei le yn y Cyngor am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2015, ac mae'n parhau i fod yn berthnasol hyd at ddyddiad cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon. Nodir yn y ddogfen lle cyflwynwyd trefniadau newydd yn ystod y flwyddyn.

4. DADANSODDI'R FFRAMWAITH LLYWODRAETHU 2015/16

Disgrifir y fframwaith cyfredol fel y mae'n berthnasol i bob un o'r chwe egwyddor Llywodraethu Corfforaethol yn yr atodiadau i'r Cod Llywodraethu Lleol sydd ar gael yn http://www.anglesey.gov.uk/council-and-democracy/governance-and-performance

Mae'r crynodeb sy'n dilyn yn canolbwyntio ar y gwaith a wnaed i ddatblygu a chryfhau'r fframwaith ac mae'n tynnu sylw at feysydd o wendid a nodwyd yn ystod blwyddyn ariannol 2015/16.

Egwyddor Un	**Canolbwyntio ar bwrpas yr awdurdod ac ar ddeilliannau i'r gymuned a chreu gweledigaeth i'r ardal leol**
Thema Allweddol:	**Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned** **Wedi ymrwymo i Bartneriaeth;** **Cyflawni**

Roedd Cynllun Corfforaethol y Cyngor 2013-17 (a fabwysiadwyd ym mis Rhagfyr 2013) yn parhau i arwain gwaith y Cyngor ac mae'n creu gweledigaeth ar gyfer yr ardal leol. Dywedodd Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) bod y Cynllun yn disgrifio blaenoriaethau'r Cyngor yn gryno ac yn glir ac yn egluro sut mae'r blaenoriaethau yn adlewyrchu barn y cyhoedd yn ogystal â rhai'r Cyngor a phartneriaid eraill. Mae'r Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol, a oedd yn allweddol i'r gwelliannau llywodraethu yn 2013, yn parhau i gefnogi gwaith trawsnewid yr Awdurdod i gyflawni ei weledigaeth a'i flaenoriaethau. Mae'r agweddau strategol hyn wedi'u gwreiddio yn y Cynllun Corfforaethol.

Sefydlwyd Bwrdd Gwasanaethau Lleol Gwynedd ac Ynys Môn ar 1 Ebrill, 2013 gan ddisodli'r Byrddau sirol sengl gynt. Roedd y newid graddol hwn hefyd yn cynnwys rhesymoli swyddogaethau partneriaeth strategol yng Ngogledd-orllewin Cymru a arweiniodd at Uned Bartneriaethau strategol ar y cyd rhwng Gwynedd ac Ynys Môn. Parhaodd Cyd-fwrdd Gwasanaeth Lleol Gwynedd ac Ynys Môn i weithio ar y blaenoriaethau y cytunwyd arnynt yn ystod 2015/2016. Caiff adroddiadau monitro o'r tri maes blaenoriaeth - Pobl Hwn, Teuluoedd Cydnerth a Chymunedau Cynaliadwy – eu derbyn ym mhob cyfarfod i ddangos datblygiad a deilliannau'r gwaith. Yn ystod 2015/16 mae'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol hefyd wedi bod yn gweithio tuag at weithredu Deddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol o Ebrill 2016 ymlaen. Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd statudol ar Gyrff Cyhoeddus i weithio gyda'i gilydd a chreu Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus yn lle'r Bwrdd Gwasanaeth Lleol. Mae'r gwaith yma'n parhau a bydd cyfarfod cyntaf y Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus ym Mai 2016. Yn ystod 2016/2017 bydd y Bwrdd Gwasanaeth Cyhoeddus yn paratoi a chyhoeddi Asesiad o Les Lleol i Wynedd ac Ynys Môn a fydd yn sail i amcanion lles y dyfodol.

Cymeradwywyd cyllideb flynyddol a Chynllun Ariannol Tymor Canolig gan y Cyngor ym mis Mawrth 2016 yn sgil ymgynghoriad cyhoeddus helaeth. Roedd arbedion a thoriadau'n parhau i hawlio agenda'r Cyngor gyda'r nod o sicrhau gostyngiadau sylweddol i wariant o £10m dros y tair i bum mlynedd nesaf - swm sy'n cyfateb i 8% wrth ganiatáu swm o £1 miliwn o'r cronfeydd wrth gefn at swm cyfyngedig o arian i drawsnewid gwasanaethau yn 2016/17.

Mae'r Cyngor wedi rheoli ei adnoddau mewn ffordd sydd wedi arwain at sefyllfa ariannol gytbwys ar ddiwedd blwyddyn 2015/16. Datblygwyd y Cynllun Ariannol Tymor Canolig ymhellach sy'n rhagweld y bwlch ariannu am weddill cyfnod y Cyngor. Er mwyn pontio'r bwlch hwn cynhaliwyd gwaith ers haf 2014 yn datblygu, gyda rhanddeiliaid, Strategaeth Effeithiolrwydd. Cafodd hon ei chymeradwyo'n ffurfiol gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Rhagfyr 2014 wedi cyfnod o ymgynghori'n gyhoeddus. Mae'r strategaeth hon yn rhoi'r fframwaith cyffredinol ynghylch sut mae'r Cyngor yn gweithredu ei her effeithlonrwydd.

Mae Rheolaeth Ariannol yn sylfaenol i redeg y Cyngor a gwnaed amryw o welliannau, un o'r rheini yw gosod a datblygu'n barhaus system rheolaeth ariannol sy'n bodloni anghenion a gofynion Awdurdod Lleol yn yr 21ain ganrif, gan sicrhau hefyd ddatblygiad parhaus y swyddogaeth gyfrifo. Mae'r mesurau hyn wedi golygu bod y cyfrifon hyn, yn wahanol i flynyddoedd blaenorol, wedi eu cau'n llwyddiannus ar amser ar gyfer 2013/14 a 2014/15 gydag argymhellion cyfyngedig gan yr archwilwyr allanol.

Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen datblygu'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn fanylach, er mwyn gosod sefyllfa ariannol y Cyngor yn y dyfodol yng nghyd-destun cyflawni'r Cynllun Corfforaethol a'r penderfyniadau buddsoddi a dadfuddsoddi sy'n ofynnol er mwyn cyflawni hyn. Ar gyfer proses pennu'r gyllideb 2015/16, mae Aelodau a Swyddogion wedi parhau i gynnal cyfarfodydd rheolaidd i oruchwylio'r broses o ddatblygu'r strategaeth effeithlonrwydd a'i broses ymgynghori, yn ogystal â sicrhau bod cyllideb gytbwys yn cael ei phennu. Cytunodd Aelodau ac Uwch Swyddogion fod angen i'r broses ar gyfer gwneud hynny wella er mwyn cael trefn well o ymgysylltu rhwng Aelodau ac Uwch Swyddogion. Ar gyfer proses pennu cyllideb 2015/16, sefydlwyd Gru p Llywio Cyllideb wedi ei gadeirio gan y Prif Weithredwr Cynorthwyol, gyda chynrychiolaeth o bob gru p gwleidyddol.

Cyhoeddwyd y Datganiad Cyfrifon ar gyfer 2014/15 gyda barn archwilio ddiamod ddiwedd mis Medi 2015.

Roedd yr Adroddiad Perfformiad (Adolygiad Perfformiad) a gymeradwywyd gan y Cyngor Sir ym mis Hydref 2015 yn edrych yn ôl i asesu sut y bu i ni berfformio yn erbyn y blaenoriaethau a'r targedau a osodwyd yn ein Dogfen Darparu Flynyddol 2014/15 sy'n cyflawni blaenoriaethau a phrif nodau ein Cynllun Busnes Corfforaethol 2013/17. Fe'i haseswyd gan Swyddfa Archwilio Cymru yn ei Lythyr Asesu Gwelliant fel y Cyngor oedd wedi cyflawni ei ddyletswyddau adrodd ar welliannau o dan y Mesur ac wedi gweithredu yn unol ag arweiniad Llywodraeth Cymru.
Mae Fframwaith Rheoli Perfformiad yn ei le yn cynnwys cardiau sgorio chwarterol, heriau hanner blwyddyn i Wasanaethau ac adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Gwaith ac i'r Pwyllgor Sgriwtini. Mae'r fframwaith yn parhau i gael ei datblygu i ganolbwyntio ar hunanasesiad gan Benaethiaid Gwasanaeth, ac ar y meysydd allweddol o risg a thrawsnewid. Mae hefyd yn canolbwyntio ar welliannau i adrodd ar y gweithlu a gwybodaeth ariannol. Yn ystod 2015, cynhaliwyd cyfres o Adolygiadau Gwasanaeth oedd yn cwmpasu –

(i) Cyllidebau Gwasanaeth ac Arbedion (Mehefin - Gorffennaf 2015)
(ii) Perfformiad (Tachwedd - Rhagfyr 2015)

Er ein bod wedi sefydlu dulliau gweithredu cadarn i sicrhau bod partneriaethau newydd yn cael eu llywodraethu'n effeithiol, mae gofyn cryfhau trefniadau llywodraethu rhai o'r trefniadau partneriaeth mwy hanesyddol. Blaenoriaeth ar gyfer 2016 fydd datblygu Polisi Partneriaethau a fydd yn rhoi fframwaith ar gyfer rheoli partneriaethau'n effeithiol (rhai sydd eisoes yn bodoli a rhai newydd) a chynnig arweiniad i'r unigolion hynny sy'n ymwneud yn uniongyrchol â phartneriaethau. At hyn, bydd y polisi'n amlinellu'r trefniadau llywodraethu i sicrhau y caiff y partneriaethau y mae'r Cyngor yn ymwneud â nhw eu rheoli'n effeithion ac effeithiol, gan ganolbwyntio ar gamau gweithredu a chanlyniadau sy'n helpu'r cyngor i gyflawni ei nodau a'i amcanion.

Mae caffael yn rhan hanfodol o gyflawni gwasanaeth ym Môn gyda gwaith darparu gwasanaethau mawr wedi'u hallanoli e.e. cefnogaeth ymgynghorol addysg, gwastraff a phriffyrdd. Tanlinellodd gwaith adolygu perfformiad cenedlaethol Llywodraeth Cymru a wnaed gan KPMG yn 2014 rai materion arwyddocaol i'r Cyngor roi sylw iddynt. Mae prosiect ffurfiol wedi'i sefydlu i roi sylw i’r camau a amlygir yn yr adroddiad. Mae’r prosiect wedi mynd i’r afael â’r prif faterion h.y. datblygu strategaeth gaffael gorfforaethol, strategaeth rheoli contractau a pholisi yn ogystal â darparu hyfforddiant ar y Rheolau Trefniadaeth Contractau, Deddfwriaeth Caffael newydd yr UE i bob aelod o staff sy’n gyfrifol am gaffael. Bydd KMPG yn dychwelyd ganol 2016 i adolygu’r gwasanaeth a’i gynnydd o’r gwaith adolygu perfformiad a wnaed yn 2014. Hyd yma mae’r prosiect wedi sicrhau arbedion ariannol o £500k.

Mae adolygu Archwilio Mewnol ac adrodd ar brosesau sy'n cefnogi gwaith gwireddu amcanion y Cyngor a’u hadroddiad blynyddol yn rhan bwysig o adolygu effeithlonrwydd a ddisgrifir yn Adran 5 y Datganiad hwn.

Mae rheoli ceisiadau grant wedi bod yn wendid yn y gorffennol, ond mae cynllun gweithredu wedi ei sefydlu ac adlewyrchir gwelliannau yn lefel y ceisiadau amserol a’r rhai lle’r oedd elfen o ansicrwydd. Yn 14/15 roedd (3) o’r ceisiadau’n gymwys:

- Pensiynau Athrawon
- Cronfeydd Strwythurol - Datblygu Amgylchedd Arfordirol Môn
- Cronfeydd Strwythurol – Cronfa Fuddsoddi Leol Gogledd Cymru

Mae’r maes hwn yn dal i gael ei fonitro gan y Pwyllgor Archwilio. Bydd argymhellion o raglen archwilio 14/15 yn cael eu gweithredu ar gyfer sicrhau grantiau 16/17.

Egwyddor Dau:	**Aelodau a swyddogion yn cydweithio i gyflawni pwrpas cyffredin gyda swyddogaethau a rolau wedi eu diffinio’n glir**
Thema Allweddol:	**Proffesiynol a chael ei Redeg yn Dda**

Mae gan y Cyngor drefn Pwyllgor Gwaith gydag Arweinydd a etholir gan y Cyngor ynghyd â Phwyllgor Gwaith o hyd at chwe aelod a benodir gan yr Arweinydd. Mae'r Pwyllgor Gwaith yn gwneud penderfyniadau ar faterion strategol allweddol ac mae'n gyfrifol am weithredu'r polisïau y cytunwyd arnynt gan y Cyngor. Mae gan bob Cynghorydd bortffolio ar gyfer swyddogaeth benodol y Cyngor. Mae dau bwyllgor sgriwtini yn dal y Pwyllgor Gwaith i gyfrif, mae’r rhain yn cynnwys cynghorwyr nad ydynt ar y Pwyllgor Gwaith. Ceir pwyllgorau rheoleiddio hefyd yn cynnwys Cynllunio, Trwyddedu, Apeliadau ac Archwilio, ynghyd â nifer o bwyllgorau eraill a sefydlwyd at ddibenion penodol.

Mae trefniadau ar gyfer pwyllgorau a chynllun dirprwyo i swyddogion ac aelodau wedi eu cynnwys yng nghyfansoddiad y Cyngor.

Gweithredwyd Protocol Perthynas newydd ar gyfer Aelodau a Swyddogion a rhaglen waith a gefnogwyd gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn ystod 2013 i gynorthwyo i ddatblygu'r Pwyllgor Gwaith a'r ffordd y mae aelodau ac uwch swyddogion yn cydweithio. Mae hyn yn cynnwys swyddogaethau allweddol yr Arweinydd a'r Prif Weithredwr a'r Pwyllgor Gwaith Cysgodol. Mae'r trefniant hwn yn parhau.

Mae Aelodau Etholedig wedi bod yn awyddus i symud ymlaen o'r gorffennol ac maent wedi canolbwyntio eu hegni ar ddod yn Gyngor y mae arno wirioneddol eisiau datrys problemau, moderneiddio darpariaeth gwasanaeth a gwireddu ei addewidion. Er bod dadleuon adeiladol a gwahaniaeth barn, yn enwedig pan fo gwrthblaid swyddogol yn ei lle, bellach mae mwy o ymdeimlad o gynhwysiad, cyfrifoldeb torfol am ganlyniadau a rhannu llwyddiant. Hefyd mae mwy o ymddiriedaeth a natur broffesiynol yn y berthynas rhwng Aelodau a Swyddogion a chanolbwyntir ar gyflawni gwasanaethau effeithiol i ddinasyddion.

Cwblhawyd strwythur uwch arweinyddiaeth newydd y Cyngor yn ystod 2012. Adolygwyd yr haen nesaf, sef y Penaethiaid Gwasanaeth yn 2013-14 a arweiniodd at ostyngiad o chwe swydd ar y lefel hon. Yn sgil penodi Prif Weithredwr newydd ym Mai 2015 gwelwyd newidiadau pellach. Penodwyd y Prif Weithredwr newydd ar lefel cyflog is o 22% fel y cymeradwywyd gan Banel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol, ac aeth ati i ailstrwythuro'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth. Cytunwyd mewn egwyddor ar y cynigion ailstrwythuro ym Mawrth 2015. Cafodd y model gweithredu newydd wared ar haen tri Chyfarwyddwr Corfforaethol ac yn ei penodwyd dau Brif Weithredwr Cynorthwyol newydd sy'n adrodd yn uniongyrchol i'r Prif Weithredwr (un yn gyfrifol am faterion allanol y cyngor a'r llall yn gyfrifol am faterion mewnol y cyngor). Mae'r model newydd yn lliniaru'n well yn erbyn risg a hefyd penderfynodd y Pwyllgor Gwaith gynnwys y Swyddog Monitro a'r Swyddog Adran 151 (penodiad newydd Hydref 2015) fel aelodau llawn o Uwch Dîm Arweinyddiaeth y Cyngor ochr yn ochr â'r tair swydd newydd. Mae gan y penderfyniad hwn y potensial i ychwanegu profiad ac arbenigedd gwerthfawr i drafodaethau'r tîm.

Y model rheoli a gytunwyd yw bod yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn arwain ar ddatblygu gweledigaeth a chyfeiriad strategol y Cyngor ac yn cael eu dal i gyfrif yn y swyddogaeth honno. Felly rôl yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth yw darparu arweinyddiaeth strategol a chorfforaethol, yn hytrach nag ymwneud â rheolaeth weithredol uniongyrchol gwasanaethau. Yn hwyr ym mis Tachwedd 2013 cynhaliwyd adolygiad o strwythur y Penaethiaid Gwasanaeth i adlewyrchu'r rôl newydd hon i gyfarwyddwyr. Canlyniad yr adolygiad oedd disgrifiadau swydd diwygiedig a rôl Penaethiaid Gwasanaeth, i fod yn gyfan gwbl gyfrifol am reolaeth weithredol, perfformiad a chyfeiriad eu gwasanaethau, a dyna'r sefyllfa o hyd. Mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth hefyd wedi datblygu perthynas weithio gref gyda'r Pwyllgor Gwaith, sy'n hwyluso amgylchedd tryloyw ac iddo fwy o ymddiriedaeth lle mae swyddogion ac Aelodau'n cydweithio fel tîm.

Mae'r *Pwyllgor Archwilio* yn rhan allweddol o fframwaith llywodraethu'r awdurdod. Mae gan y pwyllgor ddau aelod lleyg sydd wedi'u cyfethol ac sy'n gwasanaethu i ehangu sylfaen ei brofiad a'i wybodaeth annibynnol. Mae'n rhoi sicrwydd annibynnol i'r Cyngor a'i swyddogion statudol ynghylch: pa mor ddigonol yw'r fframweithiau llywodraethu a rheoli risg, amgylchedd y rheolaeth fewnol a chywirdeb y gwaith adrodd ariannol. Wrth oruchwylio gwaith archwilio mewnol ac allanol a rheoleiddwyr eraill, mae'n gwneud cyfraniad pwysig i sicrhau bod trefniadau sicrwydd effeithiol yn eu lle.

Yn ôl Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus 2013 CIPFA mae'n ofynnol i Bennaeth Archwilio Mewnol roi sicrwydd i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ynghylch holl system rheolaeth fewnol, yn cynnwys pa mor ddigonol yw trefniadau rheoli risg a llywodraethu corfforaethol. Dylid nodi nad yw sicrwydd llwyr byth yn bosibl. Y mwyaf y gall Archwiliol Mewnol ei ddarparu i'r Pwyllgor Archwilio yw sicrwydd rhesymol nad oes unrhyw wendidau mawr yn y system rheolaeth fewnol drwyddi-draw.

Yn ystod y flwyddyn mae'r Pwyllgor Archwilio wedi cynnal trosolwg o fframwaith sicrwydd y Cyngor drwy ystyried y farn archwilio ar ddarnau unigol o waith archwilio mewnol, adolygu cynnydd o ran gweithredu camau gwella yn deillio o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac ystyried y Gofrestr Risg Gorfforaethol. Mae hefyd wedi derbyn sicrwydd o'r adroddiadau a gyhoeddwyd gan reoleiddwyr allanol yr Awdurdod.

Mae'r Pwyllgor yn cynnal hunanasesiad blynyddol ar ei berfformiad sy'n cyfrannu at ei flaengynllun gwaith. Mae arweiniad newydd ar rôl y Pwyllgorau Archwilio gan CIPFA yn rhagweld rôl llywodraethu ehangach nag a gafwyd yn y gorffennol. Yn gynnar yn 2015 ac yn unol â'r cyfarwyddyd hwn, rhoddodd y Pwyllgor Archwilio ystyriaeth i gylch gorchwyl newydd. Cafodd y gwelliannau a awgrymwyd eu drafftio ac, wedi ymgynghori yn eu cylch, bu i'r Pwyllgor Gwaith eu hystyried a'u derbyn ar 20 Ebrill 2015, cyn cael eu cymeradwyo'n gan y Cyngor llawn ar 14 Mai 2015. Bellach yr enw ar y Pwyllgor yw'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu.

Gweithredodd y Cyngor y Safonau Archwilio Mewnol mewn Gwasanaethau Cyhoeddus yn Ebrill 2013. Mae disgwyl hefyd bod awdurdodau lleol yn cydymffurfio â Datganiad CIPFA ar Rôl y Pennaeth Archwilio Mewnol mewn Sefydliadau Gwasanaeth Cyhoeddus. Mae trefniadau'r Cyngor yn gyson a'r egwyddorion a nodwyd yn y datganiad.

Telir lwfansau i aelodau yn unol â threfn leol sy'n seiliedig ar benderfyniadau Panel Annibynnol Cymru ar Gydnabyddiaeth Ariannol. Cyhoeddodd y Panel adroddiadau penodol i'r Cyngor hwn ynglwn â'r flwyddyn dan sylw. Y Cyngor Llawn sy'n penderfynu ar faterion dewisol ac mae'r cynlluniau, a'r taliadau a wnaed i aelodau dan y cynllun, wedi eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor.

Mabwysiadwyd Datganiad Polisi Tâl yn ôl y gofyn a chafodd ei adolygu a'i ddiweddaru ym mis Mawrth 2013 a 2014 a'i fabwysiadu unwaith eto gan y Cyngor Sir ym mis Chwefror 2015.

Egwyddor Tri: **Thema Allweddol:**	**Hyrwyddo gwerthoedd yr awdurdod ac arddangos gwerthoedd llywodraethu da trwy gynnal safonau uchel o ymddygiad** **Proffesiynol a chael ei Redeg yn Dda**

Mae'r chwe chynllun sydd yn y Cynllun Corfforaethol ar gyfer 2013-17 yn nodi gwerthoedd y Cyngor a daeth y rheini'n rhan greiddiol o weithgarwch trawsnewidiol y Cyngor a'r weledigaeth ar gyfer cyflawni yn y dyfodol. O ganlyniad, mae'r chwe thema allweddol yn sail i'r dull corfforaethol o weithio a rhoddir pwyslais ar bwysigrwydd llywodraethu da yn y Cynllun Corfforaethol newydd.

Mae nifer o godau ymddygiad a phrotocolau yn eu lle fel rhan o'r Cyfansoddiad i sicrhau safonau uchel o ymddygiad ac ymarweddiad. Mae Polisi i Rwystro Twyll a Llygredd yn y Cyfansoddiad ynghyd a chynlluniau atodol. Yn eu plith mae Cod Ymddygiad Swyddogion, sy'n statudol. Mae'r Cyfarwyddyd bellach wedi'i awdurdodi i'w gyhoeddi i'r holl staff.

Y Swyddog Monitro yw swyddog arweiniol y ***Pwyllgor Safonau***, gyda saith o'i naw aelod wedi'u penodi'n allanol a'r gweddill yn Aelodau Etholedig. Mae'r Pwyllgor yn datblygu a chefnogi annibyniaeth a gwrthrychedd yn hytrach na llywodraethu gwleidyddol ac mae'n gwireddu hyn fel a ganlyn:-

- ☐ Adroddiad Blynyddol y Cadeirydd i'r Cyngor
- ☐ Rhaglen Waith a gymeradwyir yn flynyddol gan y Cyngor
- ☐ Pedwar cyfarfod chwarterol a chymaint o gyfarfodydd arbennig ag sydd raid i ymdrin â chyfeiriadau gan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a cheisiadau am ganiatâd arbennig
- ☐ Ymdrin ag unrhyw faterion o dan y 'Protocol Penderfynu'n Lleol
- ☐ Ymdrin ag unrhyw geisiadau gan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i gael gweld achosion lleol

☐ Hyfforddiant a datblygiad a drefnwyd gan y Pwyllgor Safonau ac/neu a gynhaliwyd gan y Pwyllgor Safonau. Eleni canolbwyntiodd y Pwyllgor Safonau ar ddatblygu Cynghorwyr Tref. Yn 2016/17 canolbwyntir ar adolygu hyfforddiant i'w ddarparu i'r grup newydd o Gynghorwyr ym Mai 2017 .

☐ Yn ychwanegol at yr hyfforddiant i Aelodau, mae nodiadau briffio wedi'u cyhoeddi ar y meysydd pwnc a ganlyn :

- Dyraniadau Tai Cyngor Lleol
  - (o dan ystyriaeth ar hyn o bryd i adlewyrchu'r Polisi Dyraniadau newydd)
- Adran 25 Deddf Lleoliaeth 2011
- Caffael Cyhoeddus
  - (yn cael ei adolygu ar hyn o bryd i adlewyrchu'r Rheolau Gweithdrefn Contract newydd)
- Rhyddid i Lefaru'n Wleidyddol v Cod Ymddygiad
- Rhoddion a Lletygarwch
- Caniatâd Arbennig

☐ Fforwm Pwyllgor Safonau

☐ Cynnal adolygiad blynyddol o Dair Cofrestr Diddordebau Aelodau a chyhoeddi eu canfyddiadau a'r nodyn ymgynghorol i'r holl Aelodau. Eleni, mae Aelodau annibynnol y Pwyllgor a gynhaliodd yr adolygiad hefyd wedi cysylltu â phob Aelod etholedig yn uniongyrchol ynghylch unrhyw faterion penodol sy'n berthnasol i'w cofrestriad nhw o'u diddordebau. Bydd adborth ysgrifenedig i Gynghorwyr unigol hefyd yn cael ei roi am y tro cyntaf, ond gan fod gan y Pwyllgor Safonau gyfrifoldebau hefyd am Gynghorwyr Cymuned; bydd ffocws y cofrestri eleni ar gynnal archwiliadau sampl o ddatganiadau o ddiddordeb mewn cyfarfodydd Cynghorau Cymuned. Bydd y broses hon yn cael ei chynnal trwy ddull seiliedig ar risg.

Un o nodweddion y Cyngor yn y gorffennol oedd ymddygiad gwael rhai aelodau. Mae'r gwelliant a dystiwyd yn ystod cyfnod y Comisiynwyr wedi parhau. Ym marn y Pwyllgor Archwilio mae'r duedd wedi ei hymgorffori gyda dim ond un mater yn cael ei archwilio gan yr Ombwdsmon yn ystod 2015/16. Ym marn Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio, gerbron y Cyngor ar 12 Mai 2016, mae hunan-reoleiddio yn gweithio'n effeithiol bellach ym Môn.

Egwyddor Pedwar **Thema Allweddol:**	**Cymryd penderfyniadau tryloyw sydd ar sail tystiolaeth ac yn cael eu sgriwtineiddio'n effeithiol a rheoli risg** **Arloesol, Uchelgeisiol ac Eangfrydig**

Mae'r trefniadau ar gyfer dirprwyo penderfyniadau gweithredol i Aelodau unigol bellach wedi'u sefydlu ar draws yr Awdurdod yn sgil canllawiau a gyhoeddwyd ym mis Awst 2013. Cafodd ei effeithiolrwydd ei adolygu ymhellach gan y rheolwyr yr hydref hwnnw.

Yn 2012, cyflwynodd y Cyngor systemau newydd i sicrhau mynediad hawdd i bapurau a chofnodion y Cyngor ac ers Mai 2013 mae aelodau a'r cyhoedd wedi cael mynediad llawn at bapurau pwyllgor a'r wybodaeth gefndirol. Mae gan aelodau fynediad uniongyrchol at y systemau electronig yn ystod cyfarfodydd.

At hyn, mae dau Bwyllgor Sgriwtini; un yn ymwneud â gwaith mewnol y Cyngor a'r ail yn ymwneud â phartneriaethau allanol ac effaith y Cyngor ar ei gymunedau. Mae'r ddau bwyllgor newydd hyn wedi galluogi i Aelodau edrych yn fwy cyfannol a chorfforaethol ar y Cyngor, ei rôl a'i effaith.

Ffocws gwaith y **Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol** yw rhoi sicrwydd ynghylch perfformiad / darparu'r holl wasanaethau, sicrhau bod y cyngor yn cyflawni ei amcanion corfforaethol a gwasanaeth (fel yr amlinellir yn ei Gynllun Busnes Corfforaethol), Cyllideb Flynyddol, Fframwaith Cyllideb a Pholisi, Fframwaith Rheoli Perfformiad, Polisïau Corfforaethol neu eu cynlluniau a'u polisïau olynol) a chefnogi a gwneud argymhellion ar gyfer gwelliannau parhaus. Mae rhai o'r materion a fu'n destun sgriwtini yn ystod y flwyddyn yn cynnwys….

- Monitro Perfformiad-Cerdyn Sgorio Corfforaethol bob 4 Chwarter
- Monitro'r Gyllideb - - Alldro'r Gyllideb Gyfalaf ac Alldro Dros Dro'r Gyllideb Refeniw
- Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2014/2015
- Moderneiddio Ysgolion – Ymgynghoriad Ffurfiol ar Ardaloedd Bro Rhosyr a Bro Aberffraw
- Panel Canlyniadau Sgriwtini: Arbedion Effeithlonrwydd 2015/16

Mae gan y **Pwyllgor Sgriwtini Partneriaethau ac Adfywio** rôl bwysig a hanfodol i adolygu ein trefniadau a'n gwaith partneriaeth, a pharhau i gau'r diffyg democrataidd y mae partneriaethau wedi eu beirniadu amdano. Mae rhai o'r materion a fu'n destun sgriwtini yn ystod y flwyddyn gan y Pwyllgor Sgriwtini Partneriaethau ac Adfywio yn cynnwys …

- Adolygiad Blynyddol o Bartneriaeth Tai Ynys Môn
- Diweddariad ar Sgriwtineiddio Cyd-fwrdd Gwasanaethau Lleol arfaethedig
- Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr
- Gwasanaeth Monitro Galwadau Rhanbarthol Gogledd Cymru Galw Gofal
- Dogfen Bolisi Partneriaeth a Rôl Sgriwtini mewn Partneriaethau Monitro

Mae aelodau'n cynrychioli Sgriwtini ar wahanol Fyrddau mewnol a grwpiau adolygu. Diben hyn yw hyrwyddo cynhwysiant, ychwanegu gwerth i'r drafodaeth ac adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Sgriwtini ynghylch cynnydd a thynnu sylw at feysydd y gellid bod angen eu sgriwtineiddio'n ffurfiol. Mae ffocws y *Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol* ar berfformiad wedi cefnogi newid diwylliannol ac wedi cyfrannu'n sylweddol at wella trefn llywodraethu.

Mae'r ddau bwyllgor Sgriwtini'n adrodd ynghylch eu gwaith i'r Cyngor yn ei gyfarfod blynyddol. Mabwysiadwyd y Polisi Rheoli Risg gan y Pwyllgor Gwaith ar 26 Mai 2015, ac mae'r Polisi a'r canllawiau cysylltiedig wedi cael eu huwchlwytho i Monitor (mewnrwyd y cyngor). Mae'r dogfennau hyn yn cyd-fynd â'r fframweithiau Rheoli Risg a Rheoli Perfformiad.

Mae'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth wedi adolygu'r Gofrestr Risg Gorfforaethol bob chwarter ers Medi 2015. Yn unol â CPPMF, mae disgwyl i Wasanaethau ddiweddaru eu cofrestri risg bob chwarter gan dynnu sylw'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth at risgiau "coch" neu "ambr" er mwyn ystyried eu cynnwys yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Yn ystod 2015/2016 mae'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu wedi derbyn adroddiad blynyddol ar y broses rheoli risg a dau ddiweddarid ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol. Cyflwynwyd adroddiad pellach ar y Gofrestr Risg Gorfforaethol i'r Pwyllgor Sgriwtini ym Mawrth 2016.

Yn ystod y flwyddyn dechreuodd gwaith i ddatblygu Cofrestri Risg ar gyfer Partneriaethau er mwyn i'r Pwyllgor Sgriwtini allu sgrwitineiddio'r risgiau'n deillio o Bartneriaethau. Cyflwynwyd adroddiad ar hyn i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ym Mawrth 2016.

Sefydlwyd tri Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Corfforaethol cyffredinol (CTPBs) fel rhan o Raglen Drawsnewid y cyngor yn 2013. Yna aeth y 2 fwrdd yn 3 a'u prif rôl ddiwygiedig yw monitro a sbarduno cynnydd ar Raglenni a Phrosiectau Newid cysylltiedig gan roi hyder i aelodau etholedig ac Uwch Reolwyr fod manteision a ragwelid i'r Cyngor a chymunedau ym Môn yn cael eu gwireddu mewn modd amserol. Bydd hyn yn sicrhau bod gweithgareddau'n cael eu darparu'n unol ag amcanion corfforaethol Ynys Môn.

Mae **Bwrdd Rhaglen Trawsnewid Llywodraethu a Phroses Busnes** yn cael ei gadeirio gan y Prif Weithredwr Cynorthwyol sy'n gyfrifol am yr holl faterion sy'n gysylltiedig â materion mewnol y cyngor. Mae'r Bwrdd yn canolbwyntio ar brosesau mewnol trawsnewid ac ar wella rheolaeth fewnol a threfniadau llywodraethu. Ar hyn o bryd mae'n cynnwys materion yn ymwneud â:-

- Rheolaeth Perfformiad Corfforaethol
- a system Hunan Werthuso
- Rheolaeth Perfformiad Gwasanaeth a
- Hunan Werthuso
- Cynllunio a rheoli gweithlu
- Gweithio'n fwy effeithiol
- Strategaeth TGCh
- System Fudd-daliadau a Diwygio Lles
- Gofal cwsmeriaid [dinasyddion ac aelodau
- Etholedig]
- Caffael a gwaith adolygu perfformiad
- Cyfathrebu corfforaethol
- Rhaglen Sgriwtini
- Parhad Busnes

Mae **Bwrdd Partneriaethau, Cymunedau a Gwella Gwasanaeth** yn cael ei gadeirio gan y Prif Weithredwr Cynorthwyol sy'n gyfrifol am yr faterion allanol y cyngor. Mae'r Bwrdd yn canolbwyntio ar ddatblygu'r egwyddor o "Le", hybu partneriaethau a gwella gwasanaethau sy'n cael eu darparu i ddinasyddion Môn. Ar hyn o bryd mae'n cynnwys materion yn ymwneud â:-

- Moderneiddio Gwasanaethau: Ysgolion; OASC;
- Amgueddfeydd a Diwylliant; Llyfrgelloedd; Gwasanaeth
- Ieuenctid; Hamdden
- Partneriaethau
- Datblygu Lle – asedau i
- gynnwys tai
- Cynllun Rheoli Asedau [i gynnwys
- Effeithlonrwydd Ynni]
- Rheoli Cyrchfan
- Ynys Ynni
- Strategaeth Iaith Gorfforaethol
- Cynghorau Tref a Chymuned
- Cynnwys y Cyhoedd
- Datblygu Rheolaeth ar draws y Cyngor

Mae dull cadarn i reoli prosiectau a rhaglenni hefyd wedi ei weithredu'n gorfforaethol i sicrhau eu bod yn cael eu gweithredu, lle gynt yr ystyrid hyn fel maes o wendid. Mae'r Cyngor wedi buddsoddi mewn Swyddfa Rheoli Rhaglenni Corfforaethol gyda Rheolwyr Prosiect yn gyfrifol am brosiectau penodol. Mae hyfforddiant hefyd wedi ei dargedu a'r holl brosiectau'n cael eu goruchwylio gan y Rheolwyr Prosiect a Phennaeth Trawsnewid a benodwyd yn Ail Chwarter 2015/16.

Mae'r Pwyllgor Archwilio'n rhan allweddol o fframwaith llywodraethu'r awdurdod. Mae gan y pwyllgor ddau aelod lleyg sydd wedi'u cyfethol ac sy'n gwasanaethu i ehangu sylfaen ei brofiad a'i wybodaeth annibynnol.

Mae'n rhoi sicrwydd annibynnol i'r Cyngor a'i swyddogion statudol ynghylch: pa mor ddigonol yw'r fframweithiau llywodraethu a rheoli risg, amgylchedd y rheolaeth fewnol a chywirdeb y gwaith adrodd ariannol. With oruchwylio gwaith archwilio mewnol ac allanol a rheoleiddwyr eraill, mae'n gwneud cyfraniad pwysig i sicrhau bod trefniadau sicrwydd effeithiol yn eu lle.

Cyflwynwyd Polisi Cwynion a Phryderon i'r Cyngor ar 1 Ebrill, 2013 ac mae'n rhoi pwyslais ar: Ofal Cwsmer, cofnodi'r holl bryderon yn systematig, datrys problemau'n gynnar ac arddangos y gwersi a ddysgwyd a gweithredu gwelliannau. Mae'r polisi wedi'i seilio ar bolisi Ombwdsmon Gwasanaeth Cyhoeddus Cymru fel oedd yn ofynnol gan Lywodraeth Cymru.

Mae gennym Swyddog Gofal Cwsmer Canolog sy'n gweinyddu'r system a swyddogion cwynion ym mhob gwasanaeth sy'n gyfrifol am gydlynu ymatebion a hwyluso, lle y bo'n bosib, waith datrys problemau a godwyd yn gynnar.

Mae nifer y cwynion ffurfiol wedi gostwng yn raddol ers cyflwyno'r polisi newydd gan fod nifer o "bryderon" yn cael eu datrys yn gynnar ar lefel gwasanaeth. Nifer y cwynion ffurfiol yn 2015/16 oedd 59, 6 yn llai nag yn 2014/15. Roedd nifer y cwynion i'r Ombwdsmon unwaith eto'n gymharol isel ac ni ymchwiliwyd i unrhyw un a oedd yn gysylltiedig â'r rhai a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod adrodd hwn. Caiff gwybodaeth ystadegol am gwynion am y gwasanaeth eu cyhoeddi'n fisol ar wefan y Cyngor ac maent yn rhan o adroddiad blynyddol y Pwyllgor Archwilio sydd hefyd yn ymdrin â'r Ddeddf Gwarchod Data, y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth a'r Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol. Bydd Adroddiad Blynyddol 2015/16 hefyd yn cynnwys manylion am unrhyw gwynion yr ymdriniwyd â nhw o dan Bolisi Chwythu'r Chwiban.

Egwyddor Pump:	**Datblygu capasiti a gallu Aelodau a swyddogion i fod yn effeithiol**
Thema Allweddol:	**Gwerthfawrogi a Datblygu ein Pobl**

Mae'r Cyngor wedi ennill Siarter Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar gyfer Cefnogi Aelodau i gydnabod y gwaith yr ydym wedi'i wneud i roi cefnogaeth o safon uchel i Aelodau ymgymryd â'u gwahanol swyddogaethau amrywiol o fod yn arweinydd y gymuned, i'w cyfrifoldebau arbennig yn y Cyngor.

At hyn, mae nifer o Aelodau wedi cynnal adolygiadau datblygu proffesiynol ac mae anghenion hyfforddi wedi'u nodi o'r rhain. Er mai dyddiau cynnar yw hi ar y datblygiad ym Môn, ystyrir bod datblygiad o'r fath yn allweddol i alluogi Aelodau i fod yn fwy effeithiol yn eu rôl. Mae hyn bellach wedi'i ymestyn i gynnwys Aelodau Annibynnol o'r Pwyllgor Safonau y mae eu perfformiad a'u hamcanion yn cael eu hadolygu gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau. Yn ystod 2015/15 parhaodd yr arfer hwn. Caiff hyfforddiant aelodau ei fonitro gan Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd y Cyngor.

Yn ystod y 12 mis diwethaf, mae'r Cyngor hefyd wedi dechrau defnyddio'r sesiynau briffio i'r holl aelodau ar ddatblygiadau mawr / strategaethau allweddol a chynigion cyllideb. Mae hyn wedi profi'n ddefnyddiol wrth gynyddu'r gwerthfawrogiad a'r ddealltwriaeth ehangach o wahanol gynlluniau cyn cynnal rhagor o ddadleuon a sgriwtini mewn fforymau cyhoeddus.

Mae'r ***Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd*** yn gyfrifol am adolygu pa mor ddigonol yw'r gefnogaeth i Aelodau sy'n cynnwys: Datblygu Aelodau, adnoddau staffio, cyfleusterau. Rhoddwyd i Gadeirydd y Pwyllgor ddisgrifiad swydd benodol ac mae gan Aelodau'r Pwyllgor ddisgrifiad swydd ar wahân sy'n nodi swyddogaethau a chyfrifoldebau. Mae'r cadeirydd hefyd yn Hyrwyddwr Datblygu Aelodau ac yn cymryd rhan mewn cyfarfodydd rhwydwaith Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru lle rhennir arfer gorau.

Mae nifer o Aelodau wedi derbyn adolygiadau datblygu proffesiynol ac mae anghenion hyfforddiant wedi eu nodi ar sail y rhain. Mae hyn bellach wedi ei ymestyn i gynnwys Aelodau annibynnol y Pwyllgor Safonau y mae eu perfformiad a'u hamcanion yn cael eu hadolygu gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau.
Datblygodd y Pwyllgor raglen waith ar gyfer 2015/16 ac mae'r Cadeirydd yn adrodd yn flynyddol i Gyfarfod Cyffredinol Blynyddol y Cyngor, gan gynnwys adroddiad ar y Cynllun Datblygu Aelodau. Mae'r themâu sy'n gysylltiedig â Siarter Datblygu Aelodau Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn rhan annatod o'i raglen waith.

Mae'r Cyngor wedi parhau gyda'r arfer o gynnal sesiynau briffio i'r holl aelodau bob mis ar ddatblygiadau mawr / strategaethau allweddol a chynigion cyllideb. Mae hyn wedi profi'n ddefnyddiol wrth gynyddu'r gwerthfawrogiad a'r ddealltwriaeth ehangach o wahanol gynlluniau cyn cynnal rhagor o ddadleuon a sgriwtini mewn fforymau cyhoeddus.

Paratôdd pob Aelod adroddiadau blynyddol ar eu cyfrifoldebau yn ystod 2014/15 ac mae'r wybodaeth ar gael ar wefan y Cyngor.

Mae gan y Cyngor Strategaeth Pobl a ddatblygwyd yn 2011 ac fe'i hadolygwyd yn annibynnol yn 2016. Cadarnhaodd yr adolygiad annibynnol hwnnw fod y strategaeth yn dal yn "addas i'r pwrpas" i fynd â'r Cyngor ymlaen i 2020 gan ei bod yn parhau i gefnogi gweledigaeth y Cyngor ac yn darparu'r fframwaith ar gyfer symud ymlaen ein gwaith o reoli pobl.

Mae gan y Strategaeth Pobl bum blaenoriaeth allweddol:

- Recriwtio a chadw'r gorau (arloesol, uchelgeisiol ac eangfrydig)
- Ysbrydoli rhagoriaeth mewn gwasanaeth (canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r gymuned)
- Adeiladu effeithiolrwydd sefydliadol (proffesiynol a chael ei redeg yn dda) run)
- Ymgysylltu â'n talent, ei ddatblygu a'i reoli (gwerthfawrogi a datblygu ein pobl)
- Datblygu sgiliau a chapasiti ein gweithlu (gwerthfawrogi a datblygu ein pobl))
-

Un dasg bwysig a gyflawnwyd yn 2015/16 oedd cwblhau'r prosiect arfarnu swyddi/ statws sengl. Arweiniodd hyn at amodau a thelerau newydd cyson i staff ynghyd â chydraddoldeb. Cafwyd graddfa dâl ddiwygiedig a oedd yn sicrhau bod y cyflog byw a oedd yn weithredol ar y pryd ar gael i'r staff ar gyflogau isel. Mae cwblhau'r prosiect wedi cael effaith sylweddol o ran adnoddau ar Adnoddau Dynol a gwasanaethau'n gyffredinol gan ei bod yn anochel nad oedd modd gwneud cymaint o gynnydd mewn gweithgareddau eraill e.e. ni ddatblygodd y gwaith a ragwelid i fwrw ymlaen â chynllunio gweithlu ar y raddfa a ddisgwylid. Gan edrych ymlaen tuag at 2o16/17 mae blaengynllun yn ei le i ddatblygu materion.

Mae fforwm Rheolwyr Canol bywiog ac mae'r Clwb Sbardun yn darparu sesiynau dysgu ysbrydoledig sy'n agored i bob aelod o staff. Fel rhan o'r gweithgarwch ar y Cynllun Trawsnewid a'r gweithgareddau ymgysylltu â staff, mae unigolion ar draws yr awdurdod wedi cael cyfle i weithio ar brosiectau a strategaethau corfforaethol.

Cyflwynwyd seremoni gwobrwyo staff ym mis Rhagfyr 2013 gan barhau yn 2014 a 2015 i gydnabod, dathlu a hyrwyddo llwyddiannau staff y Cyngor. Mae ein staff yn gweithio'n galed bob dydd i ddarparu gwasanaethau cyhoeddus i bobl Môn ac mae gwobrwyo staff yn gyfle i arddangos gwaith da a faint yr ydym yn gwerthfawrogi ein pobl. Ceir chwe chategori o wobrau sy'n gyson a'r *'Chwe Thema Allweddol'*. Yn ystod 2015 cafodd y seremoni ei hehangu i gydnabod y staff hynny sydd wedi ennill cymhwyster proffesiynol a chyflwyno gwobrau am wasanaeth hir.

Egwyddor Chwech:	**Ymgysylltu â phobl leol a rhanddeiliaid eraill er mwyn sicrhau atebolrwydd cadarn**
Thema Allweddol:	**Canolbwyntio ar y Cwsmer, y Dinesydd a'r Gymuned**

Fel mewn blynyddoedd blaenorol ac yn yr hinsawdd ariannol sydd ohoni, mae'r Cyngor yn cydnabod bod angen iddo weithio'n agos gyda'i bartneriaid allweddol yn y maes gwaith hwn er mwyn osgoi dyblygu a defnyddio'i adnoddau'n effeithiol.

Mae tystiolaeth o ymgysylltu da ar lefel gwasanaeth sy'n dangos sut mae'r Cyngor yn rhannu ei benderfyniadau ac mae diwylliant o ymddiriedaeth a dealltwriaeth gyda'i ddinasyddion e.e.

- Rhaglen trawsnewid Gofal Cymdeithasol Oedolion Hwn a phenderfyniad
- Rhaglen Moderneiddio Ysgolion Cynradd a phenderfyniad
- Rhaglen Ymgynghori ac Ymgymeryd Tenantiaid Tai Cyngor

Fodd bynnag, mae•r Cyngor yn cydnabod bod lle i wella o ran ymestyn y gru p o ddinasyddion sy'n weithgar (yn cynnwys grwpiau anodd eu cyrraedd). O'r herwydd, mae uwch swyddogion bellach wedi nodi'r cyfleoedd i greu proses safonol a syml i ymgysylltu ar draws y sector cyhoeddus a'r trydydd sector.

Gan adeiladu ar lwyddiant prosiect peilot Seiriol ym Miwmares a'r cyrion, defnyddiwyd model newydd i ymgysylltu â'r gymuned fel llinell sylfaen i wella dull gweithredu'n Gorfforaethol wrth ymgysylltu â'r cyhoedd. Mae'r model hwn am fod yn hanfodol i nodi'r cymunedau a'r grwpiau hynny a fydd â diddordeb mewn cymryd drosodd gyfrifoldeb am gyflawni anghenion o fath lleol yn eu cymunedau. Ers i'r model gychwyn, mae wedi cael ei deilwra i'w ddefnyddio mewn gwahanol waith ymgysylltu ac ymgynghori. Mae'r model hwn wedi ei gymeradwyo gan y Bwrdd Ymgysylltu ac Ymgynghori diwygiedig dan arweiniad Prif Weithredwr Cynorthwyol.

Sefydlwyd y Bwrdd hwn ar y cyd â'r prosiect 3ydd sector *Lleisiau Lleol* i oruchwylio datblygiadau a sicrhau y byddir yn prynu i mewn i hyn. Bydd gweithredu fel hyn yn sicrhau y caiff barn gwahanol randdeiliaid ar draws Môn ei hadlewyrchu'n gywir ac y gellir ei defnyddio maes o law'n sail i'r broses gwneud penderfyniadau.

Rhagwelir y bydd yn gweithredu ar draws y Cyngor wrth ymgysylltu a chynnwys rhanddeiliaid. Bydd hyn yn lleihau dyblygu, yn sicrhau gweithredu'n dorfol wrth ymgysylltu ac yn gwella ein gwybodaeth mewn ardaloedd fel Cyngor.

Er mwyn cynorthwyo'r Cyngor i gyfrannu at nod corfforaethol gwireddu'r *gwaith rhagorol o ran canolbwyntio ar y cwsmer, y dinesydd a'r gymuned'* (6 Thema Allweddol) mae Prosiect Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cwsmeriaid wedi ei sefydlu. Mae'n cyfrannu tuag at drawsnewid y ffordd y mae'r Cyngor yn rhyngweithio â'i gwsmeriaid er mwyn darparu gwasanaethau cost effeithiol ac amserol trwy sianelau mynediad hunanwasanaeth, effeithiol sy'n seiliedig ar alw.

Cafodd Siarter Rhagoriaeth mewn Gwasanaeth Cwsmeriaid ei chymeradwyo a'i lansio ym mis Rhagfyr 2014 yn sgil ymgynghori gyda grwpiau o randdeiliaid rheng flaen, swyddogion, Aelodau Etholedig staff ac undebau llafur. Mae'r Siarter yn amlinellu ein haddewidion i'r cwsmeriaid ynghylch sut byddwn yn ymdrin â'u ceisiadau. Mae hefyd yn amlinellu'r disgwyliadau sydd gennym o ddefnyddwyr ein gwasanaeth i sicrhau bod dealltwriaeth glir o'r cychwyn cyntaf. Ymhlith y gwerthoedd y mae'r Siarter yn eu harddel mae `rhoi'r cwsmer yn gyntaf' ac arddangos agwedd `gallaf wneud'. Yn unol â'i bolisi iaith, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i sicrhau bod y gwasanaeth ar gael yn newis iaith defnyddiwr y gwasanaeth (Cymraeg neu Saesneg).

Dechreuodd peilot gweddarlledu dwy flynedd wedi'i ariannu gan Lywodraeth Cymru ym mis Mehefin 2014. Mae hon yn enghraifft gadarnhaol o sut mae Ynys Môn wedi datblygu ei ddull gweithredu electronig o ganolbwyntio ar ei gwsmeriaid / ei ddinasyddion trwy weddarlledu cyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith, Cynllunio a Gorchmynion a'r Cyngor. Mae hefyd yn ychwanegu at dryloywder gwneud penderfyniadau ac yn cynnwys cynulleidfa llawer ehangach ar gyfer dadleuon. Mae'r datblygiad hwn yn enghraifft effeithiol o'r agenda newid sianelau ac ymdrech barhaus y Cyngor i roi sylw i adnewyddu democrataidd. Mae'r diddordeb wedi bod yn galonogol hyd yn hyn gyda'r cyhoedd yn troi ato dros 12,000 o weithiau. Hefyd cynhaliwyd arolwg staff yn ystod haf 2013 a bydd yr arolwg nesaf yn cael ei gynnal y flwyddyn nesaf (2017).

Mae trefniadau yn eu lle i ymgysylltu â Llywodraeth Cymru, Archwilio Allanol a rheoleiddwyr eraill a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Mae'r rhain wedi'u cryfhau yn ystod cyfnodau diweddar yn sgil yr ymyrraeth a chânt eu cynnal fel rhan o'r trefniadau llywodraethu parhaus.

Mae ymgysylltiad mewnol yn hanfodol i ddatblygu diwylliant 'Tîm Môn' ac rydym yn y broses o fireinio'r Fframwaith Cyfathrebu Mewnol. Rydym yn gwerthfawrogi barn y staff a'r Aelodau wrth iddynt gyfrannu at yr agenda trawsnewid. Rhoddwyd cyfleoedd trwy ystod o fforymau lle cafodd y staff ac aelodau eu hannog i gymryd rhan weithgar. Cynhaliwyd sesiynau briffio anffurfiol rheolaidd i aelodau ar ystod o bynciau. Mae hyn yn eu galluogi i ddeall yn well feysydd gwaith penodol ac yn caniatáu iddynt baratoi ar gyfer sgriwtini a gwneud penderfyniadau cytbwys. Bydd sesiynau briffio misol yn ymddangos yng nghalendr y Cyngor ar gyfer 15/16.

Cyhoeddwyd adroddiadau blynyddol ar eu gwaith gan Sgriwtini yn ogystal â'r Pwyllgorau Safonau ac Archwilio. 0 fis Mehefin 2014, mae aelodau unigol wedi cyhoeddi adroddiadau blynyddol hefyd.

Ceir trefniadau sydd wedi hen ennill eu plwyf o ran ymgysylltu a chyflogeion: gydag Undebau Llafur trwy'r Cyd-bwyllgor Ymgynghorol Lleol a chyfarfodydd llai ffurfiol, a chyfathrebu â staff yn gyffredinol trwy e.e. bwletinau staff misol. Ymgynghorwyd â rheolwyr a staff a chawsant eu dwyn i mewn i wneud penderfyniadau fel rhan o'r Rhaglen Trawsnewid.

5. ADOLYGU EFFEITHIOLRWYDD

Mae gan Gyngor Sir Ynys Man gyfrifoldeb am gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithlonrwydd ei fframwaith llywodraethu gan gynnwys y drefn rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithlonrwydd yn elwa ar waith rheolwyr o fewn yr awdurdod sydd â chyfrifoldeb am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, aradroddiad blynyddol Pennaeth Archwilio Mewnol, a hefyd ar sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol ac asiantaethau arolygu ac archwilio eraill.

Mae effeithlonrwydd y fframwaith wedi ei werthuso trwy gyfuniad o:-

- ganlyniadau adolygiadau a monitro cyson yn ystod y flwyddyn gan swyddogion a phwyllgorau;
- adolygiad o ddogfennau perthnasol a baratowyd yn ystod y flwyddyn neu'n ymwneud â'r flwyddyn;
- adolygiad o gynnydd yn erbyn y Cynllun Trawsnewid;
- adolygiad o'r chwe thema sy'n sail i werthoedd yr awdurdod
- adolygu adborth gan Estyn ac Arolygiaeth Gwasanaethau Gofal a Chymdeithasol Cymru a'r byrddau adfer perthynol ar y gwaith gwella ynglwn ag Addysg a Gwasanaethau Plant;
- cyfres o gyfweliadau gyda phrif swyddogion;
- trafodaeth gyda grwpiau o swyddogion ac aelodau gan gynnwys yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Pwyllgor Gwaith a chael eu sylwadau .

At hyn mae adolygu a monitro blynyddol cyson yn cynnwys:-

- gweithgaredd rheoli risg ffurfiol, gan gynnwys ystyriaeth benodol i'r risgiau hynny sy'n gysylltiedig â phrosesau llywodraethu;
- Archwilio Mewnol, y mae eu gwaith yn cymryd i ystyriaeth o risgiau sydd wedi eu nodi, trwy archwiliadau cyson o'n prif systemau, sefydliadau, prosiectau o sylwedd a phrif brosesau llywodraethu; gan gynnwys rheoli risg, yn unol â'r cynllun archwilio mewnol, ac yn cynnwys gwaith `dilyn-i-fyny' i sicrhau fod uwch swyddogion yn cyflwyno'r argymhellion y cytunwyd arnynt;
- asesiad blynyddol Archwilio Mewnol gan archwilwyr allanol y Cyngor;
- gwaith Pwyllgorau Sgriwtini a phwyllgorau eraill y Cyngor gan gynnwys ei bwyllgorau Archwilio a Safonau,
- barn ac argymhellion archwilwyr allanol y Cyngor ynghyd ag asiantaethau adolygu ac arolygwyr eraill,
- monitro cyson gan aelodau ac uwch-reolwyr o wella perfformiad yn erbyn y Cynllun Corfforaethol a'r cynlluniau a'r strategaethau cefnogol.

Caiff polisïau allweddol ac unrhyw newidiadau iddynt eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith a, lle bo'n briodol, eu mabwysiadu'n ffurfiol gan y Cyngor Sir.

Ym mis Chwefror 2015 cynhaliwyd Asesiad Corfforaethol gan Swyddfa Archwilio Cymru ac roedd yr adroddiad dilynol (sydd wedi ei gynnwys fel rhan o Adroddiad Gwella Blynyddol SAC 2014-15 a gyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 215) yn dod i'r casgliad...

"bod y Cyngor wedi gwella ei hunanymwybyddiaeth, gan wneud cynnydd da i gryfhau ei drefniadau a gwella gwasanaethau, ond mae llawer i'w wneud o hyd i ddefnyddio staff ac adnoddau eraill yn fwy strategol"

6. MATERION LLYWODRAETHU O BWYS

Y ffynhonnell swyddogol ddiweddaraf o ddadansoddi cynnydd yw'r Adroddiad Gwella Blynyddol a ryddhawyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ym mis Rhagfyr 2015. Nododd yr adroddiad hwnnw y gwnaed cynnydd da ar draws nifer o themâu yn ystod y flwyddyn a daeth i'r casgliad fod…

- hunanymwybyddiaeth y Cyngor a'i hanes o wella'r drefn lywodraethu a rheoli'n debygol o'i helpu i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus yn 2015-16
- mae aelodau, swyddogion a phartneriaid yn cydweithredu'n dda o fewn fframwaith llywodraeth sy'n gwella, gan roi sylw i drefniadau lleol a blaenoriaethau nad ydynt yn gweithio'n dda
- mae'r Cyngor wedi cymryd camau i fynd i'r afael â gwendidau yn ei ddefnydd strategol o adnoddau ond mae mwy o waith o'i flaen yn wyneb heriau ariannol
- mae'r Cyngor wedi gwneud cynnydd da yn erbyn ei flaenoriaethau gwella allweddol

Ni wnaed unrhyw argymhellion statudol na ffurfiol yn yr adroddiad Gwella Blynyddol, ond gwnaed nifer o 'gynigion ar gyfer gwella' fel a ganlyn….

- Dylai'r Cyngor adolygu ei flaenoriaethau gwella i sicrhau bod graddfa ei uchelgeisiau'n glir a'i fod yn adlewyrchu'n realistig y capasiti a'r adnoddau sydd gan y Cyngor.
- Dylai'r Cyngor sicrhau fod ei strategaethau ar gyfer Pobl, TGCh a Rheoli Asedau wedi eu cysylltu'n glir â Chynllun Corfforaethol y Cyngor a'r strategaeth ariannol gysylltiedig
- Dylai'r Cyngor: • ymgorffori ymhellach ddiwylliant o weithio corfforaethol cyson ymysg staff ar bobl lefel; a • sicrhau bod staff ar bob lefel yn cael eu dwyn i gyfrif am gydymffurfio â pholisïau'r Cyngor a gweithredu penderfyniadau
- Wrth weithredu ei strategaeth gaffael newydd, dylai'r Cyngor sicrhau ei fod yn datblygu a defnyddio'r sgiliau angenrheidiol i reoli a monitro'n well gontractau gyda chyflenwyr allanol nwyddau a gwasanaethau
- Dylai'r Cyngor sicrhau dull cyson o gynllunio gweithlu a defnyddio'r canlyniadau i ddylanwadu ar leihau niferoedd staff yn y dyfodol
- Dylai'r Cyngor fynd ati'n systemataidd, a lle y bo'n briodol, yn gorfforaethol, i roi sylw i'r argymhellion a'r cynigon i wella sydd wedi eu cynnwys yn y canlynol ….

  - adolygiadau SAC o drefniadau'r Cyngor i helpu i ddiogelu plant ac o Gyd-Fwrdd Gwasanaeth Lleol Môn a Gwynedd;
  - adolygiad o'r gwasanaeth TGCh a gomisiynwyd gan y Cyngor;
  - Hysbysiad Gorfodi a gyflwynwyd gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth;
  - Adroddiad Gwerthuso Perfformiad 2013-14 a gyflwynwyd gan Arolygiaeth Gofal Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru; ac
  - adroddiadau a baratowyd gan Archwilio Mewnol

Mae Adroddiad Blynyddol 2016 y Pennaeth Archwilio Mewnol yn rhoi sicrwydd ynglwn â•r fframwaith ar gyfer rheolaeth fewnol. Mae'n nodi bod y Gwasanaeth wedi cwblhau 44 archwiliad yn ystod y flwyddyn, 6 ohonynt heb eu cynllunio yn erbyn targed a gynlluniwyd o 63 archwiliad.

Roedd yr archwiliadau a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn yn dangos bod lefelau sicrwydd cadarnhaol ac eithrio Adfer Systemau TGCh a gafodd asesiad o Sicrwydd Isel, ac aseswyd yr archwiliadau canlynol fel rhai oedd yn rhoi Sicrwydd Cyfyngedig:

- Parhad Busnes;
- Ysgol Cemaes;
- Tai Fforddiadwy, Tai'n Gartrefi a Chynllunio Benthyciad Pontio;
- Partneriaethau, a
- Pholisïau ac Arferion Adnoddau Dynol ar gyfer Rheoli'r Gweithlu

Cynhaliwyd archwiliadau dilynol o Adfer Systemau TGCh a Pharhad Busnes yn ystod mis Mawrth a Chwefror 2016, yn y drefn honno, ac ailaseswyd y Lefel Sicrwydd fel Rhesymol.

Cynhaliwyd adolygiad pellach o'r Fframwaith Rheoli Risg yn ystod 2015/16 a ddangosodd broses bwysig i ymgorffori rheoli risg yn yr Awdurdod. Parhaodd Archwilio Mewnol i ganolbwyntio adnoddau ar feysydd yn gysylltiedig â grant yn ystod 2015/16 i sicrhau bod y risgiau'n deillio o'r math hwn o gyllid yn cael eu rheoli'n briodol. Ni nodwyd unrhyw risgiau sylweddol o safbwynt y grantiau a adolygwyd. Yn ôl canlyniadau cyffredinol gwaith Archwilio Mewnol roedd 73% o adolygiadau'n dangos barn 'gadarnhaol' (Sylweddol neu Resymol) a 27% yn dangos barn sicrwydd 'negyddol'. Mae'r 27% o adroddiadau â sgôr sicrwydd negyddol yn cynnwys 6 adroddiad (1 Isel a 5 Cyfyngedig).

Mae'r farn gyffredinol ar gyfer y systemau a adolygwyd yn rhoi Lefel Sicrwydd Resymol sy'n gyson â blynyddoedd blaenorol. Mae'r lefel sicrwydd gyffredinol hon yn seiliedig ar gwmpas y gwaith a wnaed, ar weithredu'r camau a argymhellwyd i reolwyr a bod y systemau hynny'n parhau i weithredu fel y bwriadwyd nhw. Mae'r Gwasanaeth wedi cynnal 6 archwiliad ychwanegol a oedd heb eu cynllunio yn ystod y flwyddyn a oedd i gyfrif am 37.88 diwrnod gwaith ychwanegol.

Yn ôl Safonau Archwilio Mewnol y DU, rhaid i Archwilio Mewnol ddilyn camau rheoli sy'n deillio o'i aseiniadau. Mae'r Broses Dilyn i Fyny a Monitro a amlinellwyd mewn adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 8 Rhagfyr 2015 wedi ei chyflwyno i wella trefn monitro ac adrodd ynghylch cynnydd wrth weithredu'r argymhellion y cytunwyd arnynt.
Cyn Rhagfyr 2015 casglwyd y data'n unig o hunanasesiad gan y gwasanaethau perthnasol ac nid oedd yn cael ei gadarnhau gan Archwilio Mewnol nes bod adolygiad archwiliad dilynol wedi ei gynnal yn yr un maes. Mae **Tabl 1** isod yn crynhoi'r gweithredu ar 31 Mawrth 2016.

Tabl 1 – Statws argymhellion y cytunwyd arnynt ar 31-3-2016				
Statws	**Uchel**	**Canolig**	**Cyfanswm**	**%**
Cwblhawyd	35	141	176	74
Heb eu cwblhau	6	55	61	26
Cyfanswm	41	196	237	100

Ar hyn o bryd mae argymhellion yn cael eu mesur fel uchel, canolig, neu isel. Nid yw'r rhai sy'n cael sgôr isel yn cael archwiliad dilynol gan Archwiliol Mewnol ac nid ydynt yn cael eu cynnwys yn y dadansoddiad hwn. Y gyfradd weithredol ganrannol ar 31 Mawrth 2016 yw bod **74%** o argymhellion 'uchel' a 'chanolig' wedi eu cofnodi fel rhai a weithredwyd.

Mae adroddiad y Pennaeth Archwilio Mewnol hefyd yn nodi meysydd lle byddai gwendidau sylweddol mewn rheolaeth yn atal y Cyngor rhag gallu dibynnu'n rhesymol ar y systemau rheoli mewnol o safbwynt y systemau hynny a adolygwyd yn ystod y flwyddyn. Bydd y meysydd yn parhau i fod yn bryder i Archwilio Mewnol nes bod yr holl argymhellion pwysig wedi eu gweithredu ac y gellir rhoi sicrwydd bod y fframweithiau a'r systemau yn eu lle; wedi eu hymgorffori; yn gadarn ac effeithiol. Gwelir sefyllfa bresennol y rhain isod :-

Materion Llywodraethu o bwys	**Camau a nodwyd i roi sylw i wendidau**
Rheoli Gwybodaeth - Aadroddwyd yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2014/15 fod 'peth cynnwys ar lywodraethu gwybodaeth yn ystod yr 20 mis diwethaf'. Yn adroddiad dilynol Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a dderbyniwyd yn Ionawr 2015 cofnodwyd lefel sicrwydd Gyfyngedig. Derbyniodd y Cyngor Hysbysiad Gorfodi o Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth dyddiedig 1 Hydref 2015, gan fod gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth hyder cyfyngedig yn ymrwymiad y Cyngor i weithredu'r camau gofynnol ar sail barhaus.	Nododd adroddiad Archwilio Mewnol fod gwelliannau yn nhrefniadau Llywodraethu Gwybodaeth y Cyngor; mae'n gywir gwahaniaethu rhyngddo a Hysbysiad Gorfodi Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, a oedd yn cyfeirio at faterion hanesyddol gwahanol. Mae'r Hysbysiad Gorfodi'n cael sylw drwy gynllun gwaith, wedi ei fonitro gan Fwrdd Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol y Cyngor. Mae deilliannau sylweddol felly'n cynnwys caffael systemau rheoli a derbyn polisi, sy'n cael ei gweithredu ar hyn o bryd.

Ni wnaeth Archwiliad Mewnol a gynhaliwyd yn ystod 2015/16 ystyriaeth i Hysbysiad Gorfodi Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth a wnaed yn 2015/16 gan fod cwmpas yr archwiliad wedi ei gyfyngu i sicrhau cydymffurfiaeth barhaus â pholisïau ac arferion Llywodraethu Gwybodaeth y Cyngor ac arweiniodd ar lefel sicrwydd Resymol.	
Partneriaethau - Trefniadau Llywodraethu - Nid oes gan y Cyngor bolisi partneriaeth i ddarparu fframwaith ar gyfer rheoli'n effeithiol drefniadau partneriaeth newydd a phresennol ac ni chedwir cofrestr ganolog i gofnodi'r partneriaethau y mae'r Cyngor yn rhan ohonynt.	Diweddarodd y Brif Weithredwr Cynorthwyol y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar 15 Mawrth 2016 gyda chwmpas y ffrydiau gwaith Partneriaeth wedi eu hanelu at ffurfioli'r trefniadau ar gyfer monitro, adolygu a llywodraethu partneriaethau presennol a'r rhai a lunnir yn y dyfodol. Cyfeiriwyd at ddatblygu dogfen Polisi Partneriaethau sy'n crynhoi gweledigaeth y Cyngor ar gyfer gweithio mewn partneriaeth.
Sicrhau bod trefn Lywodraethu'n cydymffurfio â Pholisïau'r Cyngor - Nododd Asesiad Corfforaethol 2014/15 fod angen ymgorffori diwylliant o weithio corfforaethol cyson ymysg staff ar bob lefel a'u dwyn i gyfrif am gydymffurfio â Pholisïau'r Cyngor. Mae materion yn ymwneud â diffyg cydymffurfio â pholisïau a gweithdrefnau corfforaethol allweddol wedi eu nodi mewn archwiliadau mewnol a gyflawnwyd yn ystod 2015/16, e.e. Llywodraethu Gwybodaeth - Adolygiad Cydymffurfio Blynyddol, Polisïau ac Arferion AD ar gyfer Rheoli'r Gweithlu a Systemau Adfer TGCh.	Yn dilyn ymarferiad tendro, mae'r Cyngor wedi nodi a phrynu datrysiad rheoli polisi electronig. Cytunwyd ar fformat corfforaethol ar gyfer polisïau. Mae papur rolau a chyfrifoldebau a chynllun gweithredu mewnol yn cael ei baratoi. Cyflwynwyd adroddiad cynnydd i'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ar 3 Mai 2016. Mae gwasanaethau wedi nodi polisïau allweddol y mae angen eu derbyn yn ystod y 12 mis cyntaf a bydd yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth yn eu hystyried a'u blaenoriaethu ar 31 Mai. Risg allweddol i weithredu'r system yn effeithiol yw'r angen i gael manylion staff llawn a chyfredol ar outlook. Mae hyn yn cael sylw ar hyn o bryd, gyda TGCh yn anfon e-byst bob wythnos.
Fframwaith Caffael Corfforaethol Yn sgil cyflwyno'r Rheolau Caffael Contract newydd mae adolygiad o'r trefniadau Caffael wedi ei gynnwys yng Nghynllun Gweithredu Archwilio Mewnol ar gyfer 2016/17 i roi sicrwydd y bydd y newidiadau'n arwain at gynnydd mewn cydymffurfio â rheoliadau, polisi a gweithdrefn caffael.	Tanlinellodd gwaith adolygu perfformiad cenedlaethol Llywodraeth Cymru a wnaed gan KPMG yn 2014 rai materion allweddol i'r Cyngor roi sylw iddynt. Sefydlwyd prosiect ffurfiol o fewn yr Awdurdod; mae'r prosiect wedi mynd i'r afael â'r prif argymhellion yn yr adroddiad a hefyd sicrhawyd £500k o arbedion ariannol. Cyflwynwyd a gweithredwyd Rheolau Trefniadaeth Contractau newydd gan ystyried Rheoliadau Caffael Cyhoeddus newydd yr UE. Mae'r Tîm Caffael Corfforaethol wedi darparu hyfforddiant i'r holl staff ar y ddeddfwriaeth newydd a'r RheolauTrefniadaeth Contractau. Bydd gwaith adolygu caffael arall yn cael ei gynnal gan ddarparwr allanol ar ran Llywodraeth Cymru ym mis Mehefin 2016 i sicrhau bod yr argymhellion wedi cael sylw.

Gweithredu'r Argymhelliad – Mae mater parhaus ynghylch ysgolion yn gweithredu argymhellion archwilio mewnol.	Roedd Asesiad Corfforaethol 2014/15 yn cynnwys cais i wella y dylai'r Cyngor ymdrin yn systemataidd â'r argymhellion mewn adroddiadau a baratowyd gan Archwilio Mewnol. Mae'r Archwilio Mewnol a'r Uned Trawsnewid bellach wedi gweithredu ar hwn ac yn pratoi adroddiadau chwarterol i'r UDA er mwyn monitro cynnydd ar yr argymhellion mewnol ac allannol mewn peth manylder, ac unrhyw faterion o bryder yn cael eu nodi a'u dilyn i fyny.
Adfer Systemau TGCh Mae'r materion pwysig a nodwyd yn flaenorol o safbwynt TGCh yn cael sylw, er y bydd angen gwaith parhaus yn 2016/17 i sicrhau bod y rheolau mewnol sy'n cael eu gweithredu gan reolwyr yn cael eu hymgorffori'n briodol ar draws yr Awdurdod.	Mae'r adran TG wedi cysylltu â'r holl wasanaethau i adnabod rhifau ffôn allweddol. Mae gwasanaeth allanol wedi'i gaffael a fyddai'n ail-lwybrwyo galwadau ffon i'r rhifau hyn mewn achos o ddigwyddiad mawr. Mae thechnolegau storio a gweinydd data gorau yn eu dosbarth wedi cael eu prynu a fydd yn caniatáu darparu canolfan ddata oddi ar y safle fyddai'n gallu rhedeg gwasanaethau allweddol petai Pencadlys ddim ar gael. Cafwyd cytundeb ar lleoliad y ganolfan data newydd ond mae cynnydd bellach yn dibynnu ar preswylwyr presennol yn gadael yr uned (Rhagfyr 2016) Nid yw anghenion TG BCM gwasanaethau wedi cael eu mynegi'n eto ac nid yw'n glir lle mae gwasanaethau yn bwriadu lleoli eu hunain mewn achos o ddigwyddiad mawr, na pa systemau a data y byddent angen mynediad atynt. Mae'r adran TG wedi defnyddio ateb mynediad o bell Citrix a allai ganiatáu i staff allweddol weithio gartref. Bydd yr adran TG yn cyfarfod y Phenaethiaid Gwasanaeth i nodi eu hanghenion BCM a'r costau cysylltiedig i'w gweithredu (Rhagfyr 2016). Mae yr Adran TG yn aelod o•r gru p gorchwyl Parhad Busnes corfforaethol ac mae ar gael i roi cyngor ar welliannau parhad busnes TG (yn parhau) Rydym wedi prynu a chomisiynu Cyflenwad Pu er Di-Dor (UPS) o'r radd flaenaf sy'n diogelu seilwaith data y Cyngor rhag difrod o ganlyniad i bu er ansefydlog neu fethiant llwyr. Mae systemau monitro technolegau wedi cael eu rhoi ar waith sy'n monitro pob gweinydd ac chydrannau isadeiledd allweddol, ac mae hyn yn weladwy i bob aelod o staff TG ar sgrin fawr yn ogystal â chynhyrchu hysbysiadau awtomatig i'r Ddesg Gwasanaethau TGCh pan gyfyd problem Bydd synwyryddion tymheredd a lleithder sy'n gallu cynhyrchu hysbysiadau awtomatig yn cael eu caffael a'u gosod yn y ddwy ganolfan data (Rhagfyr 2016)

Mae nifer o'r meysydd hyn wedi eu nodi'n flaenorol gan Hunan-Asesiad y Cyngor a gwnaed cynnydd da ar nifer o'r camau a nodwyd yn Natganiad Llywodraethu Blynyddol 2014/15 fel rhai Sylweddol.

7. ARDYSTIO'R DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Rydym wedi ein cynghori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithlonrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Archwilio a bod y trefniadau yn parhau i gael eu hystyried yn addas i bwrpas yn unol â'r fframwaith llywodraethu. Mae'r meysydd sydd wedi cael sylw a'r rhai sydd i'w trafod yn benodol trwy weithredu o'r newydd wedi eu hamlinellu yn y ddogfen.

Rydym yn bwriadu cymryd camau priodol i ymdrin â'r gwendidau hyn a'r rhai eraill a nodwyd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ac i wella ymhellach ein trefniadau llywodraethu a sicrwydd yn y flwyddyn sydd i ddod. Fe fyddwn yn monitro gweithrediad y gwelliannau trwy'r Pwyllgor Archwilio fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

………………………………………………..	………………………………………………
Arweinydd y Cyngor	**Prif Weithredwr**
Dyddiad: 2016	**Dyddiad: 2016**

Ar ran Cyngor Sir Ynys Môn

This page is intentionally left blank